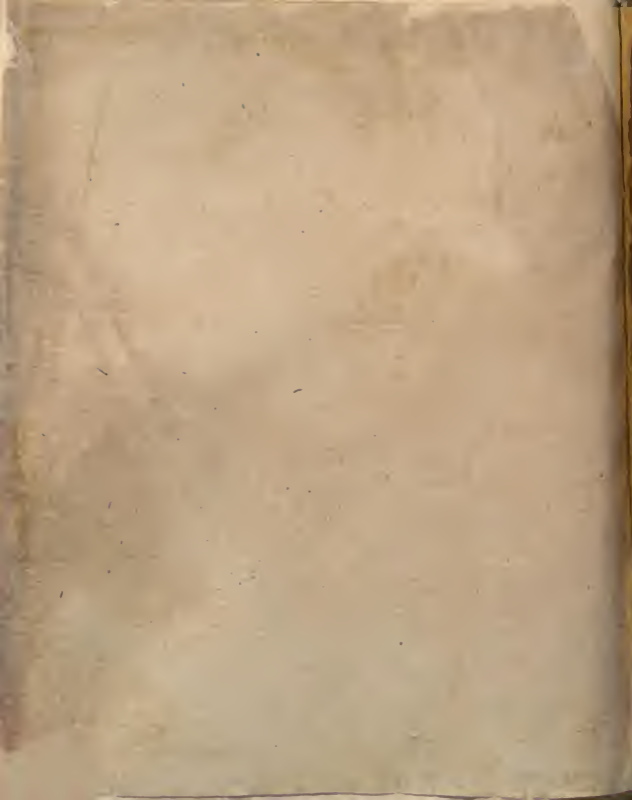

3.6.447

A

HERMANNI CON GII
DE
NUMMIS EBRÆORUM
PARADOXA.

Accesserunt ejusdem

DE REPUBLICA EBRÆORVM
EXERCITATIO ACADEMICA,

ac

DE INITIO ANNI SABBATICI
ET TEMPORE MESSIS
EBRÆORVM

COMMENTARIOLVS.

HELMESTADII,

Typis & Sumptibus HENRICI DAVIDIS MÜLLERI

ACAD. JULIAE TYPOGRAPHI

Anno c l o l o c l x x v.

Cum privilegio perpetuo.

J. Müller

SYNOPSIS PRIVILEGIORUM.

CAutum est inter regni tempore Privilegiis Serenissimorum Potentissimorumque S. R. I. Vicariorum Principum, ne quis libros Hermanni Conringij curâ scriptos vel editos, citra ejus heredumque consensum, unquam vel imprimat, vel alibi impresos dividat: pena delinquentibus dicta omnium ejusmodi librorum amissionis, & solutionis decem marcarum auri. Prout latius definitur ipsismet Privilegiorum tabulis.

SERENISSIMI PRINCIPIS
AC DOMINI

D. ANTONII VLRICI,
DVCIS BRUNSVICENS. ET LY-
NEBURGENS. &c.

DOMINI SVI CLEMENTISSIMI
FILIO PRIMOGENITO

D. AVGVSTO FRI-
DERICO

SVMME EXSPECTATIONIS
PRINCIPI

FELICIA OMNIA

ANIMO DEVOTO
APPRECATVR

HERMAN. CONRINGIUS.

Magna felicitas juveni contingit, si claro sit natus genere: major, si animi, corporis, & rerum dotes illum instruxerint: maxima, si ad virtutem, atq; ad illud vitæ genus, quod jam adultus posthac obibit, probe educatus fuerit. Nihil horum Tibi deficit, PRINCEPS OPTIME: omnium est affatim. Natus quippe es isthac domo, quæ Ducalis dignitatis vetustate nulli in universa Europa est secunda, Cæsarum ad hoc Regumque sanguine subinde nutrita fuit. Quæ proinde majores agnatosque Tibi plurimos dedit, pacis simul bellicæ artibus illustrissimos, & gestarum toga sagoque rerum magnitudine in exemplum quod imitere clarissimos Duces: acre ad omnem virtutem calcat. Rerum ea suppetit copia quæ tanto generi par est, ad magna quævis idoneum satis instrumentum. Corporis illa forma, qualem Græci laudavere, *ἄδ' ἄξιον τρεφῆναι*: eaque sanitas, quæ magni ævi inusitatam vitæ diurnitatem polliceatur. Animi cum primis dotes illas natura ipsa liberali manu largita est, ut liquido jam tum appareat, destinatum Te à Deo prius etiam quam nascere ad ingens aliquod fastigium. Sapiente postremo Serenissimi Parentis ductu, à teneris
ad

ad pietatem, prudentiæque civilis studia universa ita es institutus, ut jam octavo decimo hoc ætatis anno ipsiusmet Augusti Imperatoris LEOPOLDI, magni utique & acris ingeniorum virtutumque æstimatoris, calculo dignus sis iudicatus, cujus imperio integra legio concrederetur. Deus Te fervet, PRINCEPS, ut pacis bellique artibus pergas eminere, atque ad majorum gloriam assurgere; imo ut illos omnes quamvis maximos possis aliquando virtute felicitateque superare. Etiam hoc enim fas est, nec illis fiet ægre ferentibus. Haud equidem dubito, votum illud meum non futurum irritum; ne sim vero aliquando tantæ Tuæ spectator fortunæ, prohibebit fortassis ætas jam tum septuagenario proxima. Quamdiu tamen vixero, non desinam Deo Te & res Tuas commendare, imo pro virili, ceu hætenus, fideli consilio atque opera Tibi inservire. Illius autem mei animi publicam arrham equidẽ cupio esse hosce libellos: quos nunc adeo perfecì, dum Tu, PRINCEPS OPTIME, ex Italico itinere redux Serenissimos Parentes propediem invisere habes propositum, & heic locorum tenero omnium desiderio exspectaris.

Quamvis enim jam arma tractes, etiam charta-
cea tamen scio nequaquam te impostero dedig-
naturum; quia abunde satis novisti, armis quo-
que ipsis literas esse longe & utiliores in publi-
cum & suaviores. Et vero haud dubie obser-
vatur animo Tuo saltem Avi & Parentis sacro-
sancta veneratio: quorum uterque maximam
voluptatem ex libris hausit, imo etiam ipsi præ-
clara ingenii sui monumenta orbi ac posteritati
tradiderunt: ne nunc quidem agere hoc desinit
Pater, Avus ad hoc vere Augustâ condita Biblio-
theca immortale sibi & exemplo carens no-
men comparavit. Cæterum & argumentum
hujus operis cura Principali haud indignum esse
arbitror; Tibi certe, PRINCEPS, non posse
ingratum esse. Enimvero primus ejus libellus,
agens de *Nummis Ebraeorum*, saltem studium
Antiquariæ rei, quo in exemplum Serenissimi
Parentis jam tum puer afficiebaris, poterit de-
lectare. Etiam nimirum magnam satis veterum
omnis generis nummorum vim collegit Parens,
eaque *κεκτηλιάρχιον* suum, perinde atq; thesau-
ris aliis, ut est *φιλόκαλ*, exornavit. Cum autem
Italiam omnem nuper, non proletaria ratione
sed

sed usque adeo exacta diligentia volueris lustrare, ut meo etiam in id consilio uti placuerit, non equidem dubito, præter alia, sacra cum primis ac civilia, naturæ item atq; artis opera, nummorum quoque veterum thecas, quales Roma præsertim & Florentia habet ditissimas, iusta attentione Tibi spectatas esse: imo & Vindabonæ visam abs Te Cæsaream id genus gazam incomparabilem. Igitur cum Cæsares Reges Principes, inque his ipse Serenissimus Parens, hoc liberale atque ingenuum studii genus noluerint ab sese alienum esse, non equidem dubito, cum annis etiam Tibi, PRINCEPS, crevisse aliquam hujus quoque rei æmulationem; ac proinde nequam infra Celsitudinis Tuæ curam hæc quoque meas de Ebræorum vetustissimis nummis meditationes existimatum iri. Alterum *de Ebræorum republica* libellum non ingratum fore, vel sola pietas Tua & Sacræ Scripturæ à puero culta veneratio, credere me jubent. Etsi enim non intersit salutis æternæ comparandæ, reipublicæ illius formam statumque pernovisse, ad meliorem tamen veteris divini fœderis monumentorum intelligentiam plurimum adjuvat, saltem dele-

delectabit proinde animum Sacri codicis studio-
sum. Et vero, quod pium pectus non afficiat co-
gnovisse: ipsummet Optimum Maximum Numē
ab initio usque Regio more & condidisse Ebræo-
rum rempublicam & administrasse, donec infano
populo placuit ex humano genere Reges sibi pete-
re; illorū quam multos verò & heriliter imperasse,
& seduxisse populū partim exemplo partim vi ab
unius Dei recto cultu & legibus in dæmonum ido-
lorumq; adorationem? Hoc omne autem, contra
vulgi sententiam, probavi ego non vanis, quan-
tum arbitror, argumentis isthoc meo libello.
Quidni vero, PRINCEPS, divinam hanc rem-
publicam velis novisse, cum omnium hujus orbis
rerumpublicarum notitiam magno studio Tibi
comparaveris? Quæ ultimo loco *de Anni Sab-
batici initio & Messis Ebraorum tempore* dis-
serui, non eadem sese utilitate commendare qui-
dem idonea sunt; faciunt tamen & illa ad quam-
plurimum quæ Sacro codice continentur rectio-
rem explicationem. Non etiam infra dignitatem
est Principum, aut belli imperatorum, sementis
& messis tempora novisse. Imo vero, teste Plinio,
fuit quondam & apud exteros, sive non Romanos,

Princi-

Principale, de cultura agri præcipere: Siquidem
Et Reges id fecere, Hiero, Philometor, Attalus,
Archelaus, Et Duces Xenophon Et Pænus etiam
Mago: apud Romanos autem magni utique
fuere dices Cato & Varro, quorum de re rustica
libri etiam nunc superant, & quod ex Romanæ
gentis historia pridem didicisti, PRINCEPS,
ab aratris quondam Et rastris Senatores Consules
Dictatores accersiti sunt. Quandoquidem vero
 hæc eorum quæ volumine hoc continentur ar-
 gumenta sunt, audeo equidem mihi jam tum pol-
 liceri, benignis Te oculis excepturum mea isthæc
 omnia. Quin imo, quantum mihi perspecta
 jam dudum est Tua, PRINCEPS, singularis
 morum suavitas, erga me autem cum primis
 magna benevolentia, penitus mihi est persua-
 sum, quamvis leviora hæc fuerint, accepta ta-
 men futura, quoniam veniunt ab illo animo,
 qui multos jam annos fidele obsequium Sere-
 nissimæ domui universæ, & seorsim æternæ me-
 moriæ atque incomparabili Avo, consiliis &
 opera comprobavit. Ea sane & coram & per
 literas absens documenta Principalis Tui erga
 me meosque affectus jam præbuiti, ut sequi
):():(quid

quid suspicari fuerit nefas. Ideoque de gratia
quidem Tua securus, Deum duntaxat, ceu feci
hactenus, venerabor, ut quem patriæ bono ma-
gnis quondam rebus gerendis & nasci & hacte-
nus educari fecit, cœlesti auxilio suo protegat por-
ro in Nestoream Avi usq; senectutem. Helme-
stadii in Academia Julia Anno c10 l3 c lxxv
die xxiv Augusti mensis: quem natalem Tuum
decimum nonum faustum felicemque velit ju-
beat Optimus Maximus Deus.

HERMAN.

VI

HERMAN. CONRINGIVS

Benevolo Lectori

S. P. D.

Exhibeo hoc volumine libellos tres, argumenti ejusdem si Ebraeos veteres species, quorum de rebus agitur, reliqua autem multum diversos. PRIMVS circa nummos versatur Ebraeorum; sed non ex sententia eorum qui haec tenus occupaverant hunc locum, quamvis magna doctrina pariter atque industria. Occasionem scribendi jam tum primo ac secundo capitibus ita proposui, ut liqueat, nisi fallor, etiam necessitate quadam me huc adductum; ne videar scilicet scientiam jactasse qua reapse mihi defuerit. An sat firmis rationibus subnixus à trita via discesserim, judicandum aliis id qui possunt relinquo; non omnino vanis me isthuc compulsus, fueram pridem professus, saltim id scio nunc abs me esse victum. Præter omnem vero expectationem jam tum typis excuso hoc libello incidi forte fortuna in nonnulla, quæ si vera sint omnem ego in conficiendo isthoc scripto operam perdidissem. Quam-

vis enim nummos illos qui Assyriis literis & huma-
na effigie sunt insigniti etiam ipsemet improbasset,
illos tamen qui Samaritanos characteres habent in-
scriptos tantum non omnes agnoveram esse genui-
nos; neque hactenus videram quempiam, qui non
idem mecum statuisset. Inspiciendum videlicet
mibi concessit amicus doctrina & candore plane
eximius Gerhardus Titius, Theologus hodie Academia
nostra primarius & longe eruditissimus, praeclarum
sane volumen, quo proximo anno edito suos in Ebraea
aliaque varia doctrina insignes progressus orbi lite-
rato ostendit Joannes Christophorus Wagenseilius:
complectitur autem librum illum Mischnicum, de
Vxore adulterii suspecta, cui Socia nomen, à viro
illo praestante, una cum libri En Jacob Excerptis Ge-
maricis Ebraice Latineque editum, ac perpetuo
doctissimorum commentario illustratum. In illis autem
Annotatis p. 575 non dubitavit Clarissimus Auctor
profiteri, verosimile sibi videri, non extare ullam am-
plius, verae antiquitatis Ebraeorum monetae, us-
quam gentium, sed omnem omnino pridem peri-
isse funditus. Reapse autem non duntaxat verifi-
mile id ipse videri, sed omnino certum, satis indicavit
eis quae subjungit verbis: Provocamus ad judicium
universorum, qui veterem & genuinam à nova,
atque

atque ad similitudinem ejus effecta valent distin-
guere, & multis evidentissimisque signis proba-
tum dabunt, omnes qui vulgo circumferuntur, sive
Siclos, sive alterius notæ nummos Judaicos, opus
recens & χακῆ χόματα esse. Sufficit unum hic,
cum omnibus aliis in eo eruditionis genere pal-
mam facile præcipiat laudare, præstantissimum cla-
rissimumque virorum Carolum Patinum. Hic
vir eximius & Antiquitatum promus condus, istud
magna asseveratione nobis confirmavit: non repe-
risse se in omnibus illis gazis Nummum Ebraum,
qui fidem male ambulanti potuisset obtegere.
Solum aiebat, famam esse, in Scorialensi Basilica,
superfuisse aliquem vere antiquum, à Carolo V
Imperatore olim in cimeliis habitum, at non con-
stare sibi, num incendium, quo anno præterito stu-
penda fabrica conflagravit, evaserit. Enimvero,
fortasse si & hunc vir solertissimus oculis usurpas-
set, continuo deprehensurus erat, ejusdem ac cæ-
teros illum valoris esse. Nam & Regibus frequen-
ter accidere potest, ut, quod ait ille, pluribus veris
denariis unus adulterinus ipsis ematur. *Hæc ille.*
*Post alia autem nonnulla interjecta, multis op-
pugnat nummos illos qui adscribi vulgo solent, al-
ter Abrahamo, alter Davidi, quorum ectypos*

ipse dederat spectandos. Pagina 578 conjecturam suam depromit de nummorum horum origine. A Judais nempe effictos & credulis Christianis esse venditos, ex quo tempore in Palaestinam à Christianis religiosa peregrinationes sunt instituta. Deniq; explodit nummos qui Salvatoris nostri imaginem exhibent.

Verum enim vero, vobiscum nummorum Abrahami, Davidis, & Salvatoris nostri, jam tum etiam nos demonstravimus. Non etiam negamus, Siclos aliosque nonnullos Ebraicis characteribus inscriptos nummos à falsaria esse Judeorum manu: quosdam tamen potius impostoribus Christiani nominis ferendos acceptos, itidem jam probavimus. Omnes vero in universum, etiam Samaritanis literis insignitos, à Judais effictos esse, nihil omnino habet verisimilitudinis. Ex adverso nempe pauci Judeorum Samaritanam scripturam vel legere possunt. Saltim plarique igitur extra culpa sunt suspicionem. Quid contigerit sibi in Palaestina, is qui primus omnium Siclum ejusmodi memoravit Moses Nachmanides Gerundensis, jam ante quingentos circiter annos non dissimulavit. Narratio ipsius Latine sic versò est. Benedixit mihi Deus hucusque, quod dignus habitus fui, & perveni Acho (est Ptolomais Tyro vicina) & inveni in manu senum terra illius monetam

netam. Et ostenderunt scripturam Cuthæis, qui statim legerunt eam. Nam scriptura erat Ebraea, quæ relicta fuit Cuthæis. *Alii idem narrant. Ne temere etiam tale quid de Judæis suspicemur, jubet odium quo prosequuntur illi Samaritana omnia. Eadē vero de causa nec Samaritani facile finxerint montem profitentem Hierosolymitana Urbis sanctitatem. In uniuersum præterea ea pridem cum Judæorum tum Samaritanorum fuit ruditas, & rerum veterum imperitia, ut aro Hasmonæorum attemperare nummos non potuerint. Taceo nunc, Samaritanis characteribus inscriptos nummos in Christianorum notitiā sero admodū peruenisse, & quidem demum superiore seculo, longe citius autem versatos Judæorum manibus, & habitos ab illis thesauri pretio. Hac omnia sane vetant nos fraudem suspicari. Quem Carolus id nominis quintus Imperator in cimeliis habuit, genuinus fuerit nec ne, incertum est. Quid ni enim & illi Optimo Casari potuerit imponere? Quæ sane Hispanus Guevara de suis nummis Carolo probatis jactat, deceptum fuisse Principem illum ab impostore isthoc, liquido ostendunt. Antonius Augustinus Vndecimo de Nummis antiquis dialogo, de Guevara ita scripsit interprete Andraæ Schotto. Impressi ab eo nummi omnes falsi mihi quidem viden-*

videntur: ut artem ostentaret in fictis historiis, au-
ctoribus, nummis, & interpretationibus ex tempo-
re adferendis. Imo puto, Carolum V Cæsarem
nummos suos veteres minime illi, ut ad volupta-
tem jactat, ostendisse. *Vt magnates hac parte ab
impostura sibi caveant, non permittit illorum inge-
nui candor occupationumque gravitas ac multitu-
do. Lepidum est quod de Paulo IV Pontifice idem
Augustinus in hoc ipso dialogo perhibet, ac proinde
nec Wagenfeldio haud dubie ingratum fuerit si et-
iam hic recitetur.* Finxerunt, ait, Neronis num-
mum cum literis PETRVS GALILÆVS; quem
nummum ingenti pretio Paulo IV Pontifici im-
postores obtruserunt. Cuderant ipsi hinc quidem
Neronis caput cum solitis titulis, in averfa autem
parte S. Petri faciem, qualis in plumbis Bullarum
ac Diplomatum Pontificiorum spectatur: adscri-
ptumque erat PETRVS GALILÆVS. Addebant
reperitum nummum juxta S. Petri Sacellum, S.
Sylvestro sacrum. Hoc amplius, Pontificem S.
Petro persimilem esse asserbant. *Tale quid quin-
potuerit & Carolo Imperatori accidere, quis nega-
verit? At accidisse, ne Patinus quidem ausus est affir-
mare. Itaque satius fuisset fortassis, nihil finisiri
post virum tantum suspicari.* Et vero laudem

maxi-

maximam debere Patino ob praestantissimam numma-
 ria rei veteris peritiam, omnino etiam ipse agnosco:
 Scio autem simul, non agre laturum, si sibi saltim
 Antonius Augustinus, imo si Exechiel Spanhemius
 componatur, uterque ejusdem doctrina summatum
 unus, & quibus itidem nihil non veterum nummo-
 rum cum cura expensum jure dixeris. At vero ille
 Siclum Samaritano caractere & laudavit &
 pictum his exhibuit dialogo secundo: hic praclari ope-
 ris de Nummorum veterum praestantia & usu, idem
 fecit Dissert. iv pag. 334 editionis Batarica, plu-
 resque id genus nummos Samariticis literis inscri-
 ptos, & cum aliis etiam symbolis, suppeditare Ci-
 meliarchium Mediccum, testatus est. Fortassis et-
 iam elegantissimo Patino in animo fuerunt soli num-
 mi isti, qui Ebraos habent caracteres inscriptos, quo-
 niam hi xat' עֲזַרְיָהוּ Ebrai audiunt: aut exa'li sunt
 isti quos vidit nummos, ad avum illud quod solet iis
 vulgo adscribi, Abrahami nempe Josua Davidis aut
 Salomonis: & verò haecenus me quoque habet con-
 sentientem, neutiquam eos magna esse vetustatis.
 Agnosco etiam, multos id genus nummorum supposi-
 titios esse: atque adeo ipsum meum Samaritanis li-
 teris inscriptum Siclum pridem fassus fui, eclypum
 esse non autem genuinum. Miror vero, non dubi-

):():():(taffe

lasse eximium Wagenfeilium provocare ad univer-
sos genuina nummorum vetustatis arbitros, quum
hactenus quidem nemo illorum non diversum pro-
nunciaverit, nec temere liceat futurum univerfo-
rum consensum promittere. Velim sane, jam tum
indicasset nobis vir praestans signa illa mentita anti-
quitatis, aut imposterum hac parte orbem literatum
reddat solito cautiorem. Nec vero nobis expectan-
dum est divinum miraculum: qualē non defuit olim
Israëlitis ad prodendam adulteram uxorem. Equi-
dem ingenue fateor, etsi hoc antiquaria rei studium
haud paucas mihi horas occupaverit, nec sine cura
in eo fuerim versatus, non deprehendisse me tamen
hactenus quidpiam, quod in novam hanc sententiam
me possit adducere. Imo vero, quum in quam multis
illorum nummorum concurrant omnia omnino qua
vetustatis genuina certa à viris doctissimis habentur
indicia, nefas existimo novo illi placito adsentiri.
Enim vero ad id arbitror, potuisse imperitis secu-
lis (qualia utique fuerint aliquot centenis annis) ef-
fingi nummos Samaritanis inscriptionibus insignitos,
qui undequaque respondeant rebus Ebraorum; qua-
les fuisse Hasmonaorum aro, veterum indubitata
fidei monumentis accepimus.

Quin licebit igitur etiam imposterum securos

nos esse de benigno futura tempestatu judicio; neque lusimus operam quando de Ebraeorum nummis fuimus solliciti. Fortassis etiam mitigabitur aspera ipsa viri praestantissimi censura, re exactius expensa. Expectabimus duntaxat iudicia doctorum, de nostris Paradoxis, deque iis qua in eorum defensionem hoc libello differuimus. Vnum alterumque his additum cupimus. Etsi forte alii quidam nummi Ebraei fuerint ab Herode Magno eiusque filio Archelauo iussi, Siclos tamen aut nullos, aut certe non ita signatos quales haecenus uenere in manus, ab illis esse confectos, per uidetur uerosimile. Ratio qua id persuadeat haec est: quoniam ramulus amygdaliferus significat Summum Sacerdotium Aronis familia competens, nummi autem feriendi potestas iuris est Summae potestatis civilis. At uero cum Hasmonais desit utrumque coniungi: itaque ex eo tempore reipublica ratio postularit, ut non amplius signarentur Sicli cum ramulo illo Aronico. De Herodis igitur Magni aut Archelai nummis haecenus nihil nobis est compertum. Quia post Archelaum Iudaea a Romanis in provinciam fuit redacta, haud dubie et Romani Caesarum nummi fuerunt traducti in usum. Et uero talenti fuisse nummum illum qui Domino nostro fuit monstratus a deceptoribus, notum

est ex Evangelica historia. Referunt eum alii tum Hottingerus, à Thalmudicis memorari & Siclos Neronianos. A Nerone autem Sicli nomine esse numeros signatos, vix cui persuadeatur. Nec vero Thalmudici sunt fide digni rerum ejusmodi testes. Forte enim Neronis denarios homines rudes Sicli cognomento honoraverunt. Quamvis diserte & Adriani & Trojani denarios à Thalmudicis esse memoratos, idem Hottingerus testatus sit.

Quicquid hujus fuerit, & hac & totum libellum nostrum aqua doctorum censura submittimus. Prius tamen quam hinc abeamus officii nostri esse ducimus, monere, quod nunc demum observamus: nempe à præclarissimo Wagenfeilio in Commentario ad Excerpta Gemara capitis primi Sota pag. 332, ad Excerpta item Gemara capitis septimi pag. 717 laudati ante voluminis, perquam docta & eximia esse in medium producta, de variis sententiis Judaicis circa preces quas solent etiam illi fundere in locis sepulchrorum, ut & quæ in capitis VII S 6 Excerptis ipsis habentur de Calebo invocante animas avorum suorum. Habet vero etiam nonnulla de Angelorum & mortuorum invocatione Judaicæ usitata Jos. Venoisii Theol. Judaicæ. l. i cap. v. Opera sane fuerit pretium jungere illa cum iis quæ nos diximus sub finem undecimi capitis. AL-

ALTER hujus voluminis liber est EXERCITATIO ACADEMICA DE REPUBLICA EBRAEORUM. Cum ante hosce viginti septem amplius annos Politicum Aristotelis opus auditoribus explicarem, quavis prabita occasione sabinde verba feci de Ebraorum republica, qualis illa fuerit cum ante tum post ex mortalium ordine constitutos Reges, usque ad dominatum $\text{\textcircled{E}}$ Assyriacum $\text{\textcircled{E}}$ Babylonicum. Cum primis autem latior de illa differendi campus mihi datus fuit, agenti de optima republica, de qua in Aristotelico lacero opere doceri non nihil captum libris septimo $\text{\textcircled{E}}$ octavo. Ostendi autem, contra quam vulgo creditur, summam reipublica potestatem semper fuisse penes unum: illum vero unum initio fuisse ipsummet Deum, deinceps humani sanguinis Reges: ac Deum quidem rexisse omnia in populi commodum, post autem mutasse illam divinam $\text{\textcircled{P}}$ $\text{\textcircled{A}}$ $\text{\textcircled{V}}$ $\text{\textcircled{A}}$ $\text{\textcircled{R}}$ $\text{\textcircled{A}}$ $\text{\textcircled{T}}$ $\text{\textcircled{I}}$ $\text{\textcircled{C}}$ $\text{\textcircled{A}}$ $\text{\textcircled{I}}$ $\text{\textcircled{A}}$ $\text{\textcircled{I}}$ $\text{\textcircled{A}}$ in $\text{\textcircled{D}}$ $\text{\textcircled{I}}$ $\text{\textcircled{S}}$ $\text{\textcircled{P}}$ $\text{\textcircled{O}}$ $\text{\textcircled{T}}$ $\text{\textcircled{E}}$ $\text{\textcircled{T}}$ $\text{\textcircled{I}}$ $\text{\textcircled{A}}$ id est hebreum dominatum, sive Regni illud genus quod Aristoteli Barbaricum appellatur. Ad id autem persuadendum usus fui $\text{\textcircled{E}}$ invictis Sacra Scriptura testimoniis, $\text{\textcircled{E}}$ simul confutatione eorum qua vel à Flavio Josepho, vel à Thalmudicis magistris, vel à recentioribus quocumque nonnullis, sequius sunt prodita. Ostendi praeterea, divino beneficio obtigisse genti Israelitica re-

gionem, plane ex vōto aptam ad vitam vere beatam
in hisce terris degendam: qua nempe consistit in vir-
tutis exercitio μετ' ἀνταρχείας: ingenium autem po-
puli non fuisse undequaq; optimum, atque adeo haec-
nus non potuisse civitatem condi omni ex parte per-
fectam, propter illam nempe civium ἀλνεγκαρπίαν:
quantum tamen permisit gentis κρονίδεα, iis le-
gibus à Deo omnia fuisse composita, ut etsi non ex
voto optimam, tamen optima proximam civilem vi-
tam, licuerit in republica illa, originariis saltim civi-
bus, sive posteritati Israelis, sine difficultate impe-
trare, aliis vero, proselytis nempe, sic satis commo-
de vivere. Et verò aliarum rerum publicarum in-
stituta, ne Romanis quidem exceptis, composita cum
sint vel ad regentium felicitatem primario, ad populi
autem non nisi secundario, ut ἔσθ' vel ad divitias con-
quirendas, vel ad amplam parandam potentiam,
vel etiam ad voluptates; demonstravi ego, longe
aliam esse divinarum legum rationem, spectare eas
populi utilitatem primò ac per sese, non promiscue
tamen ἔσθ' aequaliter omnis sed potissimum ejus, qua
originem suam masculam debebat Abrahamo: eamq;
utilitatem neutiquam collocare in amplis civium
latifundiis, aut divitiis per commercia comparandis,
sed potius occasionem ipsis ejusmodi cupiditatibus pra-
cidere:

cidere: ad potentiam quoque bello acquirendam mini-
 me omnium esse aptatas leges, non enim vel defension-
 ni armata esse commodas, quoniam ipsemet Rex
 Deus hoc sibi curandum sumisset: cæterum ad id, ut
 primarii illi ciues, quos dixi, possent vera frui civili
 beatitudine, hoc est pietatis studio cum modica re-
 rum necessariorum, sufficiente tamen, copia conjun-
 clo: adeoque hætenus haud reperiri ullius gentis ci-
 vilia instituta qua cum Ebraorum legibus mercan-
 tur venire in contentionem. Quum hæc vero, prout
 ferebat tunc institutum, latius deduxissem, ex iis qua
 de forma reipublica differueram, additis propria in-
 dustria nonnullis, confecta ab industrio auditore prote-
 nus tunc est illa quam diximus De Politia Ebraorum
 Exercitatio, et more Academico publice ventilata:
 scripta autem calamo maximam quidem partem ejus
 qui Respondentem egit, passim tamen, ne quid diffi-
 ceat, etiam meo, quod stili dissimilitudo statim pro-
 didit. Tametsi autem sententia illa mea multum
 sint paradoxa, non dubitaverunt tamen illas ex eo
 propugnare cum alii, tum duo longe doctissimi viri,
 honoris causa hic nominandi: alter Joannes Vor-
 stius libro De Synedrui, tertio post anno Rostochii,
 alter Joannes Frischmuthus libro De Rege eligen-
 gendo & deponendo Jena quinquennio scrius, publi-
 cato.

cato. Nec vidi haecenus, qui refellere illas sententias vel conatus fuerit. Prodiit enim quidem in lucem anno quinquagesimo quinto liber tertius & ultimus de Synedriis Joannis Seldeni, cui scribendo fuit immortalis, & sine capitis XII non probatus quidem est Frischmuthi liber, nec tamen nisi pauca verba illi sunt opposita: quasi nempe Juridicis Rabbidorum scriptis Clarissimus Frischmuthus minime satis instructus fuerit, judicio aliis permisso. Id quod reapse est nihil agere. Praesertim quia Rabbidorum sententia satis fuerat à Frischmutho proposita, doctis autem rationibus impugnata. Sed & ipse ille Seldenus, quo forte nemo alius magis Thalmudicis commentis fuit deditus, etsi de Synedrii in regenda republica summa auctoritate, operose plurima, Thalmudicos secutus, toto illo de Synedriis opere docuisset, non tamen ausus fuit accedere Thalmudicorum, de Rege Ebraeorum à Synedris magnis judicando, assertionibus, ceu liquet ex libri illius Tertii cap. ix. § 5: quantumvis Cromwellicis tunc prevalentibus in Anglia partibus haud parum addictus.

Quomodo autem eunque habeat sese hic veritas, ab eo tempore quo instituta fuit in Academia nostra palaestra Exercitatio illa, isthoc de argumento vix cogitare me passa sunt innumera longeq; diversissima

o sissima occupationes; ut ipsa illa Exercitationis libel-
 lus memoria fere exciderit, donec nuper demum
 edenti meae de Numimis Ebraeorum Paradoxa redie-
 rit in manus, visumque est haud futurum absque
 pretio opera, si nova cura recensitus publici fiat ju-
 ris. Et vero isthac praebita mihi occasione usus, addo
 jam primo de Numimis libro istum de Republica Ebrae-
 orum. Quia praesertim haud forsitan injuria mihi il-
 lum omnem vindicare nunc licet; utpote jam olim
 ex meis potissimum dissertationibus & plane ad men-
 tem meam conscriptum, jam vero infinitis locis re-
 censitum, & novis possim insertis plurimis accessio-
 nibus locupletatum. Fateor multa etiamnum mansisse
 intacta: nec nisi obiter fere aliquid dictum de statu
 regiminis, quale fuit post solutam Babylonicam capti-
 vitatem: multò minus quidquam allatum, de illa forma
 reipublica, quã Thalmudici aliique Judaorum magistri
 post Romanum excidium in Babylone alibi, superesse,
 non erubuerunt profiteri: fortassis autem dabitur
 aliquando otium & facultas plenius isthac omnia
 persequendi. Interim confido, etiam hac haud in-
 digna lectu expensuque judicatum iri; & commen-
 tario, quamvis nondum plene elaborato, si non as-
 sensum saltem veniam meliorum doctiorumque
 audeo polliceri. Velim vero, saltem, auctore beic

):():():():(

nunc

nunc etiam adjici, quæ tangere ipse libellus nescio
qua incuria neglexit. Josephus nempe l. xiv cap. v
Ἀρχαιολογίας, narrans disputationem coram Pom-
peio Magno habitam duorum fratrum Hyrcani &
Aristobuli de regno contendentium, memorat, ple-
bem ab utroque dissensisse; se nolle esse sub Regibus,
patrio enim instituto parere Sacerdotibus Dei, quem
venerabantur, se oportere; & hosce ambos Sacerdo-
tum quidem esse genere natos, in aliud autem regi-
men velle populum conjicere, ut in servitutem ille re-
digatur. Notatu scilicet digna hæc duco, quoniam hinc
etiam apparet, populi judicio Regium imperium, qua-
le fratrum illorum patruus Aristobulus introduxerat,
visum esse hevilem dominatum, alium ab illa be-
nigniore ἐὺταξία, qua sub primis Hasmonæis erat
instituta. Eodem Josephi libro cap. X narratur, Ga-
binium Pompeji (à quo cum esset Hierosolyma occu-
pata, dixerat præcedente capite, libertatem amissam
& Judæos Romanis subiectos esse) legatum, Hyrcanò
jusso Pontificatum curare, quinque constituisse Synedria,
in æquales partes populo diviso. καὶ ἐπολιτθισθε, αἰτ,
οἱ μὲν ἐν Ἱερουσολυμοῖς, οἱ δ' ἐν Γαδαρίαις, οἱ δ' ἐν Ἀμα-
θύνῃ, τέταρτοι δ' ἦσαν οἱ ἐν Ἱερικῶνι, καὶ τὸ πέμπτον
ἐν Σαμφορείῃ τῆς Ἰουδαίας, addens tandem: καὶ οἱ
μὲν ἀπὸ λαγυμῶν τῆς Δυναστείας ἐν Λεϊσοκερῶν
διήγον.

δι' ἡν ὧν. Etiam hinc nimirum discere est, haecenus
 duvasia sive dominatum obtinuisse, instituta au-
 tem illa nova Synedria habuisse Aristocraticum quid:
 non tamen Hierosolymitano Synedrio reliqua qua-
 tuor fuisse à Gabinio subjecta, sed omnibus aequalem
 attributam esse potestatem. Sed & haud improbable
 hinc videatur, Synedrii institutum usque adeo Thal-
 mudicis laudatum, hoc potissimum tempore incepisse.
 Certe hac prima Synedrii apud Josephum exstat com-
 memoratio. Quanquam etiam antehac semper
 Juridicos aliquos fuisse confessus, sed aliis nominibus
 appellatos, nemo negaverit: quoniam nulla res publica
 potest Judicis carere. Ex Gabinii autem instituto
 demum videtur illis quinq; Synedriis partem regen-
 dae reipublicae concessam: Hyrcani potestate pluri-
 mum limitata. Ab Herode tamen jam Rege facto
 Synedrio ipsi Hierosolymitano pene omnem iterum
 detractam auctoritatem esse, jam tum ex Josepho do-
 cuimus. Ut proinde non nisi post Archelaeum illi Sy-
 nedrio redierit precaria aliqua & momentanea sub
 Romano dominatu existimatio.

Verum de forma Reipublicae Ebraeorum etiam
 haec, nunc quidem, sufficiant. Quantumvis au-
 tem haec opera non carebit suo fructu: fateor tamen,
 longe esse majoris momenti reliqua, in qua olim di-

gitum intendi, dissectens de scopo reipublica Ebraeorum,
Et legum divinaram in id latarum summâ & alias
inuisitata sapientiâ. Hac videlicet exacte pernovisse
conjunctum est cum veneratione Optimi Maximi Deis
utpote cujus divina non benignitas duntaxat in illam
Ebraeorum gentem, sed mortalis ingenii vim superans
ferendarum legum prudentia, ita demum fiat conspicua.
Qui Legum illarum sensum interpretati sint, repe-
riuntur plurimi: at Politicam interpretationem qui
dederit repertus hactenus est nemo, quod equidem
sciam; neque dari potest, nisi ab eo qui Civilem Phi-
losophiam & τὸν νομοθετικὸν exacte callet. Et ta-
men pactum illud quod Deus cum Israëlítico populo
inivit quondam, & Legumlatio illa divina omnis,
reapse Politicum aliquod opus est: ut proinde etiam
in ipsis sacris ceremoniis definiendis lateat simul
arcana quadam civilis commodi ratio: id quod de
annuo trino conventu populi coram Deo, prudenter
etiam Josephus annotavit. Omnium scriptorum
superstitum primus Philo quadam non inania obser-
vavit: plarumque tamen in Moralibus meditatio-
nibus est occupatus. Flavius Josephus longe præcla-
riora nos docuit Ἀρχαιολογίας libri tertii variis ca-
pitibus, quarti vero capite VIII, quo epitomen ex-
hibuit τῶν νόμων τῶ ἀνηκόηται eis τὸν πολιτείαν, Libro
item

item utroque, cum primis autem secundo, contra Apionem scripto. Promisit quidem Ἐϋαγχαῖος lib. 4. cap. 8. δούδοσιν αὐτῶν καὶ αὐτῶν, ac totum illud opus hisce verbis clausit: ἀρρήθημαι δὲ συγγράψαι καὶ τὰς ἡμετέρας δόξας τῷ Ἰεραδαίω, ἐν τέσσαροι βιβλίοις. αὐτῶν δὲ καὶ τῆς σοφίας αὐτῶν, καὶ αὐτῶν τῶν νόμων, διὰ τῆς αὐτῶν τὰ μὲν ἔξεσιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δὲ κικάλυπται, utrum illi libri ad nos non pervenerunt: fortassis etiam non sunt confecti. Qua ex Thalmudicis scriptis haecenus Latine versa sunt nihil omnino hic nos juvant: estque proinde verosimile nihil ejus sive in Mischna sive in Gemara libris reperiri. Par ratio Ἐϋ aliorum est Rabbinicorum voluminum. Imo ne Christianorum quidem, quamvis doctrina excellentium, commentarii apti sunt explere hoc desiderium. Ex novissimis Petrus Cunaeus suo de Republica Ebraeorum opere eximia nonnulla tradidit quidem, non nisi pauca tamen, Ἐϋ scriptione tumultuaria; quod ipse agnoscit l. 1. cap. 13. Neque nobis licuit haecenus per occupationes Ἐϋ studia diversissima, hoc agere: etsi pridem id in votis fuerit Ἐϋ hujus spes aliqua a nobis sit facta. Ut proinde hic quidem campus adhuc sit integer, in quo Politicarum rerum scientiam quis exerceat: exemplum

); () () () () () 3 nempe

nempe secutus Platonis, cujus de Legibus opus superat etiam nunc in admirationem.

Quem ultimo loco exhibeo DE INITIO ANNI SABBATICI ET TEMPORE MESSIS EBRAEORUM Commentariolum, caput est secundum affecti libri de Anno Sabbatico & Jubilao, cum proxime antecessissent verba Legis ex vicefimo quinto Levitici capite repetita. Institui videlicet divinam in utroque condendo anno sapientiam ostendere, saltem in exemplum Politica Legum istarum Mosaicarum interpretationis, & quoniam in nulla civitate alicujus populi similes leges reperire est. Et vero ut hoc unum nunc tangam, in Justiniano Romanarum legum corpore nihil omnino sancitum est, faciens ad originariorum civium conservationem quod non dissimulavimus jam tum capite ultimo libri de Civili Prudentia: (nam Fideicommissa non praecepta sed cujuslibet arbitrio privato permessa sunt duntaxat, multis etiam faecunda incommodis) alibi satis prudenter quadam in illum usum sunt decreta, nusquam tamen illud observatum est, quod anno Jubilao obtineri potuit. Fortassis alias perficiemus quod agere incepimus, ubi plus otii fuerimus nocti. Ut hoc $\Delta\mu\alpha\tau\alpha\sigma\mu\alpha\tau\iota\omega\upsilon$ nunc demus, occasionem praebebit, ne quid diffiteamur, & Tuylstediani & Sisbe-

Sisbequiani mei messis, per divinam magnificentiam expectatione uberior. Dum nimirum illustro qua de tempore messis Ebraorum Sacer. codex commemorat, videor mihi rem Deo placentem prestare, & quasi publicas agere illi gratias pro accepto messis beneficio. Forte etiam interfuit, liberare complura Scriptura dicta ab interpretum nonnullorum sequioribus sententiis.

QUANTUMVIS autem confidam, saltem a bonis quibusque non improbatam iri hanc meam operam, imo non sine fructu Lectoris illam futuram, simul tamen praevideo, si non alia saltem duo a nonnullis minus benigne exceptum iri. Alterum est, quod de Ebraorum rebus disputare fuerim ausus non instruetus linguae illius gentis peritia. Alterum, quod à Talmudicis traditionibus dissentire non dubitaverim. Ideoque videtur quasi necessitas quadam mihi imposta in utraque accusatione me nonnihil purgandi. Nec vero ego defensionem boni nominis mei deero: cum primis quia conjunctam esse censeo causam veritatis & utilium studiorum.

Primum ergo quod attinet, ante omnia dari mihi expeto; posse interdum etiam per interpretem satis certo accipi mentem eorum, quae alia sunt lingua pronuntiata, cum primis quidem si consistet de interpretis & peritia

peritia pariter & bona fide: quam maxime autem
utrumque reddi certum, si multi quos inter nulla
est in cuiusquam deceptionem conspiratio, eodem in-
terpretentur modo. Et verò qua testimoniorum
in facti quaestionibus, illa est interpretationum ratio:
una est eademque & horum & illorum certitudo,
unus idemque dignoscendi veritatem in hisce qui-
dem modus est. Hoc etiam concedi postulo, quamvis
optimum sit & tutissimum, nullo egere interprete;
attamen si non nisi in levioribus aberraverit fortassis
interpretatio, constat autem illi in potissimis posse
securè credi, sufficere hoc oportere saltem illi qui
non sectatur minutias sed rerum summa. Omnia
hac & ostensiva & indirecta & ἀποδείξει confirmare,
facillimum effectu fuerit, si opus sit. Ideoque jam
tam alibi hisce innixus docui, & Christianum
quemque idiotam, & isti ordini docendo praepositos
Presbyteros, tuto satis qua ad salutem aeternam sunt
necessaria fidei & morum negotia per interpretatio-
nes consequi posse: atque adeo posse illos probe offi-
cio fungi, etsi peritia Ebraei sermonis non sint imbuti.
Neque nunc sentio aliter, quoniam non nisi furio-
sas uxo Quiricus Wasmuthus, Affecta vero eius, quem
sua Joannis & Benedicti nomina debuissent ad mo-
desiam & bona verba componere, atrociam tantum,

nibus secure ego considerare. Quod si aberraverint
nonnunquam illi, sum ego quidem extra culpam: po-
terunt quoque illi errores indicari ab iis qui rectius
hic sapiunt, imo id ut velint illi agere, etiam atque
etiam peto; tantum abest laturum id me agere: modò
sane id fiat ea quã par est lenitate. Haud dubie ve-
ro non nisi in perquam paucis forte fuerit erratum,
inque iis qua non sunt momenti magni. Non soli
porro Ebrai scriptores consulendi fuerunt in disputa-
tionibus meis; sed pluraque ab aliis sunt tradita, cum
in Antiqui ac Novi Fœderis, Philonis, Josephi & alio-
rum monumentis, tum in libris avorum patrum &
nostra memoria editis. Ad qua proinde intelligen-
da non opus mihi fuit interprete. Quamvis autem
fuerim aliena opera hic satis secure usus, magnas
tamen omnibus interpretibus gratias ago: utpote
abs quibus si fuisset nec ego nec alii multi institui po-
tuissent. Eximium profecto usum Ecclesia pariter
& reipublica præstant interpretes: estque illa lin-
guarum peritia annumeranda utilissimis bono publi-
co studiis, adeoque summa contentione laborandã, ut,
cum omnibus hoc agere non liceat, saltem aliqui sem-
per in eo sint occupati, atque adeo nunquam deficient
qui hac parte commodo publico profint. Non est ta-
men quod ab omnibus hoc exigas, Satis est, si aliqui
id

id agant. Pertinent sane huc divina S. Apostoli Pauli Corinthiis quondam facta admonitiones de variis Sancti Spiritus donis, eorumque omnium in Ecclesia usu. Laudare Ebraea lingua peritiam pra studiis sacris omnibus, aut tanquam unice & promiscue omnibus necessariam, Φιλαδέλφειαν arguit (ut quod sentio pronunciam) & ineptam superbiam, cum maximarum rerum inscitia conjunctam. Perinde atq, non vacat gravi culpa, illam peritiam aspernari. Ecclesia videlicet & Respublica multis indigent, nec omnia omnes possimus. Ceterum hac de re pro dignitate agere non patitur institutum. Et vero si qui mihi exorti fuerint hac in causa accusatores, illis, nisi fallor, abunde jam a me est itum obviam.

Thalmudicarum narrationum fidei pridem ab omnibus omnino est Christianis detractum: saltem itaque communis ille consensus etiam me excusaverit. Nec enim me gravat, quod Christianorum, praestantium quoque virorum, nonnulli interdum videantur alia docere: potius vero hoc illorum inconstantiam arguit, aut certe non satis circumspertam admissionem testium quos ipsi alias rejiciunt imo explodunt. Verba ipsa Scaligeri Casauboni Cunei jam adducta sunt in Exercitatione de Republica Ebraeorum S LXXVI. Plura & illorum & aliorum nullo

negotio possint adduci, si opus sit. Notum porro est, saltim ab illis Judais, qui Carrajim vocantur, Thalmud universum rejici, apud eos qui in Palaestina & locis vicinis degunt solam Mischnam in pretio esse. Observari quoque, adduci ex nonnullorum Europaeorum Rabbinicis monumentis, & quidem ex ipsomet Abarbinele, liberas disputationes adversus Gemara placita. Ut proinde etiam Judaorum quorundam, & quidem magnorum, consensu, licuerit etiam mihi saltim à Gemaricis dissentire. Quorundam inquit: quia vulgo Thalmud universum non equiparatur duntaxat Sacris literis sed etiam praefertur: ceu apertum est cum ex aliis tum vel ex iis qua docuit Christianus Gerson, ex Judaico docto magistro factus Christianus, libri quem de Thalmudica doctrina Germanice utilissimum conscripsit primi cap. 29.

Non difficile autem fuerit etiam hanc meam causam firmis rationibus tutari. Et vero, cum illa qua ex Thalmude solent adferri pertineant ad quaestiones vel facti vel juris; si Thalmudica testimonia in iis debeant certam fidem nobis facere, necessum est, uti constat: & vere sciuisse magistros Thalmudicos ea qua tradiderunt, & voluisse ita tradere omnia prout ipsis innotuerunt. In hisce sane duobus versatur omnis testium sive facti sive juris auctoritas. Simerito
de al-

de alterutro dubites, non potes testi tutò credere. Si
 nõveris, vel non scivisse quæ tradit, vel contra
 quam compertum quid habuit tradere, rejiciendus
 est testis ut improbus & mendax. Semper autem
 tibi de testimonii fide metuendum est, si constet solere
 hominem mentiri; etiamsi enim dicat verum, non
 licet tamen illi secure credere etiam vera dicenti.
 Ad hanc normam vero si exigantur Thalmudica te-
 stimonia, non equidem dubito, assensum, eorum sal-
 tim qui æqua mente & judicio valent, mihi polliceri.

Cæterum jam tum paulo ante non dissimula-
 vi apud Judæos non parem esse Mischna & Gemara
 auctoritatem: video & Christianos quosdam Misch-
 na magnam Gemara autem longe magis exiguam
 fidem adhibere. Itaque seorsim hæc & illa fuerit
 examinanda. Nisi fallor autem, ipsam Mischnam præ
 Gemara multum gravant sententia, quas Salvator
 noster ejusque sancti Apostoli de Presbyterorum Judæi-
 corum traditionibus tulerunt; quoniã Mischna con-
 ditores ævo illi sacro fuerint propiores multò Gema-
 ricis, quosque Mischna laudat magistros præcipuos
 non adeo diu ante excidium gentis Romanum vixisse
 videantur. Nemini autem Christianorum temere
 ignorantur, ipsiusmet mitissimi Servatoris horribi-
 les dira, quibus Phariseos eorumque jactitatas nãleg-

XX

runt Judai, tunc quoque temporis, impudentissimo mendacio, sua nuperrima & mutuo secum dissidentia comenta, *תלמוד* *ד' עו"ט*, Legis item à Mose in monte Sinai ore tradita & per Prophetas propagata, nominibus venditar.

Non movebimus tamen nunc solo hoc diuino praejudicio *Talmudis* fidem atque auctoritatem; quia in promptu sunt etiam rationes, quarum certitudinem omnes, etiamsi à Spiritu Sancto non fuerint edocti auctoritatem caelestem eorum qua Novi Testamenti libris continentur, agnoscere coguntur. Igitur primum tradunt ipsorummet Judaeorum nonnulli quidem, *Mischnam* calamo comprehensam jam tum seculo Christiano secundo, *Gemara* autem ultimam manum impositam demum esse circa seculum sextum: nonnulli verò fatentur, *Talmud* post annum Christi quadringentesimum à R. *Ase* colligi captum, & circiter annum quingentesimum à R. *Jose* aliisque absolutum. Non licet autem vel haec tuto credere, quoniam historici illi qui isthaec tradiderunt post millesimum Christi annum vixerunt denique, & fabulis quam multis fidem decoxerunt. Et vero *Joannes Morinus* in *Exercitationibus Biblicis* haud parum probabile reddidit, inchoatum *Talmud* non ante annum sexcentesium, &

circa

circa sexcentimum octogesimum tandem comple-
tum fuisse. Non morabor nunc quenquam, cuius-
que velit sententia assentiri. Illud citra contro-
versiam est, tantum non omnes narrationes Thal-
mudicas sero esse conscriptas. Iam vero narrantur
in iis, quorum plurima pridem ante Babylonicam ca-
ptivitatem, imo quadam ante Mosis ævum, alia ab
Esdra usque tempestate ad Romanum usque reipubli-
ca Judaica excidium, alia longe recentius, si narra-
tionibus illis credimus, contigerint. Fatentur au-
tem ipsimet Judaorum magistri, ante Romanam
istam *תורה שבעל פה*, nihilillarum narrationum fuisse
scriptum, post demum à quam multis per varias re-
giones dispersis, in schedulis quadam notata; ex illis
autem indigestis & rudibus foliis primo Mischnam
deinde Gemaram constatam esse. Ut autem per so-
lam quam vocant oralem traditionem, sine litera-
rum adminiculo, potuerint tot seculorum actus in-
tegra fide propagari, *וְעַל כֵּן אֵין אֲדוּמָרָה*. Eviden-
tissima sanè veritatis est illud Livii: Literæ sunt
una custodia fidelis memoriæ rerum gestarum. In
schedis sero demum notari quadam ceperunt, & num
vel hoc sit factum nec ne, incertum adhuc est; mul-
to minus liquet, illos schedarum scriptores bona fuisse
fidei. Vel hinc ergo est manifestum, non posse Thal-
mudicis

judicis narrationibus secure credi. Secundo. Ipse illa Thalmudica narrationes tantum quam frequentissime sibi mutuo adversantur. Id quod indubitatum est signum, saltem non tuto iis posse fidem adhiberi. Apud omnes sane homines in confesso est, in idoneos esse facti testes, qui in facti, non circumstantiis, sed ipsa summa haud conveniunt. Nec est quare quem moveat Thalmudicum illud impudentissimum auctoritas: oportere et contradictorias Rabbinorum sententias, tanquam perinde sint veritati consentanea, admittere. Tertio. Adeo crassa, pinguis, et monstrosa, eaque innumera, mendacia non in Gemaram duntaxat sed etiam ipsammet Mischnam (etsi nonnihil rarius) recepta sunt, ut Thalmudicis narrationibus quamvis veris secure credi nequeat. Non sane liber alius, qui quidem sanctus existimari velit, adeo fæde mendaciis est coinquinatus, sive Paganorum et veterum et recentium, sive etiam Muhammedanorum. Præterea sunt illorum mendaciorum quamplurima producta in lucem. Non fuerit tamen abs re hac etiam adferre, saltem in exemplum portentosi mendaciloquii, illa quæ doctissimus Wagenseilius annotavit ad caput I Excerptorum Gemaræ pag. 214: præsertim quia in iis agitur simul de Sicli pondere. Verba autem ejus hæc sunt. Baal

);();();();();();(

Schal-

Schalschel: Hak: p. 89. a. ex Midrasch Ruth, & Midrasch חיי שרה (observamus nos, idem tradere Gemaram Bechorot fol. 50. a.) hanc tanquam probam & minime fallacem nobis exhibet regulam: Quotiescunque Sicli mentio fit in Pentateucho, intelligere oportet Selam (sive pondus³²⁴ granorum hordeaceorum communium.) In Prophetis (Siclium interpretari debemus) libram, & in Hagiographis centum pondo. Excipe tamen Siclos (quibus emit Abraham speluncam cum agro, ab) Ephrone, nam & illorum quisque æquabat centum pondo. Quæ si ita se habent, cuique cogitandum relinquatur, qualis ista fuerit, coma, dicam, an juba Absalomis, cujus abrasæ superfluitates æquabant libras omnino ducentas. Nimirum, verum fit oportet, quod in Rabbot fol. 232. col. 2. legitur: (Cæsaries Absalomis) referebat ingentem arborem cæratiorum, cujus rami multi magnique sunt & quaquaversum diffusi. Imo vero jam non dubito, verum esse illud quoque, quod non ibidem tantum, sed & in Nidda fol. 24. b. memoriæ proditum est. Extat Traditio, Abbatem Schaul dixisse: Ego vespillonem egi, & aliquando forte fortuna patuit spelunca subter pedes meos, (in quam incidens) steti in orbe oculi cadaveris cujusdam, ad
sum-

summas usque nares. Cum inde pedem retulissem, edoctus sum, fuisse oculum Absalomis. Sed, credat quis, Abbam Schaul pumilionem fuisse: Atqui fuit omnium ætatis suæ longe maximus, Num tutum sit illis hominibus usque adeo sine fronte mentientibus vel tantillum credere? Haud me fugit, Thalmudis veneratores, & Judæos & Christianorum nonnullos, profiteri non dubitasse, illis fædis mendaciis arcanam sapientiam occultari, (Seldenus in Prolegomenis libri de Successionibus scribit; de eo dubitari nequit) quin imo excusare hoc Thalmudicum facinus apologis illis qui Sacro etiam Codice exhibentur. Sed cum illi apologi toto differant cælo à Thalmudicis fabulis, vereor ut fas sit hanc comparationem instituere: quia præsertim aliàs ipsi illi defensores portenta isthac Thalmudica juxta Christiana pietatis regulam detestentur, nec quenquam fugiat ipsa Apostolica Judaicarum fabularum acris censura. Audio quidem, à Judæis unum alterumque in defensionem librum esse sua lingua conscriptum, hæctenus tamen nihil ejus est versum Latine. Utque prodierit in communem lucem, haud dubium tamen est, perinde atque Stoicorum aliorumve conatus circa Idololatricam Theologiam quondam fuerunt vani, ut recte Josepho l. 2 contra Apionem Ὑπερὰ τὸ εὐφραίνε

Ἡ ἀληγορία sint dicta, ita & hos in *Æthiopia* lotionem occupari. Nimis sane absurda sunt mendacia *Thalmudica*, eoque eludunt omnem ejusmodi operam, & illa σοφὰ Φάρμακα. Quarto. Plurimum disident à vero narrationes *Thalmudica*, etiam de iis qua post Romanam reipublica conversionem contigerunt, ideoque multò minus fidem merentur eorum narrationes vetustiores. Hinc sane ipsemet *Grotius* ad *Matth.* cap. *XXIV* 24. non dubitavit ita loqui. Quòd autem quidam putant duos fuisse *Barcochebas*, errant decepti à *Judæis*, pessimis historiarum magistris. Nam ex quo patria expulsi sunt omnis apud illos historia crassis erroribus & fabulis est inquinata: quibus proinde nihil credendum est, nisi alii testes accedant. Facile fuerit hos demonstrare commentis *Judaicis*, saltim iis qua de *Imperatoribus Romanis*, *Nerone*, *Vespasiano*, *Tito*, *Adriano* & *Antonino Pio*, retulerunt: ut quam multa alia nunc dissimulemus. Quinto. Certum est, ab iis qua memorantur à *Josepho* de iis qua acciderunt post solutam *Babylonicam* captivitatem, cum primis sub *Hasmonæis Herodibus* & *Romanis*, usq; ad novissimam templi & *Urbis* destructionem, queque proinde longe sunt priscis temporibus recentiora, propinqua magis *Thalmudicorum* atati, multum disidere *Thalmudi-*
ca.

ca. Nec verò etiam hoc opus est nunc demonstrare, quia pridem innotuit tantum non in vulgus. Est autem etiam hoc non leve iudicium ejus, quod non liceat Thalmudicis narrationibus tuto fidere. Quia nimirum etiam in illis qua non multum tempora postrema sua reipublica antecesserunt, fallunt; hæud licet utique illis in rebus remotioribus tanquam testes admittere. Hæud me præterit, Seldenum non dubitasse Thalmudica Josepho præferre: verum illi oppono Hugonem Grotium, cujus hæc verba sunt ad cap. V Danielis: Josepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni ac deinceps: item ubi externos auctores, non autem Judæos, multa in historiis contra verum somniantes, sequitur. Et verò cum atas tum dignitas Josephi in hisce quidem narrandis auctoritatem sufficientem conciliant; ipse vero abunde quoque Libro de vita sua, et passim in opere de Bello Judaico, contra insectatores et calumnias fidem suam tutatus est. Quorum nihil facit pro Thalmudicis. Quod si celeberrima illa de Christo Perioche fuerit ab ejus manu, adhuc majorem ipsi fidem deberemus. Sed est fortassis illa ab aliquo et quidem Christiano (nec enim alius ita loqui potuit) inserta. Nisi Iosephus ipse factus denique sit Christianus, si non omni tamen potissima ex partes

ut alii quoque Iudeorum illa tempestate fuerunt Se-
michristiani. Sanè Αεχαροδοξας, cujus liber deci-
mus octavus comprehendit illam de Christo. Perio-
cham, recentiore esse opere de Bello Iudaico, quod
auctorem prodit Pharisaeum, satis palam est cum ex
aliis tam nonnullis quae habentur cap. nono libri vi-
cesimi: in illius quoque operis locis aliquot non dis-
simulantur Pharisaeorum prava quadam in republi-
ca molitiones, ut appareat minus tunc addictum fu-
isse amplius Pharisaeis Iosephum. Quicquid hujus
sit, magno intervallo Thalmudicos, imò Iudaicos se-
cuti a vi scriptores omnes, superat Iosephus. Ut de illo
longe justius quàm de Maimonide liceat pronunciare,
unum illum inter suos defuisse nugari. Sexto deniq;
salcim suspectas jure maximo facit Thalmudicas
narrationes, cum per frequens earum à Sacris volu-
minibus dissensio, tam quod Rabbinorum & repu-
gnantia secum mutuo & de rebus ad Leges nihil
omnino pertinentibus, & de actis pene novissimi
temporis commenta, Mosi auctori adscribere non
erubuerint, imò Legis oralis titulo ipsimet divina Le-
gi scripta multum praefere. Qua de re, cœu jam dixi,
pra aliis meretur legi Christianus Gerson parte prima
capite vicesimo nono, ut & pagina 271. Qui eni-
usque adeo sunt fronte perfricta & illo fastu, iis
cum

cum familiare fit mentiri, non licet quoque secure aliquid narrantibus credere.

Ha rationes ejus, apud me quidem, sunt ponderis, ut equidem Thalmudicis narrationibus nihil temere credam. Haud nega, interdum veri aliquid admistum, sed qua fiducia audeas in illa falsitatum feda colluvie tibi, hoc vel illud bona esse nota, polliceri? Haecenus utiq; nemo Christianorum istorum, qui Thalmudicos solent interdum Sapientibus magistris accensere, universalem aliquam tradidit regulam, qua liceat veras a falsis a commentitiis discernere: Et tamen nisi universali innixus fueris principio haud licuerit tibi certam ratiocinationem instituere. Multus quidem est cum aliis tum cum primis in Praefatione libri de Successionibus; vir sane praclarus Et in Ebraorum cum primis scriptis summa industria versatus, Joannes Seldenus, in eo ut persuadeat, ex Thalmude deum posse accipi τὴν πολιτείαν Ebraorum: perinde atque ad notitiam reipublicae Ecclesiasticae comparandam necessaria est canonum decretorum Et historia Ecclesiastica peritia. Vehementer autem eximius ille Seldenus Et sese Et alios decepit. Nam verum quidem est, sine Legum Et Historia notitia nullius civilis societatis πολιτείαν cognosci, ideoque hoc requiri etiam ad notitiam Politiae Ebraorum: sed illas
Leges

Leges. Et illam Historiam Tbalnude contineri, à vero est alienissimum. Illius, inquam, politia qua obtinuit ante Babylonicam captivitatē. Usq; sane adeo id falsum est, ut ne quidem hinc discere sit statum reipublica, qui fuit post captivitatē solutam usq; ad interitum ultimum. Falso etiam Seldenus astipulatores sua sententia laudavit Joannem de Barchone celebrem inter Scholastica Theologia doctores, et Auctorem libri cui titulus Capistro Judaeorum: non enim adducta eorum verba aliud quidquam docent, quam Tbalnudi à Judaïs divinam attribui auctoritatem. Ipsemet porro Seldenus: Nec tamen, inquit, sine delectu admittendæ sunt passim in rebus civilibus Magistrorum (hoc est Rabbinorum) sententiæ utcumque ab iis receptæ. Sed hic quidem sermo est obscurior. Videri tamen possit hoc velle: observanda esse atq; in usum trahenda civilia Tbalnudica decreta, quacumque divinis jussis non adversantur, aut horum observationi non sunt impedimento. Et vero jam ante illa aqua verat Responsis qua Jureconsultorum celeberrima collegia solent reddere. Quæ si mens Seldeni fuit, graviter profecto fuit hac etiam parte lapsus: quia Responsa illa sunt de jure eo quod hodie obtinet: quale non est Tbalnudicum. Multo minus tenentur hodie Respublica observare illa

ve Director dubitantium inscriptus, quo proinde
Thomas Aquinas & alii jam usi sunt: prodit autem
typis in lucē initio superioris seculi curante Augustino
Justiniano Genuensi. Alterius celeberrimi maxime
operis, cui nomen Jad sive Manus, hactenus non nisi
particula quadam Latine sunt versa: De Idololatria,
De Penitentia, De Jeuniis, & fortassis alia: pas-
sim vero legere est ex illo opere adducta complura
itidem Latine. Ex iis qua mihi legere atque intel-
ligere concessum fuit, hoc quidem deprehendi; non
reperiri hic portentosas fabulas, dissentientium ma-
gistrorum altercationes, per aliena perpetuas divaga-
tiones, incertas Legum sententias, uno verbo infinitas
illas ineptias ac nugas quibus scatet Thalmudicum
chaos: sed omnia & magis digesta, & perspicue satis in
unam aliquam partem definita, atque adeo hactenus
illum inter suos istos primum nugari desisse. Simul ta-
men observari, omnem doctrinam viri illius qua
volumine Jad continetur, merē esse Thalmudicam.
Erudite, ut solet, hoc quoque docuit Wagenseilius
sua in Sotam Praefatione: ut ulteriore probatione
non sit opus. Sed utrum omnia ejus libri disertē con-
tineantur in Thalmude, an vero per consequen-
tia duntaxat fiducias saltem multa sint deducta,

utrum item bene an male sint allata, utrum denique ex sola Mischna an vero etiam ex Gemara sua ista hac Rambam ille deprompserit, alii rectius iudicabunt. Et sane fertur scripsisse in epistola ad R. Josephum discipulum suum: Cave ne tempus tuum teras in expositione & operosa consideratione Gemaræ: ego enim in illis multum temporis perdidit, & parum utilitatis hausi. Quicquid verò horum sit, utique non meretur Jad illud majorem Thalmude fidem atque auctoritatem. Cum Thalmude imo concidit reapse hujus quoque operis existimatio: atque adeo fas mihi fuit à Maimonide non minus quam Thalmude ipso recedere. Quod probasse nunc quidem mihi sufficit.

NEVTIQUAM vero, dum detraho certam fidem Thalmudicis adeoque & Maimonida narrationibus, quæq; illi memorant instituta omnia inficior legis vim habuisse ante Romanam Judaicæ republicæ destructionem, hoc egi, ut Thalmud vel Jad manibus hominum excutiat. Eisi enim nequeant præbere usum illum, quem Christianorum nonnulli hinc solent expectare, magnum tamen aliud commodum præstare Ecclesie sunt aptissima, imprimis Thalmudis cum Mischna tum Gemara. Diximus jam

ante, nullum librum fuisse ab ulla gente hactenus ha-
bitum divinum, qui pari fuerit impietate, vanitate
& absurditate atq; est Judaeorum Thalmud. Ne quid
sane dissimulem, Thalmudis quae versa sunt legens
ego, videor mihi videre ἡ βιβλίον τῶν ἱερουσαλιμίων
ἐστὶν ἐν τῷ ἀρχαίῳ. Et tamen volumen illud ὁ δὲ δι-
εγέρωσεν ἅ τῶν Ἰουδαίων, non pari duntaxat, sed longe etiam
majore colitur veneratione atque ille codex, quem
agnoscunt ipsi à Deo per Prophetas esse traditum, li-
cet Thalmud, ipsismet fatentibus, nullum Prophetam
habeat auctorem. Hoc autem & agunt hodie Judaei
& egerunt jam multis seculis, serviliter quamvis
dispersi non nisi divina maledictione, cum ipsi agno-
scunt, per universum terrarum orbem: gens aliis
valde astuta atque ad quastum faciendum per quam
ingeniosa & industria. Ut talis autem populus
usq; adeo, in iis qua aeternam pariter & hujus vita
felicitatem attinent, turpiter sese gerat, non profecto
fieri potest, nisi itidem hac in parte illum urgeat divi-
na quaedam animi perversio, in justam magni com-
missi sceleris vindicationem. Et vero dudum Moses
populo Israëlítico, si immorigerus fuerit, est minita-
tus Deuter. XXII, 25. Percutiet te Dominus amen-
tia, & caecitate, & stupore cordis; palpabisque in
meridie,

meridie, quemadmodum palpat cœcus in caligine.
 Eandem pœnam Prophetæ frequenter eidem prædixe-
 runt. Reapse autem Judæos cœcitate illa divina la-
 borare, clarissimo sane indicio est vel illa Thalmudis
 veneratio. Ideoque expedit quammaxime, ut co-
 dicis illius impia vanitas in apertam lucem protra-
 batur. Enimvero Innocentius IV. Papa in Bulla
 quadam voluit in Gallia Thalmudis exempla omnia
 comburi: inesse enim illi, blasphemias in Deum &
 Christum ejus ac Beatam Virginem manifestas,
 inextricabiles abusiones erroneas, ac stultitias in-
 auditas: illâ autem flamma pœnâ nemo Judæorum
 posset emendari, potius augetur hinc eorum pertinacia.
 At si volumen illud ejusq; improba absurditas
 in omnium conscientiam producat, & Judæis pari-
 ter id profuerit & Christianis. His scilicet præbe-
 bitur occasio, Deo majores agendi gratias pro mis-
 ricordie illuminatione, qua nobis obligit Spiritus S.
 beneficio: simulque moneremur omnes, ut pergamus
 Deo servire in timore ac tremore, ne subtracta
 divina gratia in similem cœcitate prolabamur.
 Judæis vero poterit tunc demum ob oculos poni di-
 vina, quam patiuntur, indignatio: ut ita manudu-
 cantur ad ægnitionem illius criminis, quo tantam

Dei maledictionem commeruerant. Non potuit
hactenus iusta felicitate hoc agi, quod Thalmud raro
fuerit in Christianorum manibus, & sprellum vel
damnatum magis quam adhibitum in iustum usum.
Ceperunt sane non adeo pridem denique verti in
linguas vulgo notiores quadam Mischna partes, Ge-
mara tamen per pauca. Ex re autem esset &
Christianorum & Judaorum, verti omnia. Hoc
animo equidem gratias ago iis qui hactenus hanc en-
ram subierunt: rogo praeterea omnes, quos Deus
linguarum peritia exornavit vel imposterum orna-
bit, ne grauentur hanc molestiam interpretandi
suscipere, certò confisi, velut Ecclesia magnum
hoc ipso fructum sunt allaturi, ita Deum fore lar-
gum remuneratorem. Haud enim nescio quidem,
Thalmudis confutationem non esse veritatis Chri-
stiana religionis demonstrationem: at remoto ab
oculis illo per Thalmudis venerationem enato glau-
comate, facillimo negotio, quod reliquum est veri-
tatis, perspicitur. Crassum scilicet est Thalmud
velamentum, quod vultui Judaeorum impendet, ne
videant veram Gemaram, id est verum Legis com-
plementum.

Quamvis porro certum aliquod prisca atque
ante

ante Romanam Templi destructionem usitati moris testimonium peti ex Thalmudicis traditionibus nequeat, poterit tamen Thalmud, interdum saltem, haud absimile vero argumentum suppeditare. Et sane ipsimet nos, jam pagina hujus voluminis quadragesima octava, nonnulla in illam sententiam asseruimus. Fortassis licuerit etiam hoc iis adjicere: quodocunque Thalmudica aliqua traditio plurimum assensu constans est, nec vel Sacra Scriptura, vel alia historica bona fidei monumenta, vel recta ratio illi repugnant, tunc, etsi non omnino certam scientiam, tamen opinionem probabilem expectari inde posse. Forte etiam inter magistros Thalmudicos deprehendi aliquod discrimen potest; ita ut aliis nihil, aliis multum, aliis aliquid fidei deferre fas sit. Hoc sane observato, Thalmudis verso etiam Philologicum possit fructum circa prisca Ebraea gentis instituta facere. Et vero optarim equidem, ut illi qui in Thalmude possunt cum judicio versari, universales condant regulas, diversa verisimilitudinis Thalmudicarum sententiarum. Non enim hactenus id a quoquam est factum. Sed ab iisdem Thalmudica et summe laudantur et summe deridentur. Quod ad versatur recte ratiocinandi arti: utpote qua exigit cu-
 juli-

fuslibet bona ratiocinationis principia universalia
sibi constantia tum affirmativa tum negativa, siue fri-
entia sit comparanda siue tantum opinio. Pollicentur
porro nonnulli ex Thalmude augmenta insignia Phi-
losophia naturalis pariter & practica, Medica item
artis & Prudentia juris. Verum hactenus nullum
est productum specimen tanta sapientia in Thalmu-
de latitantis. In illum sane usum ne vel desideremus
versionem Thalmudis, ingens etiam suadet copia
librorum idgenus qui jam tum sunt in promptu. Vix
sane & Philologica sacra, qua inde fortassis sperari
queant, sunt tanti, ut opera sit pretium propterea
integri Thalmudis versionem institueri.

Sed fortasse nimis diu hisce immoror, & longio-
re justo prefatione Fautores ab ipsismet libri hujus
lectione detineo. Ego proinde nunc etiam desino; tan-
tumque hoc unum oro & obtestor, ut, quemadmo-
dum hactenus, aequus quilibet & doctus favere meis
in commodum publicum susceptis laboribus pergat,
quantumque in se est improbam calumniantium
turbam dimoveat, quo liceat etiam illud quod su-
pererit atatis Deo & reipublica impendere. Helme-
stadii in Academia Julia XXI Septembr. Anno
C1D 10 C LXXV.

HER.

HERMANNI CONRINGII
DE NUMMIS EBRÆORVM
PARADOXA.

CAPVT I.

*Proæmium libri. Quo occasio & institutum ejus
conscribendi indicatur.*

Vum ante hosce quatuordecim annos, nomine
viri longe celeberrimi & Orientalis doctrinæ pe-
ritia incomparabilis Joannis Henrici Hottingeri,
Theologi tunc temporis Heidelbergensis, & se-
cundam libri *de Cippis & Nummis Ebraeorum* edi-
tionem curantis, de suppeditandis nummis id
genus vetustis non semel sollicitarer, primùm quidem mense
Junio ad Perillustrem Baronem Boineburgium utriusq; amicam
& literariæ omnis operæ strenuum *ἰσχυροτάτω*, deinde Augusto
mense ad ipsummet Hottingerum nisi hoc de argumento epi-
stolam. Septembri mense iterum eadem de re Hottingero scrip-
psi. A quo cum humanissimum responsum esset redditum, simul-
que significasset Boineburgius, velle Hottingerum, si non re-
nuam, primam meam epistolam edere cum sententiæ distione
de iis quæ ego moveram, ipse autem non refragaret, (etsi ut ede-
retur nihil equidem scripsissem,) addita est libro illius *de Cippis &
Nummis Hebraicis* mea isthæc epistola, ut & Hottingeri libera
quidem satis amica tamen & docta censura. Haud dissimula-
vi quidem superstitem à Censuræ dictis dissensum meum; con-
tentus tamen tunc sui castigatis typographicis mendis, quibus

A

scate.

scatebat epistolæ meæ editio, quam operam sub finem libri ipse optimus quamvis jam absens Hottingerus instituit. Enimvero nondum tota in lucem prodierat nova isthæc libri illius de Cippis recensio, cum Heidelbergâ telicâ Tigurum Hottingerus reversus est. Eo autem factum, ut integer proximus annus effluerit nobis sine literario commercio. Ab anno autem sexagesimo tertio usque frequentiores inter nos literæ commearunt quidem, sed neutri vacavit Nummos Ebræos commovere, dum ad longe alia nos astringerent tantum non infinitæ occupationes. Sed & ut nimis acerba ita nimis quoque præmatura mors summum virum die quinto Junii anni sexagesimi septimi, quadraginta septem annos natum, orbi terrarum eripuit. Quo obitu ingentem jacturam fecit eruditionis respublica. Nec verò habuit temere hoc seculum quenquam cui Hottingerus fuerit secundus; sive *Φιλοποιία*, sive *Φιλαλήθεια*, sive Orientalis literaturæ peritiam in istis annis inusitatam videamus. Mihi sane mors isthæc lætium magnum excitavit; quem proinde hoc Epigrammate ad posteritatem sui testatus.

*Qui studio & meritis præluxit millibus unus,
Molliter & sero denique digne mori,
HOTTINGERE decus Tiguri sanctæque tiaræ,
Quove patent nobis dante Orientu opes;
Quam tu præpopere cunctis fato occidis, eben!
Quam tristi nimium conditione peris!
Eternu planget lacrimis te doctior orbu,
Nec facile referent secla futura parem.*

Quamvis autem jam quatuordecim tere anni effluerint, ex quo mea & Hottingeri illæ Epistolæ lucem viderunt, attamen nunc quidem tuto meas illas de Nummatia re Ebræorum sententias. Non enim, sive Hottingeriana isthæc sive aliorum, magni licet nominis auctorum, placita visa mihi hæctenus fuisse firmis adeo stare pedibus, quin possint haud difficulter subverti

ex ad

ex aduerso ne nunc quidem, omnibus aliis licet probe & cum cura expensis, mea isthæc *ἑβραϊκά* rationibus evincere me posse diffido. Quin imò, si Hottingero quidem rationes istas expectare placuisset, non equidem dubito, etiam illum, quo erat veri studio & perspicaci iudicio, mihi fuisse astipulaturum: præsertim quia ille primus, quod equidem sciam, nummum aliquem Samaritanis characteribus insignitum Simeoni Hasmonæo attribuere, perinde atque feci ego, non dubitavit. Et sanè haud diffiteor, saltim Tertium & Quintum *ἑβραϊκόν* meum, nullo niti consensu viri alicujus docti, sed vere novum & meum esse, ac proinde non nisi rationibus posse fidem invenire.

Etiam vero optimis quamvis & robustissimis argumentis posse me trahere in partem meam omnes, non equidem ausim profiteri. Haud enim me latet, quanta sit factioum vis omnem in modum, quodque adeo hoc etiam de Nummis Ebræorum argumentum ferrâ, ut ita loquar, contentionis huc illuc distrahatur. Dum scilicet pugnatur inter eruditos, quo characterum genere, Tyrio an Samaritano, antiquissimis quæ Babylonicam captivitatem præcedunt temporibus, Sacri Codices fuerint exarati, pars utraque ex nummis sibi præsidium quærit, vetustatis palmarum aliis Samaritanæ aliis Assyriæ literæ nummorum testimonio vindicantibus.

Jure dixeris, levis momenti omnem hanc controversiam esse. Etenim auctoritati Scripturæ Sanctæ neque asseritur neque detrahatur vel tantillum, quicquid hujus etiam vero magis fuerit consentaneum; multò minus salutiferæ interest fidei alterutra assertio. Non sane est, quod moremur furoribus Wasmuthi & paucorum aliquot aliorum, qui fidei dogmatibus accensere suam de Assyrio charactere sententiam, & diversam hæreticis annumerare haud dubitaverunt, facinore ut hæctenus in omni Ecclesia inusitato ita verè impio & damnando.

Et si vero illa contentio reapse sit levis, non tamen non per-

tinet ad officium ejus qui serio veritatem etiam in rebus minutis quaerit, hoc quoque in loco haud pati deceptionem. Ac proinde nec abs re fuerit, saltem vel unius de vetustissimis Ebraeorum illis literis quibus Lex divina conscripta est, quam dixi controversae causae, Nummorum Ebraeorum scripturam vetustatemque investigare.

Absque tamen hic etiam usus esset, nihilominus moverit me istud agere solum veri studium: quo mihi quidem nihil est dulcius. Imo verò nunc adeo sola φιλαλήθεια me quasi compellit, sepositis aliquantisper aliis, quamvis melioribus & utilioribus, hoc argumentum aggredi. Agam tamen hoc non nisi paucis & breviter; habita scilicet ratione muneris mei; quod planè aliis consecratum est & severioribus. Etiam vero atque etiam rogo, ut procul amore & odio partium, citraque omne praëjudicium, quæ adferentur in medium, æqua judicii trutina expendantur, habeaturque omnis hæc disputatio, uti est, mere Philologica quædam exercitatio, in qua errorem licet committere citra jaçturam pietatis, aut Ecclesiae vel reipublicæ detrimentum.

CAPUT II.

Epistole aliquot Conringii & Hottingeri ad hoc argumentum pertinentes.

Cæterum non est mihi consilium, omnem rem nummariam Ebraeorum veterum prosequi. Tantum continere me intra limites eos placet, quos in Epistola isthac ad Hottingerum definiit, & quos etiam Hottingerus in suo Responso non egressus est. Disputabo scilicet de solis sex illis Paradoxis sententiis meis in Epistola Hottingero propositis, easque rationibus istis statuminabo, quas in promptu mihi esse perscripsi quidem, hæctenus tamen nusquam in medium adduxi.

Ut res omnis autem planè intelligatur, necessarium fuerit prius

prius attente perlegisse & meam Epistolam & Responsum Hottingeri, etsi utrumque jam sit typis editum. Sed & operæ fuerit pretium, etiam alias nonnullas literas meas eodem tempore à me de negotio isthoc nummario conscriptas perlegisse. Quapropter producā ego nunc in lucem ex apographorum Epistolicorum, quæ mihi reservare interdum soleo, voluminibus nonnullas literarum istarum. Quin imo addam & illa, quæ jam Hottingerus vulgavit: quoniam Hottingeri liber, quamvis præclarus, non in omnium est manibus, nec vacat cuivis ad librum illum recurrere.

In literis autem illis promendis ordinem temporis quo sunt exarata, observabo. Ideoque primò omnium exhibebo legenda illa quæ scripsi ad amicum meum maximum Joannem Christianum Lib. Baronem de Boineburg, virum utique summæ dignitatis & varia laude insignem. Is quippe primus omnium apud me optimi Hottingeri causam cœpit agere.

Illustru & Generose Domine &c. Clarissimi Hottingeri desideria utinam adeo facile mihi sit juvare, quam velim! Mihi Ebraicus nummus genuinus nullus est. Duo quidem Sicili titulo inter veteres meos habentur, alter vulgaribus alter Samaritanis characteribus insignitus, sed neuter proba nota. Et verò multū argumentū adductus sentio, non reperiri ququam germanum nummum Ebraicum nisi Samaritanā scripturā, hos verò omnes Hasmonæus vel Herodibus regnantibus signatos, Samaritanis literis tum etiam profanos vulgaresque ad usum adhiberi solitis, ut Assyriacū illū ad sacri Codicis scripturam. Severissimi Principis mei Augusti filiorum minimo sed indole nemini secundo, arcus est justæ veritatis: de quo Cl. Schraderus noster commentatus nonnihil est. Quod mitto; quamvis nec interpretationem ejus omnino approbem, nec inditum nummo Sicili nomen, quippe quod, me iudice solus debetur argenteus tetradrachmis. Habeo amicum Lipsiæ, qui gaudet sibi multum aureo quodam Ebraico. Sed quoniam mihi non est visus, non audeo de eo quidquam definire. Non dubito autem nos pulchra multa

doctrinarum Hottingerum secunda hac editione Cipporum, quum prima plurimum me quidem deleclaverit. Sunt mihi porro bini nummi perantiqui, quos Carthaginenses esse existimo: quod alter Punicos caracteres pra se ferat. Sed horum explicationem Hottingerus fortassis band aggre dietur: quomou videam expeti ab illo Siciliam Paruta, quo opere Punicinum exhibentur. Rem gratissimam feceris, si virum doctissimum & summè industrium meo nomine resalutaveris. Vale Illustris Domine & favere perge Illustris Excellentia Tua studiosissimo H. C. Helmestadii 30. Junii Anno 1661.

Hanc ad Boineburgium Epistolam subsecuta proxime est illa, quam ad se scriptam Hottingerus curavit publicari inserique sui de Nummis Orientalium commentario. Addam vero istam etiam heic, & quidem à mendis typographicis quamplurimis liberatam, simulq; integram: qualis nempe à me fuit exarata.

VIRO CLARISSIMO JOANNI HENRICO
HOTTINGER OSS. Theol. Doctori ac Professori
incomparabili, Amico meo magno.

Vir Clarissime, Hesternò die Redekerus noster & salutavit me tuo nomine, & simul obtulit priores aliquot plagulas cum Compendiis Theatri Orientalis tum Appendicis Compendii Theologiae Judaicae; adjecit & Tabulas binas rei nummaria, tum unam Cipporum Hebraicorum, & denique etiam, si quid habeam nummorum id genus, uti depingi curarem tibi que transmitti, rogavit. Ego vero magnas tibi gratias habeo pro hisce omnibus cante omnia Deum precatus, uti incolumem te porro servet bono publico rei litterariae; quippe cui es professò utilissimus, sive industriam speciem sive Orientalis doctrinae inusitatam peritiam. Et verò ipsae illae plagulae mirificè in me incenderunt amorem pariter tui & admirationem: quae cum me pridem occupassent, jam tum aliquoties publicè scriptis utrumque testatus sum. Vix sane fero desiderium utriusque tui Compendii. Sed & novam Cipporum editionem avidè expecto. Utinam vicissim tuo etiam desiderio saltim nonnihil satis facere, in mea sit potestate! Sed veterum nummorum, Gracorum Romanorum aliorumque

rumque copias haud exiguas magno studio etsi collegerim, Hebraicorum tamen, quod quidem ausim genuinum credere, nihil mihi est. Neque vero binos illos quos possideo Sicili titulo insigniros, alterum Samaritanis alcerum Hebraicis hodie sic didis, sive Assyriacis Esdras characteribus inscriptum, arbitror vel vetustatis vel nota bona esse. Uterque sanè iusto Sicili pondere caret. Samaritanus manifestò recentior est: alioquin plane geminus illi, primo loco quem exhibet Tabula tua prima editionis libelli de Cippis, Hebraicis nostris litteris inscriptum nullum arbitror genuinum reperiri: multo minus ergo hunc meum laudaverim. Habet Severissimi & verè Augusti Principis mei filius natu minor, paterna auctem virtutis amulus, Ferdinandus Albertus in Cimeliis suis veteri aneos. Sed video alterius imaginem jam abs Te, forsassis ex Clarissimi Schraderi nostri apusculo, expressam nova illa Tabulà: Alterius, cum effigie Moïsis, iam tum primà editione exhibitam. Est verò & ille Moïsaicus haud dubiò ad alterius & à recente atque imperitâ manu. Habuit etiam in pavo Georgius Calixtus noster argenteam Samaritanis Characteribus Sictum inscriptum, haud parum vetustum. Sed & ille apud nos morari desiit. Visus quoque mihi est suspectus, cum quod magnitudine non nisi semisiclum aquaret, tum quod duntaxat esset pondere drachmarum duarum, totidem scrupulorum, & sex granorum, cum iustus Sictus fuerit $\nu\sigma\epsilon\delta\epsilon\alpha\chi\mu\sigma$. Erat ceteroquin plane similis Sictulo secundo & tertio Villalpandi, suâ inscriptione pariter & figura. Habet amicus meus Lipsia Samaritanis literis inscriptum aureum: sed nec illius vel descriptio vel figura ad manum est. Igitur quamvis pervelim, hac tamen parte iurare Te nequeo.

Ut intelligas tamen animum desiderii tui explendù cupidum, en tibi depictos aliquot nummos meos, optima quidem nota, sed mihi ignotis characteribus insignitos. Priores duo argentei sunt, quasi denarii. Punicos esse suspicor, idque quoniam Antonius Augustinus, dialogo 171 itidem Carthaginenses duos aureos sibi esse testatur, in quorum parte altera facies sâmina altera equus sit expressus: unius etiam inscripte litera videntur esse quales Punicas expressit in Sicilia sua Paruta.

Tertius

Tertius aureus est sive potius inauratus; sed qui sit nescio, nisi forte Gothicus aliqui fuerit. Quartus pariter & Quintus aeneus est & longe vetustissimus, incerta vero mihi gentis, nisi quod iidem Punicis videantur. Sextus nisi vehementer fallor vetus est Hetruscus. Video siquidem hic signa auguratus & pontificatus, qualia ab Hetruscis acceperunt Romani. Ut verò jam sum factus, quicquid horum affirmo tantum levibus coniecturis nititur: certo quod asseram nihil equidem habeo. Malo igitur ab alio doceri. Quod nisi tu possis, fortasse poterit nemo. Quæ enim in similibus te superet?

Ut vero ad nummos Ebraicos redeam, non dissimulabo tibi *Ægædoxa* quadam mea. Primum est: nullum nummum Ebraicum olim Sicili nomine dictum, qui non fuerit argenteus. Alterum: nullum nummum qui imaginem hominis referat genuinum esse; eoque illam Salomonis & Moysis effigie insignitum, & si qui alii sunt similes, cum primis qui imaginem habet nostri Salvatoris, adulterinos omnes esse. Tertium est: nullum nummum characteribus nostris Ebraicis ornatum esse bonæ notæ, aut multò vetustum. Quartum est: non posse ullo certo indicio ostendi, nummos qui literas habent inscriptas Samaritanas captivitate Babylonica esse antiquiores. Quintum est: nummos illos omnes esse cufos Hasmonæorum ac Herodum temporibus, & quidem ab ipsis Judæis, postquam cuedendi nummi potestatem à Demetrio Nicatore Rege fuerunt natiss Samaritanos enim characteres fuisse in usu vulgari, Ebraicos autem solis sacris codicibus describendis quasi dedicatos. Sextum denique est: nummum duntaxat fuisse Sicili genus, non verò alium Siculum sacrum alium profanum. Hac mea *Ægædoxa* posse me arbitror non vanis argumentis saltem vero perquam similia facere. Ass nunc quidem potius malo expectare secundam editionem libelli Tui: idque quoniam fortassis adferre in medium rationes propter quas cogar mutare sententiam. Id quod facere sum paratissimus, simul docear certiora: utpote quum fatear, non constare hæc mihi certè *Ægædoxa*, sed tantum probabili quadam collectione. Vale Vir Clarissime, & salve plurimum sævæque, Helmsstadii XXI Augusti 1661.

DE NUMMIS EBREORUM CAP. II.

P. S. Proximè nundinè exhibebit tibi exemplum libri mei de Bibliotheca Augusta Illustris noster Boineburgius, idque in pignus amissia. Observabis vero pag. 113. memoriam sui nominis: ut tibi illa semper est sacra. De Cippi Ebraeorum velim audire sententiam tuam, nam quem eorum censeras esse valde vetustum. Tibi videtur sane, aut ficta esse pleraque, aut Cippi illos extructos esse à Judæis, postquam mutavit in Palaestina imperium Christianorum Europaorum. Et verè etiam illi qui diligentissimè (ut Brochardus) sunt persecuti ex Christianis nostris res Palaestina, quales illa fuerunt ante hos trecentos amplius annos, vix unius & alterius cippi fecere mentionem.

Hactenus Epistola isthac. Sequentè autem mense Septembri aliam quoque dedimus ad eundem Hottingerum, additis tribus cætypis nummorum, inscriptionibus Ebraicis insignium. Unus eorum refert illa verba: *David Rex & filius ejus Salomo Rex*, & in parte averfa figuram ædificii aut turris cum lemmate, *Jerusalem urbs sanctitatis*: Alter *senex & anus*, in averfa autem *Juvenis & virgo*, cum literis initialibus vocum Abrahami Saræ Isaaci & Rebecca: Tertius reddidit iconem & nomen Salvatoris nostri, in averfo autem latere, *Messias Rex venit cum pace, & luxit ex homine factus vita*. Ritè curata quidem & illa Epistola, non tamen nisi nummi secundi imago in Hottingerianis nummatis tabulis est expressa. Quoniam vero in Responso suo Hottingerus etiam hanc Epistolam respexit, non abs re fuerit hic eam legi.

Vir Clarissime. Quo adjuvem præclaros conatus tuos de Re Nummaria Hebraeorum aliorumque Orientalium populorum, nisi nuper depictas imagines Cerebæginensium aliorumque aliquos nummorum. Mitto iterum trium Ebraicè characteribus insignitorum nummorum picturas, quas incomparabilis Domini mei & verè AVGVSTI Principis filius secundo genitus, virva Serenissimi Patris imago, ANTON. VLRICVS, Tibi transmitti jubet, ex suo ampliatissimo deprom-

depramptas. Qui Salvatoris nostri vultum refert nummus, quin à Christianis recentioribus sit effictus, non equidem dubito: sed & (nisi fallor memoria) jam eum illum publico exhibuisti. Duo reliqui eidem parum apud me fidei merentur: nec tamen Tua censura quidquam praedico. Singula pondus adscriptum est. Narras porro Princeps Moguntiaci apud Metterneckium cathedralis Ecclesia Scholasticum haberi nummum, cum inscripto Absolonii Davidii Regis Filii nomine; ejusque imaginem facile ab Te posse comparari, curante Boiueburgensi. Sed forsitan nec ille tanti tibi videbitur: mihi sane perquam est suspensum. Quin emus hoc exigui momenti esse, ulterò fateor: nolui tamon deesse tuo studio, si forte etiam supposititia haud ignorare desideras. Vale

Wolfenbütteli in Aula

XV Septembr. 1661.

Tibi Tuoque studio
optimè cupiens

H. C.

Adjungam denique & tertiam meam Epistolam: & quidem ea de causa, ut appareat non inconsulto me ab optimo Hottin-gero & primam meam Epistolam & censuram ejus Epistolicam typis esse publicatam.

Vir Clarissimo. Quas 21 Augusti exaraviretè traditas pariter nec fuisse inacceptas, laror. Spero autem jam & illas quas 15 Septembrii dedi non minus bene esse curatas. Et verò nolui illas perire, quoniam exhibere voluerim nummorum Hebraicorum qui in thesauro sunt Serenissimi Principis Anthoni Vtrici Secundogeniti filii vobiscum Domini mei, tanto patri planè simili filii, curatius: quales abs te quam maxime desiderari arbitror. De nummis aliis meam sententiam suam avidè expecto. Cavo verò arbitreris, ingratum mihi fore tantum ab opinionibus meis dissentire. Tantum abest corè ingenium meum ab illis moribus, ut nihil mihi sit gratius quam liberam sententiam & ferre pariter & audire: idque quandoquidem tali contentione nihil

est in vita utilium. אגאדי ד' ערס נדס בעגמון. Eumvero nec invito me fiet, si Epistolam meam quamvis rudem & non in id scriptam, cu- res addi Tuo de Nummis Orientalibus libro, cum libera censura Tua: quod Te velle ex Illustri Boinoburgio nostro intelligo. Confido enim, nec Tibi ingratum fore, ubi dubitationes meas haud exemptas mihi sensero, si rationibus adductis qua visa mihi sunt, licet אגדוזה, in- genue muuiam. Interim Cippi tui, simul in lucem prodierint, erunt mihi magna voluptati. Non dubito enim, saltem operam daturum Te, quo possis illis fidem & antiquitatis laudem conciliare: qua, fa- teor, apud me ferè desistuntur. Vale Eximie Domine, quam diu- tissimè bono publico.

Helmesladii 1861.

9. Octobr.

Tui cultor

H. Conringius.

Hicce meis tribus epistolis nunc subjungam ipsam illam Hottingerianam, quà respondit vir incomparabilis & plane exi- mius mex primæ ut & parti secundæ. Et si enim Responsum illud jam publicatum sit & cum epistolâ meâ primâ libro de Nummis Orientalibus additum: quoniam tamen in paucorum liber ille est manibus, nec facile fieri possit meorum quæ jam pa- ro cum Hottingerianis illis comparatio, nisi utrumque sit ad manum, itaque etiam hoc loco Responsum illud posse legi, ex usu fuerit.

Celeberrime Vir. In are me Tuo esse tantò fuscior libentius quantò me Tibi desenerasti, nominibus pluribus. Nec premio suo fran- dandus doctissimus D. Redeckerus cum quòd antebac suâ me presen- tiâ dignum aestimaris, cum quòd ex Gallia nuper reversus, ad eò prolixè sua mihi exhiberit officia. Occasionem praesertim, Te, per eum, salu- sandi, negligere nec debui, nec volui, hoc ipso tamen votis meis infe- rior, quòd nihil esset ad manum, quo in tanti viri amicitiam me insinua- rom. Humanitatis Tuae singularis est, quòd paucas, quas recenset,

pagellas tanti fecisti; ut vel reluctanti iudicium Tuum calcas ad-
dere, & ad pertegendam telam excitare me potueris.

Ego verò gratias, quas deheo, ago maximas, tum pro elaboratissi-
mo Tractatu de Bibliobeca Augusta, & honorifica in eo mei munificen-
tiae; tum pro missis nummorum, vel sola raritate commendatorum, ex-
p. p. pro aliorum quorundam ἐκχωρημάτων communicatione, iudicio
denique facti nummi Moguntiae asseruati, cuius altera facies Absolomi
Davidis filii habeat inscriptionem; quibus, iussa incomparabili
Tui ac verè Augusti Principis, filii secundo-gentis D. Antanij-Klerici,
Duci Lunenburgici, &c. (quem honorem Tui gratissimo acceptum hinc
fero animo) meum de Orientalium nummis Tractatum auctiorem pro-
dure voluisti. Qua quidem omnia talia sunt, ut vel singula memo-
rem mereantur animum; quem etiam tamdiu sincerè spondeo atque
candidè, donec paria referendi blandiatur occasio.

Sed quid de nummi Tui? Non sum Oedipus. Plerosque qui-
dem hactenus Hebraicos, Samaritanos, Arabicos, Cuscos & vulgari
Charactere notatos, vel explicui, vel male redditis restitui; hic tamen
habet aqua. Priores duos Punicos esse, libenter darem: si Punica li-
teraturae vestigia extarent. Scaliger in Eusebiano sui pag. 110 Punicos
characteres cum Samaritanis eosdem esse vult. Nec dum ab aliis,
meo iudicio, offensum perspicuè satù est, cuiusmodi veterum Pæno-
rum fuerint elementa. Tutius proinde & confidentius possum dicere,
quid non sint, quam quid sint. Gorbicium propius videntur accedere,
tum quòd eorum habeant figuram, tum quòd una & altera inscriptio-
nis litera à Gorbicium non abluat. De Tertio minus dubitationis. G-
orbicum esse, ex inscriptione colligo, cuius tamen literaturam feliciter,
quàm sensum assequor. Ex Alphabeto enim Gorbico, & annexa
brevis institutione Grammatica, quam ex Senen, nostri archivo, nu-
per, magno meo commodo, amicus mecum communicavit, plaudè conjici-
o, vix ambigendum, quia ex Gorbica nummi ille prodierit officina.
Reliquas Tres Elias restituar, non ego: nisi quòd Sextus eam plaudè re-
ferat figuram, quæ ex Romano nummis Augustus, cum inscriptione
Casar

Cæsar Augustus Divi F. Pater Patria, quam habet Jacobus Biane Antwerp. in Numismat. Imp. Rom. pag. 12, representatur. Peregrina tamen iterum, & non Romana scriptura intercedit. Vides, quàm nihil occurrat certè! Juras tamen habere, ut ubi, suo tempore, aliorum accesserit collatio, solidius de iis edi possit judicium.

Nunc ad ἑξάδοξα, ut vocare placuit. & Primo quidem tantò facilius accedere possemus, quànò usitatus in ipsa scriptura Siclus pro argenteo, & vicissim argenteus ponitur pro Siclo, ceu diximus sup. pag. 114. nisi disertius obflaret locus, 1. Chron. 21. v. 23 ubi expresse legitur, Davidem Arnano dedisse Siclos aureos, pondere sexcentos. Heb. דָּוִד יִתְּנֶה לַיהוָה אֶרְבַּע מֵאוֹת שֵׁטֶלִים אֲדָמָה, quod Vulgatus Siclos auri ἑξάδοξα reddidit; Arabs ducentos auri stateres. Cur Syrus habeat quinquaginta stateribus; cum staterem Syri quatuor Ζυλῆς sive denariis Romanis (quorum quatuor Siclum constituant) definiunt; non video, nisi quod in re nummaria veterum Hebraeorum bassites videantur & peregrini. Consul. sup. p. 153. Sed & LXX (eidem fortè ἑξάδοξου ἀπὸ τοῦ ἀργύρου, Siclos tantum dari argenteos) transferunt σίκλος χρυσοῦ. Tutius textui inhaeremus, qui Siclorum aureorum expresse meminit;

Secundum paradoxum, ἑξάδοξου consideratum agrè Judeorum admittere videtur praxis. Scio, magnum esse viros, qui è gravius aisse scribant Iudæis, tributum Romanis præstitisse, quod ultra dispendium argenti, Cæsaris etiam imaginem conquirere, manibus contrectare, atq; adeo illi offerre cogentur; cum memores ipsi diuinae legis omne sculptile omniemq; imaginè detrectarent; ab aliis tamen jam, Seldeno præsertim de Jur. Natur. & Gent. l. 2. cap. 8. pag. 232. &c. probatum est, Judæos à pictoris & sculptoris tum animalium tum hominis non abstinuisse absolute; imò ne nummos quidem Christianorum cruce signatos respuisse, ceu sup. p. 111. monuimus. Nihil ergo obflare existimo, quo minus veteribus Judæis nummos tribuamus variis hominum etiam imaginibus insignes. In hypothesis tamen, qui Mosis & Servatoris præferunt

figuram nummi, manifesta nimis sunt suspecti, imo convulsi, 100 dms; de Solomonis nummo judicium nostrum extat sup. p. 120.

- III. Nullum verò Tertio nummum characteribus Hebraicis ornatum, esse bonæ notæ, aut multam vetustam, hæc enim animadvertere non potui. Quin potius ex variorum didici collatione, neque scriptura Hebraica notatos omnes fuisse $\chi\theta\iota\varsigma$ η ω $\chi\theta\iota\varsigma$ $\epsilon\upsilon\varsigma\omicron\varsigma$; non certe Solomonicos illos, de quibus paulo prolixius sup. p. 120. 139. nec Samaritanæ, omnes esse veteres, non illos, de quibus, pag. 140. Nondum enim satis hæc enim probata eorum est sententia, qui quadratis Hebraeorum literis ultimam abjudicant antiquitatem, prout compendiosè demonstratum à nobis est, Centur. Quæst. Theol. p. 118. Vetusissimi Hebræorum codices, inscriptiones, &c. satis abundè hæc enim eorum vobis commendatur sententiam, qui non statim, quod Samaritanis caræ notis, aut elementis, ceu novum, rejiciunt.

- IV. Non posse verò Quarto, ullo certo indicio offendi, nummos, qui literas habent inscriptas Samaritanas captivitate Babylonica esse antiquiores; tanto facilius concedo, quantum difficilius est, de nummorum ejusmodi Samaritanorum, ob defectum adscriptarum Epocharum judicare exacta antiquitate. Quænammodum autem certi nihil de eorum pronuciari potest arate affirmare, ita neque autum satis, videtur omnem nummorum, qui hinc inde in Cretæ insulis afferuntur, vetustatem infra captivitatis annos restringere. Cur enim aliud posteriorum quàm priorum Siclorum sit factum, ut illi tanto numero, aut amissis, aut hostium metu absconditis, aut vastatione perditis reperiantur; hi reperiti fuerint nusquam?

- V. Unde, quod Quinto afferetur, nummos illos omnes cufos esse Hasmonæorum & Herodum temporibus, & quidem ab ipsis Judæis, postquam eudendi nummi potestatem à Demetrio Nicanore fuerant nacti, Samaritanos enim characteres fuisse in usu vulgari, Hebræos solis sacris codicibus describendis quasi

quasi dedicatos, difficultate omni non carere existimo. Neg. enim video cur nullos Hasmonaeorum temporibus vesustiores, in iberi saltem, agnoscamus nummos. Vnus nummorum apud Hebraeos, & antiquissimus fuit, & continuus. Quamvis igitur, ex ruderibus Hierosolymitanis, vastata urbis, inensi temple, vel aliquos posteritati, studiosè investigandi, relictos dicamus? De Romanis & Graecis, & antiquissimis quidem, Antiquarii difficulter nos ambigere sinent; cur de solis desperemus Hebraeis? Ipsa nonnullorum inscriptione, qualis est Solomonis, cui nummo non parum tribuo, maiorem saepe pra se ferunt antiquitatem. Ab Hebraeis autem cusos illos fuisse, in signum divotiois, licetis, ut plurimum vix tamen semper, Samaritanis, non repugno.

Vnum denique fuisse, ratione ponderis, Sicili genui, libenter dedit, VI. confirmavi etiam sup. p. 124.

Inscriptionum Inscr. Cypri adeoque Cipporum Hebraicorum, de quibus sub finem mones, eadem, proculdubio, auctoritas omnium non est. Quae à nemine commendantur antiquitate, susceptione vix carent. Superesse tamen à mille & amplius annis genuinos & integros Cippos tam non dubio, quam certum est, Romanorum & Graecorum multa monumenta & Epitaphia, etiam antiqua, esse remota, Ab iis, qui Orientem peragraverunt, non diligenter satis vel observata, vel annotata caesse, non miror. Obstabat, ne plurimum, varia literaturae Hebraicae saepe flexi quae postquam Europae familiarior esse capit, multas nobis inscriptiones Orientales, de quibus peculiaris nostra extra dissertatio, eruderet vix quamvis dispari, & infelici multorum, successu.

Hac omnia dumtaxat. Prolixa enim & praeditata commentaria hac vice à me occupatissimo expectari non poterant.

Hoc denique est Responsum ab Hottingero vulgatum.

CAPUT III.

De nummis illis sex quorum egyptos sibi missos Hottingerus Tabula prima aere exprimi curavit.

Hic praemissis aggrediemur jam ad rem ipsam. Forte tamen haud fuerit absque pretio operæ, si ductum meæ & Hotting-

Hottingerianæ epistolæ secuti, dicamus in antecessum non nihil, etiam de illis sex nummis quorum ætypos à me transmissos tabula prima exprimi Hottingerus curavit.

Igitur in universum non possum non monere, valde rudem fuisse in exprimendis illis chalcographi manum. Non sane omni ex parte convenit tabula isthæc cum ipsismet nummis meis, sed multum aberrat; quamvis quædam sint similia.

PRIORES DUOS nummos esse CARTHAGINENSES etiamnum arbitror. Ita autem ut existimarem, moverat me jam tum Epistolam scribentem Antonius Augustinus, harum certe rerum arbiter longe peritissimus. Usus vero tunc temporis fueram versione duntaxat Latina Andreæ Schotti, qualis illa primum est addita anno seculi hujus septimodecimo operi Numismatum antiquorum à Jacobo Bæzo Antwerpiz edito & post iterata vice ibi prodit. At destituitur illa omnibus, ab ipsomet Augustino primæ editioni Tarraconensi aut Hispanicæ magna cura & accurato judicio passim insertis, complurium optimæ & raræ notæ nummorum iconibus, idque insigni lectorum damno. Versum autem illud longe præclarissimum Augustini volumen est postea & Italice, interprete Ostraviano Sada; terque vulgatum & quidem suis iconibus abunde instructum, expressis nummorum typis semel ære Venetiis, bis buxo Romæ. Mihi jam ad manum est editio ultima Romana, quæ prodit anno seculi hujus quinquagesimo. Quæ ibi reperiuntur autem nummorum Carthaginensium imagines ut Augustini sententiam luculentius multo mihi exhibent, ita me in opinione plurimum confirmaverunt. Spectatur scilicet ibi pag. 186 nummi duo cum equi capite, & sequente unus meis ad hoc planè similis. Ne adducam nunc fabulam creditam de reperto à Didone prima Carthaginis conditricæ capite æris equi ut cum Marone loquar, aut equum fuisse olim symbolum Neptuni cui fortunam suam Carthaginenses retulerunt acceptam.

De conjectura mea circa alterum nummum, præter equum referente etiam literas quasdam, dubitavit Hottingerus: quoniam scilicet illi characteres diversi sunt à Samaritanis, quos tamen Josephus Scaliger & Punicos esse in Eusebianis suis affirmaverit. Verumenimvero unicum illud Scaligeri, quamvis viri incomparabilis, pronunciatum non est tanti, ut propterea agnoscam characteres mei illius nummi non esse Punicos. Quamvis enim & Reinesius noster, vir summus, libello de *Lingua Punica c. 12 n. 34* existimaverit, nihil serè esse quo possit certi aliquid de Punicis Carthaginiensium literis definiri; & Reinesium tamen & Scaligerum refellere plusquam idonea sunt, præter illa à Paruta memorata ad quæ Epistola provocavit, etiam alia indubitæ fidei Carthaginiensium quædam nominata. Etenim & Fulvius Ursinus in suo *Illustrium Imaginum* perinsigni libro, ex argenteo nummo Hannibalis pariter atque Amilcaris imagines dedit, Punicis literis insignitas: & quæ Antonius Augustinus sexto dialogo proposuit itidem Punicos habent characteres. Reperiuntur vero similes in Thesauris nummariis passim: ut mihi quoque præter binos illos sunt etiam alii. Vel illa autem pauca docere nos possunt, non Reinesium duntaxat sed etiam Scaligerum errasse. Et verò haud omnino sunt dissimiles quidem Samaritani & Punici characteres, non iidem tamen, imò vero nonnulli horum affiniores sunt Assyriis sive vulgaribus Ebræis nostris.

Cum invitet occasio, addere forte haud abs re fuerit: Joannem Jacobum Chiffletium, antiquariæ rei perquam studiosum imò eruditum, exhibere *Vesontionis pag. 7* imagines nummorum haud multum dissimiles Carthaginiensibus meis, cum inscriptionibus tamen Latinis. Suspiciatur autem fuisse veteres Sequanorum nummos. At vero populum aliquem Galliæ adhuc liberæ Latinis characteribus fuisse usum, non produnt antiqua monumenta, quanquam de Græcis literis id commemoretur. Ne quidem post

Galliam à Romanis devictam, uti Galliarum populo & quidem Sequanis jus fuisse cedendæ monetæ, tenere probaveris. Verisimiliter videtur, Chiffletianos illos nummos in Africa & Carthagine esse confectos auctoritate Romanorum, atque ita & præfatus aliquid præ sese ferre Punicum & novum Romanum.

Non mirò quoque etiamnum de nummo TERTIO coniecturam, nempe esse illum GOTHICVM. Ipsemet verò & Hottingerus consentit. Chiffletus pag. 207 *Vesontionis* refert imagines aliquot nummorum aureorum: quos Vesontiones vulgò Gothicos quidem existimare esse, sed ipse Procopii *l. 3. de bello Gotico* quasi ductu, mavult Burgundionibus ferre acceptos. Ego de illis quidem aureis cum Chiffletio non pugnaverim; meum tamen vindico potius Gothis. Et quidem verisimiliter Westrogothis quàm Ostrogothis: quoniam hi occupata Italia Romanos sibi characteres adsciveront, id quod liquido ostendunt nummi Theodorici, Amalafuentæ & aliorum Ostrogothicæ gentis regum; illi autem, etiam in Hispania, sic satis diu præfatas suæ gentis literas retinuerunt. Quod etiam illius populi superstites nummi etiamnum oculis exhibent. Eiusdem aureæ notæ videtur fuisse etiam ille nummus aureus in paludibus Frisicæ repertus, cujus typum Nicolaus Mullerus, eximii nominis Mathematicus, vulgavit: non tamen certo asseruerim.

De QUARTO & QUINTO nummo manet etiam idem mihi quæ olim fuit suspicio. Nec tamen diffiteor, tenuioribus longe illam subnixam esse indictis.

SEXTOUS quo minus sit Etruscus, non movet me longe diversi characteres Tabulæ Eugubinæ: quia jam pridem est percepta fides in illas fisione commissa. Similem ex parte esse illum Augusti Imperatoris nummum, qui in Tabula nummaria Jacobi Bizi duodecima primo videtur loco, (ut alibi autem frequenter ita & inter meos veteres Romanos nummos non semel reperitur)

recte

recte observavit Nottingerus. Inscriptio tamen planctelia est. Ut videatur Augustus, quo tempore Cajum ac Lucium Cæsares, Julia & Agrippa genitos, adoptasset, atque Augurato & Pontificatu decorare meditaretur, Etruscæ religionis monumenti æmulatione filiorum gloriæ studuisse.

Pervenerunt in possessionem meam, post scriptam Epistolam, & alii nummi quidam ignotis characteribus insigniti: sed non est quare de iis quidquam heic adteram, in tantis tenebris. Nec verò placet sectari inutiles minutias, aut in horridis quasi sentietis divagari. Sunt autem eorum nonnulli fortassis Opici aut Osci artificii. Cujusmodi, quantum intelligo, hodie non Italia dumtaxat sed etiam Hispania habet adhuc plurimos: etsi rarò eorum imagines compareant. Et verò Antonius Augustinus unicum dumtaxat depinxit. Abrahamus Gorlaeus in *Paralipomenis, Tabula nummaria XLIII* decem, XLIV unum ejus generis quidem exhibuit: sed illud opus, eximium quamvis & locuples, in paucorum est manibus, ad hoc usque adeo rarum, ut Indiculi Scriptorum rei nummarie veteris, quamvis Gorlaeano opere recentiores, ejus nullam faciant mentionem; ipse imò Carolus Parinus, si quis alius rerum ejusmodi & industrius & felix hodie indagator, ne quidam ubi omnes recenset qui Familias Romanas post Fulvium Ursinum sunt persecuti, Gorlaeani voluminis, quo tamen post illum Augustinum ingens accessio facta est notitiæ Romanarum Familiarum, vel verbulo meminerit.

Claudam hoc caput parte epistolæ, quam anno 1662 Kal. Febr. ad me Lipsia dedit Henricus Mejerus, pridem pie defunctus, amicus olim meus non è multis, nummorum autem veterum summe studiosus nec minus eorum peritus (cui meos equi figura insignitos nummos spectandos miseram) quoniam docet nonnulla de Africanis nummis antiquis non sanè proletaria. Quæ tamen hoc ipso nostra non facimus, aut quasi tacito consensu approbamus. *Numidicos cur vocitem quosdam, quos ego tuus,*

Vir summe, similes quoque possideo, ex me scire desideras; dicam. Facio id auctoritate vni ex aīvōis Luccii, insignis quondam Argentoratensis Antiquarii, qui id me edocuit, sibi quoque hoc esse compertissimum asseveravit. Est quoque in altera eorum parte imago effrenis ac informis quodammodo equi, plane à Græca elegantia artificii alieni. Constat vero ex Virgiliti IV Æneid. infrenos esse Numidicos dictos, quod equos suos non freno aut capistro, cum reliquis populus sed virgula duntaxat regerent. Disserunt hi Numidici immensum quantum, si vel cudenti artificium, vel etiam quod precipuum, literas impressas specles, à Græcū. Habent quidem & Græci literatos nummos peregrini notū: sed illū plane dissimilimū. Observaveram ego quoque in Goltzii Græcia Tab. XII num. V & VI literarum peregrinarum, non omnino ab Ebraicis ablutentium ductus, easq. Phœnicias esse colligebam; sed in tanta illius lingua nocte, an rem retigissem, an falsus essem, juxta eum ignarū scivi. Advolavi igitur ad celeberrimi Reinesii, in hū studiū, ut reliquis omnibus, accuratissimi censoris oraculum. Is mihi Oedipus & legit & interpretatus est. Ⲛⲟⲩⲙⲟⲩ legebat, Punicæque lingua equi caput significare dicebat, ob figuram ⲛⲟⲩⲙⲟⲩ, à Carthaginiensibus, civitatis suæ fundamenta jacentibus, inventæ, juxta Justinū 18 & Virgiliti Æneid. 3 librum. Confirmabar ego in meo sententiā firmissimè quæ ad Tuam quoque procul dubio accedit, Phœnicæ literas Samaritanæ non fuisse. Quisquid etiam celeberrimi Viri Scaliger & Hottingerus statuunt. Hæc omnia eximius ille quondam amicus noster Mejerus.

CAPVT IV.

*Nummos omnes Ebraeorum, qui dicti sunt
Sicli, fuisse olim argenteos.*

Hæc ita præmissis venimus jam ad Paradoxa nostra, de quibus agere nobis est maximè propositum. Persequemur autem illa isthoc ordine quo à nobis sunt in medium adducta.

PRIMUM igitur Paradoxum hoc fuit: *Nisum nummum Ebraicum olim Sicli nomine esse dictum, qui non fuerit argenteus. Solet videli-*

videlicet à quammultis, non è vulgo duntaxat sed etiam ex eruditorum ordine, vox isthæc usurpari tantum nonde omni nummo Ebræo, etiam æreo & aureo. Id quod perperam fieri, videtur mihi haud una ratione posse demonstrari.

Et primo quidem hoc ostendunt ipsi qui etiamnum superant Ebræorum argentei nummi. Etenim argentei tetradrachmi, qui quidem sunt genuini, inscribuntur: *Sekel Israël*. Si argentei autem illi demum audierunt *אֶשְׁלָס* nomine *Sicli*, non potuit comperere illa Sicli appellatio æreis vel aureis quamvis ejusdem ponderis. Superfunt præterea argentei *דיבֶּרֶחֶם* cum inscriptione Samaritana: *Chatzi Schekel Israël*, sive *Dimidius Siclus Israël*. Qualem nummum etiam Mofi Gerundensi, teste *Ariamontano in Ephron*, visum, primus Villalpandus spectandum exhibuit. Fecit idem Waserus *l. 2. cap. 6*. Quod si etiamnum inveniretur Sicli Triens & Quadrans argentei, etiam illi possent hoc ostendere. Sed hætenus mihi visi non sunt nummi isti, nec mihi quisquam innotuit qui eos superstites memoraverit. Et sane Waserus *cap. 7* de Triente, *cap. 8* de Quadrante Sicli egit: produxit quoque utriusque ectypos & inscriptiones diversas, sed ex conjectura duntaxat. Quod liquet vel ex illis verbis, quibus septimum caput de Triente claudit: *Probabile est, neque hujus nummi notas vel symbola alia fuisse, quam qua fuerunt Sicli integri tetradrachmi. Quare libet etiam iisdem cum figuratum hic exhibere, cum hæc tamen alterâ parte diversa inscriptione Schelischbitu ha Schekel Israël, Triens Sicli Israël*. Etsi autem Triens & Quadrans Sicli forte nunc nullus reperiat: soli tamen superstites Sicli integri paradoxo meo probando sufficiunt.

Præbent vero & alterum argumentum reliqui adhuc ærei Ebræorum nummi. Habemus videlicet etiamnum, qui pondere Siclum integrum aut Semisiclum aut Quadrantem æquant, nummos æreos; quorum nulli tamen inscriptum est aliquid à Siclo acceptum cognomen. Et verò æreus est *תֶּשֶׁבֶת*

atque adeo Sicli pondere, nummus ille, quem singulari opusculo Cl. Schraderus noster eruditè illustravit: quemque post Hottingerus Tabula quinta loco quarto curavit exprimi. Sicli etiam pondus habet consimilis fere æreus Hottingeri, qui quintus est Tabulæ tertiz. Eiusdem metalli est ille, si pondus spectes, Semisiclus, quem post Villalpandum, Waltonum, & Kircherum exhibuit Hottingerus Tabula tertia loco secundo. Et si enim hunc nummum, ob palmæ & radicis balsami figuram, non nihil habuerit suspectum Hottingerus pag. 148 editionis iteratæ, ut & priorem, quia est æreus pag. 143. Post tamen agnovit genuinum utrumque. Spectandum Villalpandus & post eum alii quadrantem quoque æreum præbuerunt. Ac proinde existant nunc etiam varii nummi ærei Ebræorum. Et si statera eos examines ad Sicli pondus sint exacti, non tamen in omnibus illis ulla Sicli sit mentio.

Haud dissimulabo nihilominus illud quod doctissimus Hottingerus annotavit plagula prima libri cui *Bibliothecario* titulum secit. Agens quippe de illo æreo Semisiclo quem Tabula tertia secundum habet, de averse ejus parte ita scribit: *Posterioris faciei litera magnam partem sunt exesæ, nihil tamen omnibus diligenter expensis colligi aliud videtur, quam Siclus Jerusalem sanctæ.* Si sane recte legerit Hottingerus, cadit vis secundi mei argumenti. At verò jam tum liquet, ipsummet virum summum diffusum suæ illi lectioni. Sed & qui possit ibi legi vox *Siclus*, cum tamen nummus iste duas duntaxat drachmas vel pondus Semisicli exquaverit? Hæc igitur quidem Hottingeri hariolatio non est quod nos hic turbet. Ac proinde manet robur argumenti adducti.

III.

Confirmant *parvò* sententiam meam Flavii Josephi dicta. Haud dubie enim ille testis est locuples saltim eorum quæ ipsius ætate in Judæorum republica usitati fuerunt moris. In universum autem potest affirmari, nusquam in omnibus Josephi voluminibus Sicli vocem ἀπλῶς fuisse positam, nisi de quatuor drachma-

rum

rum Atticatum ponderis argento. *ἀπλῶς* inquit nunquam aliter à Josepho accipi: quia Sici vox proprie pondus significat *πενήδραχμοι*, atque ita omnis generis metallo potest, & sæpius à Josepho solet *ἀρι* quoque adjici, si illud ejus fuit ponderis. Adferemus in medium ex omni illo numero unum duntaxat vel alterum testimonium. Et verò unum pro quamplurimis esse potest Josephi dictum, quod habetur *l. 3. cap. X. Antiquitatum* οὗ δὲ Σικλοῦ νόμισμα ἰβερῶν ἢ ληϊκῶν δίχεται δραχμῆς πένταρας. Non de pondere hic loquitur Flavius sed de pretio. Cum drachma itaq; Attica, in quantum monetæ species erat, fuerit argentea, etiam Sicius utique *κατ' ἕξω* argenteas ejusmodi monetas apud Ebræos designavit, saltim illa Josephi tempestate. Significavit verò paulò post etiam diserte Josephus, de argenteo nummo sibi sermonem fuisse, addens: *Ἰφισεν ἢ τὸ Λεγόμενον τῶν ἰσραηλιτῶν οἱ δὲ πρὸ ἑξοκτον ἰσραὴλ ἀχρὶ πηντήκοντα γράνταις*. Non minus evidens porro testimonium Josephi potest peti ex iis quæ *l. 7. cap. X. λεραυολογίας* ille narrat de empta area Oronnæ Jebusæi. Textus scilicet Ebræus habet, emptam illam *quintuaginta Siclis argenti*. Septuaginta vertentur: *ἐν δὲ γούρμ πηντήκοντα σίκλων*. Josephus autem nullam facit *argenti* mentionem, sed simpliciter scribit: *πηντήκοντα σίκλων ὡς ἔστιν γὰρ ἂν τὸ τὸν ἄλφω*. Alia ex Josepho adferre in medium, super vacuum fuerit operæ.

Possit forte computari in rationibus etiam illud quod Græci interpretes *v. 20. cap. XV. l. 2. Regum*, cum de Siclo argenti esset sermo in Ebræo textu, sola Sici voce fuerint usi. Sed forte videtur ab illis id factum brevitatis gratia, quia argenti paulo ante fuisset facta mentio. Itaque non provocabimus isthuc.

Cæterum saltim post solutam captivitatē, aut parva jam per Hasmonæos libertate, Sici nomine *ἀπλῶς* usurpatam fuisse monetam argenteam, ex Josepho est liquidum. Non ultra illam ætatem, fateor, extendit sese vis etiam argumentorum reliquorum. Demonstrabimus enim, omnes non Siclos tantum sed *ἄλλοις* etiam num-

nummos superstites, deberi Hasmonæis aut Herodibus: ac proinde iis, qui ex nummis illis ostendere nituntur usum, qualis ille fuit antiquissimis ante Babylonicam captivitatem temporibus, me non accedere, haud equidem dissimulaverim.

IV.

Jam tum diu autem ante calamitatem istam Babylonicam, Sici vocem accipi solitam ἀπλῶς & κατ' ἔξοχὴν de argento quatuor drachmarum sive Sici ponderis, liquet vel ex uno illo quod habetur cap. 30 Exodi de dimidio Sici offerendo, argenti vocabulo omisso. Quod si enim fuisset recepti moris, vocem Sici ἀπλῶς positam non de solo argento sed alio etiam metallo aliquo accipere, non potuisset populus intelligere quodnam metallum Deus offerri vellet: & omnino disertè debuisset metallum illud indicari. Non nisi argenti autem Semisicium mandato isthoc divino offerri esse præceptum, utique in confesso est. Nec veroid Rabbini duntaxat confitentur, sed etiam liquet ex interpretatione & Josephi illa quam modò adduximus, & Interpretum Septuaginta, qui verterunt τὸ ἥμισυ τὸ διδραχμῶν. Non enim nisi argenteum quid illo διδραχμῶν nomine sine ulla adjectione posito, Græcis omnibus mos fuit appellare. Eodem autem significato etiam alibi in V. T. scriptis Siclus accipitur. Ut 2. Reg vii v. 1. & 16. Ubi Græci interpretes ἀπλῶς quoque habent σίκλος, nec minus ipse Josephus l. 9. Αρχαιολ. cap. 2.

V.

Jam isthoc præterea antiquissimo τῶν Sici appellationem fuisse argenti quasi propriam, indicat haud obscure, etiam illud quod legitur Genes. cap. XX. v. 16: Abimelech Regem dedisse Abrahamo mille ΠΟΣ i. e. mille argenti, elliptica φράσει. Ibi enim vocem Sici subintelligendam esse, omnes consentiunt. Eoque & Septuaginta verterunt χίλια διδραχμα: qua voce Siclum ab iis significari notum est. Quod qui sit factum, cum Siclus fuerit πτερόδραχμο, infra dicemus.

Cæterum viderunt jam pridem vim ejusmodi argumentorum nonnulli quoque literaturæ Ebraicæ principum. Hinc Arizmontani

hæc sunt verba in *Ephron*, ubi agit de Siclo pondere. *Nonputamus, auream monetam aliquam fuisse quæ Siclus diceretur: neque aream etiam, Quamquam non inficias ibimus, fuisse aureas & areas monetas, verum aliis nominibus diditatas. Quosdam etiam aureos nummos vicenum Siclorum, quosdam vicenum quingentorum, alios quingentorum in usu fuisse, quæ Mina partes dicerentur, ut exponit Cambius in Ezechielem 45, 12. Sed certum aurum vel aris Siclum, eodem nomine diditum, non sicut in antiquorum libris agnoscimus, sed cum de Siclo aurum etis Scriptura meminerunt, pondus ipsum non valorem esse asilandum, arbitramur. Hæc Ariamontanus. Quæ mox multis ex Scriptura scriptis petitis exemplis egregie confirmat.*

Idem approbavit Waserus: & quidem ut sua videatur ex Ariamontano transcripsisse iisdem propè retentis verbis. Ita enim ille loquitur *l. 2. de Antiquo nummo Hebraeorum cap. 3. pag. 58: Hebraicus Siclus apud populum veterem Hebraum ex instituto Dei fuit in usu: ñg, duntaxat argenteus, ex argenti videlicet metallo percussus. Nec enim aureum aliquem vel areum vel ferreum, qui Siclus diceretur, nummum fuisse, ex antiquorum monumentis colligitur: quamquam non repugnem, fuisse aureos vel aeneos nummos apud Hebraeos, verum aliis nominibus diditatos. Item pag. 64: Observant Hebræi, quod diligenter notandum, Siclicum Sacrum profani nomen non semper exprimit, sed sæpe nomen Ceph b. e. argenti è quo Siclus percussus, simpliciter poni: tamque Siclum ejus metalli semper esse subintelligendum. More etiam Latini usitato, apud quos, centenos aru, & mille aris, & dena millia aru frequenter legas, subintellectus ubique osibus, qui ex are percussiverunt, & per quos non tam expresso quàm tacito nomine numerabant.*

Ipsemet porro Hottingerus in Epistola scribit: *usitato in ipsa scriptura Siclus pro argenteo & vicissim argenteus ponitur pro Siclo, ceu diximus supra pag. 114. At vero illa pagina dixerat: ארבעה & סלי: sunt æquipollentia. Item: nomine דגה, & simpliciter postorum Siclos intelligi.*

Verum enimvero, idem tamen vir doctissimus jam tum scripserat pag. 117 primæ, & 130 secundæ editionis: *Siclos etiam dari aureos, i. e. didrachmum aureum, ex 1. Chr. 8. 21 observat Brewerodus.* Quin hanc sententiam Brewerodi suam fecit in eo quod mihi reddidit Responso. Neutiquam verò vel sic eam mihi persuasit. Et si enim dicat Hottingerus, in *Chronicis* expresse legi, *Davidem Arnoni dedisse Siclos aureos pondere sexcentos.* Item infra: *Tutius textui inbæremus, qui Siclorum aureorum expresse meminit: neque me fugiat ita vertisse Pagninum.* Attamen ipse Hottingerus verba Ebræa illa adducit, quæ non *aureos Siclos* sed *Siclos auri* significant. Vulgatus interpres, ipsomet Hottingero fatente, κ^α π^ιδα reddidit *Siclos auri*. Septuaginta item σικλος χρ^οσι^ο verterunt: non *σικλοισι δολδονας Siclos tantum dari argenteos* (quod tamen & illos credidisse certum est, meritoque debuisset non leviter sperni) sed quia sic invenerunt in Ebræo. Fecit idem & Lutherus noster: *Gott am Gewicht sechshundert Sikel.* Etiam vero Arabs, teste Hottingero, interpretatus *auri stateres*, non nummum intellexit sed pondus stateris: non enim duntaxat moneta stater est sed etiam pondus. Perspicuum porro est, sermonem ibi esse de pondere. Pagninus utique diserte: *pondere sexcentos.* Græcus ἄλλης ἑξακισίως: *Vulgatus, justissimi pondere sexcentos.* Solo pondere itaque numerus ille Siclorum fuit iudicatus & constitit. Id mirum verò quod Hottingerus testatur, interpretem Arabem agnoscere *ducentos auri stateres*, Syrum *σικλος quinquaginta stateres*: quorum neutrum textui Ebræo Chronici convenit. An Syrus credidit mendum subesse, adeoque maluit etiam hic exprimere quod legitur 2. *Samueli* c. 24? Sane & alius locus hic suspectus habitus est. Docte tamen de hac varietate differentem Arizæmontanum, ubi agit de Siclo pondere, fuerit operæ pretium audire.

Sed de Hottingeriana objectione forte plus fatis. Validioris momenti videatur, quod amicus quondam noster, quem jam præce-

precedente capite laudavimus, Henricus Mejerus Lipsia ad me anno quinquagesimo septimo hujus seculi perscripsit, de quodam suo aureo elegantissimo, qui earundem & figurarum & inscriptionum erat cum Siclo argenteo genuinæ notæ. Quod si sanè fuerit is genuinus, jam res omnis facilis esset definita, & valeret nihili adductæ abs me rationes pro Siclo argenteo. Verum enimvero nec ipse vir doctus ausus fuit ejus auri *γνησιότη* asserere. Laudavit cum primis elegantiam singularem. Illa autem mihi visa est argumentum *ισθρίας*: quoniam scilicet quotquot alii superant nummi Ebreorum, sive argentei sive ærei, elegantix nomine non merentur aliquam singularem laudem.

Idem probare nifus est, olim fuisse in usu aureos Siclos, ex illo Maimonidis dicto: *constates esse duos Siclos argenteos in aureum*. Sed longe rectius id intelligi potest ex iis quæ Hottingerus habet pag. 104. In Talmud habetur: *constabant Siclos in Darbinoth propter onus via*. Glossa habet: *Darbin continebat duos selabim, dicitur, quod constati fuerint isti Sicli qui fuerunt ex argento in nummos aureos, ut levius foret onus ipsorum*. Hic sane de nummo aureo Sicli dicto appellatione nihil legitur. Ne quidem hinc liquet, Darbinoth fuisse nummos aureos Ebreos: aut duos Siclos fuisse transmutatos in unum aureum. Constatio enim ibi est permutatio.

Provocavit idem amicus noster ad illa Josephi quæ nos pro contraria sententia, atque adeo nostra, adduximus ex cap. 9 l. III *ἀρχαιολογίας*. Non permittere autem illa aliam Sicli monetam quàm argenteam, nos jam tum evicimus.

Provocavit denique ad Josephum, ubi illa quæ Numerorum cap. VII leguntur de auro, ex quo consecræ fuerint *δραχμαί*, interpretatur *δραχμαί δ' αργυρίαι δίκαι δυνάμειν*: Daricum autem fuisse duntaxat duarum drachmarum. Nihil autem & illa faciunt ad probandum id quod in quæstione erat: Sicli nomine olim apud Ebreos aliquem fuisse aureum. Imo ne quidem probant, nummum aliquem aureum in usu fuisse quondam Israëlitis. *δραχμαί* vero illæ

aureæ fuerunt Sicli pondere, atque ita valuerunt tantundem atque Josephi ætate Daricus aliquis. Erat nempe id nummi aurei Persici genus tunc in usu, & pondere convenit cum Siclo. Pollux enim quidem *ἰδερχουοι* facit Daricum: sed loquitur ille de drachmis Alexandrinis, quarum singulæ æquabant drachmas duas Atticas. Suidas & Hesychius Stateris aurei nomine vocant Daricum: habito respectu ad drachmas Atticas. Ut manifestum sit, Daricum æquiponderasse Siclo. Quicquid veid hujus sit: ex eo quod Josephus passim Siclum aurum solet cognomento Darici appellare, potius colligere est, nullum aureum nummum Ebræis Siclum audivisse, ac proinde coactum quasi fuisse Josephum, ex vulgari usu *Darici* cognomentum Persicum assumere.

Manet igitur id quod diximus: *nullum nummum Ebræorum Sicli nomine fuisse dictum qui non fuerit argenteus.* Id quod erat probandum.

CAPVT V.

Nullum nummum Ebraum, qui refert hominis imaginem, esse genuinum.

Pergimus ad Paradoxum secundum, quod ita sese habuit: *Nullum nummum qui imaginem hominū refert genuinum: ideō, illum Salomonis & Moysi effigie insignitum, & si qui alii sunt similes, cumprimū illum qui imaginem habet nostri Salvatoris, adulterinos omnes esse.*

Probo hoc ipsum duplici argumentorum genere. *Primum* est, quod in universum Israelitæ veteres hominis effigiem, saltem nonnihil extantem, tanquam lege divina aliquid vetitum non approbaverint, ac proinde nec nummos suos ea ratione efformaverint. *Alterum* est, quod omnes laudati aut superstites nummi, in illum modum, hominis scilicet imagine, insigniti, qui quidem solent Ebræis autoribus adseribi, malæ sint notæ ac suppositicii.

Quo:

Quorum argumentorum prius, non tantum id evincit quod probandum est, sed etiã hoc, nullos omnino id genus nummos signatos fuisse olim, atque adeo tales nec perisse quidem vel usquam extitisse.

Cæterum ut prioris quidem illud assertum liqueat, observandum est: saltim ab Hasmoneorum usq; ætate fuisse olim usq; ad excidium gentis, persuasum Israelitis, imagines vivorum animantium, cum primis verò hominis conficere, lege Decalogi divina esse prohibitum. Non disputabo jam, bene an secus ita visum fuerit; factum autem id esse, haud difficile probatu est, ex Philone pariter & Josepho, quos constat, paulo post Salvatorem nostrum & vixisse & morum doctrinæq; tunc receptæ gentis suæ fuisse utique peritissimos. Simpliciter sane loquitur Philo *l. de Gigantibus*: ὁ Μωσῆς πῆρ δολιμῶς ἔπλασθη τῆς χάριτος ἡ ἀνδραγαθίας, ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν πολιτείας ἐξήλασεν, Moses illas speciosas & magni pretii artes Picturam & Statuariam ex sua republica seclusit. Idem *l. de Legatione* diserte ait: γερμανικὴ καὶ πλαστικὴ βλαβεραὶ δημιουργοὶ Πικτῶν & Πλαστικῶν ἄνθρωποι. Item: μὴ ἄγαλμα, μὴ εὐαεὶ, μὴ χρυσῶν, non effigiem non simulacrum non picturam. Laudat, fateor, quidem Pingendi artem etiam Philo *l. de Somniis*: sed non laudat ejus usum in gente sua, minime ad imagines animantium aut hominis. Flavius porro Josephus *l. 11 cap. 4* Ἀρχαιολογίας narrat, qui ante Pilatum fuerant Præfides solitos Hierosolymis uti signis militaribus, non habentibus Cæsarium imagines, à Pilato autem clupeos Cæsareæ allatos Hierosolymam cum effigie Cæsaris, ὅτι κατὰ τὸν νόμον Ἰουδαίων, Item: ἐκίοναι πῆσον δὲ παραβῶντες ἡμῖν τὰ εἴματα, Lege nobis prohibente confessionem imaginum. Addit vero, tumultuantem populum non quievissse, nisi clupeis istis Cæsaream reductis. Idem Josephus narrat, Vitellio per Judæam contra Arabes exercitum ducturo cum imaginibus signorum, occurrisse populum id deprecantem, ἢ γὰρ αὐτῶν εἶναί πᾶν τὸν ἔθνην εἰς ἀπὴν φερωμένας, non

enim esse patria moribus consuetum videre illatas in illam imagines. Eodem teste, cum Herodes Rex Antipatri filius trophæa erechset, & imagines humanas iis occultari populus crederet, exclamavit, μή φησεν εικόνας ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, non permitturos se imagines hominum in urbe. Idem Josephus in historia suæ vitæ refert, missum sese à populo Hierosolymitano ad Tiberienses, dicitur ab Herode Tetrarcha extructam ibi domum, ζώων μορφῆς ἄχοιτο, τῶν νόμων ἕτως κατασκευάζειν ἀπγορεύοντων, animalium imagines habentem, cum leges tale quid construere vetaverint. A Josepho ipso met, animalium figuras ἀπλῶς lege vetitas, creditum esse, manifestum est ex hisce verbis quæ de Salomone proferuntur l. 9. c. 8 Αρχαιολογίας: ἀμαρβῆν αὐτὸν ἔτυχεν καὶ σφαλιθῆαι περὶ τὴν Φυλακίαν τοῦ νομίμου, ὅτι τῶν χαλκῶν βῶν ὁμοιόματι κατασκευάζει, τῶ ἕπι τῇ θαλάττῃ ἀισθημάτων, καὶ τῶν λίθων τῶν περὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἰδίου. Peccare illum contigit, & discedere à prescripto Legum, dum ancorum bouum simulacra construxit in basin maris, & leonum circa proprium thronum: addito: ἰδὲ ὅδ αὐτὰ πικρὴν ὄσον, nec enim talia conficere fas est. Quæ verba liquido testantur, illam quæ toti tum genti Israëliticæ, saltim in Palæstina & Ægypto, fuit communis persuasio, etiã Josepho fuisse probatam. Nec vero est quod suspicemur, Philoni & Josepho aut aliis paucis ita tunc visum esse. Vetant sane ejusmodi quid suspicari saltim narrationes Josephi paulò ante adductæ, & ex adverso luculenter hæc ostendunt, placuisse illam sententiam tunc toti populo. Quin imo non obscure eandem sequutus est ipsemet Origenes, haud dubie quod illam à Judæis accipisset. Ita enim ille loquitur l. 4 contra Celsum in Latina versione Hæschelii. *Apud Israelitas nemo qui imagines faceret locum habuit. Nam in eorum civitatem nullus admittebatur Pictor, nullus Statuarius, lege totum hoc genus arcente.*

Verum enimvero illam Legis interpretationem non equidem ipse probo. Mihi autem nunc satis est ostendisse, eam Philonis saltim & Josephi tempestate populo in Palæstina fuisse persuasam.

Sed

Sed & ita tunc docuisse Phariseos aliosq; Legis doctores, argumento est communis sententiæ & Phariseismi *ἡρέσις*. Ne quid nunc dicam, quod ipse Josephus Phariseorum hæresi fuerit adiectus, & proinde simul eorum Legis interpretationibus quamvis minus probis. Jam autem prævaluerunt Phariseorum dogmata saltim in vulgo Judæorum per omne ævum Hasmonæorum imperii. Etiam ergo hæc quoq; Legis interpretatio omni illo tempore fuit recepta. Atque adeo saltim illa omni tempestate fuit apud Judæos nefas habitum, humana figura nummos signare. Forte nec admissi temere sunt in usum nummi à gentilibus hoc signo inscripti: quoniam nempe audivimus, ne passos quidem tunc Judæos humanas imagines ad se transferri. Forte inquam: nec enim hujus est loci vel affirmare hoc vel negare. Satis est demonstrasse, quod illa quidem tempestate omni à Judæis ipsis non fuerint nummi humana imagine signati.

Num jam ante recuperatam Hasmonæorum ductu populi libertatem & Phariseorum exordium, rigida illa divinæ Legis de animantium atque hominis imaginibus interpretatio obtinuerit, difficile definitum est, quia in neutram partem suppetunt quæ hic nos instruant monumenta. Verisimile autem est: hominum præcipue imagines damnari cœpisse cum Græcorum in Judæos imperio, atque adeo & utriusque populi consortio: quoniam nempe Græci Diis suis humanas figuras tribuerunt, quos Romani sunt imitati; qui mos nec Persis, nec Chaldæis nec Pælestinae vicinis Syris fuit in usu: sed Animantium imagines detestari populum cœpisse jam ante, quo alienos sese redderent à Syriæ & Ægypti idololatria. Cæterum & Salomonem violasse divinum de imaginibus præceptum, bobus æneis mari portando in templo locatis, ut & leonum simulacris in splendorem regis sedi additis, quod Josepho visum, id vero nimis est Pharisæicum. Non enim in ipso templo Deus aut ejus sacerdotes fuissent passi, Divinæ Legi cum populi scandalo reità Salomonem
adver-

adversari: certe Deus non probasset illam ædem certissimis divinx suæ inhabitationis indicis. Nolo quidquam addere de Cherubeis ipsam arcam fœderis, loco omnium sanctissimo, alis suis obumbrantibus. Etsi enim Thalmudici eorum alteri masculi alteri fœminæ faciem, nonnulli & pedes bisulcos aliaque monstrofa utrique attribuunt, quoniam tamen nihil tale prodidit sacer codex, & populo Cherubum conspectus fuit negatus, adeoque fuerit incognitus, merito Thalmudica ista ceu commentitia sunt aspernanda, si non damnanda. Mihi sanè placet hac parte id quod Josephus scribit l. 8 αρχαιολ. cap. 2 τὰς δὲ χερυβείας ἰδεῖς, ἑκάστην πτεροῦ ἡστων, εἰπεῖν ἢ εἰκάζειν δύναται. *Cherubes autem, nemo quales fuerint dicere vel imagine exprimere potest.* Cui simile quid jam dixerat l. 3 cap. 8 procul dubio ex sententia sui xvi Rabbiorum. Verum hoc obiter duntaxat nunc monetur.

Quomocunq; verò habuerint sese vetustissimæ Legis illius de imaginibus interpretationes, ad rem nostram numariam vel omnino non vel parum attinent. Etenim saltim à Babylonica captivitate, ad libertatem usque per Hasmonæos redactam, non utiq; fas fuit Israelitis nummos signare; quippe qui omni illo tempore duram passi fuerint servitutem à Chaldæis Persis & Macedonibus, qualibus subditis nummos cudendi facultas ubivis terrarum hæcenus denegari solet. Non multò post præterea demonstrebimus, ante Babylonicam captivitatem auro aut argento hominis nummaria re Israëlitas usos non fuisse. Ut proinde nec signato in aut animantis alicujus specie nummum aliquem tunc insigniverint. Post excidium autem gentis Romanum itidem Judæos nusquam a usos nummos sibi cudere, extra controversiam arbitror esse.

Igitur si non Hasmonæorum ætate cusi sunt à Judæis nummi humana imagine, nulli tales sunt unquam ab iis signati. Non esse autem illa tempestate ejusmodi nummos factos, jam liquido præhavimus. Cujus consequens est: si qui reperiantur nummi

Ebræi

Ebrzi humana effigie insigniti, illos spurios esse, & à falsariâ manu confictos. Id quod primo nostro argumento demonstraturos nos promissimus.

Quæ opposita voluit doctissimus Hottingerus, illa meam assertionem vix tanguit: tantum abest ut fregerint. Causatur adversantem mihi Judæorum praxin. At si sermo ipsi fuerit de praxi perpetua tangit me, fateor: si de sequioris temporis Judæorum actibus, nullius est momenti objectio. Non enim, si posterioris ævi praxis dissentiat, non est verum id quod dixi de more Hasmonæorum ævo usq; ad republicæ excidium usitato. Solent enim sæpenumero mores populorum multùm mutari. Quæ vero illa est praxis perpetua? An cudendæ cum imaginibus hominum monetæ? At vero mille jam & sexcentis amplius annis nullam monetam cuderunt Judæi: à captivitate item Babylonica ad Simeonem Ethnarcham itidem nullam illi cuderunt. Tempora antecedentia jam non attingam, ut nec Hasmonæica. Sed Hottingerus videtur loqui de *praxi* utendi monetis humana imagine signatis. Verum enimvero Paradoxum meum haud negat usos Judæos ejusmodi nummis; cudisse negat, & hætenus, si qui fuerint tales, genuinos non esse, asserit.

Quod de nominare census dictum adjicitur, verum est, profectum illud esse à viris nummariz rei perquam peritis & magnis. Est enim eorum alter Marquardus Freherus, alter Caspar Waserus. Forte etiã non est de nihilo quod sunt suspicati. Quàm superstitiose enim populus abhorruerit, ab imaginibus hominũ Christi ævo jam ostendimus. Nec tamen illorum sententiam nostrã fecerimus. Nummos enim ejusmodi à dominis suis signatos in usum admittere, pridem ante assueverant Judæi. Habuit enim & Darii Persæ imaginem aureus ille nummus qui celebri olim fuit tama Darici: & tamen jam Esdræ ætate illum usu innotuisse Judaico populo, liquet ex *Paralipomenis*. Syriæ porro & Ægypti Reges Macedonicæ gentis suis imaginibus nummos signasse, ostendunt

plurimi eorum etiamnum superstites. Haud dubie vero & his co-
acti sunt uti Judæi, quo tempore sub eorum dominatu degerunt,
& ipsam Græcam linguam in familiarem usum adsciverunt: (qua
de re aliàs fortassis) nec enim alii nummi tunc fuere ad manus.
Perinde atque hodie nummis peregrinis utuntur, quamvis ef-
figie humana imò & Sacra cruce signatis.

Utrum autem Seldenus probaverit nec ne, *Judæos à picturis & sculpturis tum animalium tum hominū non abstinuisse absolute*, non est hujus loci disquirere. Probaverit, non absolute abstinuisse; hæc tamen ille non adversatus est meo Paradoxo. Concedo enim & ego, à nummis ita ab aliis signatis saltim non semper abstinuisse Judæos olim ut neq; nunc. Ne quidem tentavit tamen probare, nummos ejusmodi Judæos ipsosmet signasse. Ne quid dissimulem, haud satis probavit Seldenus, saltim Josephi ætate Judæos ab animalium & hominū picturis & sculpturis non absolute abstinuisse. Fatetur sane, eam fuisse sententiam Josephi, eumq; ut in aliis ita & hæc in re Thalmudicæ doctrinæ adversari: quin sententiam suam Josephum populo ipsi attribuisse, hanc tamen quoq; eum simulasse, etsi aliter sentiret. Populum vero non idem sensitisse, probare potissimum nititur ex Thalmudicis traditionibus: quasi verò hæc certum præbeant testimonium eorum omnium quæ olim obtinuerunt. Quod mihi sanè nemo temerè persuadebit: quippe cui Josephi fides longe est major. Habet & multa alia Seldenus in tumultuariis suis disputationibus, non octavo duntaxat sed sexto etiam & septimo capitibus de imaginum apud Judæos usu, quæ rigidum examen fortè non serant. Verum, ut ante dixi, non patitur institutum nunc hoc agere. Quod autem hominis in nummo signum attinet, ipsemet Seldenus disertè satis ex suis Thalmudicis magistris ea docet, unde colligas, nequiquam fas fuisse olim Judæis tales nummos cudere. Pag. 186 editionis Argentoratensis ipsissima hæc Seldeni sunt verba. *Satis concordēs sunt magistri, de protuberante in nummo alibive figura humana non efforman-*

efformanda. Pag. item 192 Quod adjicit Schickardus de aliarum rerum signis in numismatu Ebreorum veterum protuberantibus, haud quidquam facit ad asserendum suum illud de humana in nummo opud eos figura. Nam de caterarum rerum in terra aquave imaginibus receptior est sententia, nullam ex iis fuisse, quam formare ornatus seu animi causa quomodolibet cunque non licuerit. Item pag. 194 Humanam figuram exstantem seu prominentem formare, interdiciū esse voluit magistri. Idem cap. VIII ab Hottingero laudato pag. 225, cum dixisset, usos olim Judæos nummis Alexandi Philippi Lyfimochi Antonii Agrippæ aliorumque imagine signatis, addit: Interea imagines istiusmodi facere, ipsi sibi habuerunt Judæi nefas. Hæc omnia Seldenus. Neutiquam ergo ad illum debuisset provocare Hottingerus contra Paradoxum meum: nec etiam ex Seldenianis potuit ille merito ita colligere: Nihil ergo ob stare existimo, quo minus veteribus Judæis nummos tribuamus, hominum etiam imaginibus insignes. Hoc profecto ex Seldenianis minime est consequens: sed contrarium. Quoniam nempe Judæis priscais nefas habitum, humana figura nummos signare, ergo tales nummi non sunt genuini Ebreorum nummi sed supposititii.

Cæterum hæc quæ attulimus ex Seldeno, consentanea esse Thalmudicæ Magistrorum, quos ille laudat, doctrinæ, atque adeo etiam ex sententia horum sequioris, ævi Judæorum non esse fas creditum, imagine humanâ nummum signare, confirmabo ipse testimonio trium magni nominis Rabbunorum: quorum prior quingentis circiter ab hinc annis, posterior nuperrime adhuc floruit. Prior autem est Moses Maimonides summus inter suæ sæcæ doctores existimationis. Secundus Rabbi Levi Barzelonita cujus librum de jure Ebreorum ipse edidit Hottingerus, Tertius Rabbi Menasseh ben Israël claræ item famæ à libris Latina lingua præter morem, nec indoctè, editis. Ex illius opere, cuius *Jad Chafaka* nomen, decerptam partem istam quæ de Idolo, accia agit, Latine vertit, vini quondam incomparabilis Johan-

nis Gerhardi Vossii filius summæ expectationis sed præ-
 maturâ ereptus morte Dionysius; cujus proinde interpreta-
 tione uti possumus. Maimonides igitur ita scribit cap. 111.
 paragrapho 12: *Non est prohibitum formare imagines propter orna-
 tum, præterquam homini figuram. Atque eam ob causam non est
 formanda e ligno, in pariete, aut e lapide, figura hominis. Sed hoc ca-
 piendum de imagine qua protuberat: quales sunt figura & sculptura in
 palatio & his similes. Talem igitur si quis fecerit vapulat. Sin fi-
 gura sit depressa vel coloribus expressa: uti illa qua in tabulis mensis-
 ve sunt, aut qua in texta operi textorio: prolucitu habentur.* Paragra-
 pho XII: *Anulum, cujus signum est hominis figura, si ea fuerit gibbo-
 sa, induere interdicitur, obsignare tamen eo licet. Sin figura sit de-
 pressa, licebit induere, obsignare eo non item; quippe sigillo impresso
 figura fiet gibbosa.* Paragrapho XIV: *Imagines quadrupedum ac
 reliquorum animalium, excepto homine, ad hac figuras arborum; herba-
 rum, rerumque similium, formare licet, etiam figura gibba.* Hæc filius
 ille Maimonis. Ex Rabbi Levi Barzelonita Legem hanc
 xxxix adducit ipse Hottingerus sui Juris Hebraorum pag. 51:
*Non esse faciendam imaginem hominis ex quacunque re, metallo ligno
 lapide, aut alio id genus, ne quidem ad ornatum; sicut dicitur, Ne fa-
 ciatis mecum Deos argenteos, Exodi 20.* Addit de suo Hottingerus:
Ridicula plane hac loci est explicatio, & ineptus Rabbiorum lusus.
 Mox adjicit nonnulla in confutationem. Cum Hottingero
 sentio ipsemet omnino; totumque illud de hominis figura, sive
 ἀπλῶς ut Josephi ætate visum, sive gibba duntaxat, quod Thal-
 mudicis placuit, non exprimenda, insanienti sapientiæ Iudæo-
 rum adscribo. Nihilominus liquet hinc, per quamplura secula
 Ebræis nefas habitum nummos signare figura humanâ: id quod
 Paradoxo meo probando satis est. Menasseh Israël filius po-
 stremo loquitur adhuc magis ἀπλῶς, & citra exceptionem: in
 Conciliatore suo, quæst. 3. ad Exodum Paragrapho 11. R. Isaac Ara-

ma, Prohibetur hoc loco, inquit, ne quis imaginem faciat eorum qua in caelo terra aut aquis sunt. Ait enim Scriptura: Ne facias tibi sculptile, ullamve similitudinem eorum qua in caelis sunt supra, aut qua in terra infra, aut qua in aquis sunt infra terram: videmus manifesto interdicti, ne cujus creaturae imaginem faciamus, sive angelica, seu caelestis, sive terrestis, sive aquatica sit: quia simulacrum rei à Deo creata facere non licebat protuberante formâ. Hæc etiam Menasseh ille. Quibus quidquam nunc addere, haud fuerit operæ pretium.

II.

Primum igitur argumentum nostrum firmum esse, liquidò patet. SECUNDUM eo facilius est expedito quo magis de nummis imaginem Moysis & Salvatoris nostri referentibus, falsos illos esse, habemus ipsummet Hottingerum astipulantem. Et verò nemo quoque alius sanæ mentis temerè dixerit, ullum cum SALVATORIS nostri imagine, atque cum illa quæ in aversa ejus parte reperitur *משעשע*, esse à Judæis confectum, cum illi sint hostes Jesu Christi nostri infestissimi, & totus ille nummus utraq; parte Judæos oppugnet. Retulit nummi illius imaginem inter alios num. 2. Waserus, deque eo agit pag. 63: fecit idem ipsemet. Hottingerus editione secunda Tab. VI num. ultimo. Sed & haud infrequenter reperiuntur, non argentei dumtaxat sed ærei quoque & aurei. Inscriptiones porro solent esse characteribus Assyriis: teste tamen Wasero, vidit Theseus Ambrosius etiam Samaritanam inscriptionem. Nec aversa omnium omni modo conveniunt. Thesei enim inscriptio habuit: *Messias Rex venit cum pace: Deus homo factus est: Waseri, Et lux de homine facta est vita: Hottingeri Lux, ex homine factus: Antonii Ulrici Ducis, Messias Rex venit cum pace, & luxit, ex homine factus vita.* Nihil horum non abhorret ab auribus Judæorum. Itaque illis autoribus non profecto debetur quicquid hujus generis est nummorum. Verisimilius est, confectos tales nummos à Christianis gentis tamen Judaicæ, non plane impiâ quidem fortassis, inepta tamen fraudè; tribulibus nempe nimirum suis ad sacra Christiana pertrahendis

hendis, eo quasi jam olim Iesus noster fuisset credit⁹ Messias. Quo animo etiam saxi in Hispania alibi que nonnulla sunt inscripta.

MOSIS imagine insignitos duos diversos nummos pingi fecit Seldenus *cap. VI operis de Jure Natura & Gentium secundum Ebraeos p. 186 & 187* editionis Argentoratensis, eorumque alterum arcticinis cornibus deformem: planeq; similem exhibuit Hottingeri Tabula Quarta, & vidi ipse alios. Saltim vero illos cornutos non esse Mosis opus, aut etiam alicujus sanctæ linguæ periti hominis, produnt utique statim illa cornua, ex inscitiâ linguæ Ebrææ enata. Id quod Seldenus etiam recte animadvertit & annotavit *p. 187 & 188*. Idem quoque acute attendit ad signum crucis Mosis nomini in torque adpositum. Quo vel solo liquet, Christiani alicujus opus esse non Iudæi. Ejusdem de suo cornuto nummo hæc quoque sunt verba. *Tantum abest ut pro nummo aliquo sive funderetur sive percuteretur as hoc meum, ut vel ipsa tum lamina tum figura exstantis crassities satis mihi videatur id palam denegare.* Idem vero Seldenus *pag. 186* alterum quoque nummum à Schickardo mutuatum, etsi nullis cornibus ridiculum, damnat: non alio tamen argumento quam quod *ab institutis & moribus Israeliticis plane sit alienum, nummum scilicet eudere humana facie prominente.* Sed quamvis id ipsum adverteretur Iudaicis interpretationibus divinæ Legis, quales obtinuerunt post solutam captivitatem Babylonicam, ipsa tamen etiam Mosis ætate idem fuisse visum, quisnam liquido probaverit? Si probari autem non poterit, ratio adducta utique nullius est roboris. Cur & ego damnem istum nummum, facit quoq; illud, quod nummi alicujus Mosaici nulla in omnibus sacris monumentis fiat mentio: nec à quoquam ex Thalmudicis aut Rabbinicis scriptis soleat ejusmodi nummus memorari, cum tamen aliàs tanti Prophetæ verum *επισημόνιον* fuisset habitum sacrosanctum, & probandæ vetustati Characterum Assyriacorum esset aptissimum, nec temerè neglectum à Buxtorfio & aliis Assyriorum istorum caracte-

tum magnis assertoribus. Taceo quod de vultu genuino Mo-
 sis pridem aliæ atque aliæ fuerint sententiæ. Quales enasci non
 potuissent, certè facillè sopiri, si quis ejusmodi verus Mosis num-
 mus fuisset in manibus. — Et verò hæud est ignotum, non deesse
 qui Mosis adscribant atram Æthiopsis faciem. Quos tamen facillè
 redarguere potest primùm rei usq; adeoque incredibilis deficiens
 testimonium; deinde illud, quod Moses & utrumque parentem,
 & fratrem & sororem candidi non atrij coloris habuerit; placue-
 rit quoque adhuc infans Regiæ filix ob pulchritudinem, qualis
 non solet esse Æthiopum.

Sed, ut ante jam diximus, non minus de illis Mosis vultum
 præ se ferentibus, quam Christi imagine insignitis nummis, habeo
 ipsummet Hottingerum assentientem. Nec quisquam hæcte-
 nus vel illos vel hosce suscepit à falsitatis nota defendendos. De
 solo illo nummo, qui SOL OMONIS effigiem & por-
 ticum templi refert, asserendo Hottingerus fuit sollicitus. Est
 autem is quem depingi fecit Tabula secundæ editionis prima &
 Quarta editionis secundæ, sexto ac septimo loco; pridem ante
 autem exhibuerant Vallalpandus Walthonus & Kircherus. In
 Præfatione editionis primæ anno quinquagesimo de hoc num-
 mo ita loquutus est. *Vidi in Serenissimi Electoris Keimelotheca
 nummum Hebraicum, cujus typum dedimus Tab. 2. Ubi ex altera facie
 vultus est humanus, cum inscriptione Sebelomo Rex, ex altera vero
 Porticus templi cum Ἱεῦρον Ἱεῦρον Templum Salomonis. Antiquitatis
 certe non contemnendæ habet vestigia: nec, quod sciam, Assyriacis
 literis antiquiorem reperiri, facillè putem. Sicli saltem, Hebraicis
 literis notatis, qui vulgò circumferuntur, antiquitatis præripere palmam
 existimo.* Non alius autem ille nummus est ab eo, quam jam
 tum memoraverat in ipso libello pag. 120 ex Wilhelmo Schickar-
 do: id quod fortè jam exciderat. Cæterum editione secunda,
 contra nonneminem, quem celeberrimum Antiquariam appellat pag.
 114, cum ejus objectiones attulisset, pag. 120 propugnare quo-
 què

que nummi hujus doctissimus non dubitavit; denuò professus, nul-
lum se hactenus vidisse Hebraicis notatum literis, qui certiore praese-
ferat & verifimiliorem antiquitatis speciem: & claudens disputa-
tionem p. 122 hisce verbis: Omnino existimo, antiquitatis hunc num-
mum non contemnenda habere vestigia: nec Assyriacis literis antiquio-
rem reperiri putem: Siclis saltem, Hebraicis literis notatis, palmam pra-
ripit. Mansisse virum longe & optimum & doctissimum in eadem
sententia anno etiam 64, disertè prodit tunc editus liber ille
in signis cui nomen fecit *Bibliobecario*. Pagina enim 114 ait, cui
nummo multum tribuo. Jam tum vero ante Hottingerum, non
dubitaverat Schickardus ad illos ipsos nummos provocare, ut
literarum quadratarum apud Israëlitas usum Esdrâ antiquiorem
demonstraret, libello *de Nummis Ebraorum*, quando scribit: *effodi
Hierosolymis aeneos nummos antiquos cum Solomonis nomine, regno ad-
huc integro procusos, & sic ipsa Samaritanorum origine Esdraque multo
antiquiores, qui ex una facie cultum Regis, ex altera templum, utrobique
cum literis vulgaribus ostendant.* Stomachatus paulo post acerbe,
quod Villalpandus sequius de nummo isthoc existimasset. Fide
postremò illius Schickardiani dicti, in eundem planè finem, hunc
nummum laudavit testem etiam Joannes Buxtorfius in *Differ-
tione de literis Antiquis Ebraorum*. Tacebo enim nunc, etiam aitos
idem fecitasse.

Ex adverso tamen Joannes Baptista Villalpandus *Tom. IV
Parte 11 l. 2 disp. 4. cap. 29 ad Ezechielem* affirmat, visum sibi Ro-
mæ apud Fulvium Ursinum, drachmæ pondere nummum, qui
altera parte refert Marci Antonii caput, cum inscriptione
Rex Solomon, altera rudem & incongruam Templi formam cum
inscriptione *Templum Salomonis*. Assentitur autem Fulvio Ur-
sino judicanti, nummum esse ab Herode Rege concessi curatum,
qui ut Antonio adularetur illi Salomonis nomen attribuit. Num-
mum ipsum vero ait, *nihil aliud praeseferre, quàm inscitiam artificis,
qui nummi exemplar confecit.* Etiam hisce verbis utitur, *Tam hunc
quam*

quam alium quemcunque, si reperiatur, non Hebræum habendum esse putamus, sed peregrinum. Percussus enim est ab Herode iniquo Principe, qui se Hebræum esse plane profiteretur, ac nihil minus curaret, quàm Hebræorum legibus se subdere atque institutis, quibus impium habetur atque execrandum, hominis imaginem quocunque ratione aut causa efformare. Quantumvis autem hisce Villalpandi recitatis verbis opponat Seldenus l. 2. c. 6. de Jur. N. & G. pag. 186, à Rabbinis omnem omnino humanam imaginem non damnari, Quia concedit tamen, non admitti ab iis effigiem protuberantem, saltim hæcenus non adversatus est Villalpando, de nummo scilicet ejusmodi non conficiendo. Nec verbulo propugnat nummum istum, ac proinde etiam Seleno visus ille est suppositivus.

Cæterum apertè nummum illum ἰσθιάς damnavit Vir exacti judicii Ludovicus Cappellus in *Diatrise de Literis Ebræorum Joanni Buxtorfio opposita*, & quidem duobus argumentis. Claudens disputationem pag. 120 hisce verbis: *Omnino igitur vel falsus est & fictivus ejusmodi nummus, ab aliquo Christiano confectus, vel bona est Villalpandi conjectura, qui recentius ab Herode percussus conjicit, in honorem Antonii, cui regium nomen, regiam dignitatem & potestatem, debebat; siquidem effigies illa Antonii vultum optime dicitur referre.*

Pluribus argumentis & longiore sermone Antiquarius ille; à quo nummum hunc, & quidem non æneum sed argenteum, dono nactus est Hottingerus, falsitatem nummi ostendit. Integram Viri docti disputationem editioni secundæ inseruit Hottingerus, additis ad objectiones singulas suis responsionibus. Quæ ideo hic à me commemorantur, ut antequam à nobis examen ejus institueretur, jam tum constet, nummum illum neutiquam ab omnibus approbari.

Esse autem nummum illum confectum & ἰσθιάς etiam ipsimet existimo, certe mentiri ætatem Salomonis, & longe esse recentiorem. Id vero ut demonstrarem, non utar primo illo Cappelli argumento: quod indignum videatur opulentia Salomonis, quique tantam auri & argenti vim attulit, num-

num æneum cudere, multo minus illo ostendere suam templi constructionem. Nummi enim ænei ad viliorum rerum emptiones etiam in opulentissimis rebus publicis passim terrarum suum aliquem semper habuerunt locum. Neque signum templi in ostentationem fortassis est additum. Sed & jam indicavimus, nummum ejusmodi quem Hottingerus est nactus, non æneum esse sed argenteum. Alterum Cappelli argumentum, quo & Villalpandus videtur & Seldenus usus, de imagine humana in nummo à Deo vetita, itidem adferre in medium non audeo; etsi enim ipse ostenderit, ita creditum fuisse à Judæis post exilium Babylonicum, & nunc quoque ita credi, quoniam tamen haud dubito, Legis illam interpretationem abire à vero Legis sensu, eumque pervertere, non ausim affirmare jam tum Salomonis ætate idem fuisse visum. Imo aliud tum placuisse, confirmat Prophetarum Sacerdotum aliorum totiusque populi pietas & non fucata Legis peritia. Ne nunc dicam, quantum sibi Salomon indulserit contra Legis divinæ regulam, in longe majoris momenti negotiis.

Aliis igitur rationibus ego quidem innitar. Est autem earum *prima*, quod in hac ætate literæ quadratæ, quibus hic nummus intingitur, ad promiscuum vitæ usum & negotia non fuerint adhibitæ, nisi demum post tempora Hasmonæorum, imo fortè post excidium denique gentis Romanum. Hoc sanè posito, nec nummos tunc signare characteribus illis, passa est consuetudo, atque adeo etiam hic nummus non est ab illo ævo.

Alteræ est, quod nec argenteâ nec aureâ monetâ signatâ usitunc fuerint Israelitæ: Saltim igitur argenteos hujus fortis nummos recentiores esse. Utramque rationem deinceps demonstrabo: tantisper igitur postulo mihi credi hæc *ἀντιμαθ*.

Tertiô, ipsa inscriptio aversæ partis satis manifeste indicat, à Salomone ipso nummum illum non esse. Sine exemplo utiq; est in altero latere nomen Regis exprimere, in altero templi illius Regis denuo Regum nomen repetere. Et vero repeti-
tione

tione illa neutiquam fuit opus, cum non nisi unica illa sacra ædes in uniuersa Israelitarum regione reperiretur. Fuisset itaque factis, solam templi vocem usurpasse. Imo convenientius fuisset etiam illam non addere, cum figura templi conspiceretur.

Salomonis *Quarto* opus non esse nummum istum, luculenter ostendit ejus ruditas. Illius enim Regis omnia fuerunt in admirationem usque splendida, & affectanti gloriam non utique defuerunt peritissimi artifices. Paulo ante verò audivimus, hujus nummi nihil non esse rude atque impositum.

Verissimum *Quinto* est id quod doctè urget Anonymus ille Antiquarius, coronam istum in modum, quo expressa est in nummo, radiatam inventam esse in signum diuinitatis. Nec verò in nummis aliisque monumentis antiquis comparent tales coronæ impositæ capitibus hominum, nisi illorum duntaxat qui deorum in numerum per aliorum adulationes impias relati sunt & adorati. Quale quid Rex Salomon non legitur vel affectasse vel passum esse. Et vero ad illas radiatas coronas, nihil faciunt coronulæ quarundam literarum Ebraicarum, aut Persarum tiaræ: quorum exemplo sinistram coronis illis radiatis opinionem conatus est Hottingerus detrahere. Alia fuit tiara Persica. Veram speciem videre est in longe præclarissimo opere de *Præstantia & usu Nummorum veterum* p. 425 peritissimi rei nummariz scriptoris E. Spanhemij. Neutiquam ergo illud coronæ genus convenire potuit Salomoni, ut qui diuinis honoribus à nemine fuerit affectus, nec affici voluerit. Cujus consequens est, Salomonis non esse nummum illum usque adeo improbum.

Postremo nummi talis Salomonici vel leuissimum signum haud inuenerunt hæcenus in ipsis Thalmudicis & posterorum Rabbimorum scriptis illi, qui summa industria in iis legendis sunt versari. Non verisimile autem est, tanti Regis tam rarum $\mu\eta\eta\mu\delta\sigma\alpha\nu\tau\omicron\iota$ omni reuerentia imò memoria apud posteros excidisse.

Jaçtat quidem Hottingerus, reperta sibi in nummo illo anti-

quiritatis vestigia. Sed nusquam illa significavit. Vereor quoque, ut ruditatem operis habuerit vetustatis argumentum. At vero quam frequentissime hoc fallit: & à nobis paulo ante adducta illa est in argumentum *10 dicitur*. Equidem miror à quoquam id nummi genus habitum esse genuinum. Sed ea vis est animi affectuum, si impense velis aliquid verum credi. Quædam modum nonnullis unice videtur fuisse in votis, invenire argumenta persuadendi usum antiquissimum characterum Assyriorum.

Cæterum quin & ille Salomoni adscriptus nummus sit supposititius non amplius arbitror dubium esse. Non audeo vero & Ursini Villalpandique conjecturæ accedere, quasi fuerit nummus ille ab Herode Rege in gratiam Antonii confectus. Fuit sane Herodes Antonii ut post Cæsareæ domus impius adulator. Nec dubitavit ille in Augusti honorem Templum juxta Paneadem construere, & Hierosolymæ Turrim Antoniam è regione sacri Templi ædificare. Sed & Antonii Triumviri supersunt nummi quidam: suntque exhibita in opere Fulvii Ursini *de Familis Romanis* Tabula prima gentis Antoniarum, & à Bizo Tabula septima, triumviri illius capita cum radiata in illum modum corona: voluisseque Antonium Osirim & Cleopatram Isidem haberi, notum est ex Dione. Estque proinde illa Ursini conjectura non de nihilo, sed digna doctissimo nummariarum rei auctore. In aliam tamen sententiam me trahit *primò*, nummi inartificiose ruditas: qualis non ævi illius non Herodis Regis elegantiarum convenit. *Secundo* inscriptio Assyriaca, in communi usu tunc prævalentibus adhuc literis Samaritanis. *Tertiò*, quod istum nummum humana effigie & corona radiata insignitum populus non fuisset passus à Rege suo in usum traduci, quæ tunc temporis obtinuit in gente ista persuasio; ac proinde frustra fuisset cusus, & in publicam excretionem incurrisset.

Quin imo illà ultimo adductà de causa, ne quidem ab ullo postetorum Judæorum confectum dixerim, sed ab aliquo, cui ejus,

eiusmodi nummus Antonii aut alterius alicujus forte fortuna obrigit, homine Christiano, quæstum ex fabrica istiusmodi nummorum captante; ceu fieri solet etiamnum, in Italia præsertim, frequentissime.

Sed de nummi illius Salomonii supposititiis natalibus plus satis. Invitat nunc Herodis memoria, ut dicamus aliquid de nummo alio non Ebreo sed Græco, imagine tamen HERODIS signato. Curavit illum ex gaza Palatina cæleri, exhibuitque spectandum Rei Nummaria incomparabilis assertor, idemque amicus noster, doctissimus Ezechiel Spanhemius, nunquam satis hoc in doctrinae genere laudandi operis de *Præstantia & usu nummorum veterum Dissertatione Quinta p. 443* Amstelodamensis editionis; pro qua dono mihi data publicas hic gratias ago. Inscribitur autem ille nummus, una parte cum capite Herodis diademate ornato, βασιλεύς Ἡρώδης Φιλοκλαύδιος, in aversa intra corollam κλαυδίω καίσαρι σβάσφι ετ. γ. Sed ille nummus assertioni meæ non adversatur, quantumvis Judæorum sacris imbutus fuerit ille etiam Rex Herodes. Recte enim Spanheimius. *Percussus videtur hic Nummus in aliqua urbe gentili beneficii hujus Herodis ornata, qualis Berytus: aut in ea quæ sæpe illi sedes, & in qua Deus paulò ante obitum proclamatus, ut Casarea.* Certe Ebreis nummis non meretur hic adnumerari.

Majori forte jure in Ebreorum censum referendus fuerit Nummus ille, quem à Mardochæo vulgatum esse, narratur à Judæis quibusdam haud infimi ordinis. Hottingerus ex *Midrasch Esther* verba quædam sic Latine vertit: *Moneta Mardochai iuit per totum orbem. Et quali nam erat moneta ejus? Mardochai erat ex una parte, & Esther erat ex altera parte.* Villalpandus ex nescio quibus Judæis refert, in nummo illo fuisse hinc sacci, inde reginæ Esther & Mardochæi ipsius imagines. Verum enim verb omne illud de nummis per Mardochæum vulgatis tabulosum esse, non multò post demonstrabitur. An porro nummus aliquis Mardochæi nomine fuerit publicatus, cum addita Estheræ

& ipsius imaginibus, ne quidem inter Judæos convenit. Ut enim Seldenus ex *Bereschith Rabba* testatur pag. 133, retulit ille nummus in altera *Saccum* & cinerem in altera parte coronam auream. Id quod & Hottingerus non reticuit. Et cui sanæ mentis fiat verisimile, servum Regium ausum nummos cudere, sua & Reginae imagine, & quidem fortè in eadem parte, insignitos? Crimen solet tale quid æstimari læsæ majestatis. Si quis igitur Mardochæi nomine fuerit circumlatus nummus, nequiter ille effectus fuit. Non tamen etiam cui temere fiet probabile, à Judæo aliquo sequioris ævi, tenace quidem doctrinæ Pharisæicæ de imaginibus humanis, fictum fuisse talem aliquem vultu humano ornatum nummum. Non solet sane etiamnum talis ostentari. Si quis autem supersuerit, haud dubie à Christiano nebulone fuit fictus.

Quandoquidem vero ne Mardochæi quidem is qui fertur nummus est genuinus, jam liquet robor etiam secundi mei argumenti, atque adeo abunde jam constat assertionis meæ veritas. Ut proinde haud sit necessum, vel verbulo hoc amplius agere.

Obiter tamen non possumus non hic addere; quoniam ex ijs quæ Argumento primo attulimus claret, eo tempore quo Pilatus Judææ præfuit populum Judaicum ab imaginibus humanis abhorruisse, videri verosimile Judam in prodicionem non fuisse auctoratum nummis Rhodiis. Dati scilicet illi nummi fuerunt ab ipsis Sacerdotibus, hominibus Pharisæicæ *ἱερωσύνης*, atque adeo iis qui præ aliis affectaverunt divinæ Legis Zelotæ æstimari. Cum projiceret porro in templum & redderet proditor accepta *δραχμήν*, illa quo minus in sacrum gazophylacium reciperentur obstitit duntaxat illud unum, itidem vere *ἱερωσύνης*, quod in pretium fundendi sanguinis humani fuissent impensa. Jam vero in nummis Rhodiis parte alterâ effigies vultus Colossi Rhodii spectatus fuit: atque adeo imago non solum hominis sed etiam idoli. Qualium nummorum usum non temere passa est facerrima *ἱερωσύνης*. Ut nempe ab ipsis Sacerdotibus vel dari,

dari, vel nullo alio obſtante in gazophylacium Templi potuiſſent recipi. Præplacet igitur ſententia Antonii Auguſtini, qui licet Archiepiſcopus, etiam Romæ edito *de Nummiſ antiquis* eruditiffimo opere, Dialogo ſecundo, non dubitavit aperte profiteri, Siclos ceſſiſſe in mercedem ſceleris; etſi non ignoraret, Romæ & alibi Rhodios nummos in locis ſacris haberi nefandi operis auctoramentum. Præſertim quum & alia ſint quæ id veriſimile faciunt, congeſta à Waſero Hottingero aliisque.

CAPVT VI.

Characteres Aſſyriacos non fuiſſe olim ab Ebreis ad civilia negotia uſurpatos, nec ante captiuitatem Babylonicam nummos ſignatos Ebreis fuiſſe in uſu.

IN probationem ^{10. dicitur} laudati adeo ab Hottingero Solomonii Innummi uſi ſumus duabus hypotheſibus. Altera, quod characteres quadrati Iudæorum ſive Aſſyriaci non fuerint olim adhibiti ad civilia negotia: Altera, quod veteres Iſraelitæ non fuerint uſi moneta ſive aurea ſive argentea ſignata. Faſſi autem ſumus, neutram earum jnm tum euidenter cognitam eſſe: ac proinde *amiqua* eſſe uoluimus, facta tamen ſimul promiſſione ſecuturæ non multo poſt demonſtrationis. Iiſdem porro principiis denuo nobis erit utendum circa reliqua Paradoxa. Itaque operæ uidemur pretium facturi, ſi hîc ſtatim utriuſque aſſerti probationem inſtituamus. Sic demum ſanè poterimus in tempore fidem parare noſtris Paradoxis. Aggrediemur igitur jam hoc ipſum, & quidem de priore Hypotheſi agemus primo loco.

Cæterum ut ueritas etiam hac in re eluceſcat, diſtinguemus reipublicæ priſcæ Iſraëliticæ æuum omne, in tempora quæ Eſdram Prophetam antecelſere & quæ poſt ſecuta ſunt ad excidium uſque. Quod antecedens attinet æui ſpaciū, non Aſſyriacas ſed quas Samaritanas uulgò appellamus literas, ſaltem in com-muni reipublicæ uſu, fuiſſe adhibitas, haud obſcure liquet eum

ex ipsorum Thalmudicorum magistrorum, & qui hos sequi solent Rabbj norum, rum ex Christianorum primitivæ Ecclesiæ doctorum, illorum saltim quibus rerum Judaicarum veterum notitia fuit curæ, communi consensu.

Est autem omnis hæc quæstio de factò antiquo, ac proinde testimoniis fide dignis arbitranda fuerit. Thalmudicis traditionibus sine discrimine omnibus non licet, fateor, fidere. Quando tamen magistri illi constanter aliquid narrant, quod non in singularem gentis suæ gloriam vergit cujus sunt studiosissimi, meretur fidei haud parum illorum narratio: si narrent quod cum gentis infamia aut etiam vilipendio est conjunctum, omnium tutissimè fidere illis licet. Crescit plurimum auctoritas istiusmodi narrationibus, si & Christiani consentiant, cum primis si & rerum testimonia, saltim semiplenè, ut hodiè loquuntur fora, idem attestentur. Non enim fieri potest, ut tam multa dolo quodam idem profiteantur.

Jam vero diserte S. Hieronymus, quo peritia Ebraicarum rerum prisicarum instructiorem primitiva Ecclesia non habuit: in prologo quem galeatum appellamus in l. 1. Regum hisce fuit usus verbis: *Samaritani Pentateuchum Moysis totidem literis scripserunt, figuris tantum & apicibus discrepantes. Certumque est, Esdram Scribam Legumque doctorem, post captam Hierosolymam, & in restaurationem templi sub Zorobabel, alias literas reperisse, quibus nunc utimur; cum ad illud usq. tempus iidem Samaritanorum & Hebraeorum characteres fuerint.* Eiusdem in commentario ad nonum caput Ezechielis verba hæc sunt: *Antiquis Hebraeorum literis, quibus usq. bodie utuntur Samaritani, extrema Tau litera crucis habet similitudinem.* Etiam alibi non semel antiquas gentis literas appellat eas quæ nunc vulgo audiunt Samaritanæ. Nec ille usquam ab hac assertionem mutavit quidquam: ac proinde nemo hætenus dubitavit, hanc fuisse magni illius & S. Patris perpetuam sententiam. Haud me fugit quidem, Wasmuthum *Vindiciar. Hebraicar.*

braicar. pag. 44 non erubuisse profiteri: Hieronymum suum illud CERTUM EST evertisse contrario asserto in libro de sancta fide contra Judæos, p. 28 Sed ut alibi sæpenumero impietate schismatica furit, ita hîc inficitiam prodit. Non enim ille magnus doctor ullum titulo de sancta fide contra Judæos librum scripsit: sed quem Wasmuthus librum Judæis oppositum innuit, & ex quo adducit *μυστήριον* de Mem clauso, scriptus est seculi decimi quinti Christiani duodecimo anno, à quodam converso ad Christiana sacra Hispano Judæo, cui nomen Hieronymo de Sancta fide; ut liber ipse audit *Hebræomastyx*, in ea quidem editione, quæ Francofurti proditit seculi hujus anno secundo, & pridem pars fuit mex bibliothecæ. Qua libri editione fortassis usus fuerat etiam ille, ex quo isthæc, sed turpi plagio, Wasmuthus descripsit. Illa enim de Mem clauso habentur pag. 23 qui numerus Wasmuthicè mutavit in 28. Sed hæc obiter, & in id solum, ut Sancti & magni illius Ecclesiæ doctoris Hieronymi constans sententia ab inficita accusatione vindicaretur.

Ante Hieronymum vero jam scripserat etiam Eusebius in Chronico: *Affirmatur Esram, ut Samaritanis non miserentur, literas Judaicas commutasse.*

Et Eusebii & Hieronymi illis clarissimis testimoniis conatus quidem est nubem obducere Buxtorfius, in *Dissertatione de Ebraeorum literis*, sed illam ita discussit Lud. Cappellus in ejusdem argumenti *Diatriba*, ut verbum addere fuerit operam ludere.

Igitur hæc quidem testimonia si audimus jam liquidum est, non illas quibus nunc utimur quadratas literas, sed Samaritanas fuisse ante Esdræ xvum communi usu receptas.

Exstant porro de mutatione literarum per Esdræ facta, in utroque etiam Thalmude testimonia. Omnium verò clarissimum reperitur in Babylonii Titulo *Sanhedrin cap. 2 paragrapho XIII*: quod unum proinde nunc adscribam, quale illud Latine vertit Joannes Coch *Mar Zutra, & fideas Mar Ukba. Principio data est Israëlî Lex scriptura Ebraea & lingua sancta. Postmodum tempore Esra data*

hæc est Scriptura Assyria, lingua Chaldaea. Israël elegit sibi scripturam Assyriam & linguam sanctam, reliquit idiotæ scripturam Ebraicam & linguam Chaldaeam. Quinam sunt isti Idiota & Chutæi. Quæ scriptura Ebraica? Scriptura Libanica. Et scribet, permutationem Legis hujus i. e. scripturæ quam mutari oportet. Quare dicitur scriptura Assyria? Quia ascendit cum ipsis ex Assyria. Sequitur statim eodem loco alia traditio nescio cujus anonymi Rabbi, sed à Mar Zutra narratione diversa in duobus: nempe, quod Lex fuerit Israël data scripturæ Assyria, quodque illa dicta hoc nomine sit, quia maxime sermo hæc scripturæ editi sunt. Illam vero scripturam restitutam Israëlitis esse, quum ante fuisset ablata, consentit.

Non est huius instituti disputare, quæ litera primum Lex sit scripta. Imo ne quid dissimilem, mihi quidem verisimilior videtur altera isthæc traditio. Verosimilior inquam videtur: certò tamen illam haud asseveravero. Nec enim aliud mihi in asserti argumentum est, quàm quod divino Esdræ restauratio pristini & sancti status sacrorum fuerit curæ, ac proinde sciens volensque non mutaverit, nulla præsertim urgente necessitate, scripturam ab ipsomet Deo & Prophetis quondam communiq; usu quasi approbatam: in pristinum igitur Esdræ mutasse i. e. in ipsammet primogeniam scripturam Legis, quia nempe Samaritanæ literæ Legis descriptioni pridem in vulgo adhiberi jam sueverant. Hoc unum me isthuc inclinat. Simul tamen concedo, & jam tum ante factus sum, parum referre, certe non interesse divini cultus, sive hoc sive illud dixeris: atque adeo indignum esse, super ea recertare convitiis, impium autem, sacris anathematismus in dissonantes seruire; quod tamen nuper Wasamuthus & nonnulli alii furiosi Zelotæ facere haud dubitaverunt, haud dissimiles ea in parte Pharisæis in lotionem paropsidum religiosi, sed vim Legis vitæ exemplo enervantibus.

Cæterum quicquid sit de illa Zutra narratione, Legem initio datam esse ea scripturæ quæ post Cuthæis sive Samaritanis relicta

licita est, illud etiam atque etiam est observandum, scripturam istam & reapse fuisse & appellaram olim *Ebraam*. Et vero quantumvis plærique sequoris ævi Judæorum pugnent, Legem iniciò conscriptam esse literis Assyriis, nemo tamen eorum non assensit Zutræ, literas Samaritanas olim audiisse *Ebræas* & in vulgari fuisse gentis usu, imo etiam codicibus sacris describendis adhibitas: ideoque etiam ipsis solent illæ literæ *Ebraarum* cognomento usurpari. Adeo autem confidenter id assero, etsi ipse scripta Judæica ista haud legerim; quoniam Buxtorfius & alii, acertimi Assyriacæ scripturæ assertores, etsi nihil temere Rabbincum ipsis non sit lectum & quicquid vel leviter visum facere pro sua sententia, ex scriptis Rabbincis ab iis sit allatum, nihil tamen quod huic quidem Zutræ narrationi adversetur producerint, sed potius multa in quibus Rabbini quoque *Ebraicæ Scriptura* titulo Samaritanos characteres citra omnem exceptionem honorant, eorumque receptum quondam, saltim in profanis negotiis, usum ultrò profitentur.

Non temere sanè reperias à Judæorum Rabbinis alias literas *Ebraicarum* cognomento usurpari. Quod tamen videtur, haud attendisse doctissimum Schickardum. Hic enim in *Bechinath Happeraschim* pag. 80 ex Abrahamo de Balmis *Scripturam Eber hannaher* sive *transfluviale* appellat *Abarscam* & à Samaritana diversam facit: in *Jure quoque Regio* pag. 40 recitans hæc verba ex Soph. 1. 6: *non scribant Legem nec Ebraicæ, nec Syre nec Medæ, nec Græcæ: quacunque lingua, quibuscunque litteris scripta fuerit, nefas est legere, nisi tantum Assyriacæ; monet, pro Ebraicæ sortassis per metathesin unius literæ legendum Arabicæ.* Etiam tamen posteriore loco id *Ebraicæ* nihil aliud est quam Samaritane.

Quandoquidem autem usque adeo ante Esdræ ævum fuit Israëlitis Samaritana familiaris scriptura, ut *εβραϊκῆς Ebraæ* audierit, manifestum vel hinc est, verum esse id quod diximus: illam scripturam saltem ad vulgarem populi usum atque in negotiis pro-

fanis ac civilibus obtinuisse. Et verò etiam ipsimet Rabbini, imò & nuperi Assyriacæ scripturæ acerrimi quique vindices, id ipsum ex eo uno pridem collegerunt. Quæ de re ne quis dubitet, adferam verba ipsiusmet Buxtorfii, quæ *Dissertatione de Ebraeorum literis* §. 43 scripsit. *Ebrai ipsi hęc respondeant. Ajunt illi duplicem Judæos olim habuisse scripturam: sacram & profanam: vel externam & internam: vel publicam seu communem, & privatam vel singularem, prout appellare libuerit. Idã fuisse scriptas tabulas Legû, librum item Legû à Mose, qui in Arca, vel ad latus Arce, fuit reconditus atq; repositus. Et hanc scripturam eam fuisse, quæ hodieque etiam in usu, & Assyriaca appellatur. Hęc (communem videlicet) scripta fuisse exemplaria reliqua Legû, quæ privati quilibet sibi in suum & suorum usum scribebant. Tam etiam in communi usu, in negotiis civilibus quibuslibet, commerciis, contractibus, monetis &c. fuisse adhibitam. Et hanc appellant scripturam Ebraicam, Transfluvialem, quam volunt eandem esse cum Samaritana. Hęc Buxtorfius ex Judæorum sententia, quam ipsemet quoque omnibus viribus propugnat. Quin imò etiam Wasmuthum, ut ut illum Philavtia & impudens Assyriacæ scripturæ zelus in furorem egerint, idem tateri evidentia rei coëgit. Adducam & illius nonnulla huc facientia verba: saltim ne, more suo, pergat calumniis mihi esse molestus. *Scriptura, inquit Vindiciarum p. 51, dicta Hebræa, à populo Hebræo, in quo usus ejus communior & vulgatio in terra Canaan diu obtinuit, tam in exemplaribus Legû privato tantum usui destinata, quam præcipue in commerciis & cudendum monetis: inde jam à tempore Abrahami Profelyti inter Canaanos: unde etiam Judæi (Rabbini sequioris ævi, non tamen ipsi Thalmudicis) Politica & Civilia dici sœvit: dicta item Libonah sive Libanica, quod incolæ Libani tunc esset familiarissima. Eadem de civili usu characterum illorum jam docuerat pag. 46. Alios addere hęc haud est necessum, præsertim quoniam & ipse Hottingerus agnovit usum istum civilem scripturæ illius veteris.**

Cæterum quæ hæcenus allata sunt agunt duntaxat de tempor-

pori-

potibus Esdræ præcedentibus. Quid ab Esdræ usque ætate obtinuerit, videretur denuo incertum. Et verò ita plærumque solent accipi ea quæ de mutatione literarum facta per Esdræ Hieronymus & Thalmudici prodiderunt, quasi ex illo institutio Assyriacæ literæ in usum quoque profanum sint receptæ non minus atque in sacrum. Verum enimverò etiam per Esdræ non mutasse vetustissimum usum Samaritanarum literarum ad usus civiles, liquido ostendunt quotquot etiamnum supersunt nummi genuini Ebræorum. Sunt enim omnes illi sub Hasmoneis demum & deinceps confecti, & nihilominus omnes Samaritanis literis inscripti. Fuerunt autem nummi id genus in usu ad genis usque Romanum excidium. Id quod probabimus verifatori circa Paradoxum Quartum & Quintum. Cum in nummis autem hoc fuerit observatum, per est verisimile, obtrivisse quoque in aliis civilium rerum scriptis. Ac proinde haud erraveris fortasse, si & Pilatum dicas usum iis characteribus fuisse in Sacræ crucis titulo, non autem Assyriis, quod vulgo existimatur. Atque ita recepto tunc temporis sensu narraverint Evangelistæ, *Ebraice* esse scriptum id quod characteribus Samaritanis fuit exaratum. Certe non nisi aliquid mere civile fuit illa tituli facta jussu Pilati scriptio. Nec verò ex eo, quod Salvator noster *Matthæi v. 18* faciat mentionem *ἰῶτα*, fas est colligere, quasi ἀπλῶς omne Joth tunc fuerat minutâ figurâ, adeoque non amplius obtinuerit operosum illud Joth Samaritanum in gente illa. Quod tamen & Grotius ὁ πᾶν hinc suspicatus est, ad verba illa Evangelii. Diserte enim Salvatore sermo est de Lege, quæ tunc non nisi Assyriacis literis fuit scripta, adeoque Assyriacum Joth illud exiguum habuit non Samaritanum. Fortassis quoque Salvator respexit ἰῶτα Græcanicum. Toti sane populo Judaico, atque adeo & Salvatore, Græcam linguam penè familiariorem fuisse quam Ebræam, non fortassis difficile probatu fuerit. Quicquid verò hujus sit, non potest argu-

mento illo vel verosimile fieri, tunc temporis ad civilia negotia Samaritanas literas antiquo more non fuisse usurpatas.

In sacri tamen argumenti chartis omnibus jam tum fortassis ceptæ sunt adhiberi literæ Assyriæ à Phariseis aliisque Scribis. Et si enim ex Esdræ instituto Codices sacri scriberentur literis illis, quoniam tamen ejusdem auctoritatis esse suas *ἱερὰ βιβλία*, saltim Pharisei, quorum tunc erat præcipua in vulgo existimatio & numerus oppido magnus, venditarent, vellentque supra omne vulgus multum eminere, quin & Samaritana omnia ceu profana vilipenderent, haud sane absimile est vero, non erubuisse, illos codicibus sacris scribendis quasi consecratos characteres suis quoque scriptionibus adhibere. Non alio sanè prætextu etiã sequentium temporum Rabbinos tale quid ausos, haud injuria dixeris. Ejusdem certe cum priscis illis Phariseis fuerunt & nunc quoque sunt illi indolis. Pauca tamen scripto docuisse Phariseos illos veteres, pluraque autem ore duntaxat tradidisse atque ita propagasse doctrinam, verisimile faciunt illa, quæ de Thalmudis confectione memorant ipsimet Judæi: necessitatem videlicet fuisse impositam τὰς ἱερὰς βιβλίας scripto comprehendendi, nec nisi schedulis aliquot Rabbinum Jehudam in conficienda Mischna fuisse adiutum, reliqua omnia ore duntaxat fuisse hæctenus propagata. Ut ut vero illa sese habeant, certum est, hodie nihil reperiri quod ante excidium illud gentis Assyriacis literis sit scriptum, præter solum sacrum codicem veteris Testamenti & fortassis ejus Thargum. Quum verò etiam, nisi fallor, satis est à nobis demonstratum, ad civilem usum solos Samaritanos characteres fuisse adhibitos, non est quod ulterius in hoc argumento nunc occupemur.

II.

Progrediendum nunc est ad demonstrationem secundi nostri Postulati: nec Auream scilicet nec Argenteam monetam signatam fuisse Israëlitis in usu ante captivitatem Babytonicam. Demonstrabimus autem simul etiam hoc: ejus gentis propriam nulam fuisse monetam usque ad Simonem Hasmonæum Ethnarcham

cham & Summum sacerdotem. *Primum* demonstro illo unico: quia videlicet ab Abrahami usq; ætate in perpetuo more fuit populo isti, nummos aureos & argenteos in usum commerciorum ponderare, non autem ἀπλῶς numerare. Enimverò recte pridem docuit sapientissimus ut naturalium ita & civilium rerum arbiter Aristoteles, homines initiò permutationem instituisse, inde nummo uti cepisse. τὸ μὲν πρῶτον ἀπλῶς ἐρῶσθαι μεγάθυ καὶ ταθμῶ τὸ δὲ πάλαιαι κῆ χαρακτῆρα ἐπιβαλλόντων, ἵνα ἀσταλίστη τῆς μεταρῆσιως αὐτῶν. ὁ γὰρ χαρακτῆρ ἐπίθῃ ἐν πῶσθ σημεῖον. *Initio rudius & simplicius usurpasse nummum, magnitudine & pondere definitum: postremo autem & characterem impressum, ut liberarentur homines à mensuratione.* Character enim inditus est quantitatis indicium. Ubiunque igitur ponderatio obtinuit ibi nummus non fuit signatus. Haud me fugit, ponderationem interdum & institui solere, & necessariam esse circa nummos signatos. Verum solet hoc fieri circa nummos alienæ reipublicæ: quoniam illis nummis non est per signum fides facta tuæ civitati. Sed, ubi quidem respublica bene est constituta, signum dat firmam, civibus quidem, fidem: nec fas est amplius dubitare, sed oportet omnino publico signo credere. Multò maximè non permittitur impune, ut quis in regno nummum signatum Regis ipsiusmet vocet in dubium. Jam vero in libris Veteris quidem Testamenti memorantur frequenter emptionis & venditionis argento vel aureo nummo instituti contractus, sed qui omnes interventu ponderationis fuerint facti. Antiquissimus eorum est quo Abraham ab Ephron Hethita emit agrum. Geneseos autem cap. xxiii, 16 scribitur: *Obedit igitur Abraham ipsi Ephron, & appendit Abraham ipsi Ephron argentum, quod dixerat in auribus filiorum Hebr quadringentos Siclos argenti transeuntis per mercatores.* In Ebræo enim est *Ceseph* sive *argentum* non *argentei*: ut liquido appareat non fuisse argenteos Siclos signatos. Exodi xxiii, 17 agitur de dote violatæ puellæ à stupratore danda: *argentum appendet juxta dotem virginum.* 1 Paralipomen. xxi, 25
ubi

ubi agitur de contractu Davidis Regis cum Arnone scribitur: *Dedit David ipsi Ornon pro eo loco Siclos auri* (non aureos ut vertit Pagninus) *pondere sexcentos*, Ipse Rex emptor est & tamen appendit aurum. Quod utique non fuisset opus, si aureus nummus signatus fuisset tunc in usu. Achabo porro Rege *1 Reg. XX, 39* Propheta dicit: *talentum argenti appendes*. Esaiæ præterea *lv*, cum dixisset Propheta, *omnes sitientes venite ad aquas, & vos quibus non est argentum venite, emite & comedite: venite, emite absque argento, & absque pretio vinum & lac*, subjungit *pag. 2: Quare appenditis argentum in non panem?* Notum autem est Prophetam vixisse Hiskia Rege. Cum primis memorabilis est contractus initus inter Jeremiam Prophetam & patrelem ipsius super agello quodam, qui describitur *Jeremia cap. xxxii*. Initus autem ille est anno decimo Sedeciz Regis & Nebuchadnezzaris decimo octavo, ut habetur initio capituli: quem annum proxime antecedere annum captivitatis, ostendimus in *Adversariis Chronologicis*. Diserte autem scribitur *p. 9. Emi itaque agrum ab Hanameel filio patris mei & appendi ei argentum, septem Siclos & decem argenti. p. 10. Et appendi argentum in statera*. Non adferam huc quod legitur *Esdæ ix. 25. 26. 29* de appensione argenti & auri, ut nec quod habetur *Es. xlvj, 6*: non enim ibi agitur de moneta. Sed & ex iis quæ produxi liquido apparet, id quod asseruimus: usque ad captivitatem Babyloniam nummos appendi solere, non numerari.

Constat porro, ab illa captivitate ad Simonem usque per annos quadringentos quinquaginta & quod excurrit, Israëlitas non habuisse sui juris republicam, sed degisse sub dominatu, Babyloniorum, Persarum, & Macedonum. Hinc vero consequens est, tanto temporis intervallo desuisse ipsis facultatem propriam monetam cudendi, atque adeo non sua sed aliorum nummis fuisse usos. Non enim monetam cudere fas solet esse nisi iis qui sui sunt juris. Utque nonnullis hoc forte indultum sit, in-

fit interdum, Judæis tamen hoc fuisse negatum argumento est id quod in Maccabæorum historia legimus, singularis beneficii loco monetam cudendi potestatem fuisse Simoni concessam. Ac proinde etiam alterum illud quod demonstraturos nos promissimus jam evictum est.

Roborabimus hanc nostram disputationem testimoniis trium præstantium auctorum, etsi non omni ex parte idem nobiscum disertè fuerint professi. Alter est Ariæmontanus, alter Waserus, tertius Waltonus. Ille in suo *Ephron* ita loquitur. *SEKEL* nomen trahit à verbo *SAKAL* quod ponderare Latine dicere possumus, & *SEKEL* ipsum pondus etiam non inconcinne interpretari. Fuit enim antiquissima etiam & aequissima moneta & expenso, in qua nihil fraudis aut detrimenti accipi poterat, quandoquidem *Statera* certissima desensus & incrementi eß indicatrix. Atque hoc modo appensum argentum, tamen si non signatum fuerit, neque cusum, nullam omnino fraudem admittit. Illud scimus, non tantum olim in ipso primo moneta inventa tempore, sed posterioribus etiam longè porro seculis, cum nummorum cuforum frequens ubiq; usus esset, argentum etiam & aurum non cusum in commercio fuisse receptum, quod vel ex Græco nomine à quo ab Hebræis etiam usurpato, manifestè arguitur. De quo legimus in libro *Misnajoth tract. de decima secunda cap. 1. & tract. de Gediath. 3.* Waseri hæc verba sunt l. 2. cap. 3: *Pecuniam veteres Hebræi Chaldei atque Syri, non ut nos, numerabant discretè, sed ponderabant, seu librabant: hoc eß ex pondere ejus summam colligebant, ut nos ex numero.* Reliqua ejus adjicere non est necessum. Waltonus de Sicloagens ait: *Moneta argentea ponderari olim solebat.*

Quantumvis autem hæc jam clara sint, duo tamen, priusquam argumentum hoc deferamus, nonnihil adhuc illustrabimus. Primum eorum est, quod non videatur commode potuisse ab Israëlitis commercia institui, si caruerint signatis nummis. At observandum, commercia levia & rara non exigere signa

tum nummum, ad magna autem demum & frequentia per esse utilem. Hinc sanè olim plurimi populi sola permutatione mercium sunt usi; alii admodum serò nummos signaverunt. Apud Romanos ipsos constat, primum Servium Tullium æs signasse, argentum paulo ante primum bellum Punicum, aurum longe ferius, caractere notatum esse. Jam verò Israëlitis olim haud fuerunt cum aliis populis multa commercia, ut præclare monuit, prudentiam Legislatoris etiam hoc nomine commendans Josephus *l. 1 contra Appionem*: inter sese itidem rara fuerunt & levia, quoniam abunde unicuique pene fuit divina soli sæcunditate de vitæ necessariis prospectum; ut defectus facile potuerint suppleri simplici permutatione, aut appenso argento, aut fortassis & æreis nummis. Nec enim ullo constat argumento, etiam æreos omnes ἀσήμους fuisse, perinde atque argenteos vel aureos. Nusquam sane leguntur etiam ærei appensi, nec tamen verisimile est, æreos omnino defuisse etiam ante Babyloniam deportationem.

Alterum est, quod videatur, Judæ proditori fuisse appensos nummos, quo tempore tamen signati nummi fuerunt in communi usu. Verum perpetam quidam interpretati sunt illud Matth. 26, 5 οἱ δ' ἔφησαν αὐτῷ τετρακόντα δηνάρια: dicitur enim ibi nihil aliud, quàm illud pretium tunc fuisse *constitutum*. Non datos statim tunc illos argenteos, ex Marci pariter & Lucæ sacris narrationibus sane patet. Ille enim cap. xiv. 11 scribit: καὶ ἐπηγγέλατο αὐτῷ δηνάριοι δύναι πολλοὶ οὗτοι δηνάρια: et Lucas xxii, 5. καὶ οὐκ ἔμελλε δηνάριοι δύναι πολλοὶ οὗτοι δηνάρια: *illi se daturus*. Post perpetratum videlicet proditoris scelus Judæ argentei illi promissi sunt demum soluti.

CAPVT VII.

Nullum nummum Assyriis aut Ebraicis literis inscriptum esse bonæ notæ aut multum vetustum.

Hisce expeditis non tantum firmiter jam consistunt quæ diximus ad Paradoxum secundum, sed etiam parata via est ad reliqua omnia probe constituenda. Ut proinde inoffenso quasi pede liceat nunc progredi. Quapropter sine mora PARADOXUM quoque TERTIUM iustis argumentis muniemus.

Igitur Ebræorum qui feruntur nummorum alii Assyriis alii Samaritanis literis inscribuntur. De priore genere jam disputabimus. Et verò quicumque literas Assyrias non ab Esdra demum in usum traductas contendunt, illi omni opera nituntur persuadere, pridem, florente republica antiqua, cudi solitos cum literis illis etiam nummos nonnullos; ut habeant scilicet quod opponant adversariis, solos Siclos Samaritanis literis inscriptos in vetusta illa tempora referentibus. Ego in quam propendeam sententiam, de Assyriarum literarum antiquitate, ingenue jam proposui in medium; capitibus proximis, alteri illi nummorum generi longè item recentiores natales esse, docebitur. Atque ita nihil eorum, quæ hinc inde de nummorum utriusque sortis vetustate asseruntur, me habet sollicitum: nihilominus tamen persto in Paradoxo Tertio: *Nullum nummum caracteribus Assyriis, vel hodie receptis Ebraicis, notatum, esse bonæ notæ aut multum vetustum.*

Illud me asserere faciunt duo argumentorum genera. Prius in communi demonstrat, nullos ejusmodi nummos ab Israelitis olim fuisse cudi solitos, atque ita nec eos qui nunc circumferuntur genuinos esse sed effictos. Alterum speciatim singulos ejus sortis nummos, quotquot hodie sunt in manibus falsitatis convincit.

Esti autem statumjando Paradoxo meo sufficiat, posterius

argumentorum genus, etiam alterum tamen nunc in medium adferemus; quoniam simul cavet, ne quidam ejus fortis impostum forte producti, hæcenus autem ignoti nummi, cuiquam specie veri imponant, aut facessant molestiam.

- I. Ratiocinatio autem mea illa communis gemina cum sit, *prima* hæc est. Ebræi aut Samaritani characteres, non Assyrii, ab Abrahami ævo ad excidium usque Israëliticæ gentis Romanum, fuerunt ad civilia quævis negotia expedienda usurpati, ergo etiam adhibiti sunt ad monetam si quæ fuerit signata. Ex consequenti, nummi illi Assyrii literis inscripti non sunt publica auctoritate consecuti, sed post excidium denique cura nonnullorum privata, atque ita mentiuntur priscum ævum, & malæ sunt notæ. *Secunda* est. Israëliticæ olim usque ad Simonem Hasmonæum non signaverunt nummum aliquem sive argenteum sive aureum; qui ergo alterutrius horum metallorum hodie ostentantur, etiam si Assyrii fuerint characteribus insigniti, saltim ante illud ævum consecuti non sunt, & si qui velint antiquiores videri sunt mali commatis & supposititii.

Utriusque ratiocinationis meæ principium, sive antecedens, ut in Logicis loquimur, nisi fallor, abunde jam demonstravimus: consequentia autem liquida est; ideoque nec de conclusione potest dubitari. Fortassis tamen quis dixerit, ad civilem quidem usum non fuisse olim nummum signari, aut aliis quàm Samaritanis literis inferibi solitum, & hoc duntaxat me vicisse: attamen in sacris aliud observatum, & hæc habuisse suam singularem monetam, eamque Assyriacis vel sacris fuisse literis signatam. Verum enimvero omne hoc merè esse commentitium, etiam me non monente liquidum est, & Capite decimo clarissime probabitur. Nunc hoc unum duntaxat moneo; neminem fortassis sive Judæorum sive Christianorum ante Athanasium Kircherum, proteriti ausum, Siclos Assyrii literis insignitos sacris solùm usibus inservivisse, nec id ab illo fuisse probatum ulla ratione sed tantummodo

modo assertum. Certe hoc nunc quidem satis est, tantisper donec promissa subsequantur.

Communes igitur quidem ratiocinationes bene se habent. Nunc in specie magis, ut vulgo loquimur, ad singulos hujus sortis nummos progrediemur. Ostendemus videlicet, etiamsi forte aberraverimus in propositis illis communibus, & quamvis nihil illorum quæ Capite præcedente agitavimus esset cognitum, nihilominus Paradoxum nostrum firmo pede consistere: singulos enim illos nummos qui hæcenus innotuerunt supposititios esse, etiam aliis indiciis reddam manifestum.

Initium examinis faciemus ab iis nummis qui ab Hottin-gero sunt memorati. Illum nulli eorum quos conspexerat au- sum fidere, magnum tamen quid sibi persuasisse de solo illo num- mo qui Salomonis habet radiatum caput, haud obscurum est vex illis quæ in Epistola mihi reposuit. Non faciunt enim qui- dem contra me quæ addit: *nondum satù hæcenus probata eorum est sententia, qui quadratù Hebræorum literis ultimam abjudicant antiqui- tatem: non enim & ego cum illis sentio, sed potius cum Hottin- gero, et si haud probem, vetustissimos Hebræorum Codices inscriptio- nes &c. abunde satù id docere, cum nihil horum non sit longe re- centius Esdræ ævo: saltim tamen Salomonicus ille nummus ex ipsius sententia Paradoxum meum subruit. Adduximus jam præcedente capite Viri Optimi & integerrimi varia dicta: quæ luculenter demonstrant, reliquis id genus nummis parum, huic uni autem multum fidei illum tribuisse. Nos autem jam tum demonstravimus, etiam illum nummum Salomonium suppositi- tiam esse, & ne quidem à Judæo homine sed aliquo Christianum se professio, contra Christi tamen sanctam regulam, confictam esse.*

Fecit porro depingi quidem Vir incomparabilis Tab. VI loco primo nummum, in cujus una parte literis Assyriacis le- gitur: *Siclus Davidù, absconditus in thesauro Zionis in adc sancta:*

in averfa, *Dominus custos Israël, Rex gloriæ Hierofolymorum. Sed, judice ipfo pag. 123 nihil habet, nec pondus, nec stylum, nec artificium fculptorium, quod antiquitatem fapiat.*

Tabula eadem fexta exhibit n. 3. & Abrahamo attributum nummum, eumque fine cenfura dimittit pag. 123. Non tamen hoc debet accipi ceu iudicium approbationis. Nam Tabula eadem n. v etiam alium propofuit Salvatoris effigie infignitum, ut & Tabula IV n. 2 Mofem arietis (fpecie cornutum), & utrumque fine nota memorat pag. 149, neutrum tamen approbavit: perinde atque à nobis uterque jam eft explofus Capite præcedente.

Idem Hottingerus porro Tabula quinta loco quinto depingi fecit nummum referentem Sicli infcriptionem Affyriaci literis, & nusquam rejicit.

Quoniam vero Salomonium nummum ipsis etiam id genus Siclis longe præfert, haud obfcurem eft, ne hos quidem fuiſſe apud illum in exiftimatione. Nos de illis paulò poſt agemus cum aliqua curâ.

Præter hos autem & quendam Davidi tributum, in ſuo quidem libello *de Ebraorum nummis* & primæ & ſecundæ editionis, memorat nullum characteribus Affyriis ſignatum, nullum quoque eorum laudat; aſt ille Davidi adſcriptus deinceps *debetur*, à nobis convincetur.

In *Bibliothecario* denique ſuo Hottingerus pag. 114 ſcribit, naſtum ſeſe duos Siclos argenteum & æneum literis Hebraicis notatos, *ſed nullam, inquit, antiquitatis præ ſe ferunt ſpeciem.* Hi autem illi ſunt quorum imago expreſſa eft Tabula prima. Dixerat vero paululum ante de Siclo quem acceperat, Samaritanis inſcripto literis: *illi procul dubio antiquitatu axioma non poteſt abjudicari.* In univerſum igitur, omnes hujus ſortis Ebrai nummi, quos quidem vidit aut deſcripſit Hottingerus, fuerunt malæ notæ; ne Salomonio quidem excepto, qui unus viſus ipſi eſt quantiſvis pretii. Quod

Quod attinet præterea illos, quorum jamjam meminimus, Abrahami & Davidis nominibus insignes nummos, haud me fugit, ex *Bereſchith Rabba Paraſcha 39*, quem librum credunt nonnulli tertio poſt natum Chriſtum ſeculo conſcriptum eſſe, quique à Judæis magni æſtimatur, adduci verba quædam in hanc ſententiam: *Quatuor ſunt quorum moneta in mundum exiit, Abraham, Joſua, David, & Mardochei.* Sed & Chriſtianus Gerſon libro quem *Ibalmudu Judaici* cognomento vernaculâ Germanorum lingua conſcripſit, *parte altera cap. 18 p. 577* refert ex *Baba Kama*, quinque nummorum veterum ſpecies, primam Hieroſolymitanam, alteram Abrahami, tertiam Joſuæ, quartam Davidis, & quintam Mardochei. In ea tamen *Babæ Kamæ* Hebræo-Larina editione, quam debemus curæ *Constantini l'Empereur*, nihil tale potui reperire. Sed forte in *Gemara* non in *Miſchna*, qua ego ſum uſus, continetur.

Quicquid hujus ſit, ab Abrahamo nummos eſſe ſignatos, videtur jam olim à Judæis etiam Epiphanium, ut alias fabulas haud paucas, audiviſſe, & ſpectaſſe iſthuc quando ſcribit *l. de menſuris: Argentæus excuſus eſt ab initio. Numiſma autem hoſ ab Aſſyriis excuſum eſt. Aſunt Abrahamum in Cananæam formam ejus intuliſſe.*

Ex *Bereſchith Rabba* porro conſtanter refertur, Abrahami nummum in uno latere habuiſſe ſcriptum: *Senex & anus*, in altero *Juvenis & virgo*: Joſuæ in uno latere bovem, in altero unicornem: Davidis in una parte baculum & peram, in altera currim: Mardochei in latere uno facem & cineres, in averſo coronam auream.

Solent poſtremò etiam nunc verſari in manibus nummi argentei Abrahami cognomento, habentq; eam quam diximus inſcriptionem & quidem literis Aſſyriis, non Samaritanis. Er vero ejus nummi eclypſus à me quoq; fuit Hottingero miſſus, ex nummario theſauro Sereniſſimi Ducis Antonii Ulrici, & ab illo are eſt expreſſus *Tab. VI. Pridem* quoq; ſimilem nummum Joannes Mactheſius *Sarepta concione XIV* Boguſlao ab Haſſenſtein ex *Palæſtina ac-*

na acceptum, memoraverat. Num & reliquorum trium nummi illi circumferantur, hæcenus mihi est incompertum.

Quantumvis verò hæc ita hodie quoque Judæi referant, & Christianorum nonnulli credant, non dubitavit tamen Villalpandus omnem hanc traditionem commentis Judaicis accensere & risu prosequi *Tomo IV parte secunda cap. 27 sub finem*. Sedenus ita loquitur hac de re *l. 2. cap. 6. pag. 186 & 192 & 193*, ut facile appareat, neutiquam illi narrationi certam fidem habuisse. Nusquam etiam ab Hottingero illa probantur: etsi silentio censuram occultet. Quod si sane probasset non illis eximiis laudibus solum Salomonium nummum evexisset.

Ne quid diffitear, mihi quoque hæc omnis narratio videtur esse Judaica quædam sequoris ævi fabula. Primò enim haud leve profecto sed saltim magnum quid est, Abrahamum & Mardocheum nummos cudi fecisse. Et tamen rem tantam non codex duntaxat sacer sed etiam diligentissimus Antiquitatum gentis suæ scriptor Josephus, ne verbulo quidem memoravit. Cui verosimile porro fiat, sit unct temporis nummos signare moris fuit, solos quatuor illos id juris exercuisse non & alios Judæces ac Reges, & quidem hos inter nec Solomonem ipsum, qui unus omnium maxime polluit auri & argenti copia, ac longiora etiam commercia nautica instituit? Jam porro Mardocheus non nisi servus Regius fuit, qui ergo illi concessa fuerit facultas, nummos suo nomine insigniendi? quod ab illo factum esse refert in *Schalscheleth Haccabala* Rabbi Gedalia. Abraham porro fuit peregrinus inter Cananæos & vitam egit privatam: non valuit itaque potestate signandi nummos in usum quidem Cananæorum. Nec vero quisquam temere ipsius signo fidem in commerciis habuisset. Non ipse etiam Abrahamus egit mercatorem, atque ita nec in mercatorium usum signare argentum ipsi opus fuit. Emerat quidem præterea ab Ephrone Hetbita agrum sed non signato argento verum ponderato: ut

ut nos Codex facer docet. Quin imo factum illud est, paulo antequam Rebeccam duxit Isaacus, atque adeo illo fere tempore quo non potuit Rebecce & Isaci fieri in nummo aliquo mentio. Quam inepta denique illa est inscriptio: *Senex & vetula, juvenis & virgo!* Jam utique defuncta fuit Sara sive vetula, quando contractum est inter Isaacum & Rebeccam matrimonium. Nec virgo fuit Rebecca postquam illam domum Isaacus duxisset. In idem tempus sane hæc non conveniunt. David præterea Rex ponderato non signato argento emit aream Ornonis Jebusitæ: quis ergo credat illum nummos signavisse? Nec pedi pastoralis & peræ signum convenire dixeris nummis Regiis: utpote qui cudi solent simul conservandæ Regiæ auctoritati. Ut verbo omnia absolvam, ridicula & tantum non anilis hoc omne fabula est.

Illud tamen etiam non possum non monere, ex illa Judaica traditione non accipi posse, quo characterum genere, Ebræo ne vetere an Assyrio, nummi illi fuerint signati: quoniam in *Bereschith Rabba* illud non est discrete significatum. Verisimile sane est, Abrahamum, si quem nummum signavit, fuisse usum characteribus Cananæ tunc genti usitatis atque adeo Ebræis, ut possent nummi illi legi atque intelligi in usum civilem. Nec vero est quod secus existimes, quoniam illi qui nunc circumferuntur Patriarchales nummi characteribus sunt insigniti Assyriis. Quis credat enim, ipsos hosce nummos ab Abrahami usque ævo superstites ad nos pervenisse? Noviter confecti ergo sunt: & quidem, ut est probabile, ex fide illius narrationis Rabbinicæ, atque adeo illo tempore quando Samaritanarum literarum usus pridem inter Judæos desisset.

Sed de hisce fortasse plus satis. Quæ aurem hætenus contra illos fabulosos nummos attulimus, eorum bona pars erit etiam alterum illum nummum, qui etiam nunc frequentius Davidis nomine circumfertur. Ectypus ejus missus abs me

fuit Hottingero: non expressus tamen est præ optimi viri occupationibus. Sed dudum superioreq; seculo ejus imaginem dederat jam Waserus pag. 72, hujus vero seculi anno 54 ὁ πολυμαθὴς Kircherus *Tomo 11 Oedypi classe secunda pag. 99*, & post anno 59 Clarissimus Dilherrus in *Atrio linguæ Sanclæ*. Descripserat quoque pridem hunc ipsum nummum Joannes Matthesius in *Sarepta Homilia XIV fol. 229*: & memoraverat Schickardus in *Bechinath pag. 85*, nec non hujus pariter ac Waseri fide Hottingerus pag. 148 editionis secundæ, ut & apud Hottingerum p. 119 Anonymus quidam Antiquarius. Est autem plane is nummus quem Christianus Gerson Hierosolymitanum appellavit, atq; ex *Bava Kama* produxit. Inscriptio certe omnino eadem est. In uno scilicet nummi illius latere literis Assyriis leguntur: *David Rex & Filius ejus Salomo Rex*. In altero latere conspicitur, non Arcis ut Schickardo, multo minus Templi quod aliis placet, figura sed potius Portæ, & quidem, ut acute conjecit quondam Vir doctissimus, idemque mihi carissimus gener, Joannes Joannis F. Saubertus, Portæ Piscatoriæ, prout eam Adrichomius videndam exhibuit: fuit autem illa proxima turri David, inter montem Sion & civitatem, è qua proximus ascensus fuit in Sion, dicta alias Porta David. Assyriis porro literis additam habet nummus Ἱερουσαλὴμ: *Jerusalem Urbs sanctitatis*.

Hunc inquam, nummum, itidem esse commentitium, liquido ostendunt, cum illud quod Sacer Codex nos doceat, Davidem non signato sed appenso argenteo nummo fuisse usum, cum quod demonstraverimus, ad omnes civiles usus isthac tempestate fuisse adhibitas Ebræas non Assyriacas literas. Satis porro idem prodit rudis illa opera, ut nequeas facile dignoscere, num Arx, num Porta, num Turris fuerit per figuram significata. Qualem ruditatem non ferunt res Davidis, magni utique Regis & qui vicinos habuit Tyrios insignes artifices. Nihil præterea causæ est, quare Davidis & Salomonis nomina in aliquo nummulo

mulo tenuis pretii (quem sane ego vidi, fuit duntaxat duarum drachmarum & gran. 27) jungerentur, & quidem cum alii nummi genuini Davidis pariter & Salomonis nusquam compareant.

Feruntur porro & Absolonis nomine argentei; rariores tamen, nec à quoquam sive veterum sive recentiorum laudati. Mihi illi visi non sunt; haud dubie tamen & illi sunt ficti sequiore ætate. De iis seorsim aliquid dicere nihil attinet.

Majoris sunt frequentiae & apud quam multos opinionis, soli illi argentei, qui Sicli audiunt & literis Assyriacis inscripti sunt. Et vero non dubitant quidam, etiam docti, bene de illis sentire. Primus omnium fortassis Siclum ejusmodi depinxit Villalpandus *Partis secunda cap. 21 pag. 378*: agens vero *cap. 26 pag. 392* de Siclo isto, & alio quodam Assyrii literis notato nummo, neutrum ausus est genuinum pronunciare. Imo *cap. 20 pag. 371* hisce verbis usus est: *Non illa numismata adhuc invenire potuimus antiquitatem redolentia, quæ eisdem quibus nunc utuntur Hebræi characteribus signantur: cum tamen plura ad invenerimus, atque à probatis scriptoribus commemorata acceperimus longe diversis literis ob signata.* Jam tum memoravimus cæypon quoque ab Hottingero exhibitum; sed ἀπλῶς illum de ejusmodi Siclorum antiquitate dubitasse, & quos ipse habuit damnasse τοθείας. Exhibent hujus Sicli figuras etiam alii, & quidem nonnulli cum aliqua laude. Ego vero idem de hisce Siclis sentio atque de aliis pronuntiavi qui characterè Assyriaco sunt inscripti, omnes nempe illos confectos esse pridem post gentis Judaicæ Romanum excidium.

Præter autem illa communia abs me adducta hujus pronuntiati argumenta, confirmant mihi hanc sententiam: primò illa utinæ in Siclis indubitæ fidei conspicuæ mutatio in thuribulum. Facile enim patet: in Siclis aliis illis institutum fuisse, oculis experire illa in arca sæderis quondam contenta, Urnam Mannæ & florentem Aronicæ familix sacerdotalistamum, Nihil autem ad hanc rem facit thuribulum. Ex imperitiâ igitur rudis rerum

sacrarum hominis alicujus, sive Judæi sive Christiani, facta est illa
 in thuribulum mutatio, quæ post pari imperitia propagata est.
 Quia in averfa parte præterea spectatur ramulus, non sane
 jam foetus amygdalis, sed solis foliis. Unde nonnullis de-
 fensoribus visus est olivæ ramulus esse. Sed quid facti quæso
 habet olea, ut ejus ramulus signarit Siclum, nummi genus
 omnium sanctissimum? Potius hæc quoque illius Sicli pars pro-
 dit ruditatem artificis. Ruditatem porro insignem prodit eju-
 dem averfæ inscriptio à sinistra in dexteram contendens contra
 morem Judæis pridem receptum. . Indicat hoc haud obscure,
 auctorem primum ejus generis nummorum ne quidem fuisse
 Judæum sed Christianum. Vix aliquis porro reperitur ejus ge-
 neris Siclus, qui exacte sit tetradrachus, & verum Sicli
 pondus exhibeat. Quimibi sanè visi sunt omnes, ut & quem ipse
 possideo, deficiunt multum à justo Sicli pondere. An Vill-
 pandus & Morinus suos accurata lance ponderaverint, haud
 injuria tortè dubites. Omnes postremo ejusmodi Siclos recen-
 tes esse, non autem diu manibus tritos, quilibet rei nummarie
 veteris facile deprehendat. Quotquot sane mihi obtigerunt,
 nullum vetustatis indicium præ se tulerunt. Non etiam à quo-
 quam alio in hoc doctrinæ genere versato ulla antiquitatis nota est
 prodita, etsi passim tales reperiantur. Unus Athanasius Kirche-
 rus, Vir sane admirandæ industræ & variz doctrinæ, in *Gymnasio*
suo Hieroglyphico, sive Tomo secundo Oedipi Ægyptiaci pag. 97 scripsit:
hujus nummi prototypon adhuc in suæ Jesuiticæ sodalitatæ Numotbe-
ca Romæ asservari, qui nequaquam reliquis Siclis cedat antiquitate
 ejus quoque exhibet *Ætypon pag. 98*. Ast cui probabitur, illud
 quod Romæ invenitur esse Prototypon? Quodnam enunciati
 hujus est certum argumentum? Quidnam potest vel verosimi-
 le hoc reddere? Urque sit Prototypon; qui demonstraveris,
 illud reliquis genuinis Siclis non cedere antiquitate? Sed &
 si uni Prototypon isti Romano hæc laus debetur, saltim reli-
 quos

quos id genus antiquitate vincunt Sici Samaritanis literis inscripti, atque adeo reliqui isti sunt demum post Vespasianū & Titi de Judæis triumphos confecti, & hæcenus non merentur genuinis nummis accenseri. Fabulosa denique esse illa Kircheri, quasi alii Sici fuerint vsualis moneta, hos vero demum sanctuario oblatos, ad Paradoxum sextum liquidò docebimus. Quid est, sit Prototypos. Non tamen hoc indicat, legitimum vel illum prototypon esse, & non fictitium. Nec sane omnia Romana sunt genuina.

Quæ cuncta quoniam ita sese habent, jam patet verum esse id quod asseruimus: *Nullum nummum, characteribus Hebraicis vulgo jam vsitatis ornatum, esse bonæ notæ aut multum vetustum.* Id quod erat mihi probandum.

CAPVT IIX.

Non posse certis argumentis demonstrari, nummos, qui Samaritanis characteribus sunt inscripti, captiuitate Babylonica esse antiquiores.

QUUM Epistolam exararem, proponeremque inter alia QUARTUM PARADOXUM, non fugiebat me; præter nummos Sici nomen inscriptum habentes, etiam alios reperiri Samaritanis literis notatos, iisque tribui solere non minorem quam Sicis istis antiquitatem; ideoque non solum Siclorum feci mentionem. Potuisset tamen id abs me fieri, quoniam hi omnium sunt præcipui, & eorum vetustas solet maxime videri verosimilis; imò etiam, quia vulgo quasi receptum est, Siclorum nomine omnes Ebræorum nummos usurpare. Agemus igitur hîc de utroque nummorum ejusmodi genere, præcipue tamen de veris Sicis.

Prius verò quam Paradoxum ipsum aggrediamur, binas quasi hypothæses præmittemus. *Alteræ est, superesse etiamnum genuinos*

genuinos ex prisco ævo istius generis nummos: *Altera*, nummos illos non deberi Samaritanis sed Judæis.

Secundum probat ipsa Siclorum inscriptio. Non enim Samaritani Israëlitæ sese professi sunt, non Hierosolymam in pretio habuerunt, multo minus eam *sanctæ* elogio exornassent. Reliqui nummi non quidem hoc indicant æque apertè, attamen & in illis Judaici nominis non obscura licet vestigia invenire. Id quod proximo Capite luculentius patebit.

De *priori* omnia usque adeo sunt certa, ut nemo etiam illorum, quibus in disputatione de literis priscais Ebræorum hi nummi suis Samaritanis characteribus graves sunt, hætenus nummorum istorum legitimos natales impugnaverit.

Primus tamen forte tales nummos memoravit Rabbi Mosi ben Nachman Gerudensis Hispanus, sed jam ante quingentos circiter annos. Villalpandus *cap. 27* varios enumerat. Primum fide Ariæmontani illum Mosi Gerudensi visum: Secundum istum qui ipsimet Ariæmontano fuit oblatas: Tertium, quem memoravit & depinxit Antonius Augustinus: Quartum qui cum aliis in Polonia est repertus & sibi monstratus à Stanislao Rescio: Quintò Siclos contentos in Lælii Pasqualini promptuario: Sexto Siclos consimiles Fulvii Ursini & Illephonsi Ciaccioni: Septimò Siclum visum Maimonidæ: Octavo illum quem vidit Rabbi Afarias auctor libri *Meor Enaim*: Nono visos Rabbi Mosi Elsecher. Præter hos autem alii haud pauci ab optimæ fidei viris præclare doctis sunt memorati: ut taceam nunc eos quos ipsemet vidi non semel. Solent autem Siclorum quidem eadem esse inscriptiones, & imagines, nisi quod nonnihil quidam variant circa characterem qui super urna continetur, & indicio quod nonnulli eorum sint Semisicli. Primus verò omnium exquisitè Siclum pictum, sive potius ære expressum, exhibuit Ariæmontanus in Ephron. Post illum à variis id factum. Alios nummos Ebraicos ejusmodi itidem non unus produxit. Præ aliis merentur industriz

dustriæ laudem, Waserus, Morinus, Walthonus, & Kircherus. Plærosque id genus, (non tamen omnes) produxit in suis Tabulis, tertia cum primis quinta & sexta Hottingerus. Quos solos hic retulisse sufficit: præsertim quia Hottingeri liber omnium maxime est obuius, aliorum hujus argumenta scripta perquam sunt inventu rara.

De hisce verò nummis sine discrimine omnibus, præsertim tamen de Siclis, obrinet hodie quasi communis Judæorum pariter & Christianorum, & quidem quamvis doctissimorum, sententia, nullum non horum antiquiorem esse exilio Babylonico. Quidam Siclis non dubitant tribuere longe antiquiores navales: cufos nempe esse ante illam divisionē Israëlitiçi populi, quæ contigit post defunctum Regem Salomonem, quum adhuc una Hierosolyma haberetur communis omnium tribuum sancta metropolis. Non enim illi duntaxat hoc affirmant, qui Samaritanos dictos characteres solos ante Esdram in populi Israëlitiçi usu fuisse statuunt: quo in numero sunt Philologiæ sacræ principes, Scaliger, Ariæmontanus, Villalpandus, Drusius, Vossius uterque, Masius, Fabricius, Waserus, Ludovicus Cappellus, Waltonus, aliique: sed etiam illi qui acerrime iis se opposuerunt. Quorum potissimus cum sit præclarus eruditione Orientalium sacrarum rerum vir Joannes Buxtorfius filius, ejus unius satis est verba quædam huc adducere. Dissertatione enim de Ebræorum literis §. 64 scribit: *Non negatur, Siclos istos tempore primi templi cufos fuisse.*

Primus omnium, nisi fallor, nummum aliquem Samaritanis characteribus inscriptum, sed sequioris palàm ævi, depinxit & spectandū exhibuit ὁ μελουμαθῆσαι. Athanasius Kircherus *Tomo secundo Oedipi Ægyptiaci Classe 2. cap. 2. §. 2. pag. 102*, opere Romæ edito anno quinquagesimo quarto. Sed in paucorum hoc notitiam venit propter voluminis & ipsiusmet nummi raritatem. Post Kircherum secundus, quod equidem sciam, Hottingerus anno quinquagesimo

nono editione prima libelli sui *de Nummis*, aliquem horum non dubitavit eidem Simon i Hasmonæo vindicare pag. 131. Scribere item pag. 127: *Non omnes nummi characteribus Samaritanorum notati, ultima sunt antiquitatis & ævi Christo prioris. Non certe illi de quibus Thefeus apud Waserum pag. 62. Hæc ille; post Kircherum quidem secundus, in Germania tamen, atque adeo in communem plurium usum, primus, nec à Kircherò institutus. Nec vero etiam Thefeus quidquam dixit quod Hottingero faveat. Waserus sane hoc tantum loco citato scripsit: His literis Samaritanis aeneis aliquot nummos Julii II & Leonis X Pontificum temporibus, Romæ se vidisse: Thefeus Ambrosius testatur Introductione in linguam Chaldaicam Syriacam, Armenicam & decem alias linguas. Agnovit tamen cum Kircherus tum Hottingerus, plerosque nummorum hujusfortis captivitate longè antiquiores esse.*

Huic assertioni sive priori communi, sive alteri quæm Hottingerianam dixeris, **QUARTUM PARADOXUM** non est oppositum: ideoque ad rem quoque non facit Hottingeriana responsio. Tantum negavi enim, posse illas assertiones certas reddi. Ita sane sese habent verba mea: *Non posse ullo certo indicio ostendi, nummos qui literas habent inscriptas Samaritanas captivitate Babylonica esse antiquiores. Utrum à me ostendi possit nec ne, illos captivitate esse posteriores, non erat in questione. Ostensum autem jam tum à me idipsum est hujus libelli Capite quinto: dum scilicet probavi, ante Babylonicum exilium appenso non signato nummo fuisse Israëlitas usos.*

Cæterum inquiremus hoc loco, quidnam tandem adeo multos non Judæos duntaxat sed etiam Christianos, Viros sane doctos, adegerit profiteri, nummorum illorum tantam antiquitatem.

Videor autem mihi observasse rationes, quibus fuerit mori: aliam omnibus illis nummis communem, alias singulares magis huic aut illi nummorum istorum speciei.

Generalis sive omnibus communis hæc est; quod literæ veteres Ebraeæ fuerint quidem in communi usu ante captivitatem Babyloniam, etiam apud illos, quibus Hierosolyma habebatur urbs sancta & sacrorum à Deo instituta sedes, post Esdræ tamen solis Samaritanis fuerint relictæ. Cum ergo quæ in hisce nummis comparent literæ, non sint Assyriacæ quales Esdræ traduxit in usum, sed veteres Ebraeæ, & tamen hi nummi non sint Samaritani sed Israëlitiici, populi; necessariò nummos hosce confectos esse ante non autem post exilium Babylonicum. In hunc modum videas ratiocinari viros eruditione eximios, illos etiam, qui literis Assyriis ante Esdræ ne quidem ad sacros usus locum ullum fuisse contendunt. Non adducam verba cujusquam, cum omnibus sint in promptu.

Ego autem agnosco, consequentiam ratiocinationis illius firmam esse; sed antecedens à veritate longè est alienum. Nempe quod post Esdræ literæ Assyriacæ sint ad omnem civilem quoq; negotiorum usum adhibitæ, & quod ἀπλῶς Ebraicæ veteres Samaritanis relictæ, est ratiocinationis illius antecedens quidem, sed neutiquam vero consentaneum. Jam tum hoc ostendi *cap. quinto*. Nunc contentus ero uno illo, quod Kircherus ipse & Hottingerus liquidum fecerunt: à Simone scilicet Ethnarcha nummos aliquos esse cufos, antiquis Ebraeis, atque adeo illis quibus tunc & Samaritani utebantur, literis insignitos. Capite proximo ploribus exemplis id fiet perspicuum.

Speciatim pro Siclorum, qui antiquis Ebraeorum literis signati sunt, illa magna verustate, videtur pugnare ipsa inscriptio: *Siclus Israël & Jerusalem sancta*. Benedictus Arizmonitanus princeps omnium fortassis ad indicia hæc attendit. Hisce sane verbis usus est in suo *Ephron* de Siclo Mosis Gerundensis, qualis etiam sibi obrigerat. *Inscriptiones fuisse in eodem nummo Samaritanis characteribus, qui olim communes totius Israëliti litera fuerant ante discessum decem tribuum à duabus, lingua plane Hebraica, qua-*

rum exemplum ex altera parte erit Sekt Israel, quod Latine sonat Silius Israelis, ex altera vero parte Jerusalem Kedossab, h. e. Jerusalem sancta. Qui nummus antiquitatem omnino magnam probabat, utpote cuius nomine Israelis, eo tempore quo omnes duodecim tribus communi concordia Israelis nomen obtinebant, quoque Hierosolyma ipsi omnibus regia urbs sanctaque erat, eademque communis omnibus & religioni & publica rei & moneta atque literarum ratio, qua postea, discessione factâ, alia atque alia utrique parti fuit. Namque Judaei, ut omnes fere scriptores asserunt, ne cum schismaticis Israelitis ullo sacrarum usu communicarent, eam literarum formam, qua nunc etiam in usum est, hoc est quadratam, mutatis valde alterius prioris figuris, adinvenere. Hæc omnia de S. Scriptura regiè illustrata maximam laudem commeritus Ariz Montanus.

In hisce verò mireris haud immerito, *primum* illud affirmari: statim à discessione decem tribuum aliam atque aliam redditam literarum sive scripturæ rationem, idque omnes fere scriptores asserere: quum tamen soleat quasi communi ore omnis literarum mutatio attribui vulgò Esdræ, qui prima illa discessione recentior est annos quædringentos.

Secundo mireris, non attendisse virum hoc in doctrinæ genere summum, quàm exiguo temporis spacio Hierosolyma fuerit olim habita omnium tribuum commune quoddam sacrarium. Et verò non tale quid potuit existimari, saltim priusquam à Davide arca fœderis fuit ex domo Aminadabi in urbem illam adducta: imo credi vix potuit ante conditum à Salomone templum; tunc sane demum, fixam sibi sedem Hierosolymis Deum posuisse & Urbem illam sanctificasse, hominibus innotuit. Jam verò ad defectionem usque decem tribuum, à translatione arcæ divinæ anni circiter septuaginta, à dedicatione templi triginta duntaxat effluerunt. Intra tam exiguum autem tempus Siclorum veterum istorum omnium natales restringi, veteor ut ipsi Ariz Montano fuerit visum verosimile.

Maximè

Maximè *Tertio* dignum est admiratione, & Ariam & qui ea parte ipsum sunt secuti ità differere, quasi cum illo primo schismate desierit etiam postea communis isthæc Israëlitis appellatio. Per annos quadringentos præterpropter interruptam fuisse, nec ipse diffitebor, at verò non multò post solutam captivitatem Babylonicam, certum est rediisse in usum, ab ipsoque vulgo iterum de omni promiscue Abrahami posteritate fuisse receptam. Hoc sane liquidissimum univivis potest fieri, ex Malachiz & Esdræ & Nehemiz libris sacris, ex monumentis Maccabæorum, imò ex omnibus etiam Novi Testamenti libris. Ubi frequentissima est illa communis Israëlitis appellatio, de omni eius posteritate, & seorsim de Judæis. Initium autem hujus sortè factum est sub Xerxè, sive potius Artaxerxe, Persarum Rege, atque adeo ab Esdræ usque ætate. Cum videlicet hætenus à Cyro & Dario Histaspide, solis Judæis fuisset facta redeundi in Palestinam facultas (quod patet ex illorum rescriptis) Artaxerxes, sive Xerxes, promiscue omnibus Israëlitis hanc libertatem concessit, atque ita etiam decem tribuum non quidem omnes quam multi tamen cum Esdrâ sunt reversi, inque unum populum cum Judæis iterum concreti, communi Israëlitis cognomento appellari denuo cæperunt. Res omnis digna est quæ cum curâ expendatur, lectis iis quæ habet Josephus l. xi. *αρχαιολογίας cap. F.*, iisque probe collatis cum iis, quæ memorantur libro Esdræ ut & Nehemiz à *cap. usque septimo.*

Idque ideo etiam, ut simul possit Judæorum nostri quoque ævi calumnia isthæc dilui: qua Messiam jactitant adhuc expectandum esse, qui non Judæos duntaxat, sed reliquas etiam decem tribus in Sanctam terram reducat, quoniam nimirum & hisce tribubus Deus promiserit per Prophetas futuram illam reversionem, quæ tamen hætenus non sit facta. Sanè cum nuper insanirent passim Judæi circa Messiam suum Smyrnensem, in Synagogis hæc oracula Prophetica curarunt quam maxime po-

pulo prælegi. Ex iis vero quæ Josephus memorat liquidum est, datam ab Artaxerxe decem quoque tribubus in Media habitantibus, non minus atque Judæis, redcundi licentiam, imo illas per Esdram esse isthuc invitatas, sed ab impiis rifi isthæc omnia fuisse exhibitata, & paucis exceptis, reverti illos noluisse. Proindeque videlicet divinis Prophetarum promissis fati pridem fuit factum (utpote quæ omnia non nisi *conflavit* fuerint dicta) quantum attinet divinam benignitatem, & frustratio eventus soli impietati nequissimorum hominum est impu-tanda, denuo autem expectare talem reductionem non est divinitus promissum. Quod obiter monuisse liceat.

Urgitur ad *ευδαμομον* Ariamontani aliorumq; veniamus; firmum quidem est, Siclos illos Samaritanis characteribus signatos, consecutos esse quo tempore nomen Israëlitis fuit commune, & Hierosolyma eorum omnium commune sacrarium: at verò falsum, illud contigisse non nisi ante defectionem tribuum decem Jeroboani fraudibus. A captivitate enim iterum hoc ipsum usu invaluit, fuitque ad excidium usque gentis observatum. Tantum igitur abest, illam quidem Ariamontani collectionem conciliasse vetustatem usque adeo magnam Siclis istis, ut illi ipsi fundamento innisi nos proximo capite firmus demonstraturi, omnes illos Siclos primis Hasmonæis deberi, adeoque captivitate ipsa Babylonica longe esse posteriores.

Saltim igitur pro Siclis nullum suppetit firmum jactatæ antiquitatis argumentum. Multò minus autem valent quidquam illa, quæ de reliquis hujusce generis nummis à nonnullis referuntur. Existimatur nimirum, etiam illos parisi cum Siclis esse vetustatis, ab ipsis inscriptionibus accepto indicio. Etenim in Siclis quoque quibusdam credunt docti aliquot reperiri nomina Davidis & Salomonis. In aliis ipsemet Villalpandus & Kircherus, deprehendi vestigia Samuelis, imo & Josuæ, non dubitaverunt positeri. Verum enimverò præconcepæ opiniones isthæc legere

& de-

& deprehendere præclaros istos viros effecerunt; reapse nihil ejusmodi in iis reperitur. Illorum nummorum tres pridem, ipsa prima libelli *de Nummis* editione, Hottingerus longe aliud quid sonare, & recentioris esse ævi demonstravit. De singulis iterum agendum nobis erit capite sequente. Itaque nunc tantisper hæc seponantur.

Cum autem hæc ita sese habeant, manifesta jam est Paradoxii nostri veritas, nempe: *nummos qui Samaritanis characteribus sunt signati Captivitate Babylonica vetustiores esse, nullo certe argumento ostendi posse.* Quod unicum demonstrasse nunc quidem sufficit.

CAPUT IX.

Omnes Samaritanis literis inscriptos nummos esse Hasmonæorum & Herodum atate cufos.

Pervenimus jam ad Paradoxum Quintum; *Nummos omnes Samaritanis literis signatos cufos esse Hasmonæorum & Herodum temporibus, & quidem ab ipsis Judæis, postquam cudendi nummi potestatem à Demetrio Nicatoris fuerant nacti: Samaritanos enim characteres fuisse in usu vulgari, Ebraeos autem solis sacris codicibus quasi dedicatos.* Prius verò quàm ad ejus vindicationem accingamur, duo sunt nonnihil explicatius proponenda.

Horum *primum* attinet potestatem cudendi nummi Judæis concessam. Igitur scriptum quidem est à nobis, factam illam indulgentiam à Demetrio Rege: at non à *Nicanore*, prout vulgo appellatur atque edidit Hottingerus, sed *Nicatoris*. In nummis sane antiquis, qualem & ipse habeo, atque ex quorum uno imaginem hujus regis pingi fecit & suo *Illustrium imaginum* eximio volumini inseruit Fulvius Urfinus, *Nicator* appellatur ac *Deus*. Fefellerat autem & nos memoria, isthæc cum scriberemus. Is nimirum qui tantum indulxit Simoni Hasmonæo, fuit Antiochus, qui nuncupatur in Maccabaicis Demetrii filius. Etenim *l. 1. Maccabæorum cap. XV* recitantur hujus literæ ad Simonem

Ethnarchum, inque iis demum hæc verba: καὶ ἐπιτρέψαι σοι κρη-
 σαι κόμμα ἴδιον νόμισμα τῆ χωρῆ σου: quod non male vertit inter-
 pres vulgatus: *Et permitto tibi facere percussuram proprii numisma-
 tu in regione tua.* Est autem hic Antiochus is qui & Sidites &
 Pius appellatur, Demetrii Soteris filius Nicatoris frater. Non
 jam asseveraverim autem, hujus demum Antiochi indultu pri-
 mum, jus cudendæ monetæ sibi Simonem sumpsisse, Quia enim
 Antiochus ille cæpit erigere caput cum jam in sextum annum ple-
 næ libertatis Ethnarcham ageret Simon, verisimile est, Antio-
 chum hunc, quo amicitiam Simonis sibi conciliaret, potius confit-
 masse jus illud quod jam tum reapse Simon exercebat. Et verò, ut
 scribitur l. 1. Maccab. cap. XIII, 41: *Anno centesimo septuagesimo
 ablatum est jugum gentium ab Israël: & capit populus Israël scribere in
 tabulis & gestu publico, Anno primo sub Simone summo sacerdote, magno
 duce & principe Judæorum.* Quicquid autem hujus sic, ante par-
 tam istam libertatem cudere monetam non solitos vel aulos
 Judæos, haud est obscurum. Josephus l. 13 Ἀρχαιολογίας cap. 12
 videtur illius Antiochi omnes largitiones contempsisse: judicasse
 certe indignas memoratu, etsi haud tacuerit illud de libertatis
 per Simonem recuperatæ à populo factæ recognitionis, quod
 paulo ante narravimus.

Etiam illud *Secundò*, quod diximus de diverso usu Ebræa-
 rum quæ nunc in usu sunt literarum & Samaritanarum, ita acci-
 piendum est prout supra capite quarto docuimus. Ex Esdræ
 scilicet instituto ad sacræ scriptiones solæ Assyriæ, sive nostræ
 Ebrææ, literæ adhibitæ sunt; prout nunc etiam adhibentur. Quo-
 niam tamen ex Paradoxi nostri sententiâ Samaritanis literis tue-
 runt signati nummi, hinc liquidum sit, saltim ea tempestate
 duplices fuisse Judæis characteres, alios quasi sacros, alios pro-
 fanos. Id quod itidem ἑτεροδοξον possit videri. Etsi enim, ante
 captivatem Babyloniam literarum illam duplicem rationem
 obtrivisse, quidam affirmant quidam negent; ab Esdra tamen
 usque

usque non alias literas agnoscunt utrique quam solas Assyrias sive quadratas nostras. Ego verò, Hasmonæorum quidem ævo duplices literas fuisse in usu, arbitror liquido patere; ante captivitatem autem idem obtinuisse, est mihi duntaxat verosimile.

Hæc sic expositis possumus jam propius accedere ad institutum. Initio tamen nihil aliud demonstrabimus, quam falso credi à plærisque, omnes omnino Samaritanis literis signatos nummos exilio Babylonico vetustiores esse. Et vero, etsi jam ostenderit decesse certa argumenta quibus id possit probari, nondum tamen asserti illius falsitatem ostendimus. Cæterum falsam quoque esse assertionem istam, duplici, me iudice, constare potest haud illiquido indicio.

Primum est, quia ab omni similitudine veri est alienum, nullos superesse nummos ex iis qui ab Hasmonæorum usque ætate fuerunt cusi, atque adeo sunt ævi recentioris, superesse autem solos illos qui vetustissimis temporibus sunt confecti. Cum hoc autem absurdum sit dictu, falsum quoque fuerit, omnes illos nummos deberi temporibus Captivitatem antecedentibus. Nec verò est, quod dicas: superesse adhuc etiam post recuperatam per Hasmonæos libertatem conflatos nummos, sed literis quadratis sive nostris jam vulgaribus signatos. Jam enim probavimus *capite septimo*, omnes istius generis nummos qui ostentantur esse supposititios. Syllogismus igitur noster probe hunc in modum sese habet: Si omnes Samaritanis literis inscripti nummi sunt Captivitate priores, ergo nulli supersunt hodie post recuperatam libertatem signati. Sed consequens est vero dissimile, Falsum ergo est & antecedens.

Est *Secundo*, à fide alienum, tantæ vetustatis nummos ad nos pervenire integros potuisse. Præsertim, eorum aliquem Josue, aliquem Samueli, aliquem Davidi, aliquem Salomoni, aliquem Asæ Regi deberi. Nil sane reperias simile in ulla gente. Nec enim ulli hodie Assyriorum, Babyloniorum, Mædo-
rum,

rum, Perfarumque veterum nummi supersunt. Græcorum nummorum vetustissimi haud attingunt Peloponnesiacum bellum. Romani jam Servio Tullio rege, hoc est ipsa exilii Babylonici tempestate, si non ante, assem libralem ejusque partes signaverunt quidem, & æris illius gravis etiamnum supersunt nummi nonnulli. Sed grave illud æs mansit in usu ad bellum Punicum primum, sive annum Urbis quingentesimum octogesimum circiter, quo tempore, teste Plinio *l. 33 cap 3*, cum impensis respublica non sufficeret, constitutum ut asses sextantario pondere ferirentur. Quæ nunc igitur supersunt æris gravis monetæ non debent ipsi Servio regi natales suos, sed fortè paulo ante bellum illud Punicum sunt conflatæ. Quem ego habeo quadrans æris gravis, cum nullo pecudem sed præter solitum uno latere referat caput pileatum, videtur mihi quidem indicare pactam pulsis regibus libertatem: at illi ipsi tempori tamen adscribere illum secure non audeo; fortassis enim cusus est in acceptæ libertatis memoriam, perinde atque superstites alii nummi consulares vel Quirinum, vel Ancum Marcium, vel Tatium Sabinum aliosque veterum exhibent, cum ipsi longe sint recentiores. Uno verbo: illa nimia ævi vetustas vetat credere, tot nummos nunc quoque superstites illi tempori acceptos ferri oportere. Ubi etiam atque etiam meretur attendi: quosdam illorum nummorum æreos esse, hos autem præ argenteis & aureis minus esse aptos ut ferant ætatem. Manifestum sane hinc est, saltim illorum deprædicatam antiquitatem non posse admitti.

At cum nummi isti non sine adeo antiqui, si fuerint quidem post Captivitatem denique conflati, jam probaverimus simul: illos Hasmonæorum aut sequioribus nonnihil temporibus deberi. Post solutam enim Captivitatem, non fuit fas Judæis signare nummos, nisi recuperata demum Hasmonæorum auspiciis libertate reipublicæ.

Cæterum

Cæterum de *Sicli* quidem omnibus (loquor de veris Siclis argenteis) illud ipsum in communi licebit fortassis hoc modo demonstrare. Nulli Sicli sunt signati ante captiuitatem, nec post eam ad Hasmonæos usque; ergo omnes Sicli cusi sunt post recuperatam ab Hasmonæis libertatem. Consequentia ratiocinationis liquida est: antecedens autem jam tum probauimus Capite sexto.

Utemur autem & hoc verisimili argumento: omnes Sicli cusi sunt quo tempore una Hierosolyma habita fuit Israël's sacrorum sedes, ergo sunt confecti aut Davide ac Salomone regnantibus, aut post partam per Hasmonæos libertatem. Sed regnantibus illis Regibus non sunt cusi, quia ex tam diuturno tempore non potuissent ad nos integri pervenire, nec soli illi jam superessent. Debentur itaque sequiori tempeſtati isti Hasmonæorum. Haud jaſtamus *moderata* vim argumenti hujus; vero tamen simile etiam ita factum esse id quod profitetur nostrum Paradoxum, haud equidem dubitamus.

At vero Siclos quis dixerit, fortassis ad templi primi tempora non autem ad secundi referti ideo oportere, quia signati sunt urna mannam continente & amygdalis facto ramulo: quorum utrumque in arca fœderis fuit repositum quidem, ast unâ cum arcâ periit & in templum secundum non peruenit. Ac proinde nec Siclis templi secundi sed primi exprimi jure potuit.

Non est hujus loci disputare, utrum virga isthæc amygdalifera & vasculum mannam continens semper fuerint comprehensa arca fœderis, an vero aliquando prope eam in sancto sanctorum deposita: utrum quoque arca fœderis à Nebucadnezare cum reliqua templi sacra supellectile fuerit Babylonem translata, an vero seorsim alicubi defossa atque occultata. Illud unum duntaxat nunc assero, videri haud ab simile vero, saltim & ramum illum frugiferum Sacerdotalem, & mannæ urnam ex Babylone rursum rediisse Hierosolymam, quando Cyri & Darii jussu vasa

sacra à Nebucadnezare avecta in secundi templi usum reddita
 sunt. Nititur tamen mea hæc assertio solâ traditione isthac
 Thalmudica in Mass. Joma: *quinque res quæ fuerunt in templo primo
 defecisse in secundo: nimirum Arcam cum operculo & Cherubim, ignem
 caelestem, majestatem divinam, Spiritum sanctum, Urin & Tummim:*
 nulla factâ mentione & rami illius & urnæ, quæ tamen templum
 primum ex ipso divino mandato in sanctissima adyta sua rece-
 perat. Jussa autem esse reddi sacra vasa per Nebucadnezarem
 avecta, constat ex libello Esdræ. Si Judæis autem etiam hoc
 credimus, uno in loco antehac prope arcam fuerant duo isthæc
 reposita: ut non sit mirum, unâ cum aurea illa urna etiam ramum
 amygdaliferum in templum secundum fuisse quasi postliminio
 reversum. Quod si autem hoc fuerit verum, causâ utique non
 defuerit, quare ab Hasmonæis binæ illæ omnium sanctissimæ re-
 liquiæ in Siclorum signa sint receptæ. Etiam si verò periissent,
 durante tamen etiam templo secundo debuit summum sacerdo-
 tiam Aronicæ familiæ sacrosanctum conservari. Interfuit quo-
 que Hasmonæorum, divini illius instituti observationem populo
 inculcari omnibus modis: quandoquidem ipsi & Pontificatum
 illum summum & simul *idvaxius* sibi vindicabant. Id quod
 commodissime fieri potuit per Siclos, quod genus nummorum
 fuit in maximo habitum pretio. Addenda autem & Urna fuit
 illa mannam continens, quoniam hæc ramulo isto sacro sacerdo-
 tali ex ipso instituto divino illi virgæ semper fuit adjuncta. Quic-
 quid hujus sit, is qui injectus fuit scrupulus non est idoneus omni-
 bus Siclis soli templo primo vindicandis.

ET SI autem, cum & in communi omnes hodie superstites num-
 mos Samaritanis literis signatos, & speciatim magis Siclos istius
 generis, jam retraxerimus in tempora libertatis per Hasmonæos
 recuperatæ, possimus videri satis defensum esse Paradoxum no-
 strum, agemus nihilominus seorsim de nummis singulis, illis cum-
 primis qui non sunt Siclorum nomine digni quidem, debentur ta-

men Ebrazis. Et sane huc descendere quasi cogimur, quoniam illis à quibusdam viris præclaris attributi sunt longe antiquissimi natales. Sequemur verò eà in re ordinem quem in Tabulis suis præiit doctissimus idemque optimus Hottingerus. Ille enim ferè omnium ejusmodi nummorum imagines exhibuit, versaturque liber ejus in manibus: non ita autem vel Waltoni vel Kircheri vel Morini id genus opera sunt obvia. Sæpe etiam provocandum nobis erit ad Hottingerum: utpotè qui unus nummorum istorum veram lectionem & assecutus sit & docuerit. Continentur autem imaginum illarum Tabulâ Tertiâ quatuor & Tabulâ quartâ una species. Nec enim his nunc annumerabo imagines binas Siclorum, quarum prima Tabulæ tertiæ primum, altera Tabulæ sextæ quartum locum occupavit, de quibus post iterum nonnihil disseremus.

Igitur qui Tabula tertia secundus post Siclum offert sese nummus, illius imaginem primus dedit Villalpandus, post illum Morinus, ut & Waltonus in *Apparatu pag. 35*, nec non Kircherus *Oed. tom. 2 clas. 2 pag. 93*. Est autem æreus, pondere drachmarum duarum, atque ea propter æreus Semisiclus Villalpando & aliis audiit; quod tamen perperam fieri, jam ostendimus Capite tertio. Scripturam unius lateris legit & interpretatur Villalpandus *Tempus circumcissionis*, alterius, *ejus pinguedo*: nec lectionem hanc aut interpretationem improbant Waltonus, Kircherus, & Morinus. Refert porro ejus natales Villalpandus in tempore secundæ circumcissionis, quâ de agitur *Josue cap. V*. Idque conjicit ex radice balsami, quam nummus refert. *Balsamum enim non ferro sed lapide incidi ut stillet, unde eius fruticem pro circumcissionis simbolo videri possum.* Waltonus vero jure ait: *Conjecturæ hæc mihi longe petita videntur.* Debuisset autem objici etiam hoc: quod Balsami planta Salomone demum Rege ex Arabia in Palestinam fuerit translata, nec radix balsami sed frutex ferat opobalsamum. Cæterum & lectionem illam omnem Villalpandi ficti-

ciam & inanem esse, multis iisque insignibus argumentis liquidò ostendit Hottingerus pag. 129 & 130 *primæ*, pag. item 42 & 43 *secundæ editionis*. Suspiciatur porro, nummum hunc esse amuletum aliquod Samaritanorum. Addit postremo: *Hic accedit, quod æreus hic nummus, non aureus vel argenteus; meo proinde iudicio veteribus Israëlitis vix tribuendus. Sed æneos etiam nummos in usu fuisse Judæis veteribus, nullo potest negari probabili indicio. A Josue autem ævo ad nostra tempora potuisse nummum æreum in regnum pervenire, fateor, mihi videri admodum, naturæ quidem ordinis observari. Ad eundem vero hunc nummum respexit Hottingerus pag. 135 *primæ* & 148 *secundæ editionis*. agens de Samaritano nummo, claudens sermonem his verbis. Nummi, quotquot indubie Hebræicos agnoscimus, urnam & virgam ostendunt. Radix hinc balsami, inde palma, quas Palæstina proprias fuisse præter Tacitum alii observant, nummis propterea Judæorum insculptis, nullo exemplo probatum est. At nullo alio exemplo, fateor, id probatum est hæcenus: non propter eam tamen causam debet hic nummus esse suspectus Samaritanismi. Et Siclos quidem habere virgam & urnam constat, minime autem consequens hinc est, non & aliis signis Ebræos in nummis esse usos. Sed & ipse Hottingerus convictus tandem erroris, agnovit hunc nummum verè esse Ebræum, imò cusum esse à Simone Hasmonæo. Non possum non hoc loco recitare, quæ in hanc sententiam præfatus est ad lectorem libro illo eximio cui *Bibliothecario* nomen indidit. Reverendo D. Spizelio, Augustano Ecclesiastæ, acceptum sero antiquissimum Siclum æneum, & talem quidem in cujus explicatione hæcenus eruditi multum fuerunt occupati. Meminit ejus Vidalpandus & alii ex eo. Priorem faciem hic legit $\text{ע} \text{ה} \text{ש}$ Tempus circumcisionis, quasi unumquodè esset nummus illius circumcisionis cujus mentio Jos. V. 8. Alteram vero $\text{ע} \text{ב} \text{ר}$ quod pinguedinem terra Canaan exprimit. Nobis prioris faciei alia placuit lectio, $\text{ש} \text{ע} \text{י}$ Schimeon. Eam luculentissimè confirmat Nummus noster Spizelianus, ubi literæ clarè satis & distinctè vo-*

Et vocem שמש expriment. Posterioris verò faciei litera magnam quidem partem sunt exesæ, nihil tamen omnibus diligenter expensis, colligi aliud videtur, quàm ישראל הקדוש Siclus Ierusalem Sanctæ. Idud evidenter conijcere possumus: vana esse & frivola, qua de antiquissimo (vix enim antiquius rei nummaria Hebraicæ monumentum exstare pato) hoc nummo, Villalpandus & alii sunt hariolati, quasi ad ultima Iosue tempora ille referendus esset, cum genuina illa inscriptio ad sequiorem nos rejiciat aetatem, & eam quidem, quam in Tractat. nostro de Num. Oriental. p. 144. ostendimus. Hæc omnia Hottingerus: & quidem recte. Nisi quod fesellerit illum conjectura, quâ parte literæ sunt exesæ legi oportere, Siclus Ierusalem sancta. Non enim ita scriptum fuisse, palam est ex eo, quia nummus hic est æreus, & drachmarum duarum, quorum neutrum Siclo genuino convenit, ceu probavimus jam tum Capite tertio.

Etiam Alterum vero nummum qui Tabulæ Hottingerianæ tertiz est tertius debemus Villalpando: ab illo enim uno alii omnes sunt mutuati. Quoniam brevibus, quæ ante Hottingerum ipse Villalpandus cum primis & Morinus sunt de nummo isthoc commentati, complexus est Waltonus, non abs re fuerit illius unius duntaxat verba huc adducere. Decima est tum Villalpanditum Morini. Sicli quadrantem putat ille, hic amuletum Samaritanum. A reliquis Sicli partibus multum differt forma & inscriptione: ex una parte torquem habet, quem Salomoni vel regi alicui in usu fuisse conijciunt; intra cujus ambitum sunt literæ in medio quas legit Villalpandus שמש Tempus unktionis, ex altera parte est cantarus sive guttus, cui adstat virga srondescens, qua Aaronis esse conijcitur. Ut & vas videtur esse illud Exod. 31, 23. in quo oleum unktionis asservabatur. Inscriptionem ita legendam esse putat Villalpandus לחרור ירושלם quam interpretatur: Ad Scripturam Ierusalem. Conijcit anno tertio Iosie percussum fuisse.

Hæc de nummo isthoc Waltonus. Sed Morini quidem

conjectura profus inanis est. Qui enim Samaritanis fuerit pro amuleto aliquid Hierosolymæ nomine inscriptum? Et quodnam tandem hic est indicium amuleti? Etsi portio argenteus sit nummus ac drachmæ unius, hætenusque sit quadrans Sicli, quoniam tamen legitimus Semisiclus urnam & virgam refert & aperte Sicli dimidium inscribitur, non videtur olim hunc nummum cognomento quadrantis Sicli audisse, sed alio vocabulo. Regum porro alicujus torque nummum fuisse signatum, nihil habet verisimilitudinis. Cum erraverit quoque in legendo Villalpandus, nec *unzionis* in nummo facta sit mentio, sequitur nec cantharum qui signatus est trahendum esse ad illud Exodi 31, 23. Ramus postremo qui in nummo conspicitur, non fert amygdalas ac proinde non est virga Aronis. Errasse autem graviter Villalpandum, & altero nummi latere legendum *חרות ירושלם* *i. e. Liberationis sive libertatis Hierosolymorum*, in altero *שבעת שבטיו*, præclare docuit Hottingerus jam tum editionis primæ pag. 130 & 131. secunda autem pag. 142. 143. & 144. Quæ cum cura expendisse operæ erit pretium. Quadrant autem huic lectioni etiam inscripta signa catenæ, virgæ virescentis, & canthari. Catena enim non clausa est sed soluta: indicium scilicet liberationis. Cantharus videtur significare abundantiam vini, & ramulus videtur esse ficulneus. Quibus indicetur, jam licere populo ficubus & vino suo frui, quemadmodum solent sacri codices describere tranquillam vitæ felicitatem. Certe hunc etiam nummum deberi Simoni Hasmonæo qui primus libertatem populo recuperavit, liquidum fecit celeberrimus Hottingerus.

Tertius nummus æreus quilocum tenet quartum Hottingerianæ Tabulæ tertiæ, debetur itidem Villalpando. At Hottingerus ab illo adductam & hujus nummi lectionem atque interpretationem perstringit multis, pag. 132. 133 & 134 prima, nec non pag. 146 & 147 secunda editionis. Quoniam tamen literas

litas nummi perdidit temporis injuria, non dedit Hottinger-
 rus lectionem aliquam integram. Quin rectè sese habeat cen-
 sura Hottingeriana, videtur dubio esse procul. Certè nihil in
 nummo reperire est, quo possit saltem simile verò reddi, quod ex
 literis non nihil superstitibus voluit deducere Villalpandus,
Samuel Propbeta. Enimvero literæ Schin & Mem satis sunt con-
 spicuae, reliquæ autem obscuræ atque incertæ. Illæ autem binæ
 literæ Simeonis nomini magis conveniunt quàm Samuelis. Ad
 hoc valde plausibilis est conjectura & lectio Hottingeriana unius
 lateris נארת לצום *Vindicationis Israëlitarum*. Ita verò itidem
 significaverit fortasse nummus hic memoriam vindicatæ Hasmon-
 æorum felice ductu antiquæ Israëlitiçi populi libertatis ab ho-
 stibus. Quod si porro attendas duntaxat, æreum esse hunc num-
 mum, non facile probaveris Villalpandi sententiam de Samuele,
 quasi ejus ætate hic nummus sit confectus: non solet videlicet
 æreum aliquid tantæ esse vetustatis. Uno verbo, etsi non
 æque perspicua hic sint Hasmonæi ævi vestigia atque in num-
 mis reliquis, cum nihil tamen hic sit quod repugnet, imò cum
 literæ quædam huc nos invitent, par utique est etiam hunc num-
 mum reliquorum ordini annumerare.

Quartum nummum quinto loco exhibuit Hottingeriana
 Tabula Tertia, nec habet illum Villalpandus, Waltonus, Mo-
 rinus aut Kircherus. Jam tum vero *editionis prima pag. 259*
 Hottingerus illum Simeoni adjudicandum censuit: legitque
 latus alterum לרורת ירושלם h. e. *Libertatis Hierosolymitana*: Al-
 terum שמעון *Schimeon*. Repetiit eadem *pag. 145 editionis secunda*.
 Et veto usque adeo liquent hęc omnia, ut de Hottingeri senten-
 tia non videatur superesse causâ dubitandi.

Qui Tabula quinta quarto loco exhibetur, eundem esse
 eum præcedente, rectè arbitratur idem Hottingerus *pag. citata*
secundæ editionis. Certe sani oculi ita judicant. Non potest igitur
 alicui de hoc quam de priore existimari.

Cum

Cum in utroque autem nummo hoc templi porticus parte una, aversa autem frumenti spicæ & fructus nonnulli exhibeantur, per sit verosimile, nummos illos cusos ad commonefaciendum populum de offerendis Deo primitiis frugum & fructuum, posteaquam præfertim jam esset populus liberatus ab ejusmodi præstationibus à Syriæ regibus hætenus exactis. Eadem fini videtur & nummus Tabulæ tertiæ quartus esse signatus: altera parte poculo quo vinum & oleum potuit offerri, altero manipulo frugum & fructibus nonnullis. Fortassis quoque talibus nummis redimere primitias illas sacras fuit institutum. Habuit sane locum redemptio pecuniaria non circa primitias illas duntaxat sed etiam decimas. Conferri huc merentur, quæ incomparabilis de *Nummorum præstantia* operis p. 444 & sequente editionis Batavicæ, diseruit ad nummum quendam Agrippæ Junioris, in hoc doctrinæ genere plane eximius Ezechiel Spanhemius. Sed hæc obiter: non enim faciunt ad Paradoxum nostrum, sive ad asserendum nummis Ebræorum qui Samaritanis sunt literis inscripti, ævum Hasmonæorum, quod jam agere instituimus.

Cæterum in uniuersum omnes nummos hujus generis superstites, qui non sunt veri Sicli ab Hottingero autem per imagines exhibentur, Hasmonæorum temporibus oportere acceptos referri, abunde jam manifestum est. Fortassis autem alii ejus notæ nonnisi perpauci inveniuntur. Etenim produxit & Morinus nummulum hujus generis, quem etiam Waltonus pingi fecit loco sexto: verum ille consimilis fere est Hottingerianæ Tabulæ tertiæ nummo quarto, literis autem adeo detritis ut certi aliquid ex iis nequeat colligi ac proinde haud dubie etiam ad hanc pertinet classem de qua jam disserimus. Exhibet plures Kircherus, sed ab Hottingerianis diversos tantum duos; alterum pag. 101 alterum pag. 102. In priore credit repertum sibi nomen *Samuel*, debuisset autem legere *Simcon*. In posteriore ipsemet fatetur legi, *Simcon Princeps Israël*. Ut ut igitur alii nonnulli

nulli ejusmodi nummi supersint, illi tamen vel aperte nostram
 assertionem probabunt, vel saltem huic non adversabuntur.

NIHIL igitur jam reliquum est, quàm ut de Siciolorum quoque
 genuinorum natali tempore non nihil adjiciamus. Et Hottinger
 quidem fatetur pag. 129 prima & 141. secunda editionu, illos
 Siciolos quibus inscriptum est יְרוּשָׁלַיִם ejusmodi unum scribit
 à se exhiberi Tab. VI n. 4 (ubi tamen habetur Jerusalem) esse re-
 centiores, tum demum usurpato cum in superiorem & inferiorem urbs
 divideretur docento Amama Antibarbari pag. 475. Sane verba
 Amamæ hæc sunt. Dicam quod sentio, vetustius nomen esse puto
 JERUSALEM sine jod. Firmat hæc meam conjecturam antiquum
 urbis nomen, unde hoc compositum est, SALEM, & consensum scripturæ
 sine jod. Quam lectionem etiam Chaldaei & LXX & scriptores
 Novi Testamenti & Hieronymus constanter retinuerunt. Posterioribus
 autem temporibus dici cepisse etiam JERUSALAIM, forte quod
 urbs quasi gemina esset superior & inferior. Unde hæc plenam scri-
 pturam cum jod non invenies nisi in libris circa vel sub captivitate
 Babylonica scriptis. Ex. gr. Jeremia 13. 26. 1. Chron. 3. 5. & Chronicor.
 29. 1. Chron. 26. 5. Esai. 2. 6. Hæc Amama. Verum enim vero cum
 urbis partes fuerint jam Davidis ætate alix in montibus sitæ
 (Arnon utique Jebusæus incoluit montem Moræ) alix locis
 depressis, distinctio illa urbis in superiorem & inferiorem non
 est nova sed perantiqua & nata forte cum ipsa urbe. Quoniam
 porro etiam ipsi Chaldaei Paraphrastæ scribant Jerusalem; li-
 quet, sic factis recenti ætate fuisse in usu vò Jerusalem: nec in Quiriz
 gratia à solis Græcis hæc appellationem aut cepisse aut retin-
 tam esse. Quoniam porro in ipsomet Jeremia occurrit illud
 Ierusalajim; etiam illa appellatio non demum post Captivitatem
 incepit. Videtur igitur, eam quidem Amamæ conjecturam: quasi
 nimirum illud Ierusalem arguat vetus ævum quod Captivitatem
 præcessit, quasi item tunc fuerit in usu non autem posteris temperi-
 bus, quasi denique ibi tandem obtinuerit Ierusalajim: illam, dico, con-
 jecturam

jecturam non esse vero consentaneam, atque adeo neque *Ierusalajim* recentius, neque *Ierusalem* vetus ævum indicare. Potius sanè verisimile est, voces illas eodem tempore, & quidem etiam diu post solutam Captivitatem, in promiscuo fuisse usu vulgi, aliis hoc alius aliter modo pronunciantibus. Constat sanè Galilæos à Judæis dialecto multum fuisse diversos. Observat quoque, teste p. 138 ipsomet Hottingero, R. Azarias ex Megilla Thalmudica, Hierosolymitanam plebem scribere solitam *Ierusalaimah* & de hac *re non curare*. Unde consequens est, ex illis quidem vocibus, Siclorum ætates dignosci non posse. Ex adverso si videas superstites Siclos, & attendas ad omnem illorum conditionem, nullam inter illos observaveris, certe non eam diversitatem, unde possit apparere, omnes qui *Ierusalem* habent esse vetustiores iis quæ voce *Ierusalajim* inscribuntur. At verò, si illi quidem pridem ante Captivitatem, hylongè post demùm (non potuerint autem ante Hasmææorum ætatem procudi) sint confecti, conspicuum statim deberet esse, illud ævi usque adeo inter se diffusi discrimen.

Fortassis aliud in medio est indicium, ex quo possit de Siclorum natalibus certius aliquid affirmari. Habent nimirum Sicli omnes super una mannam continente nunc unam nunc duas litteras inscriptas. Et unam quidem illam esse *Aleph* Samaritanum nemo dubitat, aut potest dubitare. Similiter cum duæ junguntur earum primam *Schin* esse itidem liquet. Altera quænam sit, dubium est, Waltonus agens de Siclo secundo, scribit: *In omnibus similitu est hic priori, nisi quod pro Aleph in ore calicis habet duas litteras Schin & Tau*. Viderur autem calamo properanti illud *Tau* excidisse: paulò enim post scribit: *Pro Schin & Daleth legit Mosius Schin & Mem*: & passim ibi *Daleth* agnoscit non *Tau*. Quæ præcipitanti factum quoque est ut, ad nam. V scriptum sit *pro Daleth*, cum scribi debuisset *pro Aleph*. Fecerunt autem cum Waltonò etiam Kircherus & Morinus, imò ipse Vallatpandus, qui primus forte Sicli illius imaginem exhibuit. Hottingerus etiam idem sentit,

fenfit, ceu legere est pag. 140. Judæus quoque Rabbi Azarias libro *Meor Enaim* dicto, literas *Schin* & *Daleth* supra urnam reperiri tradit, idque suo iudicio esse *Siclus Davidis*. Mihi peraffinis quidem videtur esse ille qui in nummis ejusmodi conspicitur character literæ *Daleth* Samaritanæ: plane autem alium esse, liquidò potest videri, factâ comparatione literæ *Daleth* quem nummi referunt in voce *Kadoscha* & hujus quæ supra urnam spectatur. Illum verò nummum, post Villalpandum, non Kircherus duntaxat & Morinus expresserunt, sed etiam Antonius Augustinus conspiciendum primò pariter ac secundo dialogo de *Nummis veterum* produxit; habeturque in editione Romana versionis Italicæ, quæ mihi nunc ad manum, pag. 12 & 22. Hinc vero manifestum est, primo Mafii quidem conjecturam quasi duabus illis super Urna scriptis literis significatum sic *Salomo Melech* iocanem esse, quia *Mem* in nummis illis non compareret. Secundo & Villalpandi suspicionem de voce *Schaddai*, & Judæi *Azariz*, ut & Morini Kircheri Walroni aliorumque de *Sekel David* esse nihili, quia nempe etiam *Daleth* deficit. Taceo enim nunc, quum in Siclo legatur *Sekel Israël* illud *Sekel David* non habere locum.

Æque autem carent verisimilitudine conjecturæ super litera *Aleph*, quæ in aliis Siclis, & quidem plarisque, urnam quasi obumbrat. Volunt nimirum nonnulli, signari vocem *Adonai*, hoc tingeret *Aron*. Cur verò soli illi Sicli ita sint inscripti, cum tamè reverentia nominis *Adonai* & memoria *Aroni* sit communis? Aræmontano placuit significari literâ isthac anteriorem nummi faciem. At illa indicatio nullius est usus. Et si haberet usum, quur deest in nummis aliis? Magis verò queat simile censerî, literam istam *Aleph* significare, quod nummus sit integer Siclus. Er vero Waserus Semisiclo inscripsit literâ *Beth*, orienti Sicli literam *Gimel*, quadranti Sicli literam *Daleth* Samaritanas. Quæ Sicli partes si illis literis inscriberentur, non liceret dubitare etiam de significatione

32
Verum enim vero jam tum, *cap. quarto* monuimus,
Trientis & Quadrantis imagines à Wafero esse effictas, nec illud
ab eo esse dissimulatum *cap. 7 l. 2.* De Semisicelo etiam Waferia-
no idem pronunciauit Morinus. Nec ego multum repugnave-
rim. Etsi circa dimidium Siculum dissimulaverit factum hoc
Waferus, & Waltonus ad nummum octavum ita scribat: *Waferi huius*
Siculi partes, dimidium trientem & quadrantem, haud sincerus esse pu-
tat *omnes Morinus, sed ad partes Siculorum in Scriptura represen-*
tandas effictas sed cum rationem nullam proferat, hoc de Wafero non
facile crediderim; unicuique tamen liberum sit iudicium. Jam dixi-
mus vero, Wafesum ipsum non dissimulasse hoc suum factum,
etsi minus aperte circa Semisiculum. Accedit quod tales Wafero
depictos nummos nemo alius sibi visos adduxerit, nec ipse Wafe-
rus fuerit professus illos sibi esse conspectos. Quicquid sit, literam
Aleph indicium esse integri Siculi, ex illis à Wafero depictis par-
tium Siculi imaginibus non potest dignosci. Quod si pbrro *ad*
Aleph esset inscriptum Sicelo ad integritatem illam indicandam,
debuerint illà literà omnes integri Siculi esse notati. At vero
quem Antonius Augustinus fecit depingi fuit *Waf. d. 9. 10.* quod
ille disertè affirmat. Tetradrachmus quoque fuit alius Villal-
pandi & Morini. Quorum uterque tamen pro *Aleph* litera ha-
bet duas plane diversas literas, *Aleph* nullum. Waltonus cum
aliis nonnullis impugnat istam de litera *Aleph* sententiam eo ar-
gumento, quoniam & Semisiculi sunt notati eadem literà. Et
verò fecit ille depingi Semisiculi cognomento duos nummos qui
habent super urna mannam continente *Aleph* literam, non aliter
atque illa litera invenitur in Siculis plerisque integris. Priorem
ex Bezæ commentariis ad Matthæum; alterum ex Villalpando
& Morino est mutuatus. At verò nummum posteriorem esse
genuinum Semisiculum, certum est: ipsa enim inscriptio id aper-
te loquitur; & quoniam habet literam *Aleph* super urna collo-
catam recte sese habet collectio, quod scilicet *Aleph* non denotet
inte-

integritatem Sicli. Bezzæ autem nummus inscribitur *Sekels* atque adeo non est cusus auctoritate publica in id ut dimidium Sicli valeat. Justum pondus deficere multum potuit, sed culpâ artificatorum: ut solet id genus hominum detrudere iusto nummorum ponderi & metallo ipsi, ab omni forte retrò memoria. Ejus sane generis malæ notæ nummi veteres, Græci Romani aliarumque gentium, quamplurimi etiamnum supersunt. Feci ego mentionem in Epistola ad Hottingerum nummi, qui fuit quondam Cornelii Martini & post Georgii Calixti summorum virorum; ex Italia allatus per Theodorum Adamium magni Caselli generum, virum insignem: qui itidem Sicli nomine erat inscriptus, urna item & virga Aronis signatus, magnitudine tamen æquabat donaxat Semisicelum genuinum Villalpandi, & ponderis erat drachmarum duarum, scriptulorum duorum & granorum sex: loco *Aleph* autem habebat literas illas binas quibus & tetradrachmi quidam Sicli sunt inscripti. Haud dubie autem & ille passus erat artifices probæ monetæ corruptores. Unde obiter liquet, nec Ebræis sua desuisse quondam rei nummarie adulteria. Nihilominus rectè argumentatum esse Waltonum: *Aleph* non præbere iudicium Sicli integri quia & Semisicli quondam sic fuerint inscripti, jam in confesso est.

Ex omnibus autem hisce manifestum est, à nemine hætenus esse adductam veram & certam causam, quare alii Sicli uno *Aleph*, alii duabus literis super urnam sint notati. Nec vero est, quod hæc in re Judæorum sententiis standum, atque adeo Rabbino Azarizæ, auctori *Meor Enajim*, præ aliis credendum esse, quis arbitretur. Sunt enim illi rei veteris monetariæ perquam rudes: præsertim quia nullis zut raris Thalmudicis traditionibus instruantur. In exemplum ruditatis placet hic adducere verba ejus, qui doctus censetur Rabbi, Mosis Elfecher, quemadmodum vertit illa Villalpandus cap. 21. *Scito, quod pervenerunt ad manus meas quædam monetæ ex multo generibus, diversa in pondere Sicli & Semisicli.*

Et in nonnullis eorum scriptum est: Anno tali consolationis Israël: Et in alio: Anno tali Regis talis. Et in quibusdam vidi formam palma, fasciculi Et cedri. Et dixit mihi quidam Hebraeus in illâ scripturâ peritus, quod in uno latere erat scriptum literis Hebraicis antiquis. Et opinor, quod sint insculptæ tempore servitutis Hebraeorum, sub Imperatoribus Græcis. Hæc ille. Unde non ruditatem solum sed etiam imprudentem audaciam hominis discere est, ut qui ausus fuerit interpretari quæ ne legere quidem potuit.

Fortasse licebit proinde bonâ cum eorum qui antehac conjecturas suas prodiderunt de literis istis, affirmare aliquid hæcenus non auditum. Quid si ergo asseramus, literis istis indicari nomina eorum, quorum auctoritate publica Sicli isti sunt confici jussi? Non sane potest hoc jure haberi improbabile iis, qui cum Walrono aliisque statuunt, literâ Aleph designari locum ab istâ littera incipientem ubi Siclus sit procusus. Aleph igitur significaverit Aristobulum aut Alexandrum Hasmonæos: Schin autem Simeonem, & si altera litera fuerit Nun, designaverit vocem Nasi sive Ethnarchæ, si Kaph (quod forte rectius) כהן הגדול h. e. כֹּהֵן הַגָּדוֹל.

Haberemus sanè hac ratione ipsos illos, qui Siclos istos orbi quondam quasi produxerunt, atque adeo etiam sic pateret veritas mei Paradoxi Verumtamen ego quidem hinc non petam potissimum robur mei etiam de Siclis Paradoxi. Satis nimirum jam tum est evictum, recens Hasmonaicum, ut aliorum Ebraeorum nummorum, ita & Siclorum, primordium. Quibus ergo licet secure acquiescere. Et sane ipsemer Hottingerus ita tandem dimisit Paradoxum meum, ut non multum se disscatire, diserte satis sit confessus iis verbis: *Ab Hebraeis cusos fuisse, illos nummos Ebraeos, in signum auctoritatis, literis ut plurimum, vix tamen semper, Samaritanis, non repugno.*

CAPVT X.

*Non fuisse olim in usu Siclum alium sacrum
alium profanum.*

ETiam Quinto Paradoxo expedito nihil superest, quàm ut de
SEXTO nonnihil agamus. Est autem illud: *Unum duntaxat
fuisse Sicli genus, non verò alium Siclum sacrum alium profanum.*

Fortassis autem non mereatur hoc assertum meum Paradoxi nomen, ut nec defensionem. Agnosco enim etiam ipsemet, jam pridem & Villalpandum & Waltonum, aliosque nonnullos summates literaturæ hujus, idem mecum asseruisse. Hottingerum quoque ipsum, non dissentire quis dixerit, attendens ad ea quæ Epistolæ meæ respondit, atque ita non etiam requiri, ut illi quidem mea, isthæc approbem.

Etsi verò priora quinque pronunciata mea magis quam hoc abudant à communi sententiâ, etiam hoc tamen paucos habet ad stipulatores, longe plures autem sentiunt plane aliud. Etenim Judæi quidem fortè omnes, & Christianos inter ipsi Ecclesiæ veteris reverendi nobis & sancti Patres Hieronymus, Epiphanius, Isidorus, recentiorum quoque scriptorum longe doctissimi Waserus, Kircherus, Græpseus, Buxtorfius, Cappellus aliique adversantur. Hottingerus ipse iis est verbis usus, ut propensum quidem in meas partes, nonnihil tamen fuisse illum dubium, appareat. In libello enim cum pro utraque parte varias attulisset rationes, disputationem pag. 128 edit. secunda hæc verbis claudit: *Hæc fere sunt quæ in utramque partem disputantur; & certe nisi constanti Ebreorum consuetudini & traditioni aliquid deferatur posteriora sententiæ rationes prioribus videntur prevalere; præsertim cum Maimonides suo de Sicli tractatu non intercedat.* Pag. 123 cum dixisset finem Siclorum alium esse sacrum, alium civilem, mox addit: *Institutus nempe erat Siclus sacer ad res sacras sive Ecclesiasticas.* Nec multo

multo post: *De hoc Siclo (sacro videlicet) queritur cur sic appelletur? Respondimus jam, à sine. Alii tamen, à subiecto loco. Huic denique verbis mihi respondit: Unum fuisse ratione ponderis Sicligenu, libenter dedi: confirmari etiam supra pag. 124. Non à πωλις igitur vel tum idem mecum est professus, sed duntaxat, nullam fuisse olim differentiam ratione ponderis. Pro illorum quoque sententia, qui negant Siclum sacrum profano fuisse altero tanto graviolem, adduxit quidem Hottingerus laudato loco rationes complures; etiam ita tamen illum hæsitasse, siquidem est ex verbis quibus finivit illam disputationem paulo ante in medium productis. Quibus porro rationibus est usus Hottingerus, Illarum (si verum fas est dicere) quam multæ levis ponderis, ita etiam obscure propositæ sunt, ut vim argumenti ægrè possit dignoscere. Quapropter haud abs re fuerit, si nos quoque de hac controversia quædam adferamus in medium.*

CREDITUR ergo à multis, Siclos olim duorum fuisse generum, diversos & pondere & caractere? Nam sacros fuisse drachmarum quatuor Atticarum; alios autem in civilem usum statos, dimidio leviore didrachmos videlicet. Signo item fuisse illos diversos, vel saltim literis atque inscriptione? Sacros enim Siclos fuisse insignitos literis sanctis sive Assyriacis, profanos autem Samaritanis caracteribus. Utrumque autem non asseritur ab omnibus. Etsi enim in eo conveniant, quod Sicli alii sacri alii profani fuerint, non tamen omnes & in pondere simul & in literis inscriptis collocant differentiam istam, sed plerique in solo pondere, pauciores etiam in signo & caracteribus. Paradoxum autem meum omnem istam diversitatem tollit. Igitur ut omnibus satisfiat, seorsim fuerit agendum & de pondere & de literis aut figuris.

Cæterum ponderis fuisse omnes Siclos non unum, sed alios reodrachmos alios didrachmos, videtur sufficienter ostendere constans eâ in re traditio Judæorum Thalmudicorum aliorumque

Tanti sane ratio isthæc momenti visa est etiam Hottingero, ut non ausus fuerit illam spernere, imo propter unam illam dubitaverit ἀπλῶς assentiri sententiæ adversæ: quod paulo ante audivimus. Adducit autem & Hottingerus p. 125 ex libro celeberrimæ famæ cui titulus *Schalscheleth Hakkabala*, Rabbi Jechaiz auctoris: *Traditione discimus, Sicli sanctuarii pendere trecenta viginti grana hordei in puro argento*: quod idem est, atque fuisse illos drachmarum quatuor Atticarum. Multo magis id probatur ex eo, quod sæpius in ipsis sacris codicibus fiat mentio Sicli sanctuarii: quod si autem omnes Sicli fuissent tunc ejusdem ponderis, frustra facta fuisset mentio Sicli sanctuarii, frustraque jussum ad illius normam alios exigere. Liquidum id *Tertio* videtur esse ex versione Græca τὸν ἰσθδομηνοῦ. In illâ enim solet *Siclus* Græcè tantum non semper reddi διδραχμοί. Quod indicio est, interpretes illos respexisse non ad Siclos sanctuarii qui erant πένδεδραχμοί, sed ad alios dimidio leviores, qui nempe in civili fuerunt usu. Confirmant hoc ipsum *Quarto* & nummi Ebræi. Alii enim eorum sunt quidem drachmarum quatuor, alii tamen multum leviores. Quin imò reperiuntur qui diserte inscripti sunt cognomento Sicli & tamen non sunt πένδεδραχμοί: sed quidam sunt εἰδραχμοί: ut ille quem Beza curavit depingi, & alius gravior quidem non tamen justî ponderis quatuor drachmarum, de quibus proximo actum est capite.

Verum enimvero etiâ specie probabilitatis hæc non destituatur, reapse tamen nullius sunt roboris. *Primo* enim, de re nummaria veteris ævi ne quidem ex Thalmude tolet à Rabbiniis aliquid constanter tradi, Thalmud autem Judaicarum traditionum est promptuarium & monumentum antiquissimum. Eoque non semel factus est ipse Hottingerus, fluctuare hac in re Judæorum doctrinam. Satis fuerit legisse, quæ notavit ad *Jus Hebræorum pag. 134*, & libello *de Nummu pag. 121 secundæ editio.*

editionis. Ut meritò mireris, quò in disputationis illius conclusione fecerit aliquam mentionem *constantis Ebraeorum consuetudinis & traditionis*: præsertim quum consuetudinis constantis nec vola nec vestigium uspiam compareat. Taceo, rei nummariz imperitiam Thalmudicorum magistrorum vel inde parere, quò nusquam illi memoraverint nummos Ebraeos Samaritanis characteribus inscriptos, quodq; adeo perquam paucis Rabbidorum, & non nisi sequioris ævi, illi experint innotescere. Et nullum itaque constans Ebraeorum testimonium Paradoxo meo adversatur: & si quod esset, nihili valeret. Hieronymus porro & Epiphanius familiaribus sibi Judæis videntur credidisse. Utrique nec illis nisi in quantum sunt rationibus instructi, tuto credi, notum est. Nudæ sententiæ nullam vim habent.

Fuisse porro olim ante Captivitatem Babylonicam singularem aliquem Sanctuarii Siclum, certum quidem est. At vero jam probavimus, non monetæ alicujus signatæ genus Siclum illum fuisse, sed certi ponderis. Enimvero etiam alia fuerunt Sicli nomine fortassis haud parum diversa pondera. Dilerte tanè à *Samuelis cap. XIV, 26* fit mentio *Siclorum ponderis regis*. Nec Absolonis capilli ponderati fuerunt ad monetam aliquam, sed ad alicujus ponderis normam: quod quantæ fuerit gravitatis hodie nos fugit. Ostendimus verò itidem, ante Captivitatem illam, Siclos quidem fuisse in usu loco monetæ sed *nonius*: omnes verò illos fuisse pares ponderi Sicli Sanctuarii non equidem affirmaverim: imò improbitatem temporum illorum attendens haud dubito, sæpe numero pondus Sicli vulgare ab eo quod in sanctuario asservabatur multum deflexisse. Neutiquam verò inde colligere est, quasi lege constitutum fuisse, aliud Sicli genus in sacros alium in profanos usus. Imò verò constat ex *Leviticis XVII, 15*: omnes æstimationes rerum fieri oportuisse ad normam Sicli sanctuarii, atque adeo eandem Sicli sive ponderis rationem in civilibus quo-

quoque negotiis debuisse observari. Utrum post solutam Captivitatē Babylonicā fuerit itidem Sicius aliquis singularis sanctuarii nec ne, haud equidem dixerim. Ab Hasmonæorum usque ætate ullum fuisse in usu discrimen Sicii profani & sacri, nullo potest vel levissimo ostendi indicio. Quæ causâ verò fuerit, illius appellationis *Sicii Sanctuarii* rectèjam tum à Villalpando pariter & doctissimo Walthono est expositum. Utemur verbis Walthoni, ne videamur nobis voluisse vindicare aliorum observata. *Cum mentio sit in scripturis Sicii sanctuarii, hic ideo dicitur Sicius sanctuarii, quia in sanctuario asservata sunt ponderum & mensurarum exemplaria. Hoc enim ad sacerdotum officium pertinebat, ut sint super omne pondus & mensuram, 1. Chron. XXIII, 23. Item: Inter sacra enim asservata erant pondera & mensuræ. Unde in templis apud Paganos, & in Ecclesiis Christianorum servari solebant, ut ex Justiniani Novella 128 cap. 15 ostendimus.* Hæc Walthonus. Utrum postremo fuissent olim Sicii quidam sacri, non tamen hi potuissent appellari Sicii sanctuarii: quia non omne sacram ad sanctuarium pertinuit.

Quod Tertia versioem attinet Septuaginta seniorum Græcam torfit illa aliquamdiu viros etiam doctissimos. Ariamontanus enim & Masius errorem ab interpretibus commissum censent. Quod verisimile non est, in re vulgo & nota & obvia: præsertim cum sæpe hæc interpretatio sit repetita. Alii librariis adscribunt culpam; qui scripserint initio quidem δ *δραχμα*, post jota inseruerint, fecerintque *διδραχμα*. Quis credat verò, id factum tam multis in locis, idque à peritioribus post emendatum non esse? Villalpandus c. 28. scribit, *cum didrachmum pro Siculo reddunt Septuaginta, non certam habuisse ex æquandi ponderis rationem, sed potius pro Hebraico alium Græcum substituere voluisse, qui in eo tantum esset similis, quod magis in ore & manibus omnium Græcorum didrachmum tunc versaretur, haud secus quam tetradrachmum Sicius in oculis ac manibus olim Hebræorum.* Ast vereor, ut hæc excusatio sit imputatio lupinæ

ofcitantiz: si scilicet scientes Græcum nummum substituerint pro Ebræo. Fuit vero & Stater sive τετραδραχμοι satis familiaris nummus Græciæ populis: ac proinde non fuit necessum, melioris intellectus causa in gratiam Græcorum διδραχμοι venire. Rectius gerit in his enodandis sese Villalpandus *cap. 29*. Sed non opus est illa huc advocare. Omnium optime illi rem expedierunt, qui observavere: drachmam Alexandrinam pēdisse duas Atticas; atque ita διδραχμοι Alexandrinum esse τετραδραχμοι Atticum, (id quod ex Polluce constat) Septuaginta autem Alexandrino more fuisse loquutos, sicut in Ægypto versio illa fuit nata.

Quicquid verò sit, versio isthæc Septuagintaviralis non juvat quidquam illam de diverso pondere Sicli sacri & profani opinionem; quoniam nusquam in versione isthac, etiam quando de sacris agitur, Siclus vertitur τετραδραχμοι, sed semper διδραχμοι: ut proinde hi quidem interpretes istam à sequioris ævi Judæis excogitatam Siclorum differēntiam non agnoverint. Perquam frivolum sane est, quod nonnulli trahere huc moliti sint illud de pondere capillorum Absolonis: quia scilicet ea Septuagintavirali versione legitur pondus capillorum æquasse centum Siclos, in Ebræo autem ducentos. In quibusdam enim Græcis codicibus versionis illius legitur itidem τετρακοσίους: fortassis etiam Interpretes illi usi sunt exemplaribus Ebræis quæ non nihil à nostris fuerunt diversa: id quod in aliis quam multis locis etiam est observare.

Quod quarto loco adduximus, non solet quidem multum urgeri, fortassis tamen haud immerito cui videatur, omnium esse verisimillimum. Attamen qui Ebræi nummi non habent inscriptum nomen *Sekel*, ad rem non faciunt, utpote qui sōn Sicli sed diversi fuerint à Siclo ordinis. Utque illorum nonnulli fuerint τετραδραχμοι, quidam διδραχμοι, quidam non nisi drachmam unam pondere æquaverint: non tamen propterea Siclis nat' ἰσχυρὴ ita dictis mereatur accenseri. Solent præterea illi ponderis

ponderis esse admodum à Siclis diversi &, ut ita dicam, planè irregularis. Quam maxime huc facere dixeris, nummos illos qui non sunt *τετραδραχμος* & tamen nomen *Sicli Israël* habent inscriptum. Jam tum autem ostensum est, factum illud esse non secundum leges sed vitio eorum qui monetas adulterarunt. Quod genus hominum nequam nulli reipublicæ solet deesse.

Saltim eorum igitur, qui sacri profanique Sicli in diverso pondere differentiam constituerunt, sententiam nullis niti formis rationibus, jam est manifestum. Illi qui Siclos illos fuisse etiam literis diversos qui statuunt, nullà plane veterum traditione colorem sibi parare potuerunt. Omnis illorum prætextus videtur stare eo, quod nummorum Ebreorum quidam reperiantur etiam sacris sive Assyriis literis insigniti, alii Samaritanis atque adeo profanis. Et sanè reperiri, etiam *Sicli* nomine per literas sacras insignitos nonnullos nummos, certum est. Verum enim vero, etsi, ponas, nummorum illorum qui Assyrias literas habent inscriptas nonnullos esse genuinos, non sequitur tamen, illos auduisse olim *Sicli* nomine. Sed & eorum qui hodie quidem superant Sicli nomen non habentes inscriptum, forte nulli vel Sicli vel Semisicli vel trientis vel quadrantis Sicli pondus exacte referunt; atque adeo ad Sicli sanctuarii normam nec hi sunt compositi, aut merentur *sacri Sicli* cognomentum. Eorum qui inscripti sunt *Sicli* titulo, paucissimos item reperias Siclo sanctuarii æquales, ac proinde neutiquam merentur *sacri* cognomentum. Probavi autem jam tum in universum sic satis clare, nisi fallor: omnes literis Assyriis inscriptos nummos esse supposititios & natos demum post gentis Judaicæ Romanum excidium.

IN universum igitur licet jam saltim hoc constituere, sententiam illam de duplici Siclo, sacro & profano, destitui firmo omni fundamento. Hoc evictò autem consequens est, fas esse illam rejicere & opinionem adversam amplecti tanquam humiliores vero: idq;

quoniam in bene constituta republica, qualem utique Deus suam
 Israelitarum esse voluit, non solent temerè admitti in idem nomen
 diversi pretii monetae, quo vitetur omnis deceptio. Idem verò
 maxime confirmant illi, qui etiamnum superant genuini Sicli, Illi
 enim insigniti sunt signis sanctissimis, ex ipsa Arca fœderis assum-
 ptis, Urnâ scilicet mannam continente & ramulo amygdalarum
 ferace, atque adeo non possunt despici tanquam sint profani.
 Idem solent esse, paucissimis exceptis, *η εξαδραχομοι*, aut si Semi-
 sicli fuerint, *διδραχομοι*, adeoque ad normam Sicli sanctuarii benè
 compositi. Et tamen sunt inscripti literis non sacris sed Samar-
 ritanis, receptitè in usus civiles ad instar aliorum nummorum.
 Quod si porro fuissent olim in vulgi usu Sicli ab his dimidio levio-
 res, utique illi etiam signis sanctissimis non debuissent inscribi,
 nec honorari titulis *sancta Jerusalem & Sicli Israelis*, deberent
 etiam illorum hodiè nonnulli esse superstites. Nihil autem ho-
 rum usquam comparet, nullum reperitur vel levissimum indi-
 cium. Tollere denique penitus illud imaginarium discrimen
 Siclorum sprum est unum Flavii Josephi testimonium: *ὁ δὲ Σικλὸς,*
νόμισμα ἔβραϊστὶ ὄν, Ἀθηναῖς δέχεται δραχμὰς πένταρας. Non enim
ἀπλῶς, & nulla addita exceptione, potuisset ita Josephus loqui, si
 tunc fuisset in usu civili Siclus aliquis profanus *διδραχμὸς*. Ego
 sanè illud unicum Josephi testimonium sufficere arbitror Para-
 doxo meo statuminando. Quapropter etiam in illo nunc acqui-
 esco, nec verbo addito opus esse censeo.

CAPVT XI.

*Quæ de Cippiis Ebraeorum in libello ab Hottingero edito
 memorantur non mereri fidem.*

QUæ ad illustrationem defensionemq; etsi non omni ex parte
 ἀποδεικνύω perquam vetosimilem tamen, Paradoxorum no-
 storum sex attinent, fortassis abunde satis persecuti sumus,
 Restant

Restant, fateor, dicenda complura alia de Ebraeorum nummis, sed illa aggredi non patiuntur negotia mea. Aliis illa curæ sint quibus plus orti suppetit, & literaturæ Ebrææ plenior notitia.

Fortassis majori juris specie possit à me expectari aliquid hoc loco, de *Sepulchris Ebraeorum*: quandoquidem & in mea Epistola & in Responso Hottingeriano hoc quoque argumentum tactum est. Cæterum & illud agere vetant meliores gravioresque occupationes. Et verò parum refert, quid de narrationibus Judaicis, quos libellus ille ab Hottingero editus versusque comprehendit, sentiendum sit. Non enim vel Ecclesiæ vel reipublicæ isthæc scire interest.

Me in sententia etiamnum confirmant, tot Christianorum accuratâ curâ elaboratæ Terræ sanctæ vicinarumque regionum descriptiones: præter enim plurimas Latine scriptas hujus argumenti historias, dedit orbi Leo Allatius inter sua *Σύμμικτα* Græcitas tres: Omnes vero illæ paucâ admodum memorant de ejusmodi Cippis, cum tamen sepulchra Patriarcharum & Prophetarum etiam Christianis sint religiosa, non minus ac Judæis. Accedit, quod etiam ipse magnus erro Benjamin Tutelensis Judæus, etsi fuerit rerum suæ gentis curiosus indagator & fabulosus præco, itidem tamen pauca duntaxat sepulchra ejusmodi commemoraverit. Haud præteriturus illa silentio, si ejus ætate fuissent & numerosa adeo & tanta in veneratione. Obiit autem Benjamin ille seculo duodecimo Christiano, & quidem anno 1173, ut vir plane eximius Constantinus I^{us} Imperator in sua Itineratio Benjaminis præmissa *Dissertatione*, ex Chronicis cum Abrahami Zacuthi tum Davidis Gans, celeberrimorum Rabbiorum, pridem docuit. Autor verò libelli ab Hottingero editi multo recentior est Benjaminæ Saltim itaq; de iis quæ hic tradit fas est suspicari, recentiora esse. à sequioris ævi Judæis partim confecta partim conficta. Et vero ille de Cippis ab Hottingero editus libellus scriptus est
superi-

superiore demum seculo, imperante per Orientem ipsique Palæstinæ Solimanno. Hottingerus enim quidem *pag. 17 editionis primæ* numerum minorem Judaicæ ætæ 297, quem scriptor memorat, anno Christi 1137 respondere docuerat, ipse tamen illud iussit emendare *pag. 75*, & reponere annum Christi 1537: Secunda vero editione *pag. 35* prior error est repetitus, & *pag. 34* novus commissus, sexcentesimo Christi anno posito in locum quingentesimi. Ne autem notis numeralibus quisquam fallatur satis cavet ipse scriptor, narrans, quemadmodum iussu Sultani Solimanni, & mœnia & multa alia Hierosolymæ urbis fuerint iterum exstructa, editionis primæ *pag. 12* secundæ *pag. 34*. Quia imo ex iis quæ sine libelli habentur liquet, initio quidem in modum Epistolæ omnia scripta, inde autem ab alio quodam Iudæo, qui etiam ipse Palæstinam lustraverat, in libellum post denique translata esse. Cum Benjamin itaque suum iter instituerit rerum potentibus in Palæstina Christianis Europæis, tunc vero adeo multi Cippi non fuerint in existimatione, alter vero integris quadringentis annis post demum vixerit, cum jam per trecentos amplius annos Muhamedani ibi imperassent, manifestum profecto est, valde verosimile esse id quod in Epistola diximus, fractâ denique Christianorum in terris illis potentia, à Iudæis Cippos illos multos esse constructos, quos hic scriptor commemorat. Non sane vel hæc tempestate defuit apud Iudæos' *καυοζήλια* illa Pharisæica, jam tum olim à Salvatore nostro improbata, imo graviter Pharisæis improperrata, *ædificandi monumenta Prophetarum*. Ac proinde id quod diximus, de Cippis intra hosce trecentos annos recenter conditis, non utique est vero abfimile.

Reperiuntur porrò in libello isthoc quam multa fabulosa; quæ proinde & reliquis narrationibus de Cippis fidem detrahunt. Quod solet esse mendaciorum commune præmium

mum. Ipsemet Hottingerus fidem omnium istarum narrationum non ausus fuit præstare. In ipsis sane Notis suis complura passim falsi convincit: in Responso fatetur, non omnium eandem auctoritatem esse: *Qua nimis commendantur antiquitate suspicione vix carere.* Quibus itaque narrationibus liceat fidem commodare quibus non, incertum saltem est.

In universum istius quidem libelli Autor videtur ejusdem fuisse indolis cum Benjamine, vel potius ejus quæ vulgo Judæis est pene communis; quæ nempe in parte pietatis collocat mentiri, si videatur id suo supersticioso zelo commodum. Quod non est tamen mirum, quoniam eodem vitio tenentur cujuscunque penè *Deponitas* & quatumcunque secliarum complures servidi zelotæ: etiam Muhammedicorum. Utinam non quoque Christianorum! Sed, eheu, jam tum seculo Christiano undecimo non semel conquestus fuit ipsemet magnus tunc nomine atque auctoritate Cardinalis Romanus Petrus Damiani, quod nonnulli se Deo deferre existiment, si in extollendis sanctorum virtutibus mendacium fingant. Est sane quamplurimum omnis pene generis hominum persuasio, circa eorum qui Sancti creduntur sepulcra, promptius exaudire Deum preces. Judæo saltem illi qui librum de Cippis conscripsit idem, quod aliis vulgo, placuisse de precibus ad sepulcra fundendis, haud obscure patet ex ipsis verbis quibus libellum est exorsus. Ita enim illa interpretatus est Hottingerus. *Hæc sunt itinera filiorum Israël, quæ fecerunt proficiscentes de virtute in virtutem, ut prosternerent se ad sepulcra iustorum, super quibus pax. Accedunt autem cum lachrymis & deprecationibus, ut petant & exorent misericordiam pro se & fratribus suis, qui in exilio morantur.* Ad ipsas tamen sepulcorum animas non dixerim à Judæorum nonnullis preces allegari: etsi me non prætereat, à paucis quibusdam angelos invocari solitos. Cæterum quandoquidem illa de vi precum circa sepulcra effusarum persuasio

O

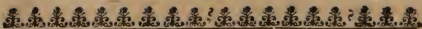
usque

usque adeo apud quam multos invaluerit, non est mirum de se:
pulcris ipsis plurima solere fingi: Optimo tamen maximo Deo
forte nihil magis est invisum istis mendaciis.

Uno verbo, nihil est causæ quare libello illi Hottingeriano
liceat secure credere: propterea persto, parte quidem optima, in
ea quam dixi sententiâ.

DE REPUBLICA
EBRÆORVM

Exercitatio Academica.

DE REPUBLICA EBRÆORVM

EXERCITATIO

Habita in Academia Iulia

Anno MDCCXLVIII die 8 April.

RESPONDENTE

MARTINO MULLERO

Hamburgensi.

Uà ratione unaquævis societas humana, quæ civi-
 tatis nomine censerj potest, administretur atque
 gubernetur, id considerare nemini non suæve at-
 que iucundum esse potest. Atque id eò magis,
 quo *αἰεταται* illud *ἀγαθόν*, quod per commodam
 sui gubernationem societas humana obtinere so-
 let, expenditur intentiùs. Cum enim omnia d. fluxura videan-
 tur, si omni omninò Societas illa gubernatione destituatur, sola
 hæc si commoda sit præstat, ut bene beateque inter homines vivi
 queat. Quin si non per omnia satis rectè se habeat, præstat ta-
 men, ut societas, quæ coiverat, è vestigio non prorsus dissuat &
 dilabatur.

II. CÆTERUM quâ ratione gubernata olim fuerit
Israëlitica Gens, turba illa hominum, quam *Ægyptiacæ ty-*
rannidi subduci iusserat ipse Deus, quamque adeò seorsim ab
Ægyptiis degere, & peculiarem rempublicam constituere
 volebat, id, nisi me omnia fallunt, suavissimè considerabitur
 omnium. *Israëlitica* enim gens illa erat, apud quam, ut sacrâ
 phrasi utar, ignem post & caminum habuit, atque adeò singulari
 modo habitavit ipse Deus; cuiq; revera præstitit talia, qualia num-
 quam

quam nationum ulli. Hanc eandem voluit Deus non consue-
tis inter quasvis alias gentes modis gubernari, sed qui excellentiâ
quadam sua à cæteris haud parum discreparet omnibus. Nos
ab insigni, quam diximus, suavitate allecti, in expendendâ
Ebræorum reipublicæ forma paululum nos exercebimus.

III. IN naturam autem rerum publicarum introspicere vo-
lentibus τὸ κύριον sive Summa potestas ante omnia consideranda
fuerit, penes quem nimirum illa ipsa sit; utrum nempe penes
unum, an verò penes paucos, an denique penes omnem po-
pulum. Hinc nimirum tres diversissimæ & maximè ἀποδηρη-
σάσας simplicium rerum publicarum formæ emergunt. Aristote-
les ubi considerare instituit politias sive respublicas, πέντε τῶν
ἀρχαίων, καὶ τῆς εἰσὶ, quot numero sint & quæ, (facit id autem
lib. III Polit. c. 7) ita pronunciat illicò: ἀνάγκη δ' εἶναι κύριον ἢ ἓνα
ἢ ολίγους ἢ τὸς πολλούς. Quam divisionem & Cicero *Secundo de di-
uinatione* profiteretur, se à Platone Aristotelis præceptore ejus-
que philosophia didicisse: *respublicas teneri tum à principibus, tum
à populo, aliquando à singulis*. Tacitus quoque conformiter prorsus
hisce loquitur lib. IV *Annal. Cunctas nationes*, inquit, *& urbes po-
pulus, aut primores, aut singuli regunt*. Ità à numero τὸ κύριον
sive summam potestatem obtinentium, perquam magna rerum
publicarum fuit diversitas.

IV. Porro autem Simplicibus politiarum formis, certa et-
iam nomina jam olim tributa esse, nemini non est cognitum. Si
nimirum unus rerum potestatur, Monarchiam appellavêre hanc
regiminis formam. Præterea τὸ κοινὸν ἀποβλέψασαι συμ-
φέρον, qua ad communem utilitatem respicit, βασιλείας regiam
potestatem dixit Aristoteles. Quæ autem Monarchia πρὸς τὸ
συμφέρον τὸ μισαρχύνειν, ad commodum dominantis regitur, il-
lam Aristoteles τὸ γαλίδα appellavit. Si πολιτεύμα sive summa
potestas penes plures, eosque paucos sit, hæc regiminis forma,
ἢ κε τετα sit per omnia, sive τετα παρὶ βασις δὲ ἡμαρτημένη, plu-

rimis Oligarchia olim est dicta. Aristoteles verò, ubi respublicas dispefcit, Oligarchiæ vocabulum paucorum & quidem divitum potentia minus rectè se habenti, atque ad publicam utilitatem non respicienti, tribuit: Si paucorum potentia publicam salutem procuret atque ex virtute optimis civibus confleat, Aristocratiam appellat illam gubernationis formam. Si denique populus πολιτουται, sive summam potestatem obtineat & quidem ad communem utilitatem, Aristoteles hanc regiminis formam communi omnium rerumpublicarum nomine πολιτειαν appellat, hujus vero πολιτειαν dictam vult Democratiam, Complures tamen, qui Philosophum & antecesserunt & secuti fuerunt, Democratia vocabulum generale esse voluerunt, cujuscumque πολιτειαν κλεινους κλεινους: à quibus neque ipsum Philosophum profus abire intelleximus.

V. SED ad illam tandem potestatem quæ in gente Israëlita obtinuit, versandam atque considerandam accingamur, eamque talem, qualem ubique terrarum in gentium gubernatione omni memoria observare fuit. Cum igitur gens Israëlita post diutinas tergiversationes ab Ægyptiorum rege dimissa tandem esset, atque ut in Palæstinam commigraret per deserta Arabiæ Petrææ iter facere inciperet, peculiarem rempublicam illièd constituit. Erat ibi iusta hominum multitudo, quæ ex simplicibus enata fuerat societatibus. Hanc gubernari utique erat necesse, si civili etiam ratione commodè inter se vivere deberet. At si more inter alias gentes consueto gubernari deberet, fuisset το κλεινους seu Summa potestas alicui vel aliquibus committenda; vel certe si penes universum populum esse deberet, aliquibus tamen fuisset deleganda, qui exercerent.

VI. Hic autem singularem rationem, quæ inter alias gentes non obtinuit, neque obtinebit unquam, est animadvertere. Omnis quidem potestas, quæ civitates moderatur, præcipuè Deo T. O. M. ab illis, qui eam obtinent, accepta est ferenda, juxta illud

illud gentium doctoris: ἡ γὰρ θεὸς ἐξουσία αἰ μὴ δὲ πρὸ θεοῦ. Neque dubium est, quin ille qui hominum interest animus & medius cogitationibus intervenit, (quod prudentissimus Seneca agnoscit,) quin, inquam, ille summam potestatem, quæ magnos hominum gubernat cætus, præcipuè dirigat atque moderetur. At verò inter Summam potestatem, quæ gentem Israëliticam gubernavit, & quæ cæteras gubernat gentes, illud est: quodd hæc, licet occulte à Deo dirigatur, hominibus tamen plenè committitur: illam autem ipse Deus maximam partem immediate exercendam sibi servavit. Fitq; adeò, ut illa, quæ hominibus committitur, non raro abutantur ipsi homines. Neque enim vi eam dirigit, aut si malè eà utitur homo, sensibiliter semper retundit Deus; sed ut à præscripto legum divinarum homo exorbitet, non raro permittit. Quam autem circa Ebræos sibi servaverat Deus, illius usus non nisi sanctissimus esse potuit.

VII. Cum autem τὸ κράτος sive Summa potestas in variis sita sit, videmur operæ pretium facturi, si quid potissimum nos velimus per hanc *summam potestatem* intelligi, explicemus. Potestatem itaque summam quàm maximè sitam esse dicimus in regendâ aut tuendâ republicâ. Hæc enim potissima illa capita sunt, ad quæ revocari plerâque possunt, quæ circa reipublicæ summam in disquisitionem venire solent. Atque huc pertinet illud Poëtarum principis Homeri, quod de Agamemnone dixit: ἀμφότερον, βασιλῆος τ' ἀγαθός, κρατὸς τ' ἀρχμητῆς. Quæ porro ad regendam civitatem pertinet potestas, illa præcipuè in *legibus* condendis & *magistratibus* & *judiciis* constituendis est sita: Quæ autem ad tuendam, in *armis* & gerendo bello. Tria adeò fuerint in quibus Summâ potestas, quantam nimirum conque in politis observare possumus, quam maximè est conspicua: Leges condere, bellum indicere, magistratus judiciaque constitutere.

IX. PORRO horum omnium in republicâ Ebræorum penes ipsum Deum arbitrium fuit. Et id quidem in proclivè

nunc

nunc est ostendere. *Potestatem condendi leges*, etiam illas omnes quibus gens Ebræa ad politicum bonum fruendum gubernaretur, reservasse sibi ipsum Deum, atque etiam istas leges illi genti condidisse, tam manifestum est, ut qui id operose probare vellet, lucem soli, quod ajunt, scæneraturus videri posset. Elucet autem id maximè ex plurimis Levitici Numerorum & Deuteronomii capitibus: quæ quasi dives sunt penu, ubi quicquid etiamnum in vita humana commodis legibus definitum est magnam partem comprehenditur. *Primum* sane, cum Deus ter O. M. ex Arabiæ monte Sinai pararet leges. *serre*, de seipso præfatus est hunc in modum: *Ego sum Jehova Deus tuus, qui eduxi te ex Egypto è domo servitutis*. Unde liquet, latam Legem à Deo, non tanquam creatore cæli & terræ, sed veluti à summo populi Israëlitiçi duce. *Tum* quæ totius reipublicæ quasi præcipuum debuit esse vinculum, legem Decalogi, audienti populo seorsim, & quidem justæ Legi auctoritatis conciliandæ ergo, ceu decet sapientem Legislatorem, per fulgura ac tonitrua clarissimè promulgavit: eamq; mox duabus inscripsit tabulis, quæ proinde tabulæ fæderis sunt dictæ: deinde paulo post eas singulari arca, quæ itidem arcæ fæderis hinc nomen accepit, fecit in perpetuam inusitati fæderis cum Deo initi memoriam, recondi. *Post hæc* ubi jam populo terror esset incussus, soli quidem Moyssi, sed post satis pridem spectatam populo divinam ejus probitatem, & non sine comitantibus perpetuò stupendis miraculis, istiusmodi complures edidit leges, qualium in politiis optimis instituendis usus esse solet; qualibusq; vigentibus quàm commodissime inter homines vivi potest, abolitis ex adverso vel aliis existentibus, fieri non potest, quin injuriæ, alicui saltim, cives sint expositi. Hæc nimirum sunt illæ, quas ut distinguamus à merè ceremonialibus, quarum recessione codicis Mosaicæ benè magnæ pars consumitur, Forenses dicere consuevimus. Atque illarum singulas pressius considerare, operæ quidem magnum

magnum fuerit pretium, nostri tamen in præsentia haud quaquam est instituti. Facturus id aliquando est Vir Clarissimus, sub cuius auspiciis hæc nobis nata est confidentia, ut leuidensia ista ad publicam *αἴματιν* extruderemus.

IX. *Præterquam vero* quod Deus universales tulit leges, per quas similibus delictis similis atque eadem pœna fuit irrogata, usu etiam venit, ut quidam malefici ad occultas pœnas à Deo raperentur, vel sciscitanti Moyfi singularis quædam pœna indicaretur, quæ malefico esset irroganda. Pœnæ capitales quidem quæ apud Hebræos obtinebant, videntur ad quaternarium numerum commodè posse revocari. Sunt igitur illæ: Combustio sive vivicomburium, lapidatio, decollatio, & denique strangulatio suffocatio sive suspendium. Quod autem quidam, quos inter sunt doctissimi Viri Sigonius & Lipsius, crucifixionem etiam supplicium inter Hebræos usitatum fuisse existimant, nã in eo oppidò fallunt. Id quod ostendit nobis *ὁ παῖς* Isaacus Casaubonus. Sed quod diximus Deum ipsum quosdam ad occultas pœnas rapuisse, apparet ex *Levit. cap. X. Num. XI XII XIV XVI*. Sed & singularia quædam supplicia ab ipso Deo quibusdam irrogata videmus, & Moyfi in mandatis datum, ut ea homines exequerentur. Sic *Num. XXV* mandat Deus, ut principes populi suspendantur: si recte quidem hic habent sese versiones codicis Ebræi. *Num. XV* memoratur, quendam ligna Sabbatho collegisse; cum autem lege minus clarè fuisset expressum, quomodo is ipse plectendus esset, mandasse Deum, ut capitali supplicio afficeretur, hoc est lapidibus obrueretur. Ex *Levit. XXIV* capite intelligimus, blasphemum quendam in custodiam datum fuisse, donec luculenta à Deo darentur responsa, quæ ipse pœna esset plectendus: & cum illa data essent, lapidibus blasphemum illum iridem fuisse obrutum. Ita quæ legibus clarissimè definita non erant, de iis expectabatur ipsius Dei definitio. Non injuria autem forte etiam dixeris, ex parte in lo

S. l. vi. de
Rep. Heb.
c. to. Lipt. l.
1. de cruce
c. 9.

ERR. XVI.
in Baron.
D. LXXVII.

cum pœnarum civilium sacrificia quoque à Deo esse impetrata, eorumque modum definitum: quandoquidem scilicet omne delictum ad injuriam Dei, etiam in quantum ille Rex erat, pertinere visum fuit.

X. Eadem porro ratione, si in iis, quæ ad sacros ritus pertinebant, quicquam suboriretur dubii, consulebatur etiam Deus, ejusque expectabatur responsum. Ut apparet ex *cap. IX Num.* ubi de contaminatis & peregrè profectis agitur, an simul unâ cum cæteris festum paschatos celebrare & agnum edere ipsis esset integrum. Cum filia Zelophchadis peterent, ut sibi etiam darentur prædia, Moyses ad Deum ipsarum causam desert; & mandata accipit, ut quæ ipsarum parenti Zelophchadi tribuenda fuissent, nunc ipsis filibus tribuantur, uti hæc leguntur *Num. XXVII.* Edita etiam tunc universalis sanctio est, ut quæ defuncto cuidam tribuenda essent prædia, illa tribuerentur illis, qui proximè ipsi sanguine essent juncti aut cognati. Cum etiam dubium suboriretur; an illæ ipsæ Zelophchadis filia, jam ἑτερογενεῖς factæ, viris, qui non ejusdem cum ipsis essent tribus, nubere possent, nec ne, Moyses exquisitâ Numinis voluntate ita respondet: *Hoc est verbum quod præcipit Jehova de filiabus Zelophchadû, dicendo, cui bonum videbitur in oculis suis nubent: verumtamen in familia tribus paternæ suæ nubunt.* Nam non avertetur possessio in filium Israël à tribu in tribum: quum filii Israël adhærebunt quæque possessioni tribus paternæ suæ. Illæ autem relationes, quæ ad Deum fiebant, in Hebræorum republicâ maximè erant necessariæ, cum nec legibus definita omnia essent quæ usu venire poterant, nec illis quicquam addere sive demere, vel omninò in illis migrare, ulli homini esset licitum. De vulgaribus rerumpublicarum legibus Aristoteles

N. 23011.

l. 3. Poli.
cap. 21.

ita loquitur: οὗ τῶν νόμων εἶναι κυρίας, καί μιν εὐδαιμονίας: τὸν ἄρχοντα δὲ εἶναι τοῖς αἰ τοῖς πλείους ὡς, ὡς τῶν εἶναι κυρίας, ὡς ὅσον ἐξ ἀδυνατῶσιν οἱ νόμοι λέγειν ἀκρίβως. Ἐξ τὸ μὴ βέλτιον εἶναι καὶ ὅλην δηλώσασιν πρὸς κρίτην. In Hebræorum republicâ leges utique erant optimè omnium

omnium posita, & eadem etiam dominabantur: at incidere quædam poterant quæ ex illis definiti liquidò non possent. Circa talia igitur etiam potestatem ac arbitrium sibi servaverat & *κύριος* erat *ὁ ἀρχὴν* illius reipublicæ ipse Deus: quomodo nimirum in aliis rebus publicis istiusmodi potestatem habere debent *ὁ ἀρχοντας*. Et verò legibus *θεοδότοις* quæ Ebræorum rempublicam moderari debebant, non licuisse ulli homini privato ausu aliquid addere sive demere, id ex fertis verbis dicitur *Deut. IV. & XII. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. Custodite mandata Domini Dei vestri, qua ego precipio vobis.* Hoc igitur argumento maximo est; juris illius maiestatis, quod in legibus ferendis est positum, nihil quicquam penes hominem fuisse.

XI. Ut autem potestas leges ferendi penes Deum, sic pariter immunitatem & *privilegia* concedendi potestas fuit. Ita qui ex tribu Levi erant, omnes à militiâ jubet esse immunes & sacro muneri addixit, *Num. 1.* Immunitatem à militia concessit etiam aliquibus aliis, utpote qui vineam noviter excolere cœpissent: qui uxori se despondissent necdum domum eam duxissent: qui novas ædes extruxissent nec dum eas incolere cœpissent: denique qui timidi essent & cæteris etiam metum viderentur incussuri. Quomodo hæc leguntur *Deut. XX.*

XII. Porro & belli gerendi arbitrium in gente Israëlita Deum sibi reservasse, & penes Deum illud fuisse, de eo dubitari non potest. Non enim vel castra ex arbitrio suo locare aut mutare populo in itinere fas fuit. Deus præerat & intererat præliis. Versabatur in gente Israëlita, *Num. XIV Deus in medio vestri est,* inquit Moyses, & *pro vobis contra hostes pugnabit, Deut. XX.* Ipse Deus jubet numerari populum, ordines constitui, & prælium iniri *Num. 1.* Ita singulos tribuum præfectos jubet in acie in primo ordine locari *Deut. XX.* Jubet etiam prælium inire cum Midianitis, & internecione delere eos, quis gentem Ebræorum ad

idololatriam illexerant Num. XXV & XXXI. Quemadmodum autem semper feliciter præliabantur, quoties Dei iussu id faciebant Israëlita, sic contra turpiter rem gerebant & magna clade afficiebantur, cum injussu Dei pugnabant. Moyses in quarto historiarum suarum sacrarum c. xiv. dehortatur gentem suam, ne inirent prælium: *Dominus vobiscum non est, inquit, ne corruiatis.*

XIII. Est & de Magistratibus tandem ostendendum nobis, quod ipsorum quoque instituendorum arbitrium penes ipsum Deum remanserit in Ebræorum republica. Fiet id commode satis, dum de ipsis magistratibus, qui in republica Ebræorum fuerunt, disseremus. Antea autem, quam hoc faciamus, consideranda proponimus illa ipsa S. Scripturarum verba, quibus Deus ter Optimus M gentis Israëlita REX disertè appellatur. Nimirum hinc etiam oppidè fiet manifestum, quòd *κύριος* sive summam potestatem, qualis in aliis rebus publicis penes homines esse solet, in Ebræorum republica servasse sibi ipsum Deum. Igitur jam tum Exodi xix, *Erius mibi regnum sacerdotale*, dixit ipse Deus. Cum porro Ebræi postularent, ut sibi Rex daretur, quales finitimæ ipsis gentes sibi præfecerant, Deus ad Samuelem loquitur in hunc modum: *Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi: non enim te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos.* Regnaverat igitur ipse Deus in Israëlita gente, antequam propriè dictus rex ex hominibus constitueretur: & eo modo postea non regnabat Deus cum ex hominibus Ebræis Rex esset datus. Idem verò clarissimè innuit Samuel, ubi suæ genti *κακοίθυνας* illam exprobrat, quod postulassent sibi regem dari. Cum *videretis*, inquit, *Nabatum Ammonitarum Regem bello vos appetentem, dicebatur mibi: Non tu sed Rex vobis dominabitur, cum tamen ipse Iehova Vester Rex esset.* Sed & illud huc pertinet, quod cum Gideon rem bene gessisset, & quidam ex gente Israëlita ipsum Regem eligere & regnum posteris ipsius itidem addicere velleat,

vellent, quod, inquam, ipse Gideon ira respondit: *Ego nequaquam dominabor vobis, sed lebova vobis dominabitur.* Syracides Lud. III. 13
denique expressit idem hisce verbis: *In unamquamque gentem praeposuit relictorem, καὶ προσλαβὲν τὸν Ἰσραὴλ αὐτῶν μερίδα, & pars Dei Israël facta est manifesta.* Germanicus noster interpres Lutherus sensum commodè expressit hunc in modum: *über Israel ist er selbst Herr worden.*

XIV. NUNC ad id accedemus, quod paulò antè institueramus dicere. Qui igitur ex hominibus populo Israëlítico præfuerunt usque ad Saulem, illi non summam reipublicæ potestatem, aut quæ jura dicuntur majestatis, ipsi habuerunt, sed duntaxat ἀρχαί sive magistratus stricta significatione vocis sunt dicendi. Ex mente autem Philosophi ἀρχαί sive magistratus maxime illi sunt appellandi; ὅσαι δὲ ἀπέδδοται βυλοσσοῦ πρὸς πάντας, καὶ κρείται καὶ ἐπιτάξαι, καὶ μάχισαι τὸν, quibus datum est deliberare de quibusdam, & judicare sive statuere, & mandare sive jubere, & maxime hoc postremum. Gessit ergo istiusmodi magistratum in populo Israëlítico primus omnium MOYSES. Quem habito respectu ad Deum, qui summam potestatem sibi in populo Ebræo servaverat atque adeò illius Rex erat, haud absurdè Proregem dixeris. Certè *Dent. XXXIII vers. 1* in benedictione Moysis habentur verba, cum quibus id non malè congruit. Apud vulgatum interpretem illa ita sonant: *Erat Moyses apud relictissimum Rex.* Osiander autem ita corrigit: *Et fuit Moyses in relictio Rex, in colligendo capitibus populi in unum tribubus Israel.* Leonis Judæ versio hæc est: *Et fuit aquabilis Rex.* Illam Vatablus immutat hoc modo: *Fuit autem in Israël (tanquam) Rex.* Quicquid sit de unâ voce Ebræâ, de qua sententiarum animadvertere est divortium inter interpretes, Moyses utique Rex hic videtur dici. Verum id omninò intelligendum, quomodo Vatablus intelligit, quod nimirum Moyses fuerit tanquam Rex. Atque eodem modo commodè aoster interpres Germanicus: *Er vormalt das Amte*

cinis Röniges. Verus utique Rex haud fuit, neque unquam se pro vero Rege gessit, qui se afflictiſſimum mortalium queribundus profiteretur, Num. XI & XII.

XV. Cæterum gessisse Moysen magistratum, habuisseque ipsum potestatem, peculiari tamen modo ab ipſo Deo dependentem, deliberandi, statuendi, & mandandia, c. de controversiis judicandi in gente Ebræorum, id ex historia facta, quam ipse Moyses conscripsit, abundè liquet. Cum per deserta Arabiæ in Palestinam tenderent Ebræi, aliquanto tempore solus Moyses causas dijudicaret omnium: ut operas matutino tempore exorsas in multum vesperæ produceret, & vires suas nimium quantum exhauriret. Quod cum lethro generum suum invisens animadverteret, judicia aliter instituendi consilium ipsi dedit. Sacer scriptor memorat illud hisce verbis: *Res quam tu facis, non est bona. Omnino marcesces & tu & populus iste, qui tecum est. Nam gravius est negotium quam ut tu hoc solus conficias. Audi igitur vocem meam, consulam tibi, & erit Deus tecum. Tu gere curam populi coram Deo, & refer causas ad Deum, & doce eos statuta & leges, & viam eius ostende in qua ambulent, atque opus quod faciant. Porro ex omni populo, tu proſpice viros fortes, timentes Deum, viros veraces, odientes avaritiam, & proſpice illos tribunos centuriones quinquagenarios & decuriones. Illi judicent populum omni tempore: omnem verò rem gravem qua inciderit, ad te referent; ipsi vero universas res parvas judicent, levabuntque te cum fuerint tecum.*

XVI. Non insuper id consilii habuit Moyses, atque ex eo operæ, quæ ipsi soli hætenus incubuerat, partem in alios derivavit. Audierat ipse & dijudicaret causas suæ gentis, promiscuè minimas cum maximis. At ex consilio foceri, in litibus magis liquidi juris judicandi laborem aliis delegavit, nulla judiciorum parte sibi reservatâ, nisi quando lex ipsa vel deficeret vel obscurior esset. Certè in consilio Jethronis hæc sunt: *Tu gere curam populi coram Deo, & refer causas ad Deum. Moyses ipse Deut. 1. 18*
scribit,

Exod.
xviii. 17.
& seqq.

scribit, in hunc modum illos à sese constitutos iudices isthòc tempore sese allocutum: *Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me & ego audiam.*

XVII. Verùm illi ipsi quos Moyses ita instituit iudices, ex quibus & quemadmodum fuerint instituti, non perinde liquet. Possit sanè cui videri, fuisse illos jam antea capita tribuum, eoque in potestate positos, cum ita Moyses memoret se dixisse: *Et sumpsi capita tribuum vestrarum, viros sapientes & nobiles, & constitui illos capita super vos, principes chiliadum, principes centuriarum, principes pentecostium, principes decuriarum, & præfècos tribuum vestrarum.* Non licet tamen hoc ipsum ex illis verbis colligere; Capita enim seu principes audiunt etiam, quibus nulla in alios competit potestas, modo præ aliis vel virtute vel re quadam alia emineant: quales sanè illi fuerunt *sapientia & nobilitate.* Vulgatus interpres hosce principes vocat & quidem primi ordinis *tribunos* (commodiùs fortassis chiliarchos dixisset) secundi ordinis *centuriones*, tertii *quingusgenarios*, quarti denique *decanos.*

XVIII. Quales fuerint illæ chiliades, hecatontades, pentecostyes, atque decades, de eo iridem omnium non eadem est sententia. Non potest tamen quenquam prudentum fugere, illam populi divisionem summè fuisse utilem, & sapientissime institutam: quia nimirum ingens hominum numerus non potest commode in ordinem redigi & gubernari absque ejusmodi populi distinctione. Eapropter sane illa passim in militiæ quoque usum traducta est. Cæterum de capitibus quæ dixi populi sic distincti, legimus conjecturam Bonaventuræ Cornelii Bertrami; quam etiam ipsius verbis huc adscribemus: *Ex Josue cap. VII liquet, populum Ebraum distributum primùm fuisse in tredecim tribus, tribus illas in Septuaginta gentes, quas Hebrai animas vocant sapius quàm Mischpachoth, quod vulgò exponunt familias: septuaginta illas gentes in familias, quas Ebrai serè appellant Batim, id est, domos, domos illas in Gesarim, id est, viros seu capita. Capita vero seu viros.*

De Rep.
Ebræ. vi.
p. 60. edit.
Constant l^{re}
Empereur.

hic

hic appellamus qui patres familias sunt, filiosq; & quam Latini familiam appellant habent. Chiliarchos, Centuriones, Quinquagenarios & Decuriones, ut jam subindicavi, non per gentes qua duntaxat septuaginta erant, designatos puto: nec per eos qui propriè dicuntur gesarim, id est, viri seu capita, quum immenso fere numero futuri essent, sed per batim, id est, domos seu familias.

XIX. Cæterùm fuerunt quidem singulæ tribus divisæ in gentes: hæc porrò in domos: domus denique constituerunt ex pluribus patribus familias: quod autem gentes illæ exactè septuaginta fuerint, non apparet. Quot & quæ singulorum tribuum gentes aut familiæ fuerint, cum Ebræi in desertis Arabia quadraginta annos ferè exegissent, rectius videtur intelligi posse ex *vigesimo sexto Num. capite*: & verò secundum illam distributionem populus jam occupatâ Palæstinâ semper fuit divisus. Quod item Bertæmus existimat, chiliades illas, hecatontadas item, pentecostyas & decadas esse *domorum* (quales nimirum in Josuæ capite *septimo vers. 17.* intelliguntur, non patrum familias) id non omni procul est dubio. Verisimilius dixeris, esse illas chiliadas *patrum familias*, cum eundem loquendi modum de præfectis militum passim usurpatum videamus. Quemadmodum enim Moyses dicitur constituisse principes chiliadum & centuriarum qui causas judicarent, ita etiam præfecti militum dicuntur, alii quidem principes chiliadum, alii hecatontadam. Videantur modò postrema *capitis XXXI Num. tmemata*. Chiliades nimirum hæc atque itidem hecatontades militares, cum fuerint singulorum virorum: fuisse igitur & alteras illas tales, per est verosimile. An vero principes chiliadum, hecatontadam, pentecostyas, & decuriarum, qui causas dijudicarent, subordinati invicem fuerint, quomodo principes chiliadibus & hecatontadibus militum præfecti utique fuerunt, de eo amplius videtur cogitandum.

XX. Hos igitur minores magistratus & iudices divus Moyses instituit, ipse autem à Jehovâ immediate fuit institutus.

Ubi

Ubi observandum: quod illi à Moyse instituti munus suum proprio consilio propriaque prudentiâ tantum administraverint: Moyse verò quàm maximè egerit tantum internuncium Dei. Neque verò quidquam legas alicujus in republicâ momenti à Moyse actum, nisi speciatim id jubente Deo. Eoque Moyse mandata immediatè accipiebat à Deo, etiam quando castra mutanda, aut bella gerenda cum hostibus essent; nec aliâ autoritate constituebantur Chiliarchi & Tribuni militum. Sic *Num. XXXI* Moyse à Iehova jubetur ulcisci Midianitas. Post Moyse mandata summi Numinis perfert ad populum: jussu illo deligere atque instruere qui in militiam proficiscantur. Ipse tamen delectos dicitur misisse & amandasse in campum.

XXI. SUPEREST de illa magistratum institutione agere, de quâ narrare putatur sacer scriptor Moyse *libro quarto cap. XI.* quæque paulò ante facta est, quam eò penetrasset gens Israëlita, unde exploratores in Palæstinam mittebantur. Incesserat nempe tum gentem contumacem fatieras manna, mirabilis edulii, quo aliquamdiu victitârât, atq; ex adverso carniû appetitus. Aegrè etiam fecerat populus optimo suo *izahubi*, carnes ab ipso exposcens, quod inde gentem abduxisset ubi carniû fuerat affatim. Queritur igitur Moyse de suâ miseriâ, & mori præoptavit quam illam perferre amplius. Ipsa Moyse verba sunt illa: *Unde mihi esset caro, quam dem toti populo huic? nam sicut, adversum me dicendo: Da nobis carnes, uti comedamus. Non possum ego solus ferre onus totius populi huius, nam grave hoc est supra me. Deus autem Moyse deligere jubet Septuaginta viros, ex primoribus & præfatis seu moderatoribus suæ gentis, eosdemque ad tabernaculi ostium ducere; addens, quid tum facturus ipse sit. Tum descendens, inquit, loquar tecum ibi, & seponam de spiritu qui est supra te, ponamque in eis: sic portabunt tecum onus populi, neque portabis tu solus.*

Num. XI. 12.

XXII. Magnus Grotius dicit, hæc locutum esse Deum ad
 Q Moyse,

*Annot. ad
 Matth. v.*

Moysen, cum questus hic esset, supremorum judiciorum ac relationum oneri (quod hactenus sustinuerat) sese non sufficere, & Septuaginta illos Spiritu novo (judiciali) instruxisse, iussisseque partem oneris ferre, supremorum nimirum judiciorum & relationum. Constans porrò doctorum multorum sententia est, institutum hic à Deo concilium illud atque SYNEDRIVM esse, cujus vim Herodes Rex fregit, majoris momenti causis, quæ in singulis civitatibus decidi non poterant, dijudicandis consecratum. Quod si autem in primos hujus sententiæ auctores inquiras, fortè non reperire fuerit alios, quam Thalmudicos magistros. Hi enim diserte hanc Synedrii magni originem tradiderunt *Titulo Sanhedrin cap. 1. paragr. VI*: mirifice contortis scripturæ dictis abusi: ceu unicuique palam esse potest, saltim ex Latina Tituli illius Thalmudici versione à Joanne Coccejo curata. Thalmudicos autem magistros illos secuti sunt, quotquot illorum traditionibus fidem habendam esse arbitrantur: quales sunt cum Rabbinii omnes sequioris ævi, tum nonnulli nostræ tempestatis Christianorum literaturâ Ebræâ præstantium. Multa sane de illo magno Synedrio, quod detortâ Græcâ voce *συνεδριον* Ebræis jam olim Sanhedrin appellatum fuit, ex Rabbinorum cum Thalmudicorum tum aliorum adytis de promunt, queis in illa se penetrare hactenus collibuit.

XXIII. Ex Moysis Maimonidæ *Validâ manu*, & quidem *Halacha Sanhedrin*, producit quædam Wilhelmus Schickardus in suo *de Iure Regio* commentario, quæ ibi legere est volenti. Non continemus nos, quin pauca illinc huc etiam transferamus: *Senatus major in Sanctuario erat & vocabatur Sanhedrin magnum. Numerus illorum erat LXXI sicut dicitur: congrega mihi septuaginta viros de senibus Israël. His Mose præfuerat, sicut dicitur: stabunt ibi tecum. Ecce in summa septuaginta unus. Qui grandior sapientiâ ceteros omnes antecellebat, eum faciebant Præsidem seu caput confessus. Is ipse est, quem eruditi ubique terrarum appellant NASI, hoc est Præ-*

Schickard.
cap. 1. th.
p. 3.

sem,

peno, iugue præst loco Moyſis magiſtri noſtri. At qui inter Septuaginta ſenatores annorum ratione natus maximus erat, eum collocabant à dextris illius, vocabantq; ABH BETH DIN h. e. patrem conſiſtorii. Ceteri ſexaginta novem ſedebant ordine promotionis & dignitatis ſue. Quo quiq; major in ſapientia, quàm collega ſuus, eo locabatur propius ad ſiniſtram Principis. Circum ſecum ſedebant autem in dimidiam quaſi arcem ſemicirculariter, ut eos ambo præſides, Princeps & Pater, omnes ſimul in conſpectu haberent.

XXIV. Credendum ſcilicet cenſent viri eruditi in his Moyſi Maimonidæ & Thalmudiſtis, tanquam ex certa traditione hæc talia habentibus. Cæterum quod pace illorum liceat dicere, non profeſſo ii ſunt Thalmudiſtæ, multò minus is eſt Maimonides ſcriptor recens, quibus tutò credas antiquiſſimas populi Ebræorum res, nullis ſuppeticibus ſacri Codicis testimoniis: cum conſter, fabulis plurimis imo portentosis mendaciis dudum omnem eos merito decoxiſſe fidem; etſi quandoque id quod vero eſt conſentaneum dicant. Nec verò illi omnia ex traditione acceperunt, ſed quàm frequentiffime ſua commenta ~~παρρησια~~ ~~παρρησια~~ nomine ſolent venditare. Imo quantumvis plurimum etiam inter ſeſe mutuo diſſideant, omnibus tamen illis fidem æqualem præberi, imo divinæ Legis eſtatis æquiparari, interdum & anteferi poſtulant; impietate an impudentia majore incertum, nefariâ verò & piorum nemini non execranda. Quoniam illa verò eſt ratio penè in univerſum Thalmudicarum omnium narrationum, manifeſtum eſt, quod attinet quidem collegium Septuagintavirale à Moyſe inſtitutum, non poſſe de ejus uſu, ratione, & duratione quidquam certi, niſi ex ſacris codicibus haberi. Hi verò, niſi admodum fallar, ab iis Judaicis Rabbīnorum narraſionibus plurimum diſſentiunt.

XXV. Principio enim notandum eſt, illo ipſo Numerorum loco, ubi Synedrium tale, quale diximus, inſtitutum eſſe vulgò creditur, de ſummi alicujus judiciis inſtitutione vix leviter agi.

Num. xi.

Non enim legitur, Moysen fuisse questum de onete aliquo summorum iudiciorum, quod haecenus sibi incubuisset: quia jam ex consilio Jethronis plurimis molestiis erat levatus: sed simpliciter de onerosâ totius populi curâ. Verba conquerentis apud Deum sunt: *Cur imposuisti pondus univèrsi populi hujus super me? Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi.* Respondens Deus jubet eligere Septuaginta viros: *ut sustentent, inquit, tecum onus populi & non tu solus graveris.* Jam verò onus Moysis, illo quidem tempore, non tam erat situm in iudicando, quam in omnibus populi negotiis audiendis & ad Deum deferendis, adeoque in perpetuâ illa molestiâ agendi inter populum & Deum. Non pertinebant autem illa negotia ad lites & controversias, nisi tantum, si quando lex vel deficeret, vel esset obscura, ceu jam supra est dictum. In hujus itaque oneris (quod nondum compositâ republicâ & in vagâ illâ populi vitâ non potuit non esse maximum) levamen, non autem proprie iudiciorum ergò, lecti sunt illi Septuaginta. Hinc sane iidem acceperunt partem Spiritus sancti, quo unus Moyses haecenus fuerat prædixus, adeoque etiam ipsi facti sunt Prophetæ: quo Spiritu simpliciter ad iudicia non fuit opus. Quin imò videtur illud collegium Propheticum, post obitum Moysis republicâ jam statâ, deluisse: cum primis munere illo consulendi Deum in causis dubiis post translato in collegium Levitarum, aut extraordinarium à Deo constitutum pro tempore iudicem: qua de re agitur *Deuteronomii c. XVII.* Certè in toto Veteris Testamenti codice, Prophetici confessus iudicarii ex Septuaginta viris constantis, aut verò alicujus collegii Prophetici, tantum ex illo Prophetarum ordine compositi, nusquam fit mentio, sed Prophetarum incertus semper post fuit numerus.

II.

Annot. In
Matth. v. 1.

XXVI. Lecti porro illi Septuaginta fuerunt ex Senioribus & præfatis sive moderatoribus populi, adeoque *habuerunt jam antea populi curam*, ut rectè dicit Hugo Grotius. Imò pars illorum

rum fortassis jam antea causas dijudicaverat: pertinens nimirum ad eos, quos supra iudicandis libris chiliarchos, hecatontarchos, pentecontarchos & decadarchos constitutos fuisse dicebamus. Moysen enim Deus iussit Septuaginta seligere, quos *norat populi esse seniores & Schotrim, h. e. moderatores, præfectos, iudices.* At *Schotrim* sunt illi ipsi chiliarchi, hecatontarchi &c., qui de tribunali pronunciabant. Liquet id ex Deuteronomio Moysi, ubi ita ipse loquitur: *Accipiens itaque primores tribuum vestrarum, homines sapientes & cognitos, constitui istos primores vobis, chiliarchos & centuriones & præfectos quinquagenos & decuriones & Schotrim, h. e. moderatores per tribus vestras.* Moderatores sive præfecti hi non sunt alii à cæteris. Hinc in Exodo, ubi eadem res memoratur, vox illa prorsus omittitur.

Deut. c. 2.

Exod. cap. xvii. 16.

XXVII. Ex Rabbīnorum commentariis quidam depro-
munt, quod *Schotrim* sive moderatores illi fuerint lictores sive apparitores cum virgâ & flagello; utpote Wilhelmus Schickardus, Nicolaus Fullerus, Constantinus l'Empereur. At profectò ex licitoribus lectum esse Propheticum illud collegium cui persuadebitur Septuaginta interpretibus illi *Schotrim* sæpe dicuntur *ἑκαταμηνεσιγῶντες*, fortasse quod accusationes ad iudices introduxerint. Nam apud Athenienses *ἑκαταμηνεσιγῶντες τῶν ἑκαφῶν* dicebantur, qui certam *καταγορεῖν* speciem, nimirum τὰς ἑκαφῶν, ad iudices introducebant. Quamvis verò neque hæc ratio nominis satis videatur conveniens, fortassis tamen est verosimilior etiam illâ, quam S. Augustinus exposuit hisce verbis: *Moses in populo Dei constituit, qui docendus literis præsent, priusquam divina legu ullas literas nossent. Hos appellat Scriptura Grammatosagoges, qui Latine dici possunt literarum induciores, eò quod eas inducant vel introducant in corda discipulorum.*

l. de iure Reg. p. 97.
F. lib. 111.
Miscel. c.
19. l. Emp.
Annot. in
Bert. de
Rep. Hebr

de C. D. l.
xlv. c. 39.

XXIIIX. Licet verò Septuaginta illi Prophetæ in partem curæ illius Prophetiæ venerint cum Moysse, multum tamen illo fuerunt inferiores: ideoque longè aliter per ipsos respondit

Deus, quam per Mōysen. Quod ipsum Deus ipse significat *Numerorum XI, 67. s.* Multum itaque eximia mansit prae omnibus Moysis autoritas. Hinc solus legitur postea jussu Jehovæ exploratores in Palæstinam misisse: Solus legatos ad Edomitatum Regem amandasse: Solus jussus etiam est, ut Midianitas ulcisceretur. Quam maximè Solus ille etiam postea mandata Jehovæ genti suæ exposuit.

Numer. c.
xxvii. 18.

XXIX. PORRO autem cum divinus Moyses per *quatuordecim* didicisset, se diem suum jamjam obituro, & quidem antea, quam gens, cujus hactenus summus dux fuerat, in Palæstinam penetrasset; precatur ipse Deum, ut suæ genti præficeret alterum, qui illam fidi pastoris in modum duceret ac gubernaret. Annuit Deus, atque ita respondet: *Sume tecum Josuam filium Nūni, virum in quo est Spiritus meus, ut imponas manum tuam illi, hissensque illum coram Elbazare sacerdote & coram toto cætu, mandatis instruas illum ante oculos eorum, & impertiaris ei de gloriâ tuâ, ut auscultet eî totus cætus filiorum Israël.* Cum igitur decessisset Moyses, surrogatus in ipsius locum est ille ipse JOSUA, vir consimili prorsus sanctimoniâ, integritate, & innocentia conspicuus, & ad secretiora cum Deo colloquia itidem admissus. Verba quibus ipsum post Moysis obitum alloquitur Deus, initio libri, qui ipsius nomen præfert, est legere. Ibidem verò & illud dignum observatu occurrit: professam esse gentem Ebræam, se Josuæ dicto velle audientem esse, quemadmodum ipsi Moysi fuerat. Et vero post illa Josuæ auspiciis gerebantur omnia.

Deut. xvi.
8.

XXX. SED opportunum nunc forte est, saltim paucis docere, quomodo *Magistratus* institui debuerint in Palæstinâ. Est verò id expositum à Moysè, antequam defungeretur in conspectu quasi ipsiusmet Palæstinæ. *Judices, inquit, & moderatores constituto tibi in singulis partibus tuis, quas Jehova Deus tuus dat tibi per tribum tuas, qui judicent populum judicio jussu.* Intelligere verò hinc est, cum in singulis urbibus fuisse iudices institutos, tum popu

populo datum jus eos sibi eligendi ex suo numero, tantum habita haud dubie ratione prudentiæ & justitiæ.

XXXI. COETERUM pergit Moyses paucis inter-
 jectis: *Si occulta erit res tibi in judicio ferendo, inter eadem & eadem, inter litem & litem, aut inter plagam & plagam, è rebus controversis intra portastuas, tunc surgens ascendes ad locum, quem elegerit Jebova Deus tuus. Et adibis sacerdotes Leviticos, vel summum Judicem, qui erit diebus illis, ut consulaseos & judicent tibi statum illius judicii. Deinde facies ex præsstituto illius sententiæ, quam indicaverint tibi; profectus à loco illo quem elegerit Jebova, & observabis, ut facias secundum omnia quæ docuerint te. Ex præsstituto legu, quam docuerint te, & secundum judicium illud quod dixerint tibi, facito. Ne recedito ab eâ sententiâ quam indicaverint tibi, dextrorsum aut sinistrorsum. Vir autem ille qui commiserit superbe, ut non auscultet Sacerdoti constanter ministranti ibi Jebova Deo tuo, aut Summo Iudici; utiq; morietur vir ille, & tolles malum illud de Israël.* Hactenus Moyses. Verum de sensu horum verborum non una est omnium sententiâ; sive judicium ipsum spectes, sive eos quibus judicium committitur. Sunt enim qui existiment, judicium illud fuisse confessum *avv& juov* administrandi totam rempublicam, conjunctum cum infallibili sapientia omnes de sacris ac religione ipsa enatas controversias decidendi. Porro judicium hoc alii uni Summo Pontifici, alii & huic & Septuaginta illis quorum ex *Numeris* supra meminimus, committi arbitrantur, quasi hisce verbis denuò sit constitutum Synedrium magnum. Non desunt, qui duo hęc judicia censent instituta, alterum forense, alterum ecclesiasticum. Quamvis verò hæc sententiæ per sint celebres, & ob auctoritatem assentientium doctorum invenerint applausum magnum; fortassis tamen non fuerit difficile monstrare, quantum aberrent à vero.

XXXII. *Primo* igitur, ad certa tantum & quidem pauca, nimirum duntaxat ad controversias dubii juris inq; nonnullis negotiis, judicium hoc ex instituto divino pertinuisse, significant ipsa
 Dei

Deut. XVII.
 2, 9, 10, 11.
 11.

Dei verba commate octavo. Quæ optimè exponuntur in notis Vatabli: *Sic causa aliqua fuerit ambigua & difficilior, quam ut de illâ pronuciare possis: cuiusmodi inter sanguinem & sanguinem, h. e. inter innocentem & crimine capitali damnandum, qui alii rationibus tibi videtur esse innocens; inter causam & causam h. e. inter litem pecuniariam & qua fit minoris momenti: vel inter litem actoris & litem defensoris: inter plagam & plagam h. e. inter livorem & vulnus.* Non igitur hoc loco à Deo cuiquam committitur cura totius reipublicæ, sed tantum nonnihil ad partem pertinens iudiciariam, quæ inter præcipuas administrandæ reipublicæ infima est. Nonnihil, inquam. Nempe demum *judicium* inter portas variantibus verbis. Tum scilicet tandem licuit consulere Sacerdotes. Fere quemadmodum ex Jethronis consilio Moyses suscepit iudicanda tantum ea, quæ difficiliora erant & ambigui juris.

II.

XXXII. *Secundò, quamvis huic iudicio voluerit Deus ab omnibus obtemperari, non tamen hinc debet colligi, fallere vel falli illud non potuisse. Eodem enim modo: in ore duorum trium testimonium voluit Deus, ut omne constet verbum; & tamen sine dubio etiam duo aut tres potuerunt in falsum testimonium consentire: imò ipse sacercodex hujus non unum rei gestæ exemplum suggerit. Similiter diserte præcepit Apostolus Coloss. I 11, 20: Filii obedite parentibus in omnibus. Ephes. v. 24: Uxores suis viris subiectæ sint in omnibus.* Non tamen hoc ipso significavit, parentes & maritos à recto nunquam aberrare. Tantum igitur voluit Deus populo nullam dare potestatem detrectandi sententiam illius iudicii. Digna lectu sunt, quæ ad hunc locum commentatus est Dionysius Carthusianus: *Dicit glossa Hebraica, ut refert Lyra; etiamsi dixerint tibi, quod dextra tua sit sinistra vel è converso, talis sententia est tenenda. Quod reprobatur Lyra; quia sententia nullius hominis, cuiuscunque sit autoritatis, si contineat manifestè falsitatem sive errorem, servanda est. Quæ reprobatio vera est, si glossa illa Hebraica dicere velit, quod talis sententia sit tenenda ita,*
ut ei

Deut. xvii.

4. & xix. 17.

Mat. xiii.

16.

1 Cor. xiii.

20.

ut ei mente consentitur, tanquam vera & iustæ. Si autem vult dicere, quod est tenenda ita, quod pœna aut damnum sententia debeat patienter tolerari ab innocente, qui non potest ad altiorem iudicem in hoc mundo habere recursum, potest salvari. Nam & Gregorius ait, quod siue iustè siue iniustè liget Pastor, sententia ejus tenenda est gregi. Fateor tamen, iudicium illud infallibile fuisse ante Babyloniam captivitatem, quando ex Dei mandato omnia instituit. Etenim in dubiis omnibus tunc semper à Sacerdote consuli & potuit & debuit oraculum illud *Urim*, appellatum propterea *Rationale iudicii*. Et vero huc spectat verbum illud *ἰμφοτικόν*: non destinatum à verbo quod annunciabunt tibi. Fuit nempe summus Sacerdos hac in re non nisi Dei nuncius. Quapropter & Diodorus Siculus in Eclogis Photianis ait: *ἁρχιερεὶς νομιζέσθων ἀντιπρόσωπος θεοῦ ἐστὶν τοῦ θεοῦ προσηγορεύων*. Certè ex eo, quòd v. 22 habetur, non licet colligere ipsiusmet Sacerdotis infallibilitatem, nisi etiam dicendum sit, iudicem fuisse infallibilem. Æquè enim de Iudice, atque de Sacerdote sermo est, si meliores interpretationes Ebraei textus consulamus. Qualis est præter illam Tremellii & Junii, quâ supra sumus usi, ipsius Xantis Pagnini, & Græca vetus, & Germanica Lutheri, Taceo nunc & Veteris & Novi Testamenti monumenta, dare nobis perquam multa exempla Pontificalium in iudicando commissorum criminum.

XXXIV. Tertio non uni Summo Sacerdoti commissum tale esse iudicium, manifestè utique liquet ex verbis disertissimis commatis noni decimi & undecimi: *Venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore &c.* In hisce sane verbis non de unâ personâ sed de multis agi, qui iudicare debeant, sole meridiano clarius est. Porrò illi, qui in sacris *Iudices* καὶ ἰσοχῶν dicuntur, cuiusmodi fuere post Moysen, Josua, Othoniel, Debora, Thola, Jais, Jephtha, Samson,

R

Samuel,

Samuel, alii, etiam ipsi judicaverunt totius Israëliti populi difficillima quæq; & tamen tantum abest, ut fuerint Sacerdotes summi, ut ne quidem, unico excepto Samuele, Levitica fuerint tribu oriundi. Nusquam præterea legas in monumentis sacris, Summum Sacerdotem solum vel consultum fuisse de jure, vel de jure pronunciasse: nisi quòd id fecisse Eli sit verosimile: qui tamen id Judicis potius potestate, quàm simul forte fuit functus, fecit, quam Sacerdotis. Penes Pontificem maximum postremò non fuisse summum judicium, sed penes Synedrium magnum, constans utique est Judaicorum magistrorum sententia. Hinc Schickardus Thalmudicas traditiones secutus scribit: *Summus Sacerdos non tantum ob varias pollutiones, de facili contingentes, suscitationis ritu cadi sed & pro suo occidi potuit, si mortem ex lege mereatur.* Subjungit sententiam Thalmudicam ex *bala. kel. hamnikd.* ita versam: *Pontifex judicat & vicissim judicatur, atque testantur contra eum: sed copulatio eum nemo judicat, nisi Synedrium magnum.*

De jure
Reg. c. 12.
p. 60.

XXXV. Aliud quartò hoc judicium esse, quàm illud Septuaginta virale Moyse adjunctum, non uno est argumento colligere. Etenim illud jam tum dudum erat institutum: hoc autem demum instituentum, post occupatam jam Palestinam, fuisse, liquet ex illis: *ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Item: Facient quodcumq; dixerint, qui præsumt loco, quem elegerit Dominus.* Illud porro fuit constitutum ex omnium tribuum hominibus: hoc ex solis Levitis coisse, indicant illa: *Venies ad Sacerdotes Levitici generis.* Illius munus totum fuit Propheticum: hoc circa lites quasdam, quarum decisio superabat captum inferioris ordinis judicium, occupari tantum debuit, ut paulo ante ostensum. Illius præses haud dubiè fuit Moyses: hujus autem Summus Sacerdos.

XXXVI. Quamvis porrò hoc judicium Sacerdotale: Synedrio postquam multa secula originem & occasionem sortitò dederit, reverè tamen ab institutis Synedrii plurimum alio.

Hoc enim Levitici generis senatores tantum admittit: Synedrium autem præter sacerdotes habuit assessores ex aliis quoque tribubus allectos. Hoc ad controversiarum paucarum iudicium fuit tantum adstrictum: Synedrii verò ampla cum primis, si Judæorum quidem magistris credimus, fuit potestas. Schickardi verba sunt: *Senatus ille Magnus cognoscebat præcipue tantum de rebus magni religionem & rempublicam attinentibus, v.g. de controversiis legalibus, anno intercalari, pseudoprophetis, apostatu, excommunicandis, de Rege, bello, fœderibus, legatis, velligalibus, publicis edificiis, magistratibus inferioribus &c.* Præses illius Levitici iudicii sine dubio semper fuit ipsemet summus Sacerdos: at Synedrii princeps non potuit non interdum esse aliquis alterius tribus. Si verum quidem est, quod Moyse Maimonides scribit apud eundem Schickardum: *Qui grandior sapientiâ ceteros omnes antecellebat, cum faciebant Præsidem seu caput confessus, is ipse est, quem eruditi ubique terrarum appellant NASI h. e. principem, iug præf loco Moysis Magistri nostri.* Imo secundum Abravanelem, temporibus Hasmonæorum Princeps domus Jehuda semper fuit caput Senatus Israëliti, nuncupati Sanhedrin: ut scribit Menasseh ben Israël in Conciliatore quest. LXV. Genes. p. 92.

c. 1. th. 22

XXXVII. Verosimilius sane cui videatur, Synedrium magnum aliquod constitutum demum esse post Captivitatem Babylonicam, & quidem maximè Hasmonæorum tempore, idque ad effigiem Senatus à Josaphato Rege olim compositi, cujus sit mentio in Paralipomenis. Constitutum certe Sanedrin demum esse, quo tempore Græcæ linguæ usus inter ipsos Judæos jam invaluerat, ipsa vox ex Græco orta liquidò ostendit. Illa verò lingua cæpit deniq; populo esse frequens, potentibus in Palæstina rerum Syriæ & Ægyptii regibus Macedonici sanguinis, post Alexandrum Magnum. Quod attinet verò tribunal à Rege Josaphato institutum, illud sane ex parte fuit idem cum isto Sacerdotali per Moysem instituto, ex parte cum

¶ Par. xix.
1.

Synedrio. Verba quibus narratur illius iudicii prima institutio, observato sunt digna: *In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas & Sacerdotes & Principes familiarum ex Israël, ut iudicium & causam Domini judicarent habitatoribus ejus. Præcepitque eis dicens: sic agētū in timore Domini fideliter, & corde perfectō. Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitabunt in urbibus suis, inter cognationem & cognationem, ubicunque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus: Ostendite eū, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira super vos, & super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis.* Omnino autem videntur & sequentia illa ad hoc iudicium pertinere: *Et ecce Amarias Sacerdos & Pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias filius Ismaël, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit quæ ad Regis officium pertinent: habebitūq; magistrōs Levitas coram vobis.*

XXXIIX. Hunc Josaphati Senatū habuisse cum utroque illo altero confessū aliquid commune, aliquid etiam diversum, facile est discere ex verbis adductis. Etenim quod admiscuit in confessum non Sacerdotes tantum sed etiam Principes familiarum Israël: item de sacris controversiis & dubiis majoris momenti, nec non de negotiis regiis fas illi fuerit iudicare, cum Synedrii institutis convenit: non autem cum Levitico illo per Moysen instituto. Videntur quoque huic iudicio duo quasi præfides præfuisse: alter in causis sacris, isque Summus sacerdos, alter in negotiis regiis, isque dux domus Judæ. Quod itidem cum Synedrio ex parte convenit, cui non minus duo præfederunt, unus *Nasi*; alter *Abb beth-din* appellatus, ceu liquet ex verbis Maimonidæ *Hal. Sanhedrin à Schickardo* laudatis. Longè major tamen fuit potestas Synedrii, (si iis quæ traduntur Thalmudis titulo *Sanhedrin cap. 1. par. 5* fas est credere) quàm etiam hujus Senatūs, utpote cujus limites longè alios posuerit Josaphat Rex, quantum ex ejus verbis colli-

colligere est. Duorum quoque præsidum Synedrîi alia fuit ratio, quàm duorum quos Josaphat suo illi iudicio præfecit. Quemadmodum sane Nasi fuerit constitutus in Synedrîo, audivimus modò narrantem Maimoniden. De altero pergit idem: *At qui inter Septuaginta senatores annorum ratione natu maximus erat, eum collocabant à dextris illius (Nasi scil.) vocabantque Patrem confistorii.* Verùm de his obiter.

XXXIX. Quintò denique etiam id alienum esse à veritate, quasi duplicis generis sint iudicia constituta, alterum Ecclesiasticum, alterum Forense, apparet ex eo; quod causæ iudicio illi submitte dæ non nisi unius fuerint generis. Neq; verò in sacris literis illis ulla diversi generis licium fit mentio. Urit autem nonnunquam circa idem negotium aliud Ecclesiastici, aliud civilis sit fori: in paucis tamen hoc habet locum, nec propter illa pauca opus fuit duo diversa iudicia constituere. Decepit nimirum viros optimos illud, quod & Sacerdotes hic & Judex sigillatim nominentur. Sed mens legis facile patet, si iudicis nomine intelligamus Suffetem aliquem, qualis fuit Josua & quidam alii libro *Judicum* memorati. Intelligimus nimirum ex illo libro, huiusmodi Suffetes (utimur voce Carthagini olim receptâ) non semper in republicâ habuisse locum; eoque non fuisse magistratus ordinarios, sed tantum extra ordinem, efflagitante necessitate populi, à Deo ipso constitutos. Ut igitur apud Romanos Dictatori omnes ordinarii magistratus cesserunt: ita sine dubio iudiciali cessere cum alii Hebræorum magistratus, tum quoque sacerdotales iudices. Adeoque si quando à Deo fuit aliquis Judex constitutus, perinde illum licuit adire in controversis negotiis, atque Sacerdotale collegium: nec minus ipsius sententiæ fuit standum. Hunc esse sensum legis, patet ex usu quem compertum habemus ex libro ipso *Judicum*. Illos enim finisse populi controversias, sive

uno loco confederint, siue regionem circuerint, nemini non ex libro isthoc est manifestum. Verùm de hisce satis.

XL. Nunc porro super hætenus dicta reflectamus paululùm meatem, & quæ FORMA REGIMINIS in gente Ebræâ sub Mose Josua & Judicibus obtinuerit, consideremus. Pleriq; sane existimant, formam reipublicæ Ebræorum fuisse Aristocraticam omni ante Reges tempestate. Petrus nimirum Galatinus, Carolus Sigonius, Angelus Caninius, Joachimus Stephani, Calvinus, Martyr, Danæus, quos Henningus Arnisæus *Relell. Pol. 11 c. 4 Sect. 5* allegat. Caroli Sigonii quædam verba huc lubet apponere. *Cæterum, inquit, cum de formâ reipubl. quaritur, nihil aliud quaritur, nisi penes quem principatum summa rerum fuerit constituta. Hæc verò primum penes Optimates posita fuit, deinde penes Reges; quorum principatum illum Aristocratiam hoc Regnum Græci vocarunt. Aristocratia fuit sub Moysè, Josuâ, Senioribus & Indicibus: Regnum sub regibus.*

XLI. Tametsi autem hisce ex parte Josephus quoque præverit, imo ipsimet velint videri Josephum auctorem sequi, illum tamen de Judæorum regimine longe aliter statuissè, paulò post liquidò apparebit. Ut vero nostra quoque sententia adferatur in medium, ante omnia ultrò fatemur, nullam ex formis rerumpublicarum, quas Aristoteles nobis descripsit, rei publicæ Ebræorum, illi quæ ante Reges fuit, satis convenire. Omnes videlicet illæ formæ tales sunt, ut *ἡ κρείσσον* siue summa potestas rerum agendarum fuerit penes homines. At in Ebræorum republica *ἡ κρείσσον* illo tempore mansit penes ipsum Deum, & quidem unum illum. Apparet sane id ipsum ex majestatis juribus, quæ majora vocant; legum sanctione, inquam, magistratum institutione, bellorum indictione, quæ Deus sibi uni servaverat, solusetiam interea temporis exercuit.

XLII. Si nuncigitur attendamus, ceu fieri par est, quod unus summam potestatem in republ. Ebræorum ab initio obtinuerit,

tinuerit, Monarchiam merito dicere illam rempublicam debemus. Attamen si id attendamus, quod iste unus fuerit ipse Deus, non homo, abstinendum ab illo vocabulo esse videatur: fingendum verò aliud, quod inusitata huic formæ tribuas. Et sane finxit jam olim Josephus, quo haud malè illum appelles, vocabulum. Apponam verba quædam, quibus vulgares formas & nostram de quâ nunc agimus, inusitatum, complexus est scriptor ille. *Οι μὲν γὰρ μοναρχίας, inquit, εἶδὸν ταῖς ἑλίξιν διακρίσεως, ἄλλοι δὲ τοῖς πλήθει ἐπίτρεψαν τῶν ἔχουσαν τῆν πολιτομασίαν. Οὗ δὲ ἡμέτερον νομοθέτης εἰς μὲν τύπων ὑδοσιῶν ἀπέδειξεν, ὅς δ' αὖ τις εἴπει βασιανμῶν τὸν λόγον ΘΕΟΚΡΑΤΙΑΝ ἀπέπει, ἧν μᾶλλον μέγα τῶν ἀρχαίων τὸ κρεῖττον αἰαθεῖς, καὶ πίσως εἰς ἐυεῖον ἅπαντας ἀφορῶν, ὡς αἴτιον μὲν ἀπάντη ὄντα τῶν ἀγαθῶν, κοινῆς πᾶσι ἀδελφότητος παρέχοντα καὶ ἰδίᾳ.* Horum versio etsi non adeo commoda, quæ Sigismundi Gelenii est, ita habet: *Alii siquidem monarchiæ alii vero paucis alii vero populo potestatem reipubl. commiserunt. Nosset vero legislator nihil horum intendens, veluti si quis hoc dicendo mensuram transcenderet verbi, divinam rempublicam declaravit: Deo principaliter conversationem nostram atq. potestatem excellenter assignans: Et satisfaciens eum cunctos inspicere, tanquam causam bonorum omnium universis hominibus existentem.* Appellat igitur Josephus rempublicam Ebræorum novo vocabulo *θεοκρατίας*. Et sane hoc illud demum est, quo inusitatum formam reipublicæ, in quâ Deus summam potestatem obtinet, exprimere haud incommodè possis. Appareret verò Josephum hic loqui voluisse ἀνεπίβητον, quomodo & aliàs in libris contra Apionem solet. Sed nec aliter decobat pugnantem cum viro, qui doctrinæ eruditionis quo nomine tam erat celebris, ut *Cymbalum mundi* vulgo au-

l. xi. contra
App.

Plin. in
præfati.

XLIII. Invitat hæc res nos ad id, ut in ea, quæ alibi passim de forma regiminis, qualis illa fuit ante exortos Reges & sub Regibus, differit idem Josephus, nonnihil curam nostram profite-

proferamus. Et vero l. iv Δεχαιολογίας cap. vii Mosen introductum ad gentem Israëliticam ultima verba facientem, eaq; inter hunc in modum: *Αριστοκρατία μὲν ἔνι κρείττισι, καὶ ὁ κατ' ἀ-*

liv. Antiq.
cap. 7.

ταῖ βίβλῃ: καὶ μὴ λάβῃ πύθῃ ὑμᾶς ἀλλης πολιτείας, ἀλλὰ πάντων ἐργασίῃ, πρὸς νόμους ἔχουσις δεσπότας, κατ' αὐτὸς ἴσασσι κρείττους. ἀρκεῖ γὰρ ὁ θεὸς ἡγαμῶν ὄντας. Optimum quidem est Optimatum regimen, & in sic administratà republica vivere. Nec est cur aliam ejus speciem concupiscatù: sed prastat, ut hâc contenti in legum & vestrum ipsorum potestate sitis. Satis enim est Deum habere praesidem. Hisce addit: βασιλεία δ' οἱ γίνονται ἕως ὑμῶν, ἔσθ' ὑμῶν ὁμόφυλῶν. Ἐργασίῃ δὲ ἔσθ' ὅτις μὲν νόμους καὶ τῶ θεῷ τὰ πλείονα τῶ φρονεῖν, πρᾶσσίτω δὲ μηδὲν δίχα ἔχει ἄλλως καὶ τῆς τῶν γαστριμαχῶν γλώσσης. Si Regis vos cupido caperit, fit ille gentiliu vester. Is plura legibus & Deo tribuat quam sua prudentia: nihil verò agat prater sententiam Summi Sacerdotis & Senatorum. Cum subjecisset porro, nec uxores Regi multas alendas, nec equis aut pecunia multa gaudendum, quarum rerum copia facile contemptor legum possit evadere, subjungit: καλύσθω δ' οἱ τῶτων τι λέξ' ἀποδοῆς ἔχοι γίνεσθ' τῶ συμφρονεῖν ὑμῶν δωματέρων. Hæc non dubitavit Flavius Mosen ipsum dicentem facere. Cæterum effinxit quidem ille hunc sermonem haud dubie ex capite decimo septimo Deuteronomiis: ibi vero nihil legere est in commendationem Αριστοκρατίας dictum, aut rempublicam Optimatum amplectendam populo esse nec mutandam. Nullo verbo ibi præcipitur, Regi nihil agendum citra Pontificis & Senatorum sententiam: ut nec, si forte Rex fiat potentior pecunia aut equis quàm ferat populi commodum, cohibendum illum esse. Mala itaque fide Josephum hic recitasse Moſis sermonem, non potest non omnibus esse liquidum.

XLIV. Idem porro Josephus Undecimo Δεχαιολογίας libro, quarto capite, hisce est verbis usus. καὶ οἱ μὲν ὑπὲρ τῶτων δαψιλοῦσθ' αὐτοῖς θυσιῶν καὶ τῶ σπῶ τῶν θεῶν φιλομίαια, κατὰ κησῖν

ἐὰν τῆς ἰερουσαλύμοις, πολιτεία χρωόμενοι ἀριστοκρατικῇ μετ' ὀλιγαρχίας.
 ἢ γὰρ ἀρχαίως περιεστήμισαν τῶν πραγμάτων, ἀρχὴς ἢ τῆς λαομαναίᾳ οὐσί-
 βη βασιλεύοντι ἐγγόνοις. πρὸ μὲν γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς ἀταξίας
 ἰερασιδότητο, ἀπὸ οὐλῆς πρώτων ἀρχαίμοροι καὶ δαβίδῃ, ὅπῃ ἐπὶ ΦΛΒ'
 μέγας ὁ ἡμέρας ἰ. πρὸ δὲ τῆς βασιλείᾳ τῆτοι ἀρχοῦτις αὐτὸς διείπον,
 οἱ περισταροδόμενοι πρῶτῃ καὶ μέγαστοι. καὶ τῆτοι πολιτοδόμενοι τὸν
 τρῶτοι ἔπει πλείῃ ἢ Φ' διήγαροι χ'· μωυσηῖ δὸποχαιότα καὶ ἰσῦν τὸν
 στρατηγόν. *Atque hi ita summa liberalitate usi in vicium & studio
 divini cultus habitaverunt Hierosolymis, utentes republica Aristocra-
 tica cum Oligarchia. Pontifices enim praeferunt rebus, donec Hasmo-
 nia posteris regnare concessum est. Ante enim Captivitatem & Redi-
 tum regnatum fuit à Saule usque & Davide per annos quingentos viginti
 duos, menses sex & dies decem. Ante vero Reges illos impera-
 runt ipsi illi qui diu sunt Iudices & Monarchi. Atque ita admini-
 strati fuerunt annos plusquam quingentos post defunctum Moysen &
 Josuam imperatorem. Haec ibi Flavius. Non nisi obiter tamen: cum
 narrasset nempe, quemadmodum illi Judæi, qui Darii Persarum
 Regis consensu & auspiciis Babylone erant reversi, Hieroso-
 lymis templum iterum struxissent & festum Azymorum solen-
 niter celebrassent. Cæterum de reipublicæ quam illi ex Capti-
 vitate reduces instituerunt forma, quæ hic narrat Josephus, non
 conveniunt cum iis quæ idem differit ἀρχαιολογίας libri vicefimi
 capite octavo. Reliqua vero iis sic satis consonant. Agens
 enim de republica, quâ usus est populus ante Captivitatem, scribit:
 ἰγνίεθ' δ' αὐτῶν ἀριστοκρατικῇ μὲν ἡ πρώτη πολιτεία, ἢ
 ταῦταν δὲ μοιαρχία, βασιλείᾳ δὲ τρίτη. *Sub his (tredecim priori-
 bus Pontificibus) prima reipublice administratio fuit Aristocratica,
 post illam Monarchia, Regum vero tertia: quæ ante allatis sunt pa-
 ria. Cum dixisset verò ibidem, soluta per Cyrum Babylonia
 captivitate, Jesum Josedeci filium assumpsisse Summum
 Sacerdotium, addit: ἄτ' δὲ καὶ οἱ ἔκγονοι αὐτῶν, πάντι καὶ δέκα
 ἀπαιετις, μέχρι βασιλείᾳ Αἰλιέχῃ τῷ ἐυπατόρ'· ἰπολιτοδότη δὲ δημοκρα-
 τικῆς**

ἡλικῶς ἐπὶ πρεσβύσιον δέκα τριακτά. *Hic & ejuſ poſteri quindecim uniuerſi, uſque ad regem Antiochum Eupatoro, rempublicam adminiſtraverunt Democraticè annos quadringentos quatuordecim. Hæc uero ab illis prioribus diſſentiunt.*

XLV. Cæterum Videndum jam eſt, quàm uera aut falſa ſint Joſephi illa. Et quidem hac uice ea duntaxat quæ pertinent ad formam reipublicæ, qualis fuit ad uſque inſtitutos Reges, perſequemur: de Regno & ſtatu qui exceperit Captiuitatem ſolutam deinceps diſturi. Initiò igitur illud inſolens uidetur, quod Joſephus alium uoluerit eſſe ſtatum reipublicæ Moſis & Joſuz ætate, alium ſub Judicibus. Et uero etiam Sigonius, qui aliàs ſuam de republica iſthac omni ſententiam ex Joſepho deprompſiſſe uoluit uideri, nullam hic differentiam agnoſcit, ſed eandem cenſet reipublicæ formam fuiſſe uſque ad Reges. Ipſe quoque Joſephus *l. VI Αρχαιολογίας quarto capite* ea narrat de Samuele ultimo Judicum, quæ oſtendunt Samueli eſſe uisum, tunc etiam ſtatum regiminis fuiſſe Ariſtocraticum. Exoſam ſcilicet fuiſſe Samueli Regiam adminiſtrationem. ἕτερο γὰρ, addens, *δεινῶς τῆς Αριſτοκρατίας, ὡς θεῖος καὶ μαχαρῶς ποιῆσιν τὰς χρωμαίους αὐτῆς τῆ πολιτεία.* Valde enim delectatur Ariſtoratia, tanquam diuinos & felices reddente eos qui hac regiminis forma utuntur. Conſtat porrò ex ſacro *Judicum libro*, ut & iis quæ tradit Joſephus *l. V. Antiquit.* non omni poſt deſunctum Joſuam tempeſtate ad Reges uſque perpetuo fuiſſe Judices: ſed initio aliquamdiu, ut & poſt frequenter, nullos, nec quanquam, niſi incumbentibus populo ex uicinia hoſtibus, in liberationem. Ut proinde non omni poſt Joſuam ad Reges uſque æuo eadem omnino fuerit regiminis ratio, ſed alia atque alia.

XLVI. Ut autem ſeorſum ea quæ de *Judicibus* pronunciauit Joſephus primo loco conſideremus: nihil proſectò apparet cauſæ, quare dicendum ſit, illos poluiſſe in regenda republica auctoritate majore quàm Moylem aut Joſuam. Imò uero
multo

multo minùs illos potuisse, liquidum est ex sacro codice. Enimvero Proregem quasi egisse Mosen, jam tum probavimus, ut & non inferiore fuisse auctoritate Josuam. Non ergo Iudices monarchæ fuerunt præ illis duobus magnis ducibus. Nullus porro Iudicium ulla exercuit summæ potestatis jura, sed fuere non nisi magistratus ac ministri Israëlitarum maximi in monarchæ, ipsiusmet Dei. Non enim ullus eorum legem promulgavit: & bella omnia ab iis gesta sunt jussu Dei: præ sese etiam aperte tulerunt, non propria auctoritate se populo præesse, sed ceu solent illi qui magistratu funguntur à Summa potestate constituti. Cum primis lectu & expensu digna est historia Gedeonis, qualis describitur cap. vi, vii, & ix: inque eâ præcipue, quemadmodum ille exercitum legerit, & recusaverit à populo sibi & posteritati suæ oblatum à populo dominatum. Non etiam in omni illo Iudicium libro observare est verè aristocratici regiminis aliquod vestigium. Ut proinde meritò mireris, nunc *μοναρχικῶ* nunc *δημοκρατικῶ* administrationem reipublicæ Israëliticæ, à quoquam isti quidem tempestati fuisse attributam. De Josepho multò maxime id meretur admirationem; quoniam non tantum in iis quæ contra Appionem disputavit, agnovit τὸ Ἰσοκρατίας, sed etiam in Antiquitatum opere, illo ipso loco libri quarti, unde verba ipsius §. 43 deprompsimus, discrete & *δημοκρατίας* populo commendantem Mosen introducit, & statim simul adjicientem: *ἀρκῆ γδ ὁ θεὸς ἡγεμῶν εἶναι* *Seneca* item *ἡρμαιολογίας* cap. IV refert, Samueli dictum à Deo, sese à populo esse despectum, *ἦα μὴ βασιλευσῆ μόνον*. Quæ utique & cum aristocratiâ & cum monarchia Iudicium sunt omninò ἀσύμβατα.

XLVII. Enimvero si accuratè loqui velimus, ceu fieri par est, illa demum Aristocratiâ dicitur respublica, ubi omnis summa potestas, sive omnia Majestatis jura, quantacunque ab hominibus geri possunt, sunt penes paucos quòsdam.

Quare cum præcipua Majestatis jura in republicâ Ebræorum, sive Moïsi & Josuz sive Iudicum ævo, non fuerint penes plures, qui quidem non integram gentem constituerint, sed pauci ex illâ fuerint, illam ipsam rempublicam, accuratò loquendo, Aristocratiam non fuisse, omnino concedendum est.

XLIX. Quamvis verò ex iis quæ jam adduximus res hæc omnis sit liquida, ne tamen ulla possit dubitatio superesse adhuc clarius doctrinam nostram illustrabimus. Igitur diximus jam antea, nullam ex vulgatis formis reipublicæ Ebræorum, quæ plane *est* est, per omnia esse congruam. Quare nec monarchiam fuisse quales vulgo sunt, etiam ipsi nos de novo fatemur. Verum aliorum, idem qui negant, non eadem mens est. Inficiantur enim, Ebræorum rempublicam fuisse monarchiam ante Reges, quòd quicquid summæ potestatis in illâ gente penes homines situm, id fuerit penes paucos. Cæterum si hoc volunt; fuisse *etiam* penes Septuaginta virorum consilium, de facili èd possunt adigi, ut eodem sensu monarchiam aliquando fuisse ante Reges, debeant concedere. Nimirum quicquid majoris potestatis penes homines in gente Ebræorum fuit, id fuit aliquando sine omni controversiâ penes unum Moysen. In hujus autem *libro secundo* memoriæ proditum est, omnes causas ad hunc solum in initio fuisse relatas; post vero ex consilio Iethronis constitutas fuisse, quos Vulgatus interpret vocat tribunos, centuriones, quinquagenarios & decanos, qui levioris momenti causas dijudicarent; graviores autem & difficiliore Moysen sibi reservasse. Tulit igitur unus Moyses: primò quidem omnes causas minimas cum maximis dijudicandi, post verò summorum tamen iudiciorum ac relationum, laborem. Fecitque id per biennium termè sine omni controversiâ. Fuerit igitur tum penes unum Moysen summa potestas; quantum cunq; nimirum penes hominem Deus volebat esse. Atque ad eò per illud saltem primum tempus non obtinuerit Aristocratia. Quo-
modo

modo sane Septuaginta Aristocratiam constituere potuisse nonnulli censent, eodem modo per biennium fermè unus Moyse monarchiam obtinuisse, possit pari prætextu affirmari.

XLIX. At vero etiam cum Septuaginta illi jam allecti essent à Moysè, hic tamen potissimam autoritatem retinuit; id quod supra ostendimus. Post ipsum verò non multum dispari auctoritate fuerunt Iosua ac Iudices. Iosuz sanè eodem modo parebant Ebræi, quo paruerant Moysi, ut videre est ex Iosuz capite primo & vigesimo tertio, quin imo etiam ex cæteris. Moyses quidem in Israël tanquam Rex fuerat, uti in Deut. XXXIII cap. legere est: Iosua igitur itidem. Rectius itaque dixeris, monarchicum potius, quam aristocraticum statum plerumque obtinuisse usque ad propriè dictos Reges. Si nimirum ex illa summa potestate, quæ in Ebræorum republica penes homines superfuit, illam ipsam rempublicam vel Monarchiam vel Aristocratiam dicere liceat.

L. Iudicum porro, non omnino & verè, quadamtenus tamen, fuisse summam autoritatem belli pacisque temporibus, ex sacris literis itidem constat. Atque adeo huc fortè respexisse Iosephum, quando Iudices ἀρχοντας & μονάρχους appellavit, non dissimulabimus. Iosephi illa verba secutus Petrus Cunæus Iosuz, inquit, pari potestate secuti sunt, qui præcundo edicendoque prætores dici dictatoresq. poterant. Est tamen & illud valde à viris dictum: quia Dictatores Romani verè regia omnia habuerunt, tantum quòd potestas tempore fuerit circumscripta. Quomodo tamen Moyses alicubi Rex dictus est, ita Iudices itidem non semel Reges videntur appellati: ceu haud ineptè fortassis collegeris ex Iudicum cap. XVII, 6. cap. XIX, 1. cap. XIX, 1. ex quibus locis Iosephum suos μονάρχους exstruxisse perverosimile est. Minus propriè tamen ceu sapius jam diximus ita sunt dicti, quemadmodum itidem ipse Moyses. Si sane velis Iudic.

l. 1. de Rep.
Ebr. c. 12.

ces Regio dignari titulo, certè non nisi $\kappa\tau\omicron\mu\omicron\iota$ reges dixeris fuisse, quales Aristoteles descripsit *Polit.* 111. c. 16. Et verò ipsi illi Iudices in illa dignitate se beatos censebant esse. Non desiderabant $\kappa\tau\omicron\iota\omega\ \alpha\upsilon\tau\omega\iota\ \beta\acute{\upsilon}\lambda\eta\sigma\iota\omega\ \pi\acute{\alpha}\nu\tau\epsilon\ \pi\acute{\rho}\alpha\tau\eta\sigma\iota\omega$, neque adeò vere reges esse, vel qui maximè propriè ita dicerentur. Norant nimirum Iehovam ipsummet servare sibi summam potestatem, ideoque cum illo in societatem regni venire non conabantur.

Iud. 11x. Gideonis inter alios hanc integritatem fuisse pròditum est, ut cum regnum propriè dictum ipsi posterisque ipsius addicere quidam ex populo vellent, suscipere illud ipse non sustinuerit.

LI. VERUM de *forma reipublicæ*, qualis fuit Moisis Iosue & Iudicum ævo, plus satis est dictum, omni scilicet illo tempore $\theta\iota\omicron\kappa\omicron\tau\eta\sigma\iota\omega$ reapse obtinuisse. Sed pertæsum tandem fuit stolidam gentem hujus status; ita ut in servitutem se tradere mallet, sive, quemadmodum Sulpitius Severus loquitur, *ut non sine exemplo amentia præoptaret libertatem* (talis nimirum est, etiam in regno, etsi undique benè is status sese habeat) *servitio Regio mutare*. Postularunt itaque, ut Rex sibi præficeretur & quidem, qualem vicinæ circumcirca gentes habebant. Indignum sanè id erat illâ gente, quæ præsentissimum ipsius Dei auxilium haud consueto modo toties fuerat experta. Ægrè etiam id tulisse divinum Prophetam Judicemque Samuelem, cum stultam gentis suæ postulationem cognovisset, atque ideo è vestigio morem illi haud voluisse gerere, apparet. Sivit id tamen; voluitque is, qui hæcenus singulari modo semetipsum Ebrææ gentis præbuerat Regem, injuriam gentem voto suo abundare. Mandavit itaque Samueli, ut Regem suis præficeret & quidem talem, qualem ipsi optabant; prædiceret autem simul, fore, ut experirentur tandem, quantum illa divini imperii derectatio accersitura esset incommodum. Ita vero queritur de suo populo 1. Sam. cap. viii: *Non te abjecerunt sed*

1. 1. Sac.
H. A.

sed me, ne regnem super eos. Juxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, quâ eduxi eos de Ægypto, usque ad diem hunc. Sicut dereliquerunt me & seruiuerunt Diis alienis; sic faciunt etiam tibi.

LII. Quæ sanè verba, non apparet quomodo permittant, mandatum hic intelligi, quod Ebræi de Rege constituendo acceperint. Clarissimi tamen viri Petrus Cunæus & Wilhelmus Schickardus atque existimant, omninò mandatum esse Israëlitis à Deo, ut Regem sibi eligrent, ubi in Palæstinam penetrassent. Videntur autem, ut ita docerent, auctoritatem observare voluisse plærorumque Rabbinorum: qui id bene unanimi consensu docent, præeunte *Gemara Sanhedrin cap. 2 par. 6* præcipuè vero Moysis Maimonidæ. Sed *Gemara Thalmudicæ & Moysi* quidem illi haud injuriâ opponi possunt ex Judaica gente nonnulli, quorum verba itidem producit Schickardus. Accedit verò illis & Ishacus Abravanel, inter recentiores Judæorum magistros primæ dignitatis: cuius ejus sententiam refert Menasseh ben Israël *Conciliat. pag. 225 initio questionis sexta*. Ipse quoque Menasseh *pag. 227* tateatur, Abravanelis sententiam satis esse consentaneam verbis Scripturæ. Cæterum sicut illos quos diximus Judæos, ita multò minus Christianum quempiam, sive Thalmud sive Thalmudicos adorantium Rabbinorum, auctoritas hic movere debet. Et verò *Gemara* illa ipsa Sanhedrin liquidò ostendit, unum eorum magistrorum, R. Josen scilicet, ut ostenderet primum Dei præceptum fuisse de Rege constituendo, in Exodi XVII, 16 *versiculo* exponendo planè delirasse. Tantum igitur verba Moysis, non Thalmudici Rabbinum, etsi illum ex suis plurimos post se relinquerè faciliè credimus, sed vetustissimi omnium sacrorum scriptorum & divinissimi vatis expendamus. Ita autem illa se habent: *Cum ingressus fueris terram illam quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possideris eam, habitaveritque in illa: & dixeris, constituam super me Regem, sicut habent omnes per sacrificium*

C. l. c. xiv.
de Rep.
Hebr.
Sch. c. 2.
theor. l. p. 6
de lure Re-
gio.

Deut. xv.
II.

cultum nationes; constitues cum, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus. Mandatum in his agnoscit Schickardus, quod utique non sit arbitrarium sed maxime serium, ideoque verbi reduplicatione inculcatum hoc modo: ponendo pones super te Regem. Cunctus etiam, rationem gentis plausibilem fuisse, ratus videtur, ipsique ergo Deo non improbatam. Per multi mirati sunt, inquit, cur indignè tuleris Deus, summam rei à Samuele ad Regem aliquem transferri; siquidem illud & probaverat antea, & futurum pro indole dixerat sacri populi.

III. Ut autem quod res est id dicamus, videntur clarissimi illi viri Thalmudis & Rabbīnorum, quorum in scriptis volutati plurimum fuere, nimium tribuisse autoritati. Enimvero mandatum quidem & nos agnoscimus in verbis Moysis, sed alio longe modo. Advertendum nimirum est, mandatum illud non nisi ex hypothēsi esse editum. Nec verò mandat per Moysen Deus absolute, ut Regem sibi propriè dictum constituent Ebraei, sed potius jubet ipsos τὰ πάντα εἰργασθῆναι, quod in vulgaribus etiam politiis virtus maxima est. Divinum sanè Moysen etiam Flavius Josephus ita facit loquentem: μή δάβοι πύθῃ. ἡμᾶς ἀλλης πολιτείας, ἀλλὰ τάντων, εἰργασθῆναι τὸς νόμους ἕχοις διασώτας, κατ' αὐτὸς ἕκαστη πρᾶττοντες. Δεκέϊ γδ ὁ θεὸς ἡγούμενος εἶναι. Hæc quidem optimè. Pergit autem: βασιλεύς δ' αἰ ἡβροῖς ἔστω ἡμῖν, ἕως ἡμεῶν. ἢ τῷ ἐμὸ Φυλῷ. Attamen si Regis vos cupiditate perit, neco fit, nisi vestri generi & sanguini. Jam tum supra verba illa adduximus: ex re tamen esse videtur, etiam hîc illa nonnihil expendere hujus quoque argumenti gratiâ. Ita vero omninò est, quomodo hæcenus quidem Iosephum videmus rem intellexisse. Debeant Israëlita εἰργασθῆναι præsentem statum. Si tamen ipsos Regis, qualem cæteræ habebant gentes, incesseret cupido, (quod fore aliquando utique prævidebat) autoritate Dei quidem permittit Moyses, ut Regem constituent.

1. 1. Antiq.
cap. 8.

ant, qui tamen nequaquam ἀδελφός sit, sed qui ex eadem gente sit cum ipsis, quemq; præterea Deus ipse demonstravit. Expendenti profecto divini scriptoris verba hæc, non potest sensus esse non manifestus. Mirum verò, si mandatum de constituendo Rege absolutum Ebræis fuisset datum, quod illud exsequi aliquot seculis ausi fuerint negligere, quodq; Gideon, vir sapiens & conscius divinæ legis, cum ipsi ex gentesua Regnum propriè dictum addicere quidam vellent, conditionem illam accipere recusaverit, suosq; ut Jehovam amplius agnoscerent Regem, commonuerit, Deo nunquam improbante. Non porro duplicatio verbi, quam Schickardus urget, vim suam amittit, si ita, quomodo ipse, verba Moysis non intelligas. Illius nimirum genuina vis hæc est; ut ne ἀδελφός constituerent Regem, si Regem constituere vellent: non illa, quam Schickardus existimat verbis inesse; ut nimirum Regem omninò constituerent.

LIV. VEKUM cum Deus annueret, ut Ebræis ex hominibus Rex daretur, mandavit, ut mores, qui in Regnis, vicinarum nimirum gentium, obtinebant, Israelitarum populo Samuel exponeret; quomodo nempe agere Reges cum subditis, & quam duriter eos habere soleant. Innuere nimirum voluit, regium dominatum, quem petierant, gravem ipsis tuturum; specie modò falsos esse; reverà autem longè durius illud imperium fore quod optaverant, quàm credidissent. Adscribe-mus quædam verba sacri scriptoris, quibus id innuitur: *Nunc ergo vocem eorum audi. Veruntamen contestare eos, & prædic eis jus Regis, qui regnaturus est super eos. Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat à se Regem, & ait: Hoc erit jus Regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietque sibi equites & præcursores quadrigarum suarum &c. Et clamabitis in die illà à facie Regis vestri, quem ele-gistis vobis, & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petiistis vobis Regem. Sed de jure illo Regis, cujus in his verbis sit*

1. Reg. c. 10
9. 10. 11. 12.

T

men.

mentio, varias observare est doctorum sententias. Cum enim iniqua videantur esse, quæ ad jus Regis pertinere Sanctus Prophetæ quasi ex divino ore affirmavit, per vocem *ius* intelligunt quidam *morem* sive consuetudinem. Et sanè ipsa vocula Ebræa non omninò recusat ita verti, cum & alibi eodem modo fiat. Necesse tamen non est, ut eò deveniamus. At nec de vero jure est intelligenda, hoc est, de facultate honestè aliquid agendi. Longè enim alia vivendi ratio præscribitur Regi in eà parte legis, quæ est de officio Regis. Intelligitur ergo *ius* vocabulo & appellatur id, quod effectum aliquem juris habere debebat, id est, non resistendi obligationem. Ideoq; additur, populæ pressum istis injuriis Dei opem imploraturum; quia scilicet humana remedia nulla exstarent. Sic ergo hoc *ius* vocatur, quomodo Prætor *ius* reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit. Quæ omnia rectè in hunc modum Grotius explicavit, ac proinde illum sumus hac parte secuti. Neutiquam vero hinc colligere est, quasi omnibus sine discrimine Regibus id agere fas sit, quod hic *ius Regii* esse, dictum à Samuele est. Tantum enim hic sermo fuit Prophetæ de jure Regum apud vicinos Ebræis populos: quibus nempe dominatum satis asperum in suos exercere, juris fuit Regii consuetudinarii: secus quam apud Germanicas aliasq; Europæ gentes olim obtinuit.

LV. CUM autem manifestum sit ex sacro codice, Regem Ebræis à Samuele præfectum esse, Regnorum verò varietate sint differentia, videndum nunc erit, quænam species hic obtinuerit. Enim vero Aristoteles *l. 1. in Polit. sup. 14* quinque regnorum species observat & recenset. Primam Laconicam appellat, quæ reapse non nisi ducalis potestas belli à populi decreti fuit. Alterum genus vocat Barbaricum, eò quod apud Barbaros Græcis dictos in usu fuerit: idq; differre dicit à Tyrannide, eo quod legitimum illud & hæreditarium sit, tyrannis autè nequaquam aliàs verò etiam dominatus dici solet. Tertia Regni species *Æsymnetia* vocata

vocata est, ubi nimirum ad imperium suffragio perveniebat. Ex, & ad certa quædam negotia conficienda absolutam liberamque gerebat facultatem. Quartus Regni modus est Heroicus, ita dictus, quod Græcorum Heroum tempore, ut est in eorum fabulis, obtinuerit, eumque in volentes, patrium, & legitimum fuisse, & propter insignæ collatum beneficium in meritis delatum. Ultimum genus quod Aristoteles recensuit, est illud, quod propriè sic appellatur, quodque inter tres rerum publicarum bonarum simplices formas primam esse voluit. Porro autem sequente capite XV maximus Philosophus ita loquitur: *Forè autem duæ sunt regni species, de quibus considerationem facere expedit; una hæc de qua diximus proximè (ἐστὶν ἡ πάντων κύριος εἰς ὧν, quando unus omnium habet potestatem) altera Laconica. Nam aliorum pleraque inter hæc mediæ sunt. ἐλαττωτέρῳ γὰρ κύριος τῆς πρυτανείας, πλείονος δὲ εἰς τῆς Λακωνικῆς. Pauciorum nimirum potestatem habent quam omnimoda potestas Regia, plurium vero quam Laconica. Sequente præterea capite XVI, Regem, qui πρυτανείας obtinet, sive qui omnium habet potestatem, innuit illum esse, qui cuncta ex voluntate suâ agit. De Laconico autem Rege sive Regno ita loquitur: *Ille qui τὴν νόμον (secundum legem) dicitur Rex, non facit regia gubernationis speciem: quia in cunctis rebus publicis fieri potest, ut sit quidam ducendo exercitui, cum civitas bellum gerit, perpetuò præfectus, puta in populari statu & optimatum gubernatione, pluresque autoritatem uni committunt belli gerendi. Liqueat igitur ex hisce, πρυτανείας & Regnum Laconicum esse quasi summum & infimum Regnorum gradum, inter quos sint quidam intermedii, τῶν γὰρ ἀθῶν, inquit, αἱ πολλὰί μίξῃ τύπων εἰσὶ. Aliarum pleraque inter hæc mediæ sunt.**

LVI. Ut nunc autem de Ebræo Regno dicere pergamus, Laconicum illud procul dubio non fuit, cum augustiora longe in illo animadvertere liceat, quam in Laconum Regno, huicque similibus. Num verò inter πρυτανείας & Laconi-

Lx de iure
p. & b. c. 7.
num. 10.

cum Regnum medium fuit? Ita sane censet Grotius. Neque nos ipsi ad stipulari dubitamus. Id tamen ita intelligendum est, quod Ebræum à Laconico longissimè, à *παμβασιλεία* propius abfuerit. Ubi notandum tamen, *παμβασιλείαν* propriè esse, quando unus, qui totum populum univèrse sumptum virtute omni civili exsuperat, imperat ad communem utilitatem: esse verò quædam & herilia unius imperia, quæ cum *παμβασιλεία* conveniunt quidem *ἐν τῇ ἀντοκρατορίᾳ*, aliàs autem multum differunt, & Aristoteli tyrannides audiunt si restagentur legibus & sint in populum invitum. Non itaq; veram censemus *παμβασιλείαν* fuisse Ebræorum hoc regnum, sed potius Regnum tyrannicum (ex Aristotelis mente acceptâ voce) sive *δισπολιτικόν*, quod tamen ad Regni propriè dicti modum quodammodo fuerit administratum, laudatò etiam Aristotelis circa veras tyrannides more *L. 5. Polit. c. 10.* Nec vero abnuet etiam Grotius. *Hi Reges Ebræi iniquens, quin in rebus plerumque summo jure imperaverint, dubitari nescis arbitror.* Rationem additurus pergit: *Voluerat enim populus Regem, qualem habebant vicini. At Orientis populi addiditè regnabantur.* Atq; hoc quidem ostendere ille potuit plurimis veterum testimoniis. Inter quæ sunt illa, & quidem Livii: *Syri & Asiatici, genera hominum servitutinata; Taciti: Servirent Syria Asiæque & suæ Regibus oriens; Aristotelis: ἐν τῇ τῶν Ἀσίων ἐπωλύθων τῶν διαπολιτικῶν δεχθῶν, ἕδον δουραγαθότητος; Asiatici dominatum æquo animo ferunt: Maronis quoque ista in Georgicis, ubi de apum rege loquitur,*

*Regem non sic Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum aut Medus Hydaspes
Observant.*

In Ægypto sane jam tum Josephi ætate obtinuisse herile imperium & quidem ex lege, indicat liquidò illa frumenti collectio & venditio, in commodum Regis primario non nisi per accidens autem in usum populi, per Josephum instituta: quæ criminis mul-

habuisset multum, nisi jam tum consensu publico dominatus
valuisset. Id meretur attendi, quod nec etiam hodie alia sit regno-
rum per omnem Asiam & Africam ratio quàm herilis.

L VII. Et hanc quidem sententiam suam de regnis
Asiaticis Aristoteles ibi exposuit, ubi regnorum species enar-
rat. Speciatim verò harum secundam, quam apud Barbaros obti-
nere dicit, hisce verbis describit: *Est & alia Monarchia species,* l. III. Polit. cap. 14.
*qualia sunt apud quosdam Barbaros regna, vim habentia proximam
Tyrannidi, licet sint legitima & secundum morem patriæ. Ob id enim,
quia magis opta sunt naturâ ad serviendum nationes Barbarorum
quàm Græcorum, & eorum qui incolunt Asiam quàm eorum qui Europam,
perferunt servile jugum æquo animo. Et ob hoc tyrannica sunt huius-
modi regna, sed habent securitatem quia more & legibus consistunt.*
De Ebræorum igitur regno, quod in Asiâ itidem fuit, & quidem
illorum qui Græcis audire Barbari, quid iudicaturus etiam
fuisset Philosophus, si illud perspectum habuisset, conjectu-
ram facere haud est difficile.

L I X. Fortassis tamen cui videatur, illam potius Regni
formam apud Israëlitas esse institutam, quæ Aristoteli dicta est
ῥόμος; non scilicet Dominatum, sed Regnum legitimum,
multis legibus vinctâ Regi potestate. Idque eo argumento,
quandoquidem Deus iussit, ut & Rex futurus omnis cura
observare Legem per Moysen promulgatam. Non provo-
cabitur hic ad ea quæ Schickardus ex Maimonide aliisque re-
fert; sunt enim si non fabulosa, saltim dubiæ fidei, imo ab ipsa
etiam similitudine veri remota: hausta verò haud dubie ex
Thalmudicis commentis, partim conficta quoque ab illo
Maimonis filio. At diserta sunt ipsiusmet divinæ Legis
Deuter. XVII hæc verba, Pagnino interprete. *Quum autem se-
derit Rex super solium Regni sui, scribat sibi iteratam legem hanc
in libro à conspectu Sacerdotum Levitarum. Eritque apud illum, &
leget in eo omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Jehovam Deum
suum*

suum, ut custodiat verba Legis hujus, & statuta hæc, ut faciat illa. Ne elevetur cor ejus supra fratres ipsius, neque declinet à præcepto ad dexteram aut ad sinistram, ut prolonget dies in Regno suo ipse & filii ejus in medio Israël. Neutiquam igitur Reges illâ fuisse divina solutos lege, manifestum est. Observandum autem est, Legem, cujus respectu Regnum aliquod solet *κτ νόμος* aut legitimum appellari, esse solam positivam legem, in quam Reges à populo admittuntur ad Regiam dignitatem. Omnes videlicet Reges, quotquot sunt, æternâ Naturæ ut & divina lege tenentur, verum ea parte non sunt obstricti suis populis, neque in illas leges solent accipi. Si contra illas leges deliquerint, Deo peccant, & illius pœnis sese reddunt obnoxios. Tum demum autem peccant populo, si non observaverint præscriptas sibi à populo leges. Quod si nullæ tales leges Regibus fuerint datæ, tum vero illi soluti sunt legibus & *ἀνελευθερία*, sicut coram populo; neque tunc Regnum obtinet legitimum sive *κτ νόμος*. Jam autem Ebræorum Reges non adacti sunt à populo ad observationem divinæ Legis: nec proinde illi pœnis populi fecerunt sese obnoxios Legis illius divinæ transgressione, sed solius Dei. Ex adverso solvit illos Legis hujus observatione, sicut civiliter, *Jus Regium*, in cujus licentiam Regnum Ebræum omne fuit institutum. Disertis enim verbis Jus illud permisit, contra populi quidem vindictam, quam multa *ἀσπίδες* repugnantia Legi divinæ, quam ramen observari etiam Regibus Deus jussit. Enimvero absque fuisset stolidi illi populi Regum postulatio, juxta mores & jura in vicinis gentibus usitata, crediderim equidem, ut rigidioribus Legibus Reges Ebræorum populo devincerentur, fuisse futurum: cum ipsis autem, etiam monitis, præfractæ placuisset Reges habere *ἀνελευθερία*, acceperunt etiam illos plane liberos & sui arbitrii. *κτ μή κτ νόμος*, ad eoque *δουλοῦσας*. Quod si sane fuissent coacti Reges, & ipsi vivere & populum regere ex præscripto divinæ Legis, ad summam hujus

huius quidem vitæ felicitatem populus non multo minus, quam Rege ipsomet Deo, pervenire potuisset, atque adeo potuisset obtineri vera *παρασιλία*: plena nimirum *δουλοκρατία* Regum, eaq; ad populi primò ac per sese commodum. Sed ipso populo volente, in vicem *παρασιλίας* exortum est herile imperium, & populus infinita liberos Reges comitantia mala incidit: prout Regum ipsorum aut major aut minor fuit improbitas.

LIX. Rem omnem hanc illustrare insigni aliquo exemplo ex sacra historia non abs re fuerit. Vetitum erat divina lege, vendere aut alienare prorsus hereditarium agrum. Cum vineam igitur ejusmodi sibi acquirere vellet Rex Achabus, meritò eam negavit Nabothus. Scio esse, qui censeant ab Achabo vineam illam petitam duntaxat in annum usque Jubilæum. Verùm ita Regi potuisset morem gerere, forte & debuisset, Nabothus. At perpetuam possessionem Achabum sibi petiisse, & contra divinam legem, satis indicat Nabothi responsum: *Abstine mihi à Jehova, ut dem hereditatem patrum meorum tibi.* Cum deinde pessimo scelere Rex vineam illam occupasset, multis utique modis divinam legem violavit: & haud dubie in conscientiam vulgi venit scelus illud; solus tamen Deus vindictam suscepit: populo in Regem ex crimine isthoc nullum fuit jus animadversionis, excusante Achabum Jure Regio illo quod legitur versiculo quarto decimo octavi capitis libri primi Regum: *Agros insuper vestros & vineas vestras, & oliveta vestra optima accipiet, dabitque servis suis.* Quamquam scelestæ arte Jezabelis per calumnias circumvento Nabotho, maluerit Achabus specie aliqua juris vineam illam sibi vindicare. Uno verbo: ex eo quod Deus voluerit etiam à Rege observari promulgatam Legem, non oportet colligere Regnum *κράτος*, seu quale solet legitimum appellari.

LX. Cæterum Regnum Ebræorum fuisse verè *μοναρχικόν* imò *εραδικόν*, confirmat ante omnia *Ψαλμ.* illud, quod à Samuele.

à Samuele proponitur, *1. Reg. c. 11X.* Josephus recte interpretatus hoc ipsum, scripsit Israëlitas fore subditos, instar mancipiorum regiorum. *συνελοίη δ' εἰπεῖν, δηλωσάτω μὲν πάντων τῶν ὑμῶν ἐσσι τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς αὐτοῦ οὐκέτι εἰσι ἡμῶν.* *Summatim dicendo, servietis cum omnibus vestri Regi, ipsorum famulu domesticu facti similes.* Et vero passim in factis Regum libris Israëlitz & Judæi omnes audiunt *servi Regum.* Illud sanè liquido ex Samuelis istoc *Regis Jure* apparet, nullam potestatem relictam populo fuisse adversus Regum iniurias; sed, populum obligatum fuisse ad non resistendum Regibus, ubi jugo regio se semel subdidisset. Sanè ita etiam evenisse populo illi omni, quemadmodum prædictum fuerat, ex perquam multis sacre Scripturæ locis apparet. De Manasse memoratur, multum sanguinis innocentium illum profudisse, *IV Reg. c. XXI.* Vere Tyrannica, per *ειρωτίας* fusa, fuit vox illa Jezabelis ad Achabum Regem: *Grandis autoritatis es & bene regis regnum Israël;* quod nimirum poteretur Achabus, negari sibi à Nabotho vineam hereditate licet acquisitam. Sed & Urias illud jus regis expertus est, cum marita ipsi eriperetur, & de submovendo ipso consultaretur. Facti vero pœnitens Rex David ita professus est: *Tibi (Deo) soli peccavi.* Ad quæ verba notat is quino mine Ambrosii audit Psalmorum commentator: *Rex erat, nullus ipse legibus tenebatur. Quia liberi sunt Reges à vinculo delictorum: neque enim ullis ad pœnam vocantur legibus, tuti imperii potestate. Homini ergo non peccat it, cui non tenebatur obnoxius.* Et Hieronymus epistolâ ad Rusticum: *Rex enim eris: alium non timebat: alium non habebat super se.* Roboamum populus ita alloquitur: *Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis: Tu itaque nunc imminue.* Ex verbis Psalmi xvii, 2. *A facie tua iudicium meum egredietur,* probavit ipsemet Rambam, teste Schickardo: *quod nulla creatura iudicet regem, nisi Deus opt. maximus.* Eodem pertinet illud *Eccles. ix, 4* *Quis dicet Regi, quid facis?* Nec vero licet hisce op-
ponere

11. Reg. c.
xii

ponere, quod decem tribus defeiverint à Rehabeamo, quasi nempe populus ea in se libertate sua suoque jure fuerit usus. Reapse enim peccavit populus in Rehabeamum! Deus autem illam rebellionem quamvis injustam sua auctoritate roboravit & adjuvit, in ultionem idololatriæ à Salomone exercitæ. Quod ex sacra historia palam est, & proinde non eget ulteriore probatione.

LXI. EST AUTEM Jus Regis, quod populo exposuit Samuel *1. Reg. XIX*, illud ipsum, quod in libro consignasse, & coram Domino idem Samuel reposuisse memoratur *1. Reg. X*, ut nimirum testis aliquando esset illa ipsa scriptio, mala illa, suo jumento, ut cum Comico loquar, sibi attraxisse gentem Ebræam. Nec enim persuaserit nobis Cunæus vel quisquam alius, in libro, qui tibi memoratur, consignata fuisse illa, quæ habentur *Deut. XVII. 16. & seqq.* Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero sublevatus, præsertim cum Dominus præceperit vobis, ut nequaquam amplius per eam viam revertamini. Non habebit uxores plures, quæ alliciant animam ejus, neque argenti & auri immensa pondera &c. Certe hæc jam antea coram Domino reposita fuerant; tunc nimirum, cum ipsum *ὁ βασιλεύς*, ejus illa particulam constituunt, ad arcam fœderis reponeretur. Tantiùm igitur inde depromenda erant, quæ ad officium moresque Regis pertinebant. Quid? quod neque illa, quæ ad mores Regum formandos conscripta erant, Jus Regu, cui ex aduerso respondeat civium obligatio, commodè dici poterant. Est vero etiam *1. Reg. XIX & X* eadem *Jurii regii* appellatio, ut cum priorè loco illud ipsum recensetur, posteriorè autem descriptum & coram Domino repositum memoratur, haud diversum quid intelligi debeat. Sane nihil omninò prohibet, quominus ita statuamus. Nec enim opinandum est, quoniam *Jus* illud coram Domino repositum memoratur, idem per
 V omnia

omnia rectè se habuisse & Deo probatum. Legimus autem à Samule productum Dei præcepto *Jus Regium*, & nunc quoque illud à Deo promulgatum est. Placent nobis illa Iosephi: τὸ

Lvi, Antiq
c. 5.

μείλιοντα συμβήσασθαι κατὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῖς ὁ θεὸς φέρεται· αἰτοῦμαι τὴν βιβλίως ἀνερωθῆναι· καὶ τὴν βιβλίον τήσων ἐοικῆ τὴν τοῦ σου σπουδῆ, ταῖς μετὰ πηλῶ φησὶς μαρτύρῃσι, ὡς περὶ ἐρίκε.

LXII. VERUM quod antea diximus de Regum Ebræorum plene monarchica imò herili potestate, id patebit etiam amplius, si jura majestatis expenderit, quomodo se illa Regum ævo habuerint. Sunt autem Majestatis jura nobis hodie cum alia tum præcipuè ipsum τὸ κέρον. Cujus quasi partes sunt: potestas ferendarum & abrogandarum legum, jus belli & pacis: appendices, potestas magistratuum & judiciorum instituendorum, facultas judicandi tam in publicis quàm privatis reipublicæ negotiis. Hæc nimirum omnia penes Reges Ebræos fuerunt.

LXIII. Ut autem de potestate ferendarum & abrogandarum legum primo dicamus, dubium (fateor) cui videri possit, an ea penes Reges Ebræorum fuerit. Ex quinto sanè Moyse cap. XVII intelligimus, qui Ebræorum Rex aliquando futurus esset, illum juberi, divinas leges evolvere, & servare omnia quæ ab ipso Deo sancita ante fuerant. Debuerunt igitur divina scita in Ebræorum republicâ manere rata, etiam tum cum Reges imperarent, neque Regibus illa immutare aut abrogare fuit integrum, Scilicet omnia legis Mosaicæ præcepta vim & conditionem quadamtenus habuerunt juris naturalis: itaque hæctenus sanè non fuit legislatoria potestas arbitrii regii. Cæterum multa non fuerunt liquidi juris, neque omnia legibus divinis fuere definita: illa itaque constituere & abrogare in merâ fuit regiâ facultate, adeoque in his ἡ νομοθεσία regi fuit integra. Hoc perspicere est ex multis constitutionibus

Davidis

Davidis & Salomonis, aliorumque etiam optimorum regum: iisque non profanis duntaxat sed etiam sacris. Certe David plurima hujus etiam generis ordinavit: ne quis cavsetur, ab improbis regibus multa esse facta secus quam licebat. Quod si porro & constitueret quidquam Rex adversus legem illam divinam, tamen iis qui ipsi parebant, facti sui rationem reddere non tenebatur: veluti quando injustè jus diceret, ii qui parebant, sententiam latam justè detrectare non poterant, sed obligati erant, ut jam antè diximus, ad non resistendum.

LXIV. Porro quod ad *belligerendi potestatem* attinet, penes reges Ebraeorum utique etiam illa fuit. De Saulo 1. Reg. cap. XIV memoratur: *Saul confirmato regno pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos ejus, contra Moab, & filios Ammon & Edom & Reges Soba & Philistæos: & quocumque se verteret superabat.* De Davide itidem narratur, quod expeditionem suscepit cum armatâ manu, & prædas egerit de variis hostibus. Ita & de potestate deligendi conscribendique militem dubitari non potest, quin penes Reges ea fuerit. Saulus ubique fortem & robustum deprehendebat, eum suæ militiæ addicebat. Immò ubi adversus Ammonitas bellum gerendum erat, sub pœna occisionis & discerptionis jumentorum coëgit militem. Par ratio fuit reliquorum regum. Neque verò legas, Reges in bellum profecturos semper antè Deum consuluisse, liceret nec ne: utiq; quod id neglexissent, nusquam à Prophetis reprehenduntur. Fieri autem alterutrum debuisset, si etiam tunc, ut antè, bellum indicere nisi jussu divino, fuisset nefas.

LXV. *Magistratus* etiam & *Judicia* pro arbitrio instituerunt reges Ebraeorum. Sane magistratus singularum civitatum mansère etiam regum ævo. At qua ratione & ex quibus institui deberent, penes reges arbitrium fuit. De Josaphato 11. Paralip. c. XIX memoratur *constituisse ipsum judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca.* Ibidem etiam

memoratur, eundem Regem Josaphatum instituisse illo singularum civitatum magistratu aliquem augustiorem ac superiorem. Is autem erat Concilium judicum in sanctâ urbe, ad quod referri debebant illa, quæ liquidi juris non essent, adeoque in singulis civitatibus decidi nequierant. Verba sacri scriptoris, quibus illud memoratur, jam supra produximus, ubi Num. 37. Cap. 17. de collegio LXX virorum agebamus. De Davide etiam, qui integro seculo ante Josaphatum vixit, memorat *primus Paralipomenon*, ipsum cum ex Levitis plurimos sacro muneri addidisset, ex iisdem etiam non paucos civilibus negotiis expediendis præfecisse, eosque iudices constituisse. Ex verbis sacri libri pauca sunt illa: *Isaaitu præerat Chonenias & filius (filii) ejus ad opera forinsecus (externum) super Israël ad docendum & judicandum eos.* Opera externa bene notat Bertramus esse illa, *quæ sunt extra sacra illa munera, quæ in æde Domini seu Tabernaculo sacrificiis faciendis erant necessaria.* Cæterum Latina verborum versio fortassis per omnia non satis hic rectè habet, & eâ melior est versio nostri Germanici interpretis. Sed neque de illâ, neque de multis aliis quæ huc omninò pertinent, disquirere fert institutum.

LXVI. *Judicum* itaque *Judiciorumque* constituendorum potestatem penes Reges fuisse, palàm est. *Utrum* verò ipsis *Regibus fas fuerit judicare*, possit forte dubium videri, idque quoniam Thalmudici magistri hic non nihil turbant. In titulo enim *Sanhedrin cap. 2. paragr. 2* Mischna citra omnem exceptionem affirmat: *Rex nec judicat nec judicatur.* In Gemara autem hoc restringitur ad solos Reges Israël. Verba Gemaræ sic Latine vertit Coccejus: *Traditio hæc non attinet nisi ad Reges Israël. Nam qui ex familia Davidis sunt judicant & judicantur. Q. S. E. Domus Davidis, sic dicit Dominus, exercete quolibet mane jus.* *At qui nisi in jus vocari possent, ipsi quomodo judicarent?*

Paulò

Paulò post addit Gemarà: *Reges Israël quare non? Propter id quod in seruo Iannai Regi accidit. Cumque subjunxisset historiolum, tandem ita finit: Ea tempestate factum est Decretum; Rex nec iudicet nec iudicetur, nec testimonium dicat, neque in ipsum dicatur.* Sed hæc quidem omnia mera sunt deliria. Iannæus scilicet Rex is est, qui alias Alexander auidivir, Joannis Hircani Ethnarchæ Hasmonæi filius, Aristobuli qui primus ejus familiaris diadema assumpsit & frater & successor. Si tunc demum itaq; decretum factum est illud: *Rex nec iudicet nec iudicetur: quomodo hoc pertinuit ad Reges Israël, præcos illos, qui regnaverunt à Jeroboamo usq; ad Assyriacam deductionem? Quomodo ex eo potest probari, quid juris illi Reges habuerint aut non habuerint? Sed & historiola illare vera mendax fabula est. Nec vero Josephustam memorabile quid siluisset; in ipso nempe iudicandi actu assessores iudicii ab Gabriele angelo ita fuisse afflictos, ut omnes animam efflarent.* Ita quoque Josephus narravit ingenium & facta illius Regis, ut non possit vel simile vero videri, Regem Iannæum testimonii dicendi causa in iudicio voluisse comparere; utpote qui sævierit in Judæos minus reverentes Regiæ auctoritatis, ejusque tuendæ gratia pene quinquaginta millia eorum trucidaverit. Inepissima præterea est probatio, quæ usus est in Gemarâ Rabbi Joseph: non potuisse Davidicæ familiaris Reges iudicare, nisi etiam ipsi fuissent iudicio subiecti. Ab omnium rerum publicarum institutis enim hoc quidem alienissimum est. At verò plurima reperuntur in sacris Regum cum Saulis & Davidicæ posteritatis, tum Jeroboami ejusque successorum historiis, exempla iudiciorum, quamvis capitalium, ab ipsismet Regibus exercitorum; ut ad Thalmudica testimonia aut dicta non necessum sit confugere. Igitur hoc quidem Regium jus etiam est liquidum.

LXVII. Prius autem quam hunc locum de Regum Ebræorum potestate deseramus, non absre fuerit aliquid expendere, quod

in sacra historia Regum tribus Judæ nonnullorum memoratur. Secundo nimirum Paralipomenon c. XXI. 3. de Josaphato interprete Pagnino legitur. *Dederat autem eis (sex filiis natu minoribus) pater eorum dona multa argenti & auri & rerum pretiosarum, cum urbibus munitis in Iehuda: regnum autem dederat Iehoram, quod ille esset primogenitus.* Hoc quidem factum indicat, à Josaphato, pio quantumvis Rege, ita exercitam fuisse Regiam vim, quasi in patrimonio Regio fuerit Judæa omnis collocata. At vero cap. XXX 6. narratur, cum placuisset, ad celebrandum Pascha non tantum Regni Judæ subditos, sed etiam decem aliarum tribuum populares invitare, missas esse epistolas *de manu Regis & principum ejus.* versic. 12. scribitur: *In Iehudab quoque fuit manus Dei, ut daret eis cor unum; ad faciendum præceptum Regis & Principum, juxta verbum Iehova.* Hoc enim possit videri indicare, quod non penes Regem Ezechiam solum fuerit tunc summa potestas, sed in partem illius juris etiam Principes fuerint admissi. Cæterùm non licet hoc certò hinc colligere. Potius enim *Principum* quoque nomine literæ illæ fuerunt scriptæ, quo persuaderetur omni populo, ad insolens illud Paschæ celebrandæ institutum, probe deliberatum consilium *Principum quoque, populi* accessisse, non autem ab unius Regis præcipite quodam nutu ita mandatum esse. Sunt porro, interque eos ipse Grotius *l. 2. de Jure Belli ac Sac. cap. 3.* qui illud, quod de Zedekia Jehudæ Regum postremo legitur *Jeremie XXXIIX:* respondisse illum proceribus, deposcentibus à Rege Jeremiam ad mortem: *ecce in potestate vestra est, nam contra vos Rex nihil potest:* qui inquam hoc accipiunt, tanquam signum limitatæ & communicatæ ex parte proceribus Regis potestatis. Verum enimvero altero tunc animo fuisse illos principes quam admittit aliàs Regium fastigiù, & Zedekiam illis fuisse quadamtenus obnoxium, liquet hinc fortassis: non liquet autem, juri hoc fuisse consentaneum. Sæpenumero enim & cæfos esse Reges à conjuratis, docent

doceat nos sacra historiz. Fas autem hoc fuisse, neutiquam exinde colligere id licet. Alia addere nec fert institutum nec operæ fuerit pretium.

LXIIIX. SUMMA autem Regum potestate satis evicta, addemus nunc nonnihil etiam de eo, qua ratione Reges Ebræorum ad Regiam dignitatem olim evecti fuerint. Quamvis verò vulgò existimeretur, totum illud in hâc gente habuisse sese omni ex parte ad eum modum qui in aliis populis obtinuit, nempe ut Rex fuerit ve electione populari constitutus vel ad eam dignitatem hereditario jure pervenerit: non viderur tamen id vero esse ἀπλῶς consentaneum, sed saltim interdum ad Regum constitutionem fuisse necessarium consensum ipsiusmet Dei apertum. Enimverò primum sanè regem non licuisse populo sibi pro arbitrio sumere, manifestum est ex ipsa lege divina Deuteromii XVII. 15: *Eum constitues quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum.* Hinc etiam populus regem sibi à Samuele, Prophetâ nimirum & Legato Dei, constitui petiit *1. Reg. VIII s.* non autem suo aliquem arbitrio constituit. Samuelis Saulem in Regem inungentis verba fuerunt: *Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in principem.* Sors quoque quâ Saul electus fuit Rex, coram Domino scribitur missa: & Samuel deinde ita allocutus est populum: *Videtis quem elegit Dominus.* Similiter sigillatim Davidem Deus iussit in regem ungi, projecto Saulo ejusque familia: sed & ejus posteritati regiam dignitatem promisit. Salomon quoque, ex omni fratrum numero, non tam Davidis quam Dei singulari nutu ad regnum liquet pervenisse. Huc enim videntur spectare illa Davidis ad populum verba: *De filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, ut sederet in throno regni Domini Israël. Item: Salomonem filium meum unum elegit Dominus, adhuc puerum & tenellum. Quemadmodum regnum Deo volente fuerit divisum, & decem tribus Jero.*

1. Reg. x

1. Paral. xxix. 9. & xxix. 1.

Jeroboamo datæ, palàm est ex *111. Reg. c. XI.* Aliàs idem observatum, vel certè debuisse observari, fortassis est verosimile. Nec verò alia videtur esse caussa, quor Reges passim audiant *Christi vel uncti Domini.* Certo tamen asserti id non potest. Voluisse sane ipsomet Deum, jam ante exortos Reges, Regnùm hæreditarium esse debere, indicant verba illa *Deuton. XVII. 20. Ut prolonget dies in regno suo, ipse & filii ejus in medio Israël.* Cùm populus porro petierit Regem sibi dari ad morem aliarum gentium, utique eo ipso itidem successionem voluit hereditariam: illa enim obtinebat tunc passim gentium. Huc pertinet, quod Josaphatus legitur instituisse Regem filium Joramum, eo quod primogenitus esset præ sex fratribus. Fuit porro hæc ratio succedendi duntaxat Regum Jehudæ: qui decem tribubus imperarunt, non omnes eodem modo ad Regiam dignitatem pervenerunt.

LXIX. Non negamus quidem populum Ebræum interdum, Deo inconsulto, imò contra Dei institutum, nonnullis regiam dignitatem contulisse: verùm ex eo non efficitur, idem fuisse popularis juris. Ita Abner Saulo defuncto filium ejus Isboseth constituit regem, & tamen eum non ignorasse, quod aliud placuisset Deo, manifestum est ex ejus verbis *2. Reg. 11. 9: Hac faciat Deus Abner & hac addat ei, nisi quomodo juravit Dominus David, sic faciam cum eo, ut transferatur regnum de domo Saul: & elevetur thronus David super Israël & super Judam, usque Bersale.* Similiter Seniores tribuum decem Israël defuncto Isbosetho demum dixerunt Davidi: *Ecce nos os tuum & caro tua sumus: sed & heri & nudius tertius, cum esset Saul rex super nos, tu eras educens & reducens Israël: dixit autem Dominus ad te: Tu pasces populum meum Israël, & tu eris dux super Israël.* Hisce autem verbis reverà semetiplos gravissime accusarunt. Nec verò penes populum jus fuit constituendi quem vellent, præsertim si Deus jam alium fecisset in Regem ungi. Sed & regum constitutio

illa quæ populo in sacrâ historiâ adscribitur, plerumque non tam fuit electio, quàm præstatio homagii, ut verbis nostri xvi utamur. Verum & de hoc argumento pro institutione satis.

LXX. QUÆCUNQUE autem de Regum Ebræorum potestate dicta nobis sunt, ea valdè elevabuntur, si vera sunt, quæ sive de Synedrii magni potestate, sive de Regibus ipsis, prodiderunt sequioris xvi Judæi Thalmudici. Ut enim *Synedrii potestatem primò* videamus, jam tum supra commate xxxvi auditus quidem de illa est Rabbinorum doctrinam summam promens Schickardus, ex re fuerit tamen, ipsum Thalmud quoque audire. Ita vero in *Tis. Sanhedrin cap. 1. pars* legitur interprete Joanne Coch sive Coccejo. *Tribus, Pseudo-propheta, sacerdos magnus, non nisi à LXXI Iudicum confesſu judicantur. Bellum arbitrarium non nisi ex illorum auctoritate suscipitur. Urbs atriumve non nisi his jubentibus amplificatur. Synedria tribuum non nisi horum nutu instituuntur. In nullam urbem sententia universalis apostasie fertur nisi ab hoc Iudicum collegio. Nulla Urbs ob universalem idololatriam pleclitur si in limitibus sita sit. Si hæc vera sunt, atque adeo si tam ampla fuit Syaedrii magni potestas, idque fuerit in usu florentibus Regum rebus, non ea obtinuit Regni ratio quam nos definivimus, sed alia longe restrictiore auctoritate. Id sane necessariò sequitur, ut alia nunc taceamus, saltim ex eo quod Bellum arbitrarium non nisi ex Synedrii auctoritate potuerit suscipi. Arbitrarii autem nomine intelligimus illud, quod non à Deo fuit imperatum. Judicandi quoque summa potestas defuerit Regibus Ebræorum, si potissima negotia ad solum Synedrium pertinuerunt. Et tamen Jurisdictio non levis est Summæ civilis potestatis portio. Quod si denique & Synedria tribuum constituere fuerit juris Synedrii hujus magni, ne magistratum quidem constitutio omnis in Regum fuisset potestate collocata. Verum enimvero jam tum liquidum fecimus ex ipso sacro codice, Regem isthæc*

omnia potuisse, quæ Thalmudistæ Synedrio magno vendicant: itaque non est quod nos ~~quædam~~ illa hîc turbet. Notum quoque est, *III Reg. 6. 11* Abjatharum Summum Sacerdotem ab ipso Salomone Rege Pontificatu exutum esse, non per Synedrii sententiam: quod iudicium tamen Thalmud attribuit soli Synedrio. De Prophetis porro multi Regum iudicarunt: sæpe quidem inique, non ob id tamen à Deo increpati velut alieni juris inuasores. In universum, illius Synedrio à Thalmudicis attributæ potestatis, in omni Regum historia sacra, nec vola nec vestigium reperitur, ut proinde saltim tunc temporis illa non fuerit in ullo usu.

LXXI. Imo vero (liceat enim hoc nunc addere) ne quidem in historia eorum quæ post solutam Captivitatem acciderunt, sive sacra, sive ea quam Josephus conscripsit, tantæ à Synedrio auctoritatis exercitæ licet ullum vel minimum reperire exemplum. Ex aduerso narrat Josephus *l. 13. c. 12. Antiqu.* Joannem Hyrcanum, non impium utique Ethnarcham, abrogasse Phariseorum decreta, eorumque observatores pœnis affecisse. Ex eodem Josepho constat, Alexandrum Regem morti propinquum uxori Alexandræ arbitrium fecisse constituendi ex filiis quem vellet Pontificem, illam vero Summum Sacerdotium contulisse Hyrcano: hunc Pontificatum ereptum à fratre Aristobulo & sibi vindicatum ad aliquot annos: ab Herode quoque jam facto Rege creatos Pontifices, nec amplius ex Hasmonæo genere, sed ex sacerdotali quidem tribu, obscuros tamen quosque pro libitu homines: Herodis denique exemplum secutos, primo filium Archelaum, & tandem Romanos. Quæ omnia liquido ostendunt; ne isthac quidem tempestate Synedrio competiisse Jus de Summis Sacerdotibus decernendi. *Libro quidem XIV cap. 17.* narrat Josephus nonnulla, de Herode Antipatri filio Galilææ tum præfecto: hunc coram Synedrio causam dicere coactum. Fuit vero ille tantum cæ-

dis reus. Atquò ità ex ista Josephi narratione hoc duntaxat colligere est, Synedrio tunc fuisse jus ordinarium magistratus, sententiam de eade dicendi. Addit verò etiam itidem Josephus, omnes Synedrii illos iudices ab Herode jam Rege, excepto uno, fuisse interemptos. Præter autem hoc unum nihil omnino habet Josephus, unde auctoritatem Synedrii vel illa Hasmoneorum ætate respicte multùm usitatam fuisse, possit patere.

LXXII. Verum hæc quæ ultimo loco diximus, ad statum reipublicæ Judaicæ, qualis ille fuit sub Regibus ante Babylonicam captivitatem, non pertinent. Ut redeamus igitur ad illa Captivitate priora tempora, tam tum ex ipsomet Josepho demonstravimus, omni illo à Saule monarcha usque ad Captivitatem Babylonicam longo temporum intervallo, vere Regium statum obtinuisse, non autem penes Synedrium aliquod fuisse summi regiminis partem. Quæcumque igitur jactitant Thalmudici magistri, & eorum hac in parte sectatores, de amplè illius Synedralis potestatis à Mose usque continuata perpetuitate, si quod res est licet salva doctissimorum aliquot virorum auctoritate profiteri, fabulosa sunt universa. Meretur vero etiam hic attendi, quod illa Thalmudica doctrina non reperiatur in Josephi libris: cum tamen ille à Pharisæismo sui temporis non fuerit alienus. Etenim audivimus quidem illum jam tum supra th. XLIII, narrantem, tanquam à Mose sic mandatum, ut Rex aliquando futurus *nihil agat præter sententiam Summi Sacerdotis & Senatorum*, quod si etiam Rex exorbitet, *coercendum* illum esse, ideoque etiam tunc de Synedrii in regenda republica auctoritate, deque ejus jure in temperanda potestate Regia, aliquid fuisse jactatum: multum tamen illa omnia mitiora sunt Thalmudicis placitis. Estque proinde haud verò abfimile, post excidium Romanum nata demum isthæc in Regii regiminis everfionem excogitata dogmata. Quàm parum vero liceat fidere Thalmudicis de Synedrio

narrationibus, vel illud nos doceat, quod in hoc ipso *cap. 1. Sinedrium parag. 6* legatur; alios quidem docuisse, Sinedrium illud magnum habuisse septuaginta unum iudices illudque probasse non nisi ex *Num. XI, 16*, Rabbi Jehudam tamen perhibuisse, tantum septuaginta illi iudicio interfuisse. Quoniam vero ne quidem de numero Sinedrialium iudicum Thalmudici interesse fuerunt certi, palam utique vel ex hoc uno est, Thalmudicis de Sinedrio narrationibus haud tuto posse credi.

LXXIII. Haud negaverim tamen, ad Sinedrium forte trahendum esse, id quod habet Josephus *l. 20 Αρχαιολογίας sine capituli οβλατι. μετά δὲ τῶν τέτταρ πλοῦτων, Αρχιερῆα ἄρ ἢ πολιτεία, τῶν δὲ ἱερασιῶν. ἢ ἱθὺς δὲ Αρχιεῖς πιπτευσιο*. Loquitur scilicet Josephus de eo, quid obtinuerit post Archelaum, cum jam Romani imperarent Judæis. Nempe tunc temporis rempublicam factam fuisse aristocraticam, hoc est Summam potestatem venisse ad optimates, præsidentibus tamen Pontificibus. Optimatum autem nomine audiisse hic Josepho Sinedriales proceres, persane est verosimile: quod jam tum diximus. Et vero Romanis rerum potientibus, eorum pauciori, quæ gubernanda Judæis ipsis fuerunt relicta, regimen penes Sinedrium fuisse & Pontifices, etiam ex Evangelica historia haud obscurum est. Ex ipso autem illo Josephi de Pontificibus sermone, unde alia isthæc adduximus, manifestum est, durante & Hasmonæorum & Herodum Principatu, non fuisse Sinedrii aliquam in regenda rempublica facultatem: non certe ejus uno meminit verbulo Josephus vel ibi vel alibi. Quinimo in illa de Pontificibus narratione, cum retulisset, quemadmodum habuerit sese à soluta Captivitate Pontificum usque ad Antiochum Eupatorem successio, diserte scribit: quindecim Pontifices per annos trecentos tredecim administrasse gentis suæ rempublicam *δημονετικῶς*. Quod verbum palam utique facit, ad illam usque tempestatem à Captivitate soluta, non penes Optimates Sinedriales sed: Pontifi-

Pontificem & Populum universum fuisse rempublicam: quantum scilicet ejus sub Persarum & Macedonum summo imperio fuerat reliquum. Adduximus quidem nos *Thesi quadragesima quarta* ejusdem Josephi verba ex undecimo *Ἀρχαιολογίας* libro, ubi scribitur, eos qui Babylone redierant usos fuisse regimine aristocratico cum oligarchia mixto. Sed hæc intelligi nequeunt: non enim solet vera aristocrata misceri cum vera oligarchia. Ea porro statim subjungitur ratio pronuntiati illius, ut longe minus appareat quænam ibi fuerit mens Flavii: hisce nimirum verbis: *Pontifices enim præfuerunt rebus, donec Hasmonæi posteris regnare concessum esset. Quod verò Pontifices præfuerint rebus, id neque aristocraticum neque oligarchicum quid sapit, multò minus aliquid ex utroque mistum.* Ut proinde locus ille omnino sit mendosus. Quæ sanè sub finem *Ἀρχαιολογίας* proposita sunt, in iis demum Josephum acquievisse verosimile est.

LXXIV. Pergendum nobis nunc est etiam ad aliud aliud quod Rabbīnorum assertum *de Regibus ipsismet*, idque perquam auctoritati Regiæ contumeliosum. Tradunt nempe illi magistri, Reges veterum Ebræorum, quia ipsi judicarint: judicari etiam solitos, imò vapulationi fuisse obnoxios. Asseruerat hoc ex Rabbīnorum fide Cæsar Baronius in *Annalibus Ecclesiasticis*. Contra ipsum autem Casaubonus negavit, Rabbīnos id prodidisse. Verùm Wilhelmus Schickardus Casaubonum *παρορμηματῶν* in eo convicit: & sanè liquidò Rabbīnorum testimoniis probavit, fuisse reges Ebræorum vapulationi obnoxios. Neq; dissentit Grotius. *Video, inquit, consentire Hebræos: Regi in eas leges quæ de officio regis scriptæ exstabant, insillia verbera. Sed ea apud illos infamia carebant, & à rege in signum pœnitentiæ sponte suscipiebantur: ideoque non à licitorè sed ab eo quem legisset ipse, cadebatur & suo arbitrio verberibus statuebat modum.* Ita illi.

LXXV. Nos verò facilè credimus Schickardis, Grotiis,

aliisque, tradi à Rabbiniis, regem Ebraeorum plagis fuisse obnoxium. An autem res ita omninò se habuerit, quomodo Rabbini prodiderunt, id vero propter illorum assertiones non est certum, imò ne quidem habet veri speciem. Accedit, quod ejus nullum exemplum in sacra pariter & profana, quæ quidem fide sit digna, Ebraicarum rerum historia reperitur; et si frequentissime legere sit, Reges exorbitasse. Verosimile potius est, opinionem etiam hanc natam fuisse ex illà de amplissimâ potestate Synedrii Pharisæica persuasione, atque pertinace Pharisæorum Synedralem vim extollendi studio. Quo pravo affectu laboraverunt sanè olim Pharisæi omnes, Regiæ monarchiæ acerrimi hostes: qui proinde hanc scabiem etiam Josepho ipsi quodammodo affricuerunt. Cum autem Thalmudica tantum non omnia ex Pharisæorum scholis prodierint, & hos & qui Thalmud sectati hæctenus sunt Rabbinos, indigna de Regum auctoritate docuisse, non est quod miremur. Quæ Grotius porro adfert, sunt quidem illa ingeniose excogitata in id ut fidem aliquam invenient Thalmudica isthæc; hæctenus tamen nemo ex ipso Thalmude produxit talia, ac proinde merz sunt viri maximi, sed nimium Thalmudicis traditionibus addicti, hariolationes.

LXXVI. Utigitur quod res est dicamus iterum; Rabbiniis haud temere credendum in illis est, quæ ab ipsorum ævo remotiora fuere, multò minus in iis quæ faciunt ad Pharisæorum placita. Fingunt videlicet ipsi & conjecturâ assequi conantur talia, quæ multis ante ipsos seculis obtinuerunt, figmenta que sua ventilare ipsis volupe est. Cum verò erroribus & falsis commemorationibus in ipsorum scriptis nihil sit frequentius, in iis etiam, quæ de Regum vapulatione prodiderunt, fidem ipsis derogare non dubitamus. Præterunt verò hic exemplo suo ipsi Rabbiniis laudatores. Casaubonus Exercit. 1. ad Apparat: *Rabbiniis in historia etiam sacra* (nam
in o.

in omni aliâ talpâ ut plurimum cæciores sunt) quam parum fidei fit tribuendum, ignorat eruditiorum nemo. Idem Exerc. 16. n. 15. Rabbini, ubi de lingua Hebraicâ agitur & vocis alicujus proprietate, vel aliquo Thalmudu instituto, à Christianis tribuatur non parum: ubi verà à verbis venit ad res, aut ad historiam, vel rerum antiquarum veteris populi explanationem, nisi falli & decipi volumus, nihil admodum sibi illi fidei habendum. Jos. Scaliger. l. 7. emendat. temp. de computo Judaico agens scribit: eos consulto videri ignorantem bonarum rerum profiteri. Cunnæus l. 1. cap. 24 narrato Rabbino- rum commento de oleo quo inundati sint reges Israël, subiungit: Sed ipsi addunt id modo, sic traditum à sapientibus esse: ut jam non magnopere laboremus quam hoc verum sit. Alibi scribit: unum in sua gente Maimoniden recte intellexisse, quid hoc sit non ineptire: & tamen etiam ille Moyse omnia penè sua videtur vel ex Thalmude transcripisse vel propriis hariolationibus effinxisse. Verum hæc obiter.

LXXVII. Illud tamen videri possit forte, quibusdam Regibus ut pœnam fuisse irrogatum, quod extra Regum sepulchra ipsorum cadavera sepulta fuerint. Secundo nimirum Paralip. c. XXXIX & XXXVIII narratur, Joasi atq; Achasi defunctorum cadavera non fuisse illata Regum sepulcris. At necesse non est in pœnam humanam id fuisse factum, multo minus magni Synedrii aut populi aliquo jussu, sed quòd divinitus impedimentum aliquod intervenerit, quò minus rite potuerint exequi celebrari. Enimvero non semel in Sacris literis legere est, quibusdam ut pœnam denunciari: fore, ut ipsorum corpora in sepulchra majorum non inferantur. Inter alios propheta, quem ad Jeroboamum Regem Deus miserat, id denunciatur III. Reg. c. XIII. Velut fato igitur evenire hoc necessum fuit, quò divinæ prædictioni suæ constaret fides. Veruntamen Reges quorum cadavera in regia sepulchra non fuere illata, in loco regibus non indigno fuisse sepultos, haud negaverit.

verit quispiam. Et verosimile id furex eo, quod licet lezabelis cadaver secundum vaticinium Prophetæ à canibus discerptum esset, ut tamen reliquæ ejus sepelirentur, ideo quod regio sanguine nata ipsa esset, Jehu Rex novus jusserit. Quicquid hujus sit, quod regum quorundam cadavera in sepulcra regia non fuerint illata, id ipsis in pœnam ab ipsomet Deo potius, quam ab hominibus irrogatum fuisse, credendum est.

LXXIIX. Possset in testimonium hujus rei, quod nempe singulari divina vindicta etiam in corpora impiorum Regum divinitus sit animadversum, adduci huc, & quidem jure optimo, quod de calvaria Jehojakimi Regis Judæ narratur *capitulum XI* sive *Chelec Tituli Sanhedrin*, in Gemaræ; sed narratio videtur fabulosa, saltim non tuto admitti potest, quia provenit ex officina figmentorum: ideoque legat illam suo loco, cui videbitur. Et vero Gemaram integram in vernaculam nostram linguam vertit Christianus Gerson, ex docto Rabbino pius factus Christianus. Habetur autem eadem historiola etiam in Excerptis Gemaræ capituli noni Sanhedrin §. IV editionis Coccejanæ pag. 296.

LXXIX. CÆTERUM eorum quæ ad argumentum, quod hæcenus tractavimus, pertinent, superare scimus non pauca. At si singula persequi decretum nunc esset, fore prævidemus, ut ea nequaquam capiat harum pagellarum modus. De toto autem argumento, (quod sanè luculentum est) plenius, pressius ac elegantius ager, ubi otium fuerit, ipse Vir Amplissimus, qui levidensia ista patrocínio suo haud est dedignatus. Quod cum sciremus nos, etiam illo nomine multa præterminis consultò, quæ dici poterant prolixius. Quod igitur superest, petimus τῶν ἑλληνιστῶν συγγράμειν,

DOCTISSIMO JUVENI
 MARTINO MULLERO
 Hamburgensi,
 DE REPUBLICA EBRAEORVM
 differenti.

Hebraei Leges populi, MULLERE; quis olim
 Tam sanctis fuerit civibus ordo, refers.
 Cernite mortales. Non scripsit talia Minos:
 Non fallax nobis Iuppiter ista tulit.
 Non hic Spartanis sancit decreta Lycurgus,
 Non hic legiseri iussa Solonis habes.
 Quid? nec Aristocles felicem somniat Urbem;
 Aut alius Lucumo plurima ficta canit.
 Major adest author. Regnum Deus ipse gubernat:
 Ipse sacras Leges & pia jura docet.
 Ipse suos cives defendit, & omnia curat:
 Omnia, quae fieri vita beata potest.
 Felicem populum, qui non scelerata Tyranni
 Imperia, aut stulti Principis arma timet!
 Felicem populum! Sub ficu quisque virente,
 Et sub vite sua gaudia tutus agit.
 At tibi non vana de vincetis compede Pontus,
 Non tibi per fossus commemoratur Athos.
 Non hic perdomitus Ganges, non maret Araxes,
 Et quicquid rediens Cynthius afflat equis.

Non actos toto videas ex orbe triumphos:
 Non tot crudeli rapta tropæa manu.
 Non hic naturali surgunt ex ære columnæ:
 Non hic terrarum præda reposta jacet.
 Non cæta æthereis radiant minitantiæ templis:
 Non semper strepitu plena theatra sonant.
 Non vecors dormit Sarrano civis in ostro,
 Aut hominum post se millia multa trahit.
 Non hæc ex omni contendunt carbasa portu.
 Non auri montes possidet unus homo.
 Quid verò? non hæc luxus documenta superbi,
 Non sanctos civis hæc, o amice, decent.
 Materiem scelerum tantorum, & sæva nocendi
 Instrumenta suis noluit esse DEVS,
 O lacte & mellis succo manantia rura!
 O pecora, ô castas & sine lite domus!
 O nemora, o vites! quid verò cætera dicam?
 Exhibet innocuas angulus omnis opes.
 O verè sacras Leges! ô Numinis aras!
 O salve nimum gens adamata DEO!
 Regna alia, & Reges valeant, MVLLERE; loquamur
 Quenam Res fuerit publica Rege DEO.
 Humanis quantum præstant divino repertis,
 Tantum præ reliquis eminet iste labor.

Amico suavissimo

L. M. Q.

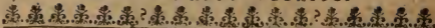
Mich. Kirstenius.

HER-

HERMANNI CONRINGII

DE INITIO ANNI SABBA-
TICI ET TEMPORE MESSIS
EBRÆORVM

Commentariolus.

DE INITIO ANNI SABBATICI ET TEMPORE MESSIS EBRÆORUM.

I.

Egis verba usque sunt adeo perspicua, ut vix occurrat quod difficiles habere explicatus possit. Quoniam tamen queat videri nonnihil superesse quod sensum faciat dubium, illud explicabimus.

Et verò circa annum Sabbaticum duo statim veniunt enodanda. *Alterum* est, num ipse ille annus, quo populus Palestinam occupavit, fuerit Sabbaticus, an demum septimus qui successit. Dixerit sane quis, prius significari illis verbis commatis secundi: *Quum ingressi fueritis terram quam ego do vobis, tunc sabbatizabit terra sabbatum Jebraa.* Verum enim vero hoc sensu non septimus sed primus annus fuerit Sabbaticus: id quod disertè repugnat legi. Non enim proventus illius anni primi potuerunt in illum usum cedere quem Sabbatici anni institutio habuit propositum, quia bellum omnia haud dubie absumpsit, & non industriz Israëlitici populi sed Cananæo-omnis annona debebatur. Igitur vocula *tunc* referenda est ad rum totam hebdomadem primam annorum, quorum ultimus debet esse Sabbaticus.

II.

Alerum majoris est momenti. Fuit scilicet duplex anni ratio apud Israëlitas, ac proinde duplex anni initium. Annus nempe vulgaris aut civilis primum mensem numeravit Tisri Chaldaicè dictum, qui fere nostro par est Septembri. Fuit porro & Sacre Annus, cujus initium erat mensis Nisan, qui fere coincidit cum nostro Martio. De hoc enim mense disertis verbis ita sancitum est à Deo Exodi xii, 2: *Mensis iste vobis erit caput mensium; primus erit in mensibus anni.* Jam verò plæric

que

que doctorum mensẽ Tisri, ut anno Jubilæo ita & Sabbatico, initium præbuisse statuunt. Sunt tamen etiam, qui Sabbatici principium fuisse mensẽ Nisan arbitrentur.

Illam verò priorem communem sententiam alterâ veriorẽ esse, ostendit saltem verosimiliter, *primum* traditio constans Judæorum, & quidem ipsorummet Thalmudicorum. Ex ipso enim Thalmudis tractatu *De Principio anni* sive *Rosch haschana cap. 1.* Joannes Buxtorfius *Synagogæ Judaicæ cap. XII* hæc verba adducit: *Quatuor sunt anni principia. Prima die mensis Nisan est novus annus Regum & Festorum. Primo die Elul, novus est annus pecorũ decimandi. Primo die Tisri novus est annus annorum: anni nempe Dimissionis, Jubilæi, Plantationis omnium arborum & herbarum. Primo die Schebbat novus est annus arborum. Jam vero tempus Dimissionis, ut recte interpretatur Buxtorfius, est Anni quietis, qui septimus erat annus, quo agri & vineæ Ebraorum quiescebant. Potuit vero ad Thalmudicos pervenire incorruptâ fide isthæc quidem traditio, quoniam Sabbatismus annorum fuit etiam post solutam captivitatem Babylonicam semper usque ad Romanum reipublicæ excidium observatus. Ceu liquet cum ex *l. 1. Maccab. c. VI. 19.* tum ex iis quæ narrat Josephus *l. IX. ἀρχαιολογίας capitũ octavi sine*, de remissione tributorum septimi cujusque anni, ab Alexandro Magno per Jaddum impetrata Judæis, sed Samaritanis negata. Ut & ex *l. XIII. 6.* nec non *cap. 28. l. XIV.* ubi, ab Herode captam urbem anno Sabbatico, refert. Ideoq; hac fiducia fortassis prorupit *l. 1. c. 6. de republ. Ebraorum* Cuxus in illa verba: *Illud certissimum est, Hebræos semper non Jubilæum modò, sed etiam septimum quemque Sabbaticum annum à Tisri numerasse: qui anni sacri erat mensis septimus, plane ut septeni omnes Jubilæique iudem mensibus inchoati finitque sint.* Italoqui non dubitavit Cuxus. Ne quid dissimulem tamen, Thalmudicæ narrationes non sunt apæ fidem dubio carentem efficere, sed duntaxat verisimilem: nec quidem id semper, propter admittas fabulas imo mendacia.*

II. Idem *Secundo*, & quidem longe firmitus, ratiocinatione potest intelligi, ex ipsa Lege divina: etsi mihi quidem hæcenus occurrerit nemo, qui aperte id docuerit. Quoniam nimirum haud fuit vetitum, anno sexto serere, hinc liquidum videtur, etiam in autumno illius anni sexti, nisi à Tisri menses numeraveris, sationem esse institutam, prout passim terrarum solet fieri. Jam verò mense Nisan saltim nondum fuit peracta integra messis satarum autumao frugum: & tamen prohibuit Lex anno sabbatico etiam messem omnem, utpote quum toto isthoc anno debueric ager quiescere. Si Nisan igitur fuisset primus anni Sabbatici mensis, non potuissent meti fruges sationis anni sexti, sed debuissent perire. Id quod & creditu & dictu est absurdum: non enim jam ante mensem Nisan fuit vel incepta messis.

VIDETUR non invitare duntaxat sed propemodum jubere hic locus, majore aliqua cura de TEMPORE MESSIS EBRÆORVM agere: Itaque digrediemur nonnihil in campum illum: præsertim quia à viris multò doctissimis fortassis hic graviter est erratum. Igitur nonnulli haud dubitant, omnis messis initium in Pentecostes festū rejicere. Ita sane docuit disertè Buxtorfius *Synag. Judaica cap. XV*, nec obscure ipse à *Ἰουλιανὸς* Grotius *ad cap VI vers. 1 Lucae*, & Joann. Maldonatus *ad cap. Matthæi XII, 1*: ut alios quam multos nunc silencio præteream. Verba Maldonati ipsa, quum sint instructa non vanis rationibus, mementur hic legi atque expendi. *Nec enim*, inquit ille, *die decimo quinto aut vigesimo Martii spica matura esse potuerunt.* Quod enim quidam adnotarunt, in *Palæstina* eo tempore propter vehementem calorem segetes solitas maturare, scilicet esse arbitror. Nam nec illi probare possunt, & nos possumus Scriptura experientiaque refutare. *Johannes enim testatur, tempore passionis Christi frigus fuisse, & se homines ad ignem calefecisse: & festum primitivorum celebrabatur quinquagesimo die post Pascha; celebrabatur autem, simul prima falx in messem mittebatur Deut. 16. 9.* Non ergo poterant in festo azymorum,

id est quinquaginta ante diebus, segetes esse matura. *Experientia vero docet, non solum in Palaestina sed neque in multo calidioribus Africa regionibus segetes tam citò maturescere.* Hæc omnia Maldonatus. Videtur porro & Thalmud idem significasse, dum primitiarum oblationem adstringit ad Festum Pentecostes: primitiæ enim offerri utique debuerunt initio messis. Ex capite primo *Biccurim* doctissimus Wagenfeilius ad *Sotâ* caput Septimum pag. 662 verba quædam adducit, eaque sic interpretatur: *Non offerenda sunt primitiæ ante festum Pentecostes. Aliquando incola montu Zeboim attulerant primitias ante illud festum, & non fuerunt acceptatæ, ob illud Scriptura dictum (Exodi xxiii, 16.) Et festum messis primitiarum laborum suorum.* Ex quibus verbis etiam hoc videatur dici, quod Pentecoste in ipsa Sacra Scriptura appellata sit *אֵפְרוּחַי* festum messis & primitiarum.

Hæc autem si ita sese habeant, multò minus potuerit mense Nisan jam finita esse messis. Facto sanè initio messis omnis circa festum Pentecostes, quod incidit in Majum aut Sivam mensẽ, ultima manus illi messi vix accesserit ante mensẽ Ab sive Julium.

Cæterum omnino verius est, messem aliqua ex parte, frumentum quidem autumnò sati, cum festo Paschatis cæpisse olim in Palaestina pariter & Ægypto. Diserta enim hæc verba sunt *Deuteronomii XVI 10* ipsiusmet Moïsi: *Septem hebdomades numerabu tibi ab ea die, qua falcem in segetem miseru: & celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo.* Utique enim festum illud hebdomadum est Pentecoste, & jam ante septem hebdomades falx missa erat in segetem. Diserte item de festo azymorum sive Paschatis *Exodi XXXIV, 21* sancitur: *Sex diebus operaberis, at die septimo cessabis in aratione & in messe cessabis.* Josuæ item *cap. 111, 15* aperte scribitur, transitum per Jordanem factum tempore messis, illum verò contigisse mense, Nisan e. *IV 16* legitur. Non porrò potuisset jure Nisan dici mensis *Abib*, aut *novarum frugum*, si post septem demum hebdomades ad maturitatem omnes fruges pervenissent.

sent. Non multo post notabimus, jam tum mense Februario in Ægypto hordei segetem fuisse spicis gravidam. Etiam præterea Flavius Josephus. *III cap. 10 Antiquitatum*, ita rem omnem narrat, ut liquido appareat, mense Nisan saltem hordeum jam maturuisse. Quod haud dubie intelligendum de illo hordei genere, quod itidem tempore autumnali solet feri, estque hodie Frisii popularibus meis in usu longe maximo; præ illo certe trimestri quod seritur verno tempore: quia proventus ejus multo est ditior, exigitque præ altero glebam uberem. Verba Josephi adscribam, duntaxat qualia Latine edidit Gelenius. *Secunda azyriorum die, quæ est mensis hujus Nisan decima sexta, frugibus demessis & hæcenus intallu incipiunt frui: æquumq; rati, Deum hujus ubertatis autorem per gratitudinem honorari, hordei primitias offerunt in hunc modum. Spicarum manipulum igni torrent, hordeum deinde pinsunt, atque ita in alica modum fracti offerunt ad aram offerunt: inde pugilum uno in eam injecto, reliquum sacerdotum usui cedit: & ex elicito fit publicas ac privata messes metere.*

Non exciderant hæc Josephi Grotio in Lucæ caput sextum commentanti: ideoque merito mireris, tantum virum non dubitasse ita scribere: *Quod postridie Paschatis δεξιμα σαχών ad altare adferebatur, fiebat id dicitur causa, ex spicis virentibus, quæ igne torrebantur, ut Josephus nos docet ex Levit. II, 14.* Paulo ante verò idem Grotius etiam aliud commiserat *πεξαγμα*, dicens: *Nōtandum autem est: messem, ut Hebræi docent, incidisse ferme in mensem Elul, qui partim Junio respondet: itaq; Exodi XXIII 16 Pentecostes solenne, vocatur solenne messis, Tabernaculorum autem solenne, quod in finem Augusti aut initium Septembris incidebat, festum Collectarum in horrea frugum.* Quinam Ebræi id doceant, hæcenus ignoro, & scire parum refert. Sed Elul, mensis proxime antecedens mensem Tisri, Augustum nostrum non Junium aut Julium retulit. Pentecostes quoq; solenne loco Exodi laudato non ἀπὸ δὲ dicitur solenne messis, sed additur: *primitivorum operum tuorum quæ semina*
verū

verū in agro. Quibus verbis indicatum esse triticum, vel inde colligere est, quoniam festo Pentecostes debuerunt offerri panes triticei, ut habet Josephus. Ipsa verba Legis Exodi x. xiv. 22 illam messem distincte triticam appellant: *Solemnitatem hebdomadarum facies tibi primitiā messis triticæ.*

Net verò est, quod illa verba: *messis primitivorum operum tuorum quæ seminaveris in agro:* ita cum nonnullis accipias, quasi ἀπλῶς illa loquantur de omni messe. Omnino enim illa intelligenda sunt duntaxat de messe eorum quæ primò omnium fuerunt sata.

Non omnia scilicet uno eodemq; momento feri in agris solent, sed citius alia, alia serius: pro cæli pariter & terreni varietate differentia. Etiamnum sane *memores sumus* (verba sunt Columellæ l. 11. cap. v. 11) *antiquissimi præcepti, ut locus frigidus nonnisi, tepidu celestius, calidu cœssime seramus:* attamen seminum quoq; habenda semper ratio est, ideoq; non omnibus in locis idem potest ferendi tempus observari. Ne nunc moneam, alia semina vere alia autumno rectius feri. Etsi verò & hordeum & triticum aliquod jam olim à Romanis (ceu constat ex illius gentis agricolationis scriptoribus) Februario mense aut vernali tempestate feri solitum, præstantia tamen prævaluit quod autumno satum erat. Hoc quoque solum utriusque generis videtur Ebræis fuisse in usu. Non enim fortassis observare est, hordei aut tritici trimestris in sacris monumentis ullam memoriā, aut ullum indicium. Quin imo perinde atque Romani olim linum seruerunt, à *Calendu Octobri in ortum Aquilæ qui est VII Idus Decembr.* ceu loquitur Columella l. 11. cap. X, ita & in Ægypto quondam factum esse, apparet ex iis quæ narrantur Exodi 1X. 51 de iis quæ grandine perierunt: *Et linum & hordeum fuerunt percussa, ἢ γὰρ κερθὶ παρασηκυία, τὴ δὲ γῆν παραπατήζον.* Contigit autem grandio mense Februario.

Igitur inter opera sementis autumnalis primum omnium videtur, ut in quam multis locis aliās ita & in terra sancta subivis enim id observari olim non solere, ex Palladio etiam discere, ne-

que nunc ignotum usū est) fuisse tritici rationem, hordei autem tardior. Atq; ideo huc respiciens Moses messem tritici appellavit *messem primitivorum operum quæ seminata erant in agro*. Serior sane non: hil hordei soler plarumq; sementis esse: lini adhuc tardior.

Potuit quoque fortassis Pentecoste simpliciter *fessum messis* *κατ' ἰσχυρά* quandam appellari, quoniam inter fructus omnes in agro ex semine natos triticum haud dubie fuit habitum nobilissimum: utpote quod maxime omnium cesserit in hominum alimentum. Non enim quidem & hordei in hominum cibum usus fuit apud Israëlitas: præcipua tamen dignitas habita tritico. Nec enim ferendum id quod Gamalieli tribuitur *cap. 2 Mischna tit. Sota §. 1* dictum: hordeum esse *escam belluarum*. Ut ut enim fortassis Babylone, ubi Thalmud illud est consarcinatum, hordeum in jumentorum duntaxat pabulum cesserit: Ebræis tamen etiam panes fuerunt hordeacei in usu sic satis frequente. Discere hoc est ex *Judicium VII. 13. IV Reg. IV 42. Ezechielis IV, 12 & Evangelii Joannis VI, 9 & 13. Licet vero etiam ex iis quæ habentur IV Reg. VII. 1. 16. & 18.* haud difficulter accipere, hordeum isto tempore in cibo fuisse hominum. Ne nunc dicam, Ruth, pauperrimam sæminam, non in alium usum & collegisse hordeum & à Boazo accepisse dono. Etiam verò Columella *l. 2. c. 9* memoravit, hordeum *distichum*, apud Romanos, *tritico missum* egregia *ci-baria familia præbere*. Considerantibus porro, saltim exiguum equorum inter Israëlitas usum, & quod asini pariter mulque paleis fuerint pasti, ingens vero hominum multitudo intra angustos sanctæ tertæ limites fuerit conclusa, non potest non videri, præter triticum etiam assumptum esse hordeum in hominum escam.

Haud me fugit præterea, nonnullis eruditionis pereximia doctoribus visum esse, Pentecosten ideo d'ctam *Fessum messis*, quia tunc messis omnis fuerit jam finita. Sed illa sententia videtur imperitiam aliquam arguere culturæ agri reique rusticæ

rusticæ. Adhoc notum ex sacris est, primitias offerri solere, circa messis non finem sed initia, tritici autem primitias feria Pentecostes altera ex instituto divino offerri solitas.

Ut redeamus igitur in locum, unde longius justo progressi queamus judicari, Pentecoste fuit quondam Israëlitis *festum messis*, non tamen omnis sed solum triticeæ. Hordeacea autem messis inceptit in terris illis jam circa Paschatis festum. Quamvis nimirum tritici sementis sationem hordei antecedit, temporius tritico tamen maturescit hordeum: atque ita in Palæstina hordei messis triticea septem hebdomadibus fuit prior; hæc autem capit circa festum Pentecostes, atque ita mense Majo, inque Julium fuit continuata. Etiam sane alibi accurate distinguitur messis tritici & messis hordei. Illius *Genes. XXX 14. Iudicum XV 1. II Reg. XII 17. Hujus 2 Reg. XIV 30.* juxta vulgatam quidem versionem, fit mentio. Certe hordeum non minus quam triticum severunt Israëlites autumnali tempestate, ideoque & huius necessario fuit aliqua messis: & non sine causa distinctè messem *triticeam* Sacræ literæ memoraverunt.

Instituisse vero illos etiam vernalem aliquam sationem, nonnullorum leguminum, milii, aliorumque, non potest forte dubitari, quia & illorum in agro crescentium haud infrequens in sacris literis fit memoria. Sed & mense Nisan non minus *arare* quam *metere* solitos Israëlitas, patet ex iis verbis quæ adduximus modò ex *cap. XXXIV 21. Exodi*. Fuit proinde & horum messis. Et vero hæc demum messis solet incidere in mensem Elul sive Augustum nostrum; estque messis ultima, quam exceptit Festum *collectionis* mense proximo Tisri. Ut incomparabilem Grotium aliosque deceperit ignorantia, vel negligentior consideratio, varix & sementis & messis, cum primis ejus hordei, cantherini olim Romanis dicti, quod autumno seritur, estque plurimis locis plane insolens aliis infrequens. Cum universim loquendo, messis ceperit mense Nisan, & finierit mense Elul

usque ad Tisri: sive exierit cum festo Paschatis & finierit cum festo Collectionis: quo tempore jam omnia horreis solent claudi.

*Et si verò ex iis quæ adduximus sit satis liquidum, mense Nisan factum fuisse messis initium, haud abs re tamen fuerit ostendere, quò dnam alios errare fecerit. Ne quæ supersit etiam impofterum errandi occasio. Igitur ut Joannem Maldonatum ante omnes adgrediamur, provocat quidem ille ad Scripturam pariter atque Experientiam, sed frustra est. Testatur sane Scriptura, tempore passionis Dominicæ frigus nocturnum fuisse molestum: hinc verò non sequitur, non potuisse maturescere segetes. Et verò etiam in nostris hisce terris circa messem noctes interdum frigidiores esse solent, idque media æstate. Deuteronomi perro, ad quæ Maldonatus provocat, verba plane jugulant ipsius sententiam. Non enim ibi dicitur, festo Pentecostes demum falcem in messem mitti, sed altero Paschatis die id fieri solere, atque ab illo die esse numerandas septem hebdomades. Quod si à festo Pentecostes debuisset initium fieri illius numerationis, debuisset illa institui ordine retrogrado, ut quinquagesimus dies esset Paschatis feria altera. At vero etiamnum solent Judæi numerare illos quinquaginta dies, sed recto ordine, & factò initio à secunda illa Paschatis feriâ. Joannes Buxtorfius cap. XV Synagoge Judaica refert, in hunc modum Judæos solere tunc orare: *Benedictus tu Domine Deus noster, mundi Domine, qui nos præceptis tuis sanctificavisti, nobisque ut dies messis numeraremus præcepisti, hodie verò dies est primus: & solere indies illos ita pergere numerando. Pentecosten porro fuisse festum primitiarum dictum, verum quidem est; sed non omnium primitiarum ἀπλως, solarum autem duntaxat triticearum, ceu jam ante ostendimus. Frustrâ quoque Maldonatus ad Experientiam provocat, & Asiæ calores. Non enim scribitur in Africa calidioribus locis hordeum: illius autem non tritici messem in Nisan menssem nos conjecimus. Sed & videtur Maldonatus hordei illius quod**

quod autumno feritur juxta cum alijs usum ignoravisse: quæ inscientiam errorem præcipitavit virum cætera perspicacis ingenii & judicii; utinam & minus maledicum! Quicquid hujus sit, abunde, nisi fallor, Maldonati objectionibus est satisfactum.

Quod attinet adducta Thalmudis verba, loquuntur illa de primitiis tritici, non simpliciter de omnibus. Si sane aliud voluerunt isti magistri Babylonii, & sese & alios deceperunt. Et vero saltem illi qui confecere Sotam aperte agnoverunt, illam oblationem manipuli quam Deus fieri jussit altera Paschatis feria, fuisse hordeaciam. Verba eorum interprete doctissimo Wagenheilio sunt paragrapho 1. capituli secundi Mischnæ hæc: *Sane etiam oblatio manipuli ex hordeo paratur.* Ex Abenesæ commentario ad Exodi xxiii 16 sunt qui hæc verba adducant: *Ecce festum Azymorum subinde ejusmodi erat, ut in eo essent primitiæ hordeaceæ; ut & illa R. Arama: appetente jam messe hordeorum, non erat integrum vesci fructibus, donec primitias obtulissetus, illa erant initium proventuum ejus. Sacerdos agitare debuit manipulum, ut sic intelligerent: omnia nobis data esse, non simpliciter, ut stulti sibi persuadent, sed ut eum colamus.* Frequenter porro adferri solet illud ex Thargum Jonathanis ad *Genes. VIII 22*, de Palæstinæ terræ conditione: *Sementus in æquinoctio Septembris, messis in æquinoctio Martii, frigus in solstitio Decembris, & æstus in solstitio Junii.*

Tradunt porro Thalmudici, si sexto decimo Nisan nondum maturuissent fruges. solere Synedrium intercalare integrum mensem nomine secundi Adar. Quod utique indicio fuerit, solere plerumque tunc temporis fruges aliquot jam maturas reperiri. Nolo hic adferre quæ viri docti in id adducunt, cum primis ex Maimonide: quoniam obvia passim sunt. Sed & ne quid disimulem, haud parum mihi etiam illa traditio est suspecta. Quod si enim propter cæli tale aliquod vitium debuit integer mensis Adar intercalari, non potuit non sæpe numero tota anni ratio & festorum omnium plurimum tur-

bari. Solut etiam frequenter frigidiorē veris tempestatē, non multo post magnus æstus excipere: qui non patitur differri messem triticā, & institutam à Deo tritici justo tempore oblationem: ne quid nunc dicam de oblationibus primitiarum aliis. Si porro mensem Adar novum addere interdum oportuit, propterea quod nondum maturuissent hordei segetes: debuisset interdum & alius aliquis mensis addi, propterea quod triticum nondum maturuisset. Illi vero Thalmudici magistri persuadere nobis nituntur, tantum ob Paschatis festum intercalationem ejusmodi instituere fas fuisse. Non equidem negaverim, contigisse interdum, ut die illo decimo sexto mensis Nisan maturæ primitiæ hordei offerri non potuerint. Verum illud haud dubie raro accidit, Leges autem feruntur de iis quæ plarumq; sese ita habent. Quando verò nondum satis coctæ fuerunt spicæ, Deus sane non potuit tunc indignari, si offerrentur, quales eas Deus ipse nasci fecerat, aut si igne non nihil siccarentur, quod factum fuisse, ex Josepho intelleximus; imo mandatum fuerat *Levit. 11. 14.* Certe illa integri mensis intercalatio plus turbasset omnem etiam sacrorum ordinem, quam aliquod cœli vitium. Si quidem facta fuit. Factam autē non fuisse, etiā inde colligere est: quia nec in Josepho nec in Philone, imo ne quidē in omnibus Sacræ Scripturæ libris, vel tenuissimū est hujusmodi intercalationis vestigiū observare.

Verum quicquid etiam hujus dixeris, certum est, quod ne Thalmudicæ quidem aut Rabbiorum narrationes messem omnem à mense Nisan senioverint.

QUONIAM autem prolixè satis de tempore messis Israëliticæ egimus, redeundum tandem est in viam unde quasi digressi sumus, ad id scilicet, ut probemus Annum Sabbaticum non incipi solitum à mense Nisan. Tantum repetimus vero adductam jam ante rationem. Nempe aino sexto licuit pro arbitrio serere, in spem messis: illa autem non potuit institui ante mensem Nisan. Omnia autem recte sese habent, si anni Sabbatici initium fuerit

fuerit mensis Tisri, ac proinde nulla potuerit fieri satio autumnalis anno sexto. Autumnalium nempe seminum messis mense Nisan primum cœpit & in Julium usque duravit Hinc verò colligere certo licet, Sabbatico anno exordium haud præbuisse mensis Nisan, quia præcedentis anni proventus ita periisset.

Igitur non recedendum est à communi sententia: quod nimirum mense Tisri initium nactus olim fuerit Sabbaticus annus. Non de nihilo tamen sunt quæ pro altera militant. Et quidem quinque eximia attulit in medium, vir non doctrina & pietate minus quam dignitate Episcopali excellens, amicus nosster & quondam auditor, Joannes Elai Terferus, eruditissimo *Sacra Chronologie* libello pag. 25.

I est, quod anni facti initium sit Nisan, Sabbaticus vero sit facer. At vero usus anni Sabbatici unice fuit civilis, ut infra docebimus; ergo etiam civilibus non sacris institutis fuerit annumerandus.

II est, Israëlitarum debuerunt ordiri annum illum ab eo tempore quo ingressi sunt terram Canaan, hoc autem contigit mense Nisan. Sed ab ipso illo momento ingressus fuisse numerandum annum Sabbaticum, nusquam dicitur. Satis est, debuisse putari annum illum à tempore primæ sationis, quæ instituta demum fuit mense Tisri aut Marchesvan.

III. inexplicabilem cæteroquin esse difficultatem circa annum Jubilæum. Quamvis autem omnino & nos fateamur, esse illum nodum maxime omnium difficilem, solvemus tamen etiam illum in tractatione de Anno Jubilæo.

IV est, quod hac admitta hypothese, non appareat verum fuisse id quod in Legis divinæ est commate vicesimo secundo: nempe seminandum quidem esse anno octavo, sed comedendum *de proventus veteri usque ad nonum annum, & donec venerit fructus ejus noni anni veterem anni sexti proventum esse* comedendum. At verò etsi eodem octavo anno quo instituta fuit satio, subsequuta fuerit

fuerit mesfis, trituratio tamen plena institui neque vir ante annum nonum; ac proinde usque ad annum nonum fuit veteris anni sexti proventu utendum. Perperam porro vocula *eius* de anno nono accipitur: agitur enim de proventu institutæ anno octavo rationis, adeoque de proventu non noni sed octavi anni.

V est, quod isthæ hypothefi non fit verum illud quod versiculo vicefimo primo legitur, *sextum annum pro tribus annis facilurum fructum*. Utiq; enim illud intelligendum esse de anno sexto septimo & octavo: jam autem tempore Collectionis juxta hypothefin sextum annum seriasse, ac proinde non nisi duos annos superfuisse septimum & octavum. At verò duravit mesfis à mense Nisan usque in Tisri: itaque etsi mense Tisri demum fuerit Collectionis plenariæ festum celebratum, nihil vetat tamen, à Nisan usque partem aliquam novarum frugum celsisse in alimoniam. *Partem ajo aliquam*: nam aliàs cessit in vitium potius frumentum vetus. Perinde atque apud nos etiam solet fieri, ab iis qui non laborant egestate: pauperiores enim etiam novo vivere frumento coguntur.

III

VERUM duo illa, quæ diximus circa Annum Sabbaticum occurrere dubia, jam satis sunt expedita. Imo forte diutius expectatione posteriori fuimus immorati. Non possumus tamen non saltim paucis tangere etiam illud, quod ex Judæorum (ni fallor) magistris proponit Grotius ad nostrum Levitici capit. *Es anno, scribit, etiam remissa ajunt debita, nisi de quibus convenisset, ut ad lubilaum duraret obligatio: id ipsum autem pro convento haberi, si pignus redditum esset ex lege Exodi XXI 26*. Etsi autem possit videri hæc interpretatio benigna: attamen quia Lex ipsa tale quid non dicit, non temere hoc quidem fuerit admittendum. Non negaverimus tamen, spontaneâ æquitate fuisse saltim à nonnullis ita observatum, atque adeo ex consuetudine illa natam hanc interpretationem.

pretationem.

INDEX

163

INDEX CAPITVM
PARADOXORVM DE NUMMIS
EBRÆORVM.

- I. Præmium libri. Quo occasio & institutum ejus conscribendi indicatur. 1.
- II. Epistole aliquot Conringii & Hottingeri ad hoc argumentum pertinentes. 4.
- III. De nummis illis sex, quorum cætypos sibi missos Hottingerus Tabula prima ære exprimi curavit. 15.
- IV. Nummos omnes Ebræorum, qui dicti sunt Sicli, fuisse olim argenteos. 20.
- V. Nullum nummum Ebræum, qui refert hominis imaginem, esse genuinum. 28.
- VI. Characteres Assyriacos non fuisse olim ab Ebræis ad civilia negotia usurpatos, nec ante captivitatem Babylonicam nummos signatos Ebræis fuisse in usu. 47.
- VII. Nullum nummum Assyriis aut Ebræis literis inscriptum esse bonæ notæ aut multum vetustum. 59.
- VIII. Non posse certis argumentis demonstrari, nummos, qui Samaritanis characteribus sunt inscripti, captivitate Babylonica esse antiquiores. 69.
- IX. Omnes Samaritanis literis inscriptos nummos esse Hasmonæorum & Herodum ætate cusos. 77.
- X. Non fuisse olim in usu Siclum alium sacrum alium profanum. 95.
- XI. Quæ de Cippis Ebræorum in libello ab Hottingero edito memorantur non mereri fidem. 102.

NDEX LOCORUM S. SCRIPTVRÆ

quæ passim citantur & illustrantur.

Genes.	cap.	v.	pag.				
	xx.	16.	24.		xxvii.	114.	
	xxiii.	16.	55.		xxxi.	116. 119.	
	xxx.	14.	177.		xxxii.	114.	
Exodi	ix.	51.	175.	Deuter.	i.	18. 116. b.	
	xii.		170.		ii.	123.	
	xvii.	16.	141.		iv.	115.	
			18.		xv.	11. 141.	
			123.		xvi.	8. 124.	
	xlii.	17.	116. b.			10. 173.	
	xlix.		116.		xvii.	(152. 147)	122.
	xxii.	17.	55.			6.	126.
	xxx.		24.			7. 8. 9. 10.	125.
	xxxiv.	21.	177.			15.	157.
		22.	175.		16.	157.	
Levit.	ii.	14.	180.		20.	158.	
	x.		113.	xix.	15.	126.	
	xvii.	15.	98.	xx.		115.	
			113.	xxi.		115.	
Num.	i.		115.	xxxiii.		139.	
	ix.		114.		5.	117.	
	xi.	(113. 116 b.	122.	Josuz.	i.	139.	
		6. 7. 8.	124.		ii.	15. 173.	
		13.	119.		iv.	16. 173.	
		16.	162.		v.	83.	
			113.		vii.	7. 118.	
	xii.		113.	xxiii.		139.	
	xiv.	(113. 115. 116.		Jud.	vii.	13. 176.	
	xv.		113.		viii.	140.	
xvi.		113.			13. 117.		
xxv.		113. 116.	xv.		i. 177.		
xxvi.		118.			xvii.		

	<i>N</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>X</i>
XVII.	6.	} 139.		8.
XVIII.	1.			XXI. 3.
XIX.	1.			XXIV. } XXVIII. }
I. Sam. VIII.	(140.149.150.151. 9.10.11.18.	143.		XXX. 6. 12.
X.	1.	157.	Efd.	VII. 75.
XI.		158.		VIII. 25. 26. 29.
XII.	12.	116.	Nehem.	VII. 75.
	17.	177.	Pfal.	XVII. 2.
XIV.		153.		L. 6.
2. Sam. VIII.	9.	} 158.	Esaïæ	XLVI. 6.
V.	1. 2.			LV. 1. 2.
XIV.	26.	98.	Jerem.	XXXII. 9 10.
	30.	177.		XXXVIII. 10.
XXI.		150.	Ezech.	IV. 12.
XXIV.		26.	1. Macc.	VI. 19.
I. Reg.	XI.	160.		XIII. 41.
	XIII.	165.		XV. 77.
	XX.	39.	56. Matth.	V. 18.
II. Reg.	IV.	42.	176.	XVIII. 16.
	VII.	1. 16.	24. 176.	XXVI. 5.
	XV.	20.	23.	XIV. 11.
	XXI.		150.	XXII. 5.
I. Paral.	XXI.	25.	13. 26. 55.	VI. 9. 13.
	XXIII.	23.	99.	I. Cor. XIII. 2.
	XXIX.	15.	157.	Ephef. V. 24.
II. Paral.	XIX.		153.	Coloff. III. 20.

INDEX AUTORUM

<p>A.</p> <p>Amama (Sixtinus) 89.</p> <p>R. Arama. 179.</p> <p>R. Azarias. 91.</p> <p>Abarbenel. 129. 141.</p> <p>L. Allatius. 163.</p> <p>Abenefra. 179.</p> <p>Aristoteles. 55. 109. 114. 117. 140. 144. 145. 146. 147.</p> <p>Ariasmontanus. 21. 24. 26. 57. 70. 71. 73. 99.</p> <p>Arnifæus (Henningus) 132.</p> <p>Adrichomius. 66.</p> <p>S. Ambrosius. 150.</p> <p>Anonymus Antiquarius. 39. 41. 43.</p> <p>S. Augustinus. 123.</p> <p>Augustinus (Antonius) 7. 16. 17. 19. 47. 70. 91.</p>	<p>Brerewodus 26.</p> <p>Bizus (Jacobus) 13. 16. 18. 44.</p> <p>Brochardus 9.</p> <p>Buxtorfius 40. 49. 51. 52. 71. 95. 171. 172. 178.</p>
<p>B.</p> <p>Barzelonifa. (Levi) 36.</p> <p>Baronius 163.</p> <p>Beza 92.</p> <p>Bertrami (Bonav. Cor.) 117. b. 154.</p> <p>Benjamin Tutelensis. 103.</p> <p>Bereſchith, Rabba 63. 67.</p>	<p>C.</p> <p>Cafaubonus 133. 163. 164. 165.</p> <p>Capellus (Lud.) 41. 42. 49. 71. 95.</p> <p>Calvinus 132.</p> <p>Caninius 132.</p> <p>Camhius 25.</p> <p>Cicero 109.</p> <p>Chiffletius (Joh. Jacob) 17. 18.</p> <p>Cocceius (Joh.) 49. 120. 139. 166.</p> <p>Columella 175. 176.</p> <p>Cunæus (Petrus) 139. 141. 151. 166. 173.</p>
<p>D.</p> <p>Danzus 132.</p> <p>Damianus (Petrus) 105.</p> <p>Dilherrus 66.</p> <p>Dio 44.</p> <p>Dionysius Carthusianus 126.</p> <p>Drufius 71.</p>	<p>E.</p> <p>l'Empereur (Constant.) 63. 103. 123.</p>

Epipha.

INDEX AVTORVM

Epiphanius	63. 95.	29. 30. 32. 58. <u>71.</u> 78. 102. 132. 133.	
Eusebius	<u>49.</u>	<u>134.</u> 135. 136. <u>137.</u> <u>139.</u> <u>142.</u> 105. 152. 160. 171. 174.	
F.			
Fabrizius	<u>71.</u>	K.	
Freherus (Marq.)	<u>33.</u>	Kircherus (Athanasius) <u>22.</u> 39. 66.	
Füllerus (Nicol.)	123.	68. <u>69.</u> <u>71.</u> <u>76.</u> 83. 88. 90. 95.	
G.			
Galatinus	132.	L. Lipsius 113.	
R. Gedalia	64.	Livius 146.	
Gelenus (Sigism.)	133.	M.	
Gerson (Christian.)	63. 66. 166.	Matthesius (Joh.) <u>63.</u> 66.	
Gorlaeus (Abrahamus)	19.	Mafius <u>71.</u> 99.	
Grotius (Hugo)	119. 122. 144. 146. <u>156.</u> <u>163.</u> <u>172.</u> <u>174.</u> <u>182.</u>	Maimonides <u>27.</u> 36. 129. 130. 141. 150.	
Goltzius	<u>20.</u>	Maro. 146.	
H.			
Hefychius	28.	Maldonaxus <u>172.</u>	
S. Hieronymus	<u>48.</u> 95. 150.	Martyr 132.	
Hieronymus de S. fide	<u>49.</u>	Menasseh ben Isaac <u>36.</u> 129. 141.	
Homerus	111.	Meierus (Henricus) 27.	
Hottingerus	22. 25. 26. 27. 36. 37. <u>30.</u> 40. 45. <u>47.</u> <u>61.</u> <u>66.</u> <u>67.</u> <u>71.</u> <u>72.</u> <u>77.</u> <u>85.</u> <u>87.</u> <u>88.</u> <u>89.</u> <u>90.</u> <u>94.</u> <u>95.</u> <u>97.</u> 104. 105.	R. Moses Elfeber 93.	
		Morinus 71. 83. 85. 88. 90. 92.	
		Müllerus (Nicolaus) 18.	
		N.	
		Nachmanides. <u>70.</u>	
I.			
Isidorus	95.	O.	
Josephus (Flavius)	<u>22.</u> <u>23.</u> <u>24.</u> <u>27.</u>	Origenes. 30.	
		Aa <u>3.</u>	
		Palla.	

INDEX AVTORVM.

	P.	Schöttus (Andreas)	<u>16.</u>
Palladius	175.	Suidas	<u>28.</u>
Paruta	<u>6. 7. 17.</u>	<u>Sulpitius</u> Severus	140.
Plinius	<u>80. 133.</u>		
Philo	<u>29.</u>	T.	
Procopius	<u>18.</u>	<u>Tacitus</u>	109. 140.
Pollux	<u>28.</u>	<u>Ialmud</u>	<u>49. 82. 130. 141. 154. 159.</u> <u>162. 166. 171. 173. 176. 179.</u>
	R.	Targum Jonathanis	179.
Reincsius	<u>17.</u>	<u>Terferus</u> (Joh. Elai)	181.
	S.	<u>Thefeus</u> (Ambrosius)	<u>72.</u>
Sada (Octavianus)	18.	V.	
Schraderus (Christophorus)	<u>5.</u>	<u>Vrsinus</u> (Fulvius)	<u>17. 44. 77.</u>
	<u>7. 22.</u>	<u>Villalpandus</u>	<u>22. 39. 40. 42. 45. 64.</u> <u>67. 68. 70. 71. 76. 83. 86. 90. 92. 93.</u> <u>88.</u>
Spanhemius (Ezechiel)	<u>43. 45.</u>	<u>Voffius</u> (Joh. Gerh.)	95. 99. 71.
	<u>88.</u>	<u>Voffius</u> (Dionysius)	36. 71.
Scaliger (Joseph.)	<u>12. 17. 71. 164.</u>	W.	
Saubertus (Johannes)	<u>66.</u>	<u>Waferus</u>	<u>21. 25. 33. 37. 47. 57. 66.</u> <u>71. 72. 92. 99.</u>
Seneca	<u>111.</u>	<u>Wagenfeilius</u>	173. 179.
Seldenus	<u>13. 34. 35. 38. 41. 42. 46.</u> <u>64.</u>	<u>Waltonus</u>	<u>22. 39. 57. 71. 83. 85. 88.</u> <u>90. 92. 95. 99.</u>
Stephanus (Joachimus)	<u>132.</u>	<u>Wafmuthus</u>	<u>49. 89.</u>
<u>Schickardus</u>	<u>38. 39. 40. 51. 66. 120.</u> <u>123. 128. 129. 141. 150. 163.</u>		

INDEX RERVM.

A.

- Amama refutatur.* 89. 90.
Adar mensem fuisse intercalatum, fingunt Rabbini. 179. 180.
Abrahama nummus qualis. 63. confilius. 64.
AEreus nummus sicli nomen olim non inscriptum. 21.
AEreus nummus ἄργυρος. 21. quanam in illo figura 22. Vidul-
 pandi examinatur. 83. 84. 87.
AErei nummi, superstites debentur Hasmonæis 23. ἀργυροί, aut appen-
 si nusquam leguntur 58. præ argenteis & aureis non ferunt atatem. 20. conf. 84. 87.
AEncos cudere nummos Salomonis opulencia non repugnaret. 42. eos in usu fuisse Judæis veteribus, nullo probabili indicio potest negari. 84
AEs grave quamdiu ap. Rom. man- serit in usu. 80.
AEris gravis quadrans, qualem habet imaginem. 80.
AEruscatorum fraus semper & ubique fuit. 93. 101.
AEgyptus despotice gubernata. 146.
AElymetticum regnum quale. 145.
Argenteus fuit nummus, qui Ebræis sicli nomine venit. 8. à 21. ad 28.
Argenteos duos siclos constatos esse in aureum, quomodo intelligendum. 27.
Argentæ moneta figurata ante tempora Hasmonæorum non usi sunt Judæi. 42. 54. &c.
Argentei s. sicli cum Assyriaci literi inscripti suppositiij 67. 68.
Aleph Samaritanum quare ingenui- nis Ebr. sicli super urnam man- na conficiatur, varia vario- rum conjectura 91. referuntur 92. 93. auctori sententia 94.
Affectuum, quæ vii in animis. 44. 76.
Animantium imagines quando & quare primum à Judæis dam- nati. 31.
Ariamontanus refutatur. 74. &c. 91.
Administratio recta quid Reip. con- ferat. 108.
Aristocratica, quid secundum Arist. 109. 137.
Aristocraticam formam in populo Judaico sub iudicibus obtinuisse, qui statuunt. 132. 134. non obtinuisse ostenditur 136. 137. 138.
in Asia } regna herilia obtinent. 147.
in Africa }
Appio Iosephi adversarius quam celebri olim. 133.
Anonij superbia. 44.

INDEX R E R V M.

- Absolonis nummi ficli.* 67. *Assyriacis characteribus insigniti nummi non sunt multum vetusti.* 8. confirmatur h96. 59. &c. *Hoe-tingeri Sententiam* Vid. 14. *ius soli codices sacri descripti.* 5. 8. 54. 78.
- Absolonis capilli pondus ignoratur* 98. *quale juxta LXX.* 100.
- Ancus Marcius in Rom. nummis consularibus conspicitur.* 20.
- Annus civilis & sacer ap. Ebraeos.* 170
- Annus Sabbaticus non fuit, quo Palaestina occupata, sed ab illo septimus.* 170.
- Anni Sabbatici initium praeuisse mensem Tisri, probatur* 171. 172. 180. *argumenta contraria refutantur.* 178. 181.
- Anni Iubilaei tractationem promittit Autor.* 181.
- Aureus nummus ficli pondere, adulterinus.* 27.
- Aurea moneta signata ante tempora Hasmonaeorum non usi sunt Iudaei.* 42. 54. &c.
- Aurei ficli mentio quando fit in sacris.* 23. *quomodo intelligendum* 26. *alia pro illo argumenta refel- luntur.* 27.
- Amygdalisera virga Aarons sorte ex Babylone redijt* 31. *quare in ficli templi secundi* 82. *olim pro pe arcam aservata.* *ibid.*
- num Assyrio an Samaritano charac- tere S. Biblia fuerint exarata, contentio inter eruditos non est magis momenti.* 3. 50.
- Assyriaca litera post tempora Has- monaeorum, imò post excidium gentis ad promiscuum vita u- sum adhibita.* 42. 54. *ante Es- dram in communi usu non fu- erunt* 47. &c. *conf.* 60. *neq. Es- dras in profanum usum eas usur- pavit.* 53. *conf.* 79.
- Assyriacu s. sacri literis monetam aliquam sacram fuisse signatam, fingitur.* 60.
- non Assyriacu sed Samaritanis sorte literis in crucis titulo Pilatus est usus.* 53.
- B.
- Balsami planta, quando in Palaesti- nam introducta.* 83.
- Barbaricum regnum quale.* 144. 147.
- Bertramus notatus.* 118.
- Belligerendi arbitrium in Rep. Ebr. initio penes ipsum Deum, 115. de- inde penes Reges fuit.* 153.
- Bellum indicere est Summa Potesta- tis.* 111.
- Biblia num fuerint Assyrio, an verò Samaritano charactere conscri- pta,*

pta, scire parum refert. 9.	Constatio idem est, quod permutatio. 27.
Bibliorum versiones citatæ. LXX.	
13. 23. 24. 26. 97. 100. 127 Arabica	Corona radiata in divinitatis signum inventa. 43.
13. 26. Syriaca. 13. 26. Vulgata.	Consulares nummi Rom. Quirinum &c. referunt. 80.
13. 26. 117. 117. b. Osiandri. 117.	Combustio genus supplicii ap. Judæos. 113.
Pagnini. 26. 127. 147. Leonii Judæi 117. Vatabli. 117. 126. Tremellii & Junii. 127. Lutheri. 117.	Crucis titulus fortassis Samaritanis, non vero Assyriis literis fuit conscriptus. 53.
Boineburgius laudatus. 15. 9.	Crucifixio non fuit ap. Ebr. usitatum supplicium. 113.
Buxtorfius laudatus. 71.	Cunæus notatus. 143.
C.	D.
Cantharus quid in nummo Ebr. significet. 86.	Daeth non reperitur in nummis genuinis Ebraorum. 91.
Characteres duplices sacri & profani post Esdræ obtinuerunt. 78. ante captivitatem obtinuisse, verisimile est. 79.	Drachmæ Alexandrina singula duas Atticas æquant. 28. 100.
Catena, quid in nummo Ebr. significet. 86.	Davidis nummus qualis. 63. 66. confusus. 65. 66. 76. 77.
Capelli conjectura refellitur. 42.	Davidis nummus non est, cui nonnulli volunt, a & d esse inscripta. 91.
de Censu numismate. 33.	Daricus nummus aureus. 28. unde nomen ibid. fuit Sicili pondere. ibid. quo sensu à Polluce didgax- μ ^o vocetur. ibid. quare sæpius ap. Josephum ejus fiat mentio. ib.
Cherubum imago ignoratur. 32. aspectus populo negatus. ibid.	Delicia ap. Ebræos quibus panis vindicata. 113.
de Cippi Ebr. sententia Autoris, 9. Hottingeri. 15. quæ traduntur, non merentur fidem. 103. &c.	Democratia quid secundum Aristotelem. 110.
Cippi multi iam constructi, qui ante quadringentos annos non reperti & quare. 104.	Bb
ad Civitatem regendam & tuendam, quæ pertinent. 111.	Decol.

INDEX R E R V M.

- Decollatio ap. Ebr. fuit in usu. 113.
 Deus moderatur omnes Respubl. pe-
 culiari autem modo olim Israëli-
 ticam. 111. habuit τὸ νόμον in
 Rep. Ebr. 111. Rex vocatur. 116.
 fuit Legulator 112. pœnas capita-
 les, & quas, delictis constituit.
 113. non desinit legibus, roga-
 tus desinivit. 114. privilegia
 concessit 115. arbitrium habuit
 gerendi belli. 115. Magistratus
 instituit. 116. item Reges Ebr.
 157. 158.
 Διδεαυοι quare pro Siclo ponant
 LXX. 99 100.
 Dissensum aliorum haud agre fert
 Autor. 16.
 Diu à gratiis & Romanis humana:
 à Syriis & Aegyptiis animantium
 figura tributa. 31.
 Dominatus quid. 144. obtinuit in
 regno Ebr. 146. in Syria, AE-
 gypto, & tota Asia. ibid. etiam
 Africa. 147.
 E.
 Ebraicis nostris characteribus in
 signiti nummi non sunt multum
 vetusti. 8. confirmatur hoc. 59.
 &c. excipit Hottingerus. 14.
 Ebraico nostris characteribus soli
 sacri codices scripti. 5 8.
 Ebraeorum nummi elegantiam sin-
 gularem non habent. 27.
 Ebraea olim dicta fuit scriptura Sa-
 maritana. 51. 53. illa post Esdram
 solū Samaritanis relicta non est.
 73.
 in Ebraeorum Republ. summa pote-
 stas fuit penes Deum ipsum. 111.
 in Ebraeorum Republica Legulator
 Deus. 112. quæ genera pœnarum
 capitalium 113. quæ forma regi-
 minis sub Mosen & iudiciū, ante
 Reges. 132. 133. non fuit Ari-
 stocratia. 136. 137. sed, si quidem
 solos homines, non Deum, respi-
 cias, Monarchia. 138.
 Ebraeorum regnum non fuit legiti-
 mum 148. sed despoticum 145.
 146. 149. 150. volente populo. 148.
 Ebraeorum Reges an, & quatenus
 legum ferendarum habuerint po-
 testatem. 152. belligerandi po-
 testatem habuerunt. 153. pro ar-
 bitrio Magistratus & iudicia in-
 stituerunt. 153. ipsos non iudicasse,
 figmentum est Rabbinicum,
 quod refellit 154. 155. qua ra-
 tione ad Regiam dignitatem
 olim evecti. 157. 158. rapulationi
 fuisse obnoxios, fingunt Rabbin.
 163. 164.
 Esdram vetustum usum literarum
 Samaritanarum non immutasse,
 & Assy-

& Assyrias in usum profanum
 addidisse. 53. 73. post illum du-
 plices characteres sacros & pro-
 fanos obtinuisse. 78. ante ipsum
 verisimile est. 79.
 Epigramma Autoris in Hottingeri
 mortem. 2.
 Equinum caput in nummis Cartha-
 ginienfibus. 16. 20.
 Eugubina tabula ficta. 18.
 F.
 Forenses Leges apud Iudæos, quæ. 112.
 earum peculiarem consideratio-
 nem promittit Autor. 113.
 Frumenti spica, quare in nummis?
 88.
 G.
 Græce lingua usus Iudæis tempore
 Salvatoris penè familiarior fuit
 Ebræâ. 53.
 Græcorum nummi, quam vetusti. 80.
 Grotius notatus. 164. 174. 177.
 Gubernatio quid præset Resp. 108.
 Gubernatio Reip. Ebr. plane fuit
 singularis. 111.
 H.
 Hasmonæorum tempore Samarita-
 na literæ ad profanos usus: Af-
 syriacæ ad S. Codicis scripturam
 adhibitæ. s. s. eadem etiam in
 promiscuo vita usu receptæ. 42.
 nummos humanâ figurâ signare,

ap. Iudæos nefas habitum 31.
 omnes nummi, Samaritanis lite-
 ris signati, sunt cusi. 77. Iudæi
 aliunde transmissos imagines
 non tulerunt. 29. 30. cusi nummi
 exhibentur à 83. ad 87.
 Hasmonæi & Pontificatum sum-
 mum & iDraçziæ simul sibi vin-
 dicarunt. 82.
 Hæreditario jure olim nonnulli Re-
 ges Ebr. ad illam dignitatem
 euecti. 156. 158.
 Herodes Augusti & Antonii impius
 adulator. 40. 44.
 Herodis imago in nummo græco. 45.
 Heroicum regnum quale. 145.
 S. Hieronymo liber de S. fide à Wau-
 mutbo perperam adscriptus. 49.
 Hierosolyma quam exiguo temporis
 spacio omnium tribuum commu-
 ne sacrarium fuerit. 74. V. Ieru-
 salem
 Hordeum in cibum tam apud Ebræos,
 quam ex parte apud Romanos ces-
 sit. 176.
 Hottingerius laudatus. 1. 2. 3. 6. 11.
 61. 83. 86 notatus. 96. primus
 in Germania nummum Samari-
 tanis characteribus insignitum
 Simeoni Hasmonæo tribuit.
 3. 72.
 Hottingeri mortem epigrammate
 Bb 2 luz t

INDEX R E R V M.

<p><i>Inget Antor.</i> 2. epistola respon- soria ad Autorem. 11. coniectura refellitur. 22. 26. 43. 44.</p> <p><i>Hominis imaginem referentes num- mi sunt adulterini.</i> 8. dissentit <i>Hottingerus</i> 13. refellitur. 34.</p> <p style="padding-left: 40px;">35. &c.</p> <p><i>Hominum imagines quando & qua- re primum à Iudæis damnati.</i> 31. sed perperam. 36.</p> <p style="text-align: center;">I.</p> <p><i>Imago Cberubum ignoratur.</i> 32.</p> <p><i>Imago hominis referentes num- mi sunt adulterini.</i> 8. dissentit <i>Hottingerus</i>. 13. refutatur. 33. &c.</p> <p><i>Imagines vivorum animalium, cum- primis hominis conficere, lege Decalogi prohibitum esse, persua- sum Istraëlitis ab Elasmoneorum usq. etate.</i> 29. 30. 35. quando & quare primum damnaverint Iudæi. 31.</p> <p><i>Imaginem Salvatoris insigniti num- mi adulterini</i> 37. quare & à qui- bus facti. ibid. <i>Mosis ornatum mi adulterini.</i> 38.</p> <p><i>Itali ex nummis supposititiis ca- piant questum.</i> 45.</p> <p><i>Istraëlis appellatio post captivitatem omnibus tribubus iterum com- munis.</i> 71.</p> <p><i>Istraëlitici populi divisio qualis.</i> 117. b. 118.</p>	<p><i>Ierusalem urbis distinctio in Superi- orem & inferiorem partem per- antiqua.</i> 89.</p> <p><i>Ierusalajim non demum post capti- vitatem appellari cepit. ibid. fortè ita à Galilæis nuncupata.</i> 90.</p> <p><i>Intercalatio mensis Adar, quam fingunt Rabbini, refellitur.</i> 179. 180.</p> <p><i>quodnam lumen Matth. V. à Salva- tore intellectum.</i> 53.</p> <p><i>Iosaphat quale iudicium instituerit.</i> 129. 130.</p> <p><i>Iosephus refellitur.</i> 31. 136. &c. no- tatur. 134. 135.</p> <p><i>Iosephi fides major Thalmudicis traditionibus.</i> 34. eius locum men- dosus. 163.</p> <p><i>Iosua nummus qualis creditus.</i> 63.</p> <p><i>Iosua magistratum gessit, qualem Moses. 124. eo regnante qua for- ma regiminis.</i> 132. 137. 138.</p> <p><i>Iudas in proditionis autoramentum non accepit nummos Rhodios.</i> 46. 47.</p> <p><i>Iuda proditori non fuere nummi appensi.</i> 53.</p> <p><i>Iudæi imagines à gentilibus ad se translatas non tulerunt.</i> 29. &c. à Babylonica captivitate, ad Haf- moncos usq. non habuerunt jus cudenda moneta. 32. 33. conf. 60. numm.</p>
---	---

INDEX R E R U M

nummis humanâ imagine, sed
 ab aliis cufis, ufi sunt. 33.
 ante Hafmonæorum tempora fi-
 gnata moneta non ufi. 42.
 Judæi veteres reimonetaria rudes.
 93. 94. 97.
 qui Messiam exspectandum jacti-
 rant ex eo, quod X. tribus non-
 dum sint ex captivitate ad ter-
 ram sanctam redacta, quomodo
 resellendi. 75.
 Judæis ab Hafmonæorum usq; ætate
 persuasum, lege Decalogi probi-
 bitum esse, conficere hominû aut
 vivorum animalium imagines.
 29. 30. &c.
 tempore Salvatorû græcâ lingua
 Ebraâ familiarior. 53.
 cum aliis populis & inter se fu-
 erunt olim levia commercia. 58.
 appellatio Israëlû, cum X. tribu-
 bus post captivitatem fuit com-
 munis. 75.
 quando & à quò potestas nummi
 cudendi concessa. 77.
 Judæos à picturis & sculpturis om-
 nialium & hominum non absti-
 nuisse absolutè, sententia Selde-
 ni. 13. quousq; vera & quid e-
 vincat. 34.
 Jus vocabulum quam variè signifi-
 cet. 144.

Jura Majestatu qua. 152.
 de Iure Regio ap. Ebr. juxta Sa-
 maeli dictum. 143. 144. 148.
 ejus exemplum. 149. 150. ejus de-
 nuo fit mentio. 1. Sam. X. 151.
 Jus Regium coram Domino reposi-
 tum. 151. non omnibus Regibus
 convenit. 144.
 Index ap. Ebr. idem quod S. Ma-
 gistratus aut Dictator. 131.
 Judices qui à Mose instituti. 117. b.
 Reges, sed minus proprie dicti.
 139.
 Judicum tempore, qua forma regi-
 minis obtinuerit. 132. 133. 137. 138.
 potestas qualis in Republ. 136. 137.
 139. 140.
 Judicia constituere est S. Potestati.
 111. eadem & Magistratus à Re-
 gibus Ebr. pro arbitrio institue-
 bantur. 153.
 Judicium quale à Iosaphat institu-
 tum, & in quibus cum Synedrio
 & LXX. virali Mosis conveniat.
 quid discrepet. 129. 130.
 ap. Ebræos non fuit duplex, Ec-
 clesiasticum & forense. 131.
 Judicium Sacerdotale. Vid. Sacer-
 dotale.
 Judicare non fuisse sapientis Regibus
 Ebr. figmentum est Thalmudico-
 rum, quod refutatur. 154. 155.
 D b 3 Judi.

INDEX RERVM.

<p><i>Judicari solitos, imò vapulationi obnoxios fuisse Ebr. Reges figmentum est Rabbinicum.</i> 163. 164.</p> <p><i>Jubilæi anni translationem promittit Autor.</i> 151.</p> <p style="text-align: center;">K.</p> <p><i>A. b. Kircherus notatus.</i> 60. 68. 69. 88. 91. laudatus. 68. 71.</p> <p><i>primus omnium nummum Samaritanis literis ornatum tribuit Simeoni Hasmonao.</i> 71.</p> <p><i>Χόρο in Rep. ap. quos 109. in quo situm sit.</i> 111. V. Potestas summa.</p> <p style="text-align: center;">L.</p> <p><i>Latinis characteribus non est usus populus Galilæ libera.</i> 17.</p> <p><i>Lapidatio ap. Iudaos in usu.</i> 113.</p> <p><i>Laconicum regnum quale.</i> 144. 145.</p> <p><i>Leges condere est Summa Potestatis.</i> 111. condendi potestatem in Rep. Ebr. sibi reservavit Deus 112. quomodo in ea se gesserit ib. qua legibus non erant definita, ipse definiuit. 113. 114. aliis hoc non fuit fas. 115.</p> <p><i>Legibus quicquam addere, nemini fas, præterquam S. P.</i> 115.</p> <p><i>Legum ferendarum potestatem ap. & quatenus habuerint Reges Ebraorum,</i> 152.</p> <p><i>de Literarum mutatione per Esdram facta 49. 50. non statim à discessione X tribuum.</i> 74.</p>	<p><i>Lipshus notatus.</i> 143.</p> <p style="text-align: center;">M.</p> <p><i>Manna Urna. V. Urna.</i></p> <p><i>Majestatis jura qua.</i> 152.</p> <p><i>Maimonides notatur. 121. ejus dictum explicatur.</i> 27.</p> <p><i>Masi conjectura refellitur.</i> 91.</p> <p><i>Manipulus frugum quare in nummu.</i> 88.</p> <p><i>Magistratus, quis proprie.</i> 117.</p> <p><i>Magistratum constituere est. S. P.</i> 112.</p> <p><i>Magistratum in Rep. Ebr. constituit ipse Deus. 116. quinam gesserint.</i> 117. &c.</p> <p><i>Magistratus quomodo institui debuit in Palæstina, juxta prescriptum Moysi.</i> 124. &c.</p> <p><i>Magistratus & judicia pro arbitrio Reges Ebr. instituebant.</i> 153.</p> <p><i>Maldonatus refutatus. 178. notatus. 179. laudatus.</i> ibid.</p> <p><i>Mardochai nummus fideus, 45. 46. 64. qualis creditus.</i> 63.</p> <p><i>Henr. Meierus laudatus.</i> 19.</p> <p><i>Menfis Adar intercalatio ap. Judæos, Rabbinicum figmentum.</i> 179. 180.</p> <p><i>Messis tempus ap. Ebr. quidam in Pentecostu festum rejiciunt. 172. 173. quod de critica verum. 177.</i></p> <p><i>Messis frumenti autumno sati, cum Pascha.</i></p>
--	--

- Paschatu festo capit.* 173. 174.
in primu bordei. 177.
- Mensura rerum olim in templu as-*
servata. 99.
- à Militia quinam in Rep. Ebr. fue-*
rint immunes. 115.
- Monarchia quid secundu Arist.* 109
- Moneta cudenda ius populo Gallie*
à Romanis de victo fuisse, probari
nequit. 18. de viclis gentibus de-
negatur. 32.
- non est, nisi iis, qui sunt sui juris.*
56. Judai à captivitate Babylo-
nica ad Hasmonæos usq. non ha-
buerunt. 32. 57. ab Antiocho pri-
imum Judæis concessum. 77.
- Monetâ signatâ non sunt Judæi usi*
ante Hasmonæorum tempora. 42.
- Monetam aliquam sacram fuisse,*
Assyriacis s. sacris literis signa-
tam, figmentum est. 60.
- Monetaria veteris rei rudes sunt*
Judæi. 93. 94. 97.
- Morinus notatus.* 86. 91.
- Moyse non fuit Rex Israëlitarum,*
sed quasi Pro Rex 117. &c. 119. 139.
- Moyse imagine insignitus nummus,*
adulterinus. 38.
- facies non fuit atra, A Ethiopis*
instar. 39.
- præ aliis prophetis prerogativa.*
 124.
- tempore qua forma regiminis in*
Rep. Ebr. 132. 136. 137. 138.
- N.
- Nisan mensis anni sacri ap. Ebr. ini-*
tium. 170.
- mensē arare & metere soliti*
Israëlitæ. 177.
- de Nomismate census.* 33.
- Nummi ANTONII ULRICI D. B.*
& L. 9. 10. 37. conf. 63.
- FERDINANDI ALBERTI,*
D. B. & L. 57.
- Carthaginenses punice chara-*
cteribus. 6. 7. 8. dubitat Hottin-
gerus. 12. sententiam suam con-
firmit Autor. 16. 17.
- Carthaginenses equinum caput*
exhibent. 16. 20.
- Ebræorum, qui Siciliæ dicti, fuere*
argentei. 8. confirmatur hoc à
21. ad 28. obj. Hottingeri. 13.
solvitur. 26.
- hominis imaginem referentes,*
sunt adulterini. 8. confirmatur
sententia 29. &c. obj. Hottin-
geri 23. refutatur. 35.
- Ebraicis nostris characteribus*
ornati, non sunt multum vetusti.
8. 59. &c. atate Hasmonæorum
& Herodum cusi, 77. &c. ima-
ginem Moysi, Salomonis, Sal-
vatoris referentes, non sunt ge-
nuini.

INDEX R E R V M.

- nuini.* 3. 13. 37. &c.
Affriorum, Babyloniorum Me-
dorum & Persarum veterum
nulli supersunt. 20.
Græcorum vetustissimi non attin-
gunt bellū Peloponnesiacum. ibid.
Romanorum antiquissimi Servio
Tullio Rege sunt cusi. ibid.
Nummi Ebræorum argentei & arei
superstites debentur Hasmonais.
 23.
Ebræorum singularem elegan-
tiam non habent. 27.
supposititii in Italia frequenter
conficiuntur. 45.
Rhodi non fuerunt Judo prædi-
tionis auctoramentum. 46. 47.
signati non ponderantur, nisi qui
sunt alterius Reipubl. 55
admodum serò signati. 58.
non fuere appensi Judo prædi-
tori. 58.
cum Samaritanarum literarum
inscriptione Judoꝝ sunt, non
Samaritanorum. 70.
credendipotestas primum Judois
concessa ab Antiocho. 77.
consulares Rom. Quirinum, A.
Marcium, Tatium Sabinum ex-
hibent. 80.
Nummis areis scli nomen non fuit
inscriptum. 21.
humana imagine ab aliis signa-
tis, usi sunt Judæi. 33.
de Nummis Sequanorum, ut putat
Cheffletius, judicium: 17. 18.
Nummos literis Samaritanis insi-
gnitos captivitate Babylonica
non sunt antiquiores, 3. 49. &c.
eorum antiquitas qualis creditur
71. quare. 73. refellitur. ibid.
Hottingeri responsio. 14. ad rem
non facit. 72.
humana figura signare nefas ha-
bitum ap. Judæos tempore Has-
monæorum. 31. non tempore Sa-
lomonis. 42.
aureos & argenteos pondera-
bant olim Judæi. 55. 56.
Samaritanis literis signatos, qui
viderint. 70.
Nummus G. Calixti. 7. 93.
J. Matthesii. 63.
Mesterneckii. 10.
Hetruscus, s. de eo judicium
Hottingeri. 12. & Authoris. 18.
Gotbicus. 8. 12. 18.
aureus in paludibus Frisa re-
pertus. 18.
aureus scli ponderè adulteri-
nus. 27.
Mardochei 45. 63. filius. 46. 64.
Græcus cum imagine Herodis 45.

INDEX RERUM.

133

arcus περαδες χμ 21. *quam*
in illo figura. 22.
 Nummum Samaritanis Characteri
 bus ornatum Simeoni Hasmonao
 primus omnium scribit Kircherus.
 71. in Germania. Hottinger
 us. 3. 15. & Autor. 5. 8. Ebraicis
 literis signatum non esse genui-
 num. 7.
 Samaritanam scripturam esse gemi-
 num. 5.

O

Occasio hujus scripti. 1. 2. 3.
Obtestatio Auctoris ad Lectores. 4.
Oligarchia quid. 100.
*Oliua ramulus iohannis signum in si-
 cliis argenteis.* 68.
*Opiniones praecipua quid pos-
 sint.* 76.
*Ostrogotibi occupata Italia Romanos
 sibi characteres adsciverunt.* 18.

P

Παμβασιλεία *qua.* 145. 146.
*Paradoxa sex de Nummis Ebr. 4.
 recensentur. 8. de iis iudicium
 Hottingeri.* 13. 14. 15.
*Paradoxon tertium & quartum pla-
 ne novum.* 3.
primum confirmatur. 21. & c.
secundum 28. & c.
tertium 59. & c.

quartum 69.
quintum 77.
sexum 95.
C. Patinus laudatus. 10.
*Pbarisai regia monarchia hostes
 acerrimi.* 164.
*cum Paschatis festo messes frumen-
 ti autumno sati coepisse in Pala-
 stina, probatur.* 173. 174.
*Preces quare ad Sanctorum sepul-
 chra à multis jam olim fusa sint.*
 105.
*Pentecoste quare festum messis di-
 ctum.* 176. 177.
*in Pentecostis festum messis initium ap-
 Ebr. à nonnullis rejicitur.* 172. 173.
Φιλαδέφεια Auctoris. 4.
*Pilatus Samaritanis forte literis in
 titulo crucis est usus.* 53.
*Pileatus caput in quadraute ari-
 gravis.* 80.
*Pingendi aris quare in Pbiloni lau-
 data.* 29.
*Privilegia in Rep. Eb. à Deo ipso
 concessa.* 115.
*Pænarum capitalium genera ap.
 Iudaeos qua.* 113.
*Pænarum veterum qua fuerint lite-
 rarum elementa non satis constare
 putat Hottingerus.* 12. Resnesius.
 17. contrarium ostenditur. 17. 20.

C

160.

INDEX RERUM

<i>Pænorum veterum literas easdem cum Samaritanis credit esse Scalliger. 12. neque sunt omnino dissimiles, neque tamen iidem, imo nonnulla affiniore Affyris. 17.</i>	
<i>Ponderatio nummorum, non numeratio eorum Iudais in usu. 55. 56. ubi obtinuit non fuit nummus signatus, 55. de nummis signatis non instituitur, nisi sint alterius Reip. 55.</i>	
<i>Pondera eorum in templis asservata. 99</i>	
<i>Potestas summa ap. quos sit in Rep. 109. in quo consistat. 111. 152. in Rep. Ebr. suis pene: Deum ipsum. 111. 116. 132.</i>	
<i>Politia quid Arist. 110.</i>	
<i>Porticus templi quare in nummis. Ebr. 88.</i>	
<i>Poculum quare in nummis. Ebr. 88.</i>	
<i>Populi distinctio s. divisio utilis. 117. b.</i>	
Q	
<i>Quadrans scli vix reperitur. 21. V. s. c. R. efficitur. 92.</i>	
<i>Quadrans arii gravis refert caput pileatum & quare. 80.</i>	
<i>Quirinus in Rom. nummis consularibus. 80.</i>	
	R.
	<i>Ramus Amygdalisferus, V. Amygdalisferus.</i>
	<i>Rabbini V. Talmudici.</i>
	<i>Rex Iudaorum fuit ipse, Deu. 176.</i>
	<i>Reges improprè dicti Moses & Iudices. 139.</i>
	<i>Reges qui vocor suere iudices Ebr. 140 & reges Lacedæmoniorum. 145.</i>
	<i>Reges absoluti soli Deo peccant. 148. 149. 150.</i>
	<i>Reges Ebr. an & quatenus haberint legum ferendarum potestatem. 152.</i>
	<i>Reges Ebr. habuerunt belli gerendi potestatem 153. pro arbitrio Magistratus & iudicia constituunt. 153. qua ratione olim ad eam dignitatem evecti 157. 158. olim vapulationi fuisse obnoxios signentum Rabbincum est. 163. 164.</i>
	<i>Regis electionem Iudais absolute mandatum esse, qui credant. 141. hypobeticum mandatum fuisse ostenditur. 142.</i>
	<i>Regibus Ebr. non fuisse fas, iudicare, Rabbincum signentum, quod refutatur. 154. 155.</i>
	<i>Regia</i>

- Regia potestas qua secundum Arist.
109.
- De Regio jure ap. Samuei. 143. 144.
148. ejus exemplum. 149. 150.
156. ejus de novo fit mentio
i. Sam. X. 151.
- Regium jus coram Deo fuit repositum
151. non omnibus convenit.
144.
- quod Regum cadavera regis Ebr.
sepulchris non fuerint illata; factum
quodam contigit. 165.
- Regnum Ψ ρ ν μ ν quale. 145. 148.
Ebraeorum non fuit Ψ ρ ν μ ν 147.
148. objectioni respondetur 156.
sed fuit despoticum 146. 149.
150. Israeliticis volentibus. 148.
- Regnum quam varia species juxta
Arist. 144. 145.
- Respublicam, qua consuevit,
quid sineatur. 111.
- Respublica omnes à Deo, sed alio modo,
quam Ebr. gubernantur. 111.
- Rerum publ. quot forma juxta Arist.
109. illarum nulla convenit
Reip. Ebr. ante Reges. 132. 133.
- Romani quando primum nummos
signaverint. 58. 80.
- Romanis characteribus de vicis Italia
usque sunt Ostrogotibi. 18.
- Rhodij nummi Iudam proditionis
antamentum non dari. 46. 47.
- S
- Samaritanis characteribus inscriptum
nummum Simeoni Hasmonaeo omnium
primus tribuit Arist. Kircherus 71. in Germania Hottingerus.
3. 72.
- an Samaritanis literis, an verò Assyrii
S. codex primum sit conscriptus,
contra versum non est magnum
momentum. 3. 50.
- Samaritanis literis ornatos nummos
captivitate Babylonica esse antiquiores
ostendi non potest. 8. 69. &c. quanquam contrarium
plurimi crediderint 71. & quare. 73. reselluntur
ibid. imo asserunt falsitatis convincitur.
79. obiectio Hottingeri. 14. ad
rem non facit. 72.
- Samaritanis forte literis Pilatus in
titulo crucis usus. 51. 53.
literis notati nummi, à quibus
visi. 70. illi non à Samaritanis sed
Judaeis confecti 70. & quidem
Hasmonaeorum & Herodum aetate.
77. &c. non semper proba
notat. 5. 7. 14.
- Samaritana scriptura olim Ebraea
dicta. 51. 53.
- Samaritanos characteres fuisse in
C c 2 u/u

INDEX RERVM

- usu vulgari ap. Ebr. 5. 8. ante
Efram. 47. & c. 51. conf. 60. neg.
ab illo esse rejectos 53. & solus
Samaritanis relictos. 73.
- S. *Salvatoris* imagine insigniti num-
mi, adulterini omnes 37. quare &
à quibus confecti. *ibid.*
- Salvatoris* graca lingua pene fami-
liarior Ebraâ. 53.
- Sabbatici anni initium fuit men-
sis Tisri. 171. 172. 180. argumen-
ta contraria refelluntur. 178.
181.
- Sabbaticus annus non fuit ille, quo
occupata est Palaestina, sed ab illo
septimus. 171.
- Stater à Syris 4. *ἄξιος*. s. denarius
Rom. definitur 13. non solum
monetam, sed pondus etiam si-
gnificat. 26.
- Et. Spanhemius laudatus. 45.
- Sacerdotale iudicium non tantum
S. Sacerdotis. 127. de quibus con-
sultum. 126. non fuit planè insal-
libile. 126. sed secundum quid.
127. Synedrîo foris originem ac-
dit. 128. post occupatam Palaesti-
nam æcum obtinuit. *ibid.* non
fuit Moysi LXX virale. *ibid.* qua
inter hoc & illud à Iosaphat im-
bitum, discrepantia. 130.
- Sacrificia ex parte in locum pena-
rum civilium à Deo Ebr. impe-
rata. 114.
- Salomonem in boum & leonum con-
fessione peccasse contra legem
divinam, opinio est Iosephi. 30.
quare refutatur. 38.
- Salomonis effigiem referens num-
mus probatur Hostingero. 39. 40.
ab Herode in gratiam M. Anto-
niij percussus creditur Villalp.
& Ursino. 40. quod non videtur
44. scilicet interim rectè Capel-
lo audit. 41. id quod ostenditur
42. 43. conf. 61.
- Sanctorum sepulchra quare in tan-
to honore. 105.
- de Sequanorum nummis iudicium.
17. 18.
- Seldenus notatur. 34.
- ad Sepulchra Sanctorum quare o-
lim preces fusa. 105.
- Septuaginta interpretes quibus ex-
emplaribus in vertendis Bibliis
usi. 100. diderunt quare pro Sicco
ponant. *ibid.*
- Septuaginta virale collegium à Mo-
se institutum. 119. quo sine. 122.
quoniam constituerint. 123. non
fuit Synedrîum. 121. & c.
- Serendi tempus pro cali & terra,
semi-

- feminum isem differentia vari-
um.* 175.
ap. Isrælitæ autumnale 175.
177. & vernale. 177.
Sebickardus notatus. 142. 147.
*Simeoni Hafmonai nummi varii
producuntur.* 83. 84. 85. 86. &
seqq.
*Spica frumenti, quare in nummis
Ebr.* 88.
*Sicetiam Samaritanis literis si-
gnatim non semper sunt proba-
ta.* 5. 7. 14.
*vox proprie significat pondus
τετραδραχμων.* 23.
*nomen solū debetur argenteis te-
tradrachmis.* 5. 7. confirmatur
hæc. 22. 23. 24.
*nomine non venit olim Ebraus
nummi nisi argenteus. s. confir-
matur sententia à 21. ad 23. obje-
ctio Höttingeri.* 13. solvitur. 26.
*Sicligenus non suis duplex: sacrum
& profanum. s. quatenus con-
sentitur Höttingerus.* 15. 96. qui
*contrarium statuunt, quid cre-
dant.* 96. quomodo sententiā pro-
bant 97. refelluntur. à 98. ad 102.
*tricens & quadrans vix reperi-
untur.* 21. nomen arcus nummis
non inscriptum. 21.
- Sicli superstitios debentur Hafmo-
nais.* 23. 86.
*Assyriacæ literæ signati, post gen-
tus Iudæ. exciditū sunt confecti.* 1. 67.
*101. templi secundi, quare refe-
rantur nam manna & ramum a-
mygdali ferum.* 81. 82.
*qui Ierusalem habent in scriptū,
non sunt vetustiores iis, qui ha-
bent vocem Ierusalajim.* 90.
*genuina, quare Samaritanum
אלהם super arnam manna habe-
ant.* 90. 91. 94.
*in Siclis genuinis est urna manna,
non turribulum.* 67.
*Siclorum aureorum, quando in sa-
cris fit mentio.* 13. quomodo in-
telligendum. 28.
*Siclos argenteos duos constat esse
in aureum, quomodo intelligen-
dum.* 27.
*Siclos, non nummos Rhodios Iudæ
in proditionis auroamentum ac-
cepit.* 46. 47.
*Siclorum genuinorum natale tem-
pus.* 89. 90.
*Siclos, qui non unius ponderis, sed
alios tetradrachmos, alios di-
drachmos statuunt, quomodo
sententiam probant.* 97. quæ 102.
men refellitur. 98.

INDEX RERVM

<i>Siculus Sacellarius qualis.</i>	98. 99.	<i>consularibus.</i>	20.
<i>Segonius notatus.</i>	113.	<i>Tabula Eugubina confecta.</i>	18.
<i>Schorrim qui ap. Ebraos.</i>	123.	<i>de Thalmudis confectioe.</i>	54.
<i>Suspendium ap. Iudaos in usu.</i>	113.	<i>Thalmudici in describenda Cibernim figura vani sunt.</i>	37.
<i>Suffetes, qui olim & ap. quos.</i>	131.	<i>Thalmudicorum fides minor Iosephi.</i>	34. eorum sententia de Syndrio fabulosa.
<i>Syndrium quando institutum creditur.</i>	120. qua Rabbinorum de eo sententia. ibid. & 129. qualis ejus potestas iuxta Rabbinorum sententiam.	159. qua tamen fabulosa.	161. non potest nobis de eo nisi ex S. literis constare.
<i>Seqq. ibi autem nihil de eo reperitur.</i>	162. neque ap. Iosephum quicquam ibid.	162. 163. probari non potest ex Num. XI. 121. 122. nec ex Deut. XVII. 125. 126. & seqq. occasionem forte ex sacerdotali iudicio sumpsit.	128. in quibus conveniat cum iudicio d. Iosephi instituto.
<i>Syrus in re nummaria veterum hostis.</i>	13.	<i>despotice gubernari.</i>	146.
T		<i>Tribus X. libertatem promissam & oblatam repudiarunt.</i>	76.
<i>Tarius Sabinus in Rom. nummis</i>		<i>Tribus X. Israelis appellatio post captivitatem non solis competitis sed fuit communis cum cæteris Iudæis.</i>	75.
		<i>Tiburialam in adulterio Siculis conficitur.</i>	67.
		<i>Tyrannis qua secundum Arist.</i>	180.

INDEX RERVM.

V

<p><i>Virga Aaronis V. Amygdalifera</i> <i>virga.</i></p> <p><i>Virga Mannæ von thuribulum in sic- clis bona nota. 67. forè ex Ba- bylone rediit. 81. quare in siclis templi secundi. 82. olim propè arcam asseruata ibid.</i></p> <p><i>Versiones Bibliorum. V. Bibliorum &c.</i></p>	<p><i>Virga Aaronis V. Amygdalifera</i> <i>virga.</i></p> <p><i>Villalpandus notatur. 83. 86. 87. 91.</i></p> <p><i>I. G. Vossius laudatur. 35.</i></p> <p style="text-align: center;">W</p> <p><i>Waserus notatur. 92.</i></p> <p><i>Waltonus notatur. 90. 91.</i></p> <p><i>Wasmuthus notatur. 349. 30.</i></p>
--	---

F I N I S.

Admonitio.

Cum per incuriam Typographi numerus pag. 116. 117.
bis sit positus; posterior cum litera b. in indicibus notatur.
quod monendum fuit.

Errata ita emendanda.

Pag. 2. lin. 24. præproperè. p. 6. l. 13. suo. p. 7. l. 14. opusculo.
 p. 13. l. 12. pro γ lege σ . p. 14. l. 16. offendi. p. 15. l. 32. Hisce pag.
 l. 29. *unus* meorum alteri *placuit*. p. 24. l. 27. pro Γ lege η . p. 26. l. 4.
 1. Chron. c. 21. ψ . 25. p. 32. l. 19. reducam. l. 25. pro hominis, leg.
 signato in. lin. 26. pro in leg. hominis. p. 40. l. 30. confici. p. 43. l. 18.
 passus. p. 45. l. 19. hic, p. 47. l. 32. cum. p. 50. l. 27. anathematis.
 p. 53. l. 23. *Matth. V, vers.* p. 55. l. 29. quadringentos. l. 30. mer-
 catores. p. 56. l. 11. vers. l. 19. vers. l. 20. vers. p. 61. l. 27. suppositi-
 tium. l. 29. confictum. p. 71. l. 6. argumenti. p. 78. l. 21. facta re-
 cognitione. p. 84. l. 29. pro עַת מִלֵּי עַת leg. עַת מִלֵּי עַת . p. 85.
 l. 4. pro יִשְׂרָאֵל leg. יְרוּשָׁלַיִם . *ibid.* pro γ lege η . l. 16. quarto l. 27.
 pro עַת עַת leg. עַת עַת . l. 30. pro לְחַרְוֹת leg. לְחַרְוֹת . p. 86. l. 15.
 pro Γ leg. η . p. 87. l. 11. *vindicationis Isr.* jejunio. p. 89. l. 7. pro Γ leg. η .
 p. 101. l. 9. firmis. l. 17. et si ponas *num*: p. 105. l. 30. alligari. p. 112.
 l. 20. fœderis. l. 21. fœderis. l. 22. fœderis. p. 114. l. 28. mitigare.
 p. 117. l. 3. Jud. l. 22. ψ . 5. p. 116. b. l. 7. ac. l. 29. soceri. p. 124.
 l. 20. concessum. p. 138. 17. ἐξουσία l. 24. constitutos. p. 141. l. 22.
sive Thalmudis sive. p. 142. l. 22. $\text{καὶ τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἡ σὺν}$. p. 143. l. 7.
 negligere. p. 146. l. 33. criminis. p. 158. l. 25. 11. Reg. v. p. 100. l. 23.
Hircano: huic. pag. 177. *lia*. 14. *1. Reg.*
): (pag. 2. b. l. 19. *Avi inusit.*): (): (pag. 1. a. l. 17. *καὶ*
ἐξουσία b. l. 20. fuerunt alii.): (): (): (pag. 1. a. l. 1. ipse ille *Exerc.*
): (): (): (): (pag. 1. a. l. 2. *nos* quam fre. pag. 3. a. l. 7. quz
 illos pag. 4. a. l. 5. nego.

2

2.6.447

Volume restaurato presso il Laboratorio di Restauro della
Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze

segnatura 2.6.447

vol. n°

restaurato nell'anno

2012

smontaggio	totale	supporti	linguette di pelle allumata
spolveratura	manuale	cucitura	a punto pieno avvolgente
fissaggio		indorsatura	carta giapponese e cotone
lavaggio	in acqua deionizzata	capitelli	lino
deacidificazione	idrossido di calcio	quadranti	senza
rinsaldo	a pennello con tylose mh 300p	ancoraggio	infilato
rattoppo	carta giapponese e Tylose mh 300	lacci/fermagli	lacci
velatura		coperta	pergamena floscia
imbrachettatura	carta giapponese e tylose mh 3	segnatura e titolo	manoscritto
coperte di guardia	pescia 2 C	dorso	staccato

precedente/originale in

custodia

